

Plogus

Partit: t'ris parit t'ementa saluans
 Hic q' sublimes h'emus cistria floes
 Ia dudū sceleis p'duxit t'ite d'oeis
 Luq' mellifluga mūdi p' climata frūis
 Emisq' p'plos pascat: t'cūns moibudos
 Ut capnat iuta quā demerue supnā
 P'stām sobole docet h' te pagina m're
 P'feta. lonis g'neasse p' oīa uotis
 Inclita qū domq' cistria nobile pignq'
 Edidit: clarē ualle' bis terq' btām
 Et solē mūdo pietatis fudit ab aluo
 Hāc ualle' clarā meitis clāssimq' abbas
 fecit opē m'iseis saluare sceleātis
 Hic p'm gesta descibūt uenēanda
 Qu' utiq'q' domo i' g'nnē tenuisse p'ba'
 Quisq' sius opē xpi se stigmata fr'e
 monstrūt factis patrādo q'sona d'ns
 Post clarā ualle' semox strēnuitate
 lectio testis adest q' lā relectaq' p'dest
 Hys q'q' illecebre carnis nō p'ualuē
 Quo spōsā spōsq' uocant h' e' mistiq'
 Hic diūsar uirtutū sp'iat amomū **ortū**
 Hic noua dat poma s'ri fuois aroma
 Inde rose fulgent pacie lilia candēt
 Castroz renitēd' uiole dat purpūā mites
 Cūctaq' celestis v'nāt plātūā p'is
 Desup' i'fusa q' p'fert uall' optima
 Stutūq' uios meitis frīt eē beatos
 Ipox iuta tibi sit rogo l'ō uūa
 Iureq' c'esoris uinosos corripge moēs
 Ut castitatis assertibq' hys increais
 Int' purpureas uūg' sup' asp' catuas
 Illuc uēa salq' illuc sine morte iuuetq'
 Lux i' deficiēs. carmē p'cedia mulcēs
 Dulcis amor xpi dans gaudia pace p'heni
 Vē qd' ē h'ic stict' illuc p'isse iuta

Hic igit' q'sq' uult h'ns t'ēde scriptis
 hoibq' uita p'bet istas fore g'ra
 Et qd' mirat' i' p'ibq' t'pā sequat'
 Ast piger & torpes & terti corpe stēs
 Ora sup'ras arēna pectōa gestās
 Lūi sacri studia fuois sūt onēosa
 Illiq' a maibq' paul' auolet i' libellq'
Explicit plogus metricus.

Incipit narratio de Titio cistrie-
sis ordis qualis sit p'ces nri
de molisimensi cenobio. p'p'
ordis p'uitate scdm tenore re-
gule s'ri b'nditi i' cupandā.
eg'li. fecūda cistrie' etiā fūda
uerūt. Q' ē m' omi m' m. qm
ex t'pā tūq' de fonte p'ūssio
ruuli cūctaq' etiāq' ordis nri
diuati s'ri: & de nouell' reuēdis
atq' i' oī' flig'ōe sp'itūis p'ois
q' i' cistria & i' clāualle claruēt.
Incipit distinctio p'a **Ad d'ns**
ihus i' doctrina sua formā p'fē
p'me d' d'ideit. Cap' p'mū

Prima distinctio

Tertius deus etiam dei fili-
 us dñs nŕ ih̄s xp̄s cūctos
 oīū rerū. redemptor
 oīū fidelū. dñi i diebus hūilitatis
 sue salute oparet i medio tre: sa-
 lūte pfecte penitencie viā mudo p-
 dicauit dicens. Penitencia agite
 appropinquabit enim regnū celorū.
 Hās inestimabili misericordie dei q̄
 seremonia tūde oculo respiciens
 miserū genus ~~hūmānū~~ filiorū adā.
 districtionē legis que oculū podō
 dente p dente oīmodāq̄ talionē
 pro omni excessu iustidit redde-
 bat p incarnatū ubi sui dulcedine
 tempauit dicens. Penitencia a-
 gite. De uob̄ i becilles homines
 ad ubū pñe id est penā tenendi
 terrerent. mox ubo consolatorio
 ubo oī acceptōe digno pmissē
 sentencie seueritate dulcorare cu-
 rauit. subiūges appropinquabit enim
 regnū celorū. Quis enim sanū sapiēs
 hūc ifirmū licet delictū sit nō
 patient pmo gratant pñis pe-
 ne momentaneū pondū sustine-
 at: nō solū ut eternitate futūe
 pene fugiat verū etiā ut celestis
 regni nūq̄m fruendi par-
 ticeps fiat. Verū quia beatus
 baptista et pcur sor dñi iohānes
 i ordine pcur soris sue penitencia
 pdicāis dignos eiusde pñe fructū
 agi ceusit. Querendū sūmope
 ē nobis q̄ sit formula pfecte pe-
 nitencie que ad dignos pñendū
 fructus sufficiens esse videat.
 Sed ubi formula hāc dignū

grano? qm̄ i pñis m̄groz m̄grū
 dñi nŕi ih̄s xp̄i dicitis & factis.
 Cū enim quidā possessiones habens
 multas a dño q̄sisset quid faciēdo
 uitā etnā possidet. et dñs manda-
 ta legis ei pposuisset illeq̄ se oīa
 a iuuentute sua seruasse dixisset.
 subiūxit dñs. Adhuc unū ē deest.
 Si vis pñis esse. Vade et vende
 oīa q̄ habes et da paup̄ibz: et ve-
 ni sequere me: et habebis thesau-
 rū i celo. Ille uō q̄ nō se sed sua et
 illa nō tota sed ex pte & pte satis
 modica uidelicet decimas pñicias
 cetēsq̄ legales oblatōnes offerre
 consueuat et hoc magnū aliqd
 eē putabat audiens ubi cōsūma-
 te iusticie resiliit et trahens cor
 i trā abnt tristis quia minimū
 testante uitate qui diuicias quas
 habent affectuose diligūt difficile
 saluant. Qm̄ alit affectus erat
 bñs petrus o qm̄ largo celestis
 grē roze p̄fusū ab estu mundane
 cupiditatis refriguet qui de se
 siusq̄ discipulis tā hūilit qm̄
 fiducialit dño dicebat. Ecce nos
 reliquimus oīa et secuti sumus te.
 Hic plane formulā pfecte pñe
 reperimus: quā saluatoe cōsilū
 salutis q̄renti suasit. discipulis
 etiā sequentibz se tradidit: licet
 legamz nōnullos i diuitiis et i
 oī glā mūdi continent & hūilit
 uixisse. Sed quia pñilegia pau-
 corū cōem legē nō faciūt: tūcū
 multo quicūq̄ celsitudine p̄fōis.

dicens

sectari conuenerunt obaudiunt uocem dñi
 i euanglio dicitur: Si quis non re-
 nūciauerit... omnibus q̄ possidet: non
 fiet meus esse discipulus. *Ad a prim-*
tua enim uita uite fctio cepit et
q̄ hinc in dicitur religiois i statu
principit i i p̄fcti capiti i dñi.

Simul deo decebat ut summi
 p̄is sapia que p̄ferte iusti-
 tie uocem trade' ueniat huc in
 ip̄o statim nascens ecclesie in sillo
 grege signatur i p̄meret: quatinus
 unius quicorū exemplo puocata uita
 ardua et angusta i crede' p̄ponerent
 tante maiestatis i forma magistro.
 tantorū etiā p̄m̄ exemplo roborati
 uia dñi dilatato corde current: di-
 centes cū psalmista dñs. p̄p̄ uerba
 labiorū tuorū dñe ego custodiu uias
 diuis: sciens quā centuplū qd̄ p̄-
 uisisti reddes: et insup̄ uita etiā
 adiacet. *Passo uo i carne dñi post-*
q̄m a mortuis resurrexit & i celū
ascendit discipulis etiā sp̄m̄ sc̄m̄
que p̄m̄fcti uisit: multiplicata
ia credentiu turbis claris eius-
dem sp̄itibus uite qua p̄fctā pe-
nitentiā dicitur i uitor eluce cepit:
cū sicut testat lucas. Multitudis
edentiu erat cor unū et aia una:
uic quisp̄m̄ eorū suū aliquid esse
dicebat. sed erūt illis oia corā pos-
sessiones etiā agros et domorū uen-
debant q̄ possidebat ponentes p̄-
cia aut pedes ap̄lorū. Quā uo
reuerentiā i cordibz non edentiu

sublimis illa comissio ḡtaret
 testat' idem b̄tus lucas cū dicit:
 quia ceterorū uemo audebat se con-
 iūge' illis: sed magnificabat eos
 p̄p̄le. *ter solū iherosolimis hec scola*
p̄uocata ecclesie celestibz i statu
disciplinis: uer etiā antiochie
sub iugris paulo et barnaba
gloriosissime floerūt: ibiq̄ discipu-
li p̄mo appellati sūt xp̄iam. philo-
quosq̄ disertissimū iudeorū i libo
que theoretica uita p̄tulerūt de
feruentissimis eorū i dñō studio
multa cōsepsit. Monachorū etiā
cenobitarū q̄ nomē uita & i statu-
tionē ab eis erodit sūpsisse p̄-
spiciū est. Ceterū disseminato
uibo dei p̄ uniuersā regionē cū
ia i oem t̄ra exisset sonū p̄dica-
tionis ap̄lorū n̄te eāt ut archa sc̄e
ecclesie que p̄fctissime huius reli-
gionis titulo i superioribz suis
angusta uuitatis cubitū p̄ficebat:
dilatato caritatis sinu i inferioribz
suis pusillanimes et ad p̄fctōis
celitudinē minū udoneos coll-
gēt quatinus omnipotentis dei
m̄ia uo solū hoies. sed et ip̄a
quosq̄ iumenta id est f̄ene sub-
stantie puluere se ex i f̄initate
sedantes dignatissime saluaēt.
Hic ia nobilis illa resp̄blica
quā dñs ihs xp̄s i statuē et sp̄is
sc̄is roborauit i qua cū nullus
quicq̄ possidet uemo tū eāt egēs
int illos: cepit ad puatas res
distrahi. cepunt q̄ xp̄iam sub-
stantis licent' uq̄ sic tū ut t̄na
celestibz non p̄ponerent: sed
ip̄alia h̄i dissipado factū ad celestia
p̄ueniret.

Prima

Ad monastium uero p bñm anthoniu ceterosq stōs p̄es robo-
ratis excellent claruit. Cap m

Licet uero ipse totum multatu
dum condescens uir ecclia
remissiois uite laxauit habe-
uas: tñ ab ip̄o nascentis ecclie
p̄ncipio usq ad her tpa nra uñq̄
defuerūt uiri uirtutū q̄ feruētissio
diuinū amoris igne flagrantes
remissiois quoq̄ uite blandimē-
ta respicientes cōmūnis rectitu-
dine q̄ sola p̄fct̄e p̄ine quā dñs
ih̄us x̄p̄s p̄dicauit stabile fuda-
mentū ē t̄defesso pietatis studio
tenuerūt et posteis suis tenenda
multiplicibz sc̄e cōsuetōis r̄gul
et exemplis tradiderūt. **U**ir quos
p̄m et sc̄ipm̄ extiterūt anho-
nius pachom̄ et basil̄us. **U**ir
p̄or anthoniū nō attrahēto neq̄
l̄ra sed sp̄u dei uiu sc̄ptā lege
cūctatis t̄ corde suo demonstrūs
p̄fectissie cōsuetōis sue p̄fectissios
discipulos reliquit: q̄les fuerūt
machariū pasturicū p̄ambo p̄si-
doxus aliq̄ q̄m plures: q̄ monastioy
p̄ egyptū et thebaydā p̄es effecti
ceteruasq̄ mirabilū monachoy
p̄tranūte p̄fecte p̄ine ducentes de
mūdo euasp̄ p̄ncipe dyabolo cū
suis oibz gl̄osissie cūpharūt. pachom̄
nius uō cū sc̄us esset aplica grā
isignis sc̄psit mōchoy regulas
quas angelo dictante didicēat: ad
quay r̄stitutiōne t̄ finita multitu-
dine uiuē: lapidū poliens miris
celestis iherlm̄ reedificandis conuē-
it. **B**at̄is ecclā basil̄us cesariens̄
ep̄us ecclie doctor exim̄ sc̄psit.

Deus

monachoy regulā: que sicut testat̄
bñs pater uir benedict̄ rectissima
uocema ē uite hūane p̄ quā ad celestē
p̄ciām sine offensione p̄ueniat.
Ad hoc itaq̄ tā uenabilū p̄m̄do-
cinnenti et exempla uirtutū tota
orientalis ecclia multo tpe p̄ mo-
nastice religionis sectatores t̄ signat̄
floruit: sicut ecclā paulo an̄ uirā h̄
tpa bñe uenore aucthū p̄m̄
hauelbergens̄ ep̄us postmodū ra-
uāens̄ archiep̄us disputatōe quā
ip̄e cū grecis de p̄tinacia s̄s̄inatis
ec̄e habitū eleganti stilo cōsc̄psit
testatus est: hic cū cēt a lothario
xp̄ianissio romanoy r̄patore ad calo-
iohem constantinopolitane urbis
r̄patore apocrisfū uirū r̄ subtili-
diūsay religionū statum struat̄:
uidit t̄ monastio qd̄ panthocra-
thon id est oūpoteus d̄ septu-
gintōs ferme monachos sub reglā
bñ anthoni dñō militantes. **I**n
cenobio quoq̄ qd̄ philoantropou
id est amantis hominē d̄ uidit
ceter quingentos monachos sub
regula bñ pachom̄ dñō seruit̄-
tes. **U**idit ecclā q̄m plura monastia
sub regula bñ basil̄i uigil dñi
suauē portantes. **De r̄stitutiōe et
uirtute regule sc̄e p̄is m̄i be-
nedicti. quō p̄ grām floruit r̄ usq̄ hodie**

Dominus uir ih̄us x̄p̄s q̄ sac̄tis
sine hūmitatis sue p̄uicia
orientē illustrauit: quos digniores
et sublimiores t̄ ecclia sua habuit
beatissimos uidelicet ap̄loy p̄ncipes
petrū et paulū uice sua destina-
uit occidenti: quatinū occidentis
p̄p̄li p̄ciosū fidei archamū qd̄ petro
nō p̄ carnē et sāguē sed p̄ r̄pp̄ia-
tōne s̄m̄i p̄is accep̄at. et item

hodie a dei
floet
ca. m

euāgelū qd paulus nō ab homine
 nec p homine sed p reuelationē ihu
 xpi didicāt spūs scti magisterio e
 docti cū p̄lis orientis eandē fidei
 plenitudinē concurrerūt: et sic de
 oīb; una xpi dñi sponsa nō habet
 maculā aut rugam efficit. Porro
 eadē grā. q̄ ad institūendā robora
 dāq; monastici ordīs disciplinā p̄
 dictos sctos p̄des contulit orienti nō
 inferioris inciti vultū i dignatione
 iusticie sue progauit occidenti.
 sanctissimū videlicet p̄cūm iurū
 b̄ndictū q̄ nō solū anthony & basi
 ly spū uerē ecclā testante b̄o papa
 gregorio iustor oīm spū plenus tā
 qm sydus p̄uissimū et lucidissimū
 singulari progatua sanctitatis super
 cellenti p̄uitate comissacōis signor
 demq; unīculor q̄ testimabili glā
 ab occidente usq; ad orientē clāssē
 refulsit: ut ita ut quicq; oriens in
 diuisis p̄tib; diuisis cursuatiōibus
 habē se gaudet: hoc totū i uno sac
 tissimo p̄cē suo beuedicto iustor
 oīm spū pleno se possidē occidens
 nō t̄meito gloriēt. B̄c̄psit nāq; ip̄sē
 reuerendissimū p̄cē n̄r monachor
 regulā quā diuino iurū exercitio
 nō p̄ horēm sed p̄ unctiōē illi q̄
 docet hominē sc̄am didicāt: in qua
 inuicibilis artifex spūs sctus sūmā
 p̄fectionē et uideatissimā discretio
 nē tā subtili conerione copulauit:
 ut quātūm̄q; religiosy tea inueniat
 unde adhuc p̄ficiat: quātūm̄q; pusil
 lanimis aut infinis infirmitatis sue
 tea eque remedia inueniat. Quis
 em̄ ubi grā adeo iusticie tenar.
 quis sc̄e religionis adeo feruens
 emulatōe erit: cui si grā duce dant
 fuit ut duodecim gradib; hūili
 tatis q̄ i r̄glā descēdit ascendat.

et si c̄scentib; incitis c̄atens p̄
 ferit ut ad tertū et septimū id
 est ad ultimū sūm et p̄mū scti
 senari gradū pueniat qui inīs
 p̄fectionē significans et i hys q̄
 dib; hūilitatis genuitū dilec
 tionē dei et p̄mū q̄ est p̄fectio
 nis sūmā p̄ regulā doctoris de
 monstrat: nōne si se sine dis
 simulatōe respiciat: si cūctos instr
 uantis cōstie angulos diligent
 exercitat: nōne i qm uires suas
 inciens defectib; sciens. con
 tinuo lugens exclamabit cū aplō.
 q̄ putat se cē aliqd cū nichil
 sit ip̄e se seducit. Quis rur sū
 adeo delicatus et infirm; cū: ut
 nō i obfuantis regule ieiunior
 suor: uigiliar et labor ceteror
 institūm̄. modeatissimā discretio
 dispositay i finitatis sue cōgrua
 remedia inueniat. Quo ita qd
 isdem legisator i ultimo caplo
 eundē regule dicit tea nō omnē
 iusticie obseruatiōē esse des̄pta
 et uocat eā m̄mā i choacōnis
 regulā et ad p̄fectionis fastigiū
 tendē uolentes mittit ad doctias
 et regulas veter p̄m: testante
 b̄o b̄nardo causa hūilitatis sc̄e:
 ne uidelicet i sc̄bendo regulā ui
 dēt se veterib; p̄tib; arrogauit
 equae studens et i hoc hūilitati
 cōstie sue p̄uide. B̄c̄ps q̄ ḡgō
 vir apli; nō m̄m̄ incito qm
 officio. cōmendat eā sermone cē
 luculentā. discretione p̄cipuā: la
 tent aucte sua suadens mona
 chis. ut relictis ceteris institūm̄
 consuetudinib; inuis fortasse dis
 cretis. regulā deo dilecti patris
 benedicti discretione p̄cipuam.

p.4

deuoto corde suscipient. et ad eius
 uoxima cunctis uite sue ordine re-
 formaret. In consilio quoque quod
 postmodum in galliis celebratum e-
 st. omnium deo seruati eunt mo-
 nachi per puenias gallie et germanie
 degentes relictis ceterarum regularum
 institutis in omnibus cenobiis suis re-
 gula predicti patris recipere. et totum
 consuetudine sua formam ab eo pre-
 scriptam obseruarent. Ad huius itaque
 sancte regule exemplar plura per
 ytaliam monasteria coarctata. multa
 quoque per ueneabile patrem de nouo
 constructa sunt. in quibus uirtutes
 monachorum et spiritus humilitatis domino
 seruientes tamquam ueni israelite dig-
 nos patris fructus faciebant. **Ad**

**hinc benedictus rogatu cenomane episcopi
 sancti discipulus mauri suum causam
 fundandi cenobii ad partes gallie cum abbas**

Nunc solus ytaliam uerum etiam
 gallie tua diuisio sacre
 huius religionis bono odore re-
 spersa uiginti annis suauiter et omnis eius
 leue sine uideletis regule institutum
 sustinere. laudabili desiderio gestie-
 bat. tunc accidit ut uir magnificus
 cenomane episcopus uerbis legatos
 suos ad ueneabile patrem bene-
 dictum digereit flodegariu suum
 archidiaconum et harderannu
 uicedinum suum deuotissima ista ora
 petens quatinus aliquos monasterii
 sui ei fratres transmittere dignaretur.
 qui sibi in galliarum partibus cenobium
 secundum instituta regule sancti patris
 edificare deberent. **Beatus** uero bene-
 dictus conuocans discipulum suum
 maurum quem ab infancia in timore
 dei educauerat ipsum cum alijs re-
 ligiosis fratribus ad galliarum partes

duerunt. ubi etiam cenobium religi-
 one patris et diuinitus clarum construxerunt.
 ita magnam multitudinem monacho-
 rum pariter effectus. signis et uirtutibus
 ornatus quiescit in pace. **Offertur** quod
 seode monasterio libra panis et
 cetera uinum quam sanctus illuc trans-
 miserat benedictus in memoria
 antiquitatis atque ob tanti patris
 reuerentiam usque hodie reseruetur.
Ab hinc per uniuersas galliarum parti-
 as creuit et multiplicata est
 religio monachorum sub regula
 patris benedicti christo domino uero regi
 militum. multi quoque ad eam diuina
 gratia in spiritu confluebant quod sacre
 discipline officijs exercitati. de
 terra cordis sui fructum boni operis
 afferbant in pacem. uerum succ-
 denti tempore irruentibus uir galli-
 as barbaris. cum dominus pacem populi
 sui multiplici paganos in cursu
 castigare decerneret. multa etiam cen-
 obia sine aut igne cremata aut ad
 solam usque destructa sunt. que uero
 remanserunt tantam negligenti-
 am resoluta sunt ut antique
 religionis uestigium uix in aliquibus
 monasteriis inueniret. **Ceterum** gratia
 domini nostri ihesu christi quemadmodum
 ecclesia sua refrigescente caritate
 et habundante iniquitate uarijs
 tribulationibus flagellari permittit.
 nec tamen unquam ab ea iustitia misericordie
 sue claudit. ita nunquam ordinem mona-
 sticam per similitudinem humane corruptione
 continue inuenit temporibus oportius
 per uiros uirtutum restaurare non de-
 sinunt. **Ad** hinc **odo abbas cluniam**
tempore ordinem monasterii collapsum per gratiam

Nunc est quod beatus ad domino collam
 odo nobilissimum illum.
 sine occupant. cap. vi.

deriuat

clunacensis cenobii rector exi-
 mius ad cuius scilicet apertum extitit
 ut ordine monasticum temporibus
 domino in preceptis ruente secundum gratiam
 sibi a domino collatum per omnia antiquum
 sacre religionis vigorem restaura-
 uit. **U**t enim de ruma in quibus
 illis breuiter dicimus. cum cepisset
 ipse pater venerabilis odo in mona-
 sterio suo discipline disciplinam
 regulam rigide sicut oportebat
 tenere. alij. quidam monasteria vi-
 dentes quosdam de fratribus eius soti-
 lares suos laudantes vel videntes
 seu alia quibus vilia opera facientes
 silentium etiam studiose tenentes.
 et si uirte fuerit signis per uerba
 utentes. minime iracundie felle
 commoti. **U**t felices inquit quid
 facitis? **R**ue lex quis ordo precepit?
 ut tam uilibus et seruilibus operibus
 insistatis? **U**bi quod scriptura habet
 ut manibus per ligna utamini? **R**o-
 ne ipsi ceteri iuriam facere commi-
 tum qui relicto naturali usu lig-
 ne et uocis organo manibus.
 terribiliter tumultuantur? **S**ed
 uir beatus disputator et pseudo-
 monachorum gurgulitum puer-
 dens fratres suos ut in melius pro-
 cerent uerbo et exemplo commone-
 bat: sicut etiam a religiosis uiris
 vocatus fuisse in pigris pergebant
 et cenobia aut dissoluta ad dis-
 trictionem ordinis reuocabat aut
 noua fundabat. plane quod rigide
 monachi ipsius discipline cen-
 sura tenuerunt per hoc unum uirtus
 eorum iudicium quod ad demonstra-
 ndam in eis animam constantiam referre
 uolumus innotescere potest. **U**na-
 da namque uice. **U**bi quidam ex eis
 iter agebat medijs noctis tene-

bris a predonibus capti ueni cum suis
 omnibus capti ueni trahuntur spoliati
 cotinuelis afflicti ad ultimum
 in uincta committuntur: predonibus sa-
 ue mirantibus per et indignan-
 tibus quod in tantis malis ipsis a se
 illatis ne unum quidem uerbum ab eis
 uillatenus extorque potuisset. **T**am-
 en uirtuti et eliques seu dampna et
 cotinuelas non sentientes in silen-
 cio dilabantur: quousque nocturne et
 matutine laudis sollempnitate
 pacta aurea quoque radios suos
 vibrante lingua ad loquendum
 laudabili discretionem soluebat quod
 plus laudabilioris censura pro-
 tinuere dei et ordinis disciplinam
 coercuerant. **P**er ino in gallijs
 ordinis sacri statum repaui si eia
 in ytaliam: ad speciale quoque sancti
 benedicti cenobium in francia u-
 bi sicut dicit sanctissimus uir cepit
 eius requiescit. ipso beatissimo
 patre benedicto inuitante preerit:
 sicut in gestis eiusdem sancti odonis
 inuenit. **U**bi enim quadam die eiusdem
 loci monachi in claustris sedentes
 contentionibus et sturritatibus
 occupati non erubescunt. sanctus
 pater benedictus cuidam monacho
 ante portam monasterii uisibiliter
 apparuit dicens ad eum. **V**ade
 et dic fratribus istis quod pijsis moi-
 bus suis inuicem me contristantur:
 ideoque in uia uada et adducam
 uirum secundum cor meum de aquatama
 quatinus pijsos istos coercipiat:
 et ordinis disciplinam in hoc me-
 o monasterio restaurat. **S**uper
 ille: celeris gradu ad fratres ve-
 niens quod spiritualis eorum pater ma-
 daueat cunctis audientibus re-

34

fert constuatosq et attouitos red
dit vniuersos. **Q**uebant tu mit
se cu magna aduinarone quis
na esset de quo pz stus dirisset:
ipm q sicut postea rei exito do
cuit bfm odone fore trepidi sus
picabant. **D**euotissimus itaq
pzs benedicti pedissequus odo
venies ad pditu locu licet p
multis tbulaciones et cotumelias
quas ab illis q pnciosu liber
tatem magis qm regulas uite
districtione diligebant passus
est: tu p gram dei et aduioiu
sti bndicti laudabilis satis odis
disciplina seode monastio re
foemauit. **L**eter speciale eiusde
deodilecti pzs odonis cenobiu
quod cluniacu dicit qd q usq
hodie martini et nobilissimu
refulget maria multitudie
frim possessioibz diuicis et gla:
sed et monastiu de quo pz odo
cu fribz suis cluniacu secessit
qm consumate ab iacio religionis
fuit qm pfecti et deo digni i
eis ~~cluniacu~~ claruerunt
viri: leis traditu stung. **D**u et
nobis duo iocuda ualde miacula
excerpta huc nro opusculo in
seru placet: quatinus prudens lator
ex hys duobz cetera ppende ualeat

**De frē i cuius manu mite panis
pnciosas margaritas coisise st. ca. vii.**

Quon erat monastiu qtm
fribus ad mensa sedenti
bus refectione pacta micas que
de fragmentis panu deciderant
diligent colligent et nimmeret
ue ul hoc negligencie rei coa
deo i curent. **A**ccidit aut quoda
die ut vns ex fribz constie sue

no icuriosi seruatox eat cu cetis
ad mensa residens. refectione pacta
micas sedm consuetudine collectas
rephantis i volu digitis manib
clausas tenet atz cu multa cordis
dulcedine lectioni itendit: sed
pussim eas sumit repente ad ui
tu pccis lare lectione sumit. **F**r
aut i se reuisus obstupuit: negli
gencie q sue reatu no sine mag
no timore recognouit. **Q**uid tu
aget: **N**ec reice eas nec sume
ia licebat: unne ut biaz piculo
pnciosius occurrente. **I**taq clau
sas manu tenet: cogitans hanc
negligencie culpa no nisi p con
fessionis et pnie remediū abolei
posse. **D**ictis uo gtris siguo cofes
sionis facto pccē i pte trahit: et
cadens i facie uenā petat cu multa
cordis simplicitate negligencia
sua manifestans. pccē aut culpa
eius fat sicut dignu eat corripie
te et quid de micis fecisset i qui
rente: eat iquid dicit hic i manu
mea sut. **L**itp pccē pccper ut eas
ostendet. ille exerto brachio ma
nu appuit: et ecce i vola ipius
p micis iuente sut pnciosissime
margarite. **O**tmā laudabilem
fris huius fernocē attende digniet
quida negligentes frēs: q finita
lectione si forte offula i manu
habuerit quā ede uelint. aut si
i ciphulo aliquid remanserit qd
ebibe cupiant sine respectu timo
ris id face no uerentur: cu vniq
sacri ordinis consuetudo tradat
ut ex quo lare i cepit die. **T**u aut
dne. nemine quicq tibi aut poty
sume debe. **S**ed quid putamus qre
ompe deus tā glosu miaculu et

et

no

no

sicut videbar minus necessariū in
rebus quos minimis face voluit.
Vtq; p̄p̄ta ut palā cūctis tuotestē
quāt sibi placeant fr̄es t̄yggūō
ue p̄m̄ feruentes: q̄ nō solū ma
iora sed etiā mīma mandata p̄p̄
tūoxē d̄m̄ cū sollicitudine
custodiūt. **De fr̄e moriente qui
vidit multitudinē candidatorū
ad se venientē. Caplm̄ v̄m̄.**

Huic quidā t̄clunaco
cū laudabilē t̄ōi feruorē
et deuorōne sacre religionis
vita sua sūmasset: t̄actū t̄fimi
tate pemptoriā ad extima eductū.
Quōq; iā moeti p̄m̄ agonizāet:
aperis oculos vidit magnā mul
titudinē monachorū ad se intran
tē qui om̄es candidis uestib; idu
ti erant illo s̄q; gr̄e vestimenta
q̄d usu eccl̄iastico alba vocat: si
cut soleūt conuientū ord̄is illi
t̄ p̄cipuis sollempnitatib; reues
titi: quos cū vidēt putans cō
uentū fr̄m̄ esse mirā ualde
cepit cur reuestiti ad se intrarēt.
et t̄firmario sibi assistenti qua
si cū quādā t̄dignacōne dixit.
Quid ē t̄t̄m̄e fr̄ q̄d video?
**Quā hactenū solebat conuientū
iū ad fr̄m̄ morientē reuestitū
venire? Respondente t̄firmario
et dicente conuientū fr̄m̄ nō
dū venisse venisse? Quid
ē inq; quod loqr̄is? Rōne
turbā magnā fr̄m̄ t̄cū me vi
deo qui om̄es candidissimis
albis reuestiti sūt et ad ereq̄
as meas celebrandas t̄m̄uo
se p̄ueniūt: Quid cū t̄firmario
audisset: sed nil tale ip̄e vidēt:**

intellerit religiosū fr̄m̄ visio
nē b̄x̄ sp̄m̄ vide. Postmo
dū uēo illa s̄tā aīa carue solu
ta est: et de cōualle p̄locacōis
de tabuacul' cedar hoc ē de in
gredme p̄m̄ ad candidatos ci
ues celestis iherlm̄ quos ad huc
t̄carue uiuens vidē uerueat
seliat ut credim̄ t̄isungraue
**Psūo uēo clunacensi cenobio
post reuendissimū p̄m̄ odo
uē p̄fuerūt abbates religioē
cōspiciūt: quos p̄cipui fuerūt
sancti et deo digni maiolus et
odilo. modis quoq; tempib;
b̄s hugo: qui ordm̄ clunacē
sem longe lateq; p̄ vniūsus
europē t̄ras et insulas p̄paga
tes t̄cōtūmātū monastia ord̄is
tramitē subditis suis t̄didert.
In eadē quoq; magna r̄ligiosa
domo int̄ cetera sp̄ualis vite
exercitia saluberrima et om̄i
plena pietate plena consuetu
do solū uoleūt: ut p̄ libera
dis aiabus fidelū defūctorū
sancti illa fr̄m̄ multitudo de
uotis p̄cibus missarū celebracō
bus sollicitē t̄magilet: et aut pe
nas aīarū nutigent aut p̄m̄s
oīb; absolutas t̄reque t̄isferri
optinuant. Sed et p̄ cotidia
nā orōnū psalmorūq; istancia
sollempnā p̄ fidelib; defūctis
officia c̄tis t̄pib; p̄ aīm̄ fieri p̄
p̄m̄ sollempnā t̄ eadē domo de
creuit. Itā ut sollempnis dies fi
delū aīarū q̄ p̄ festū om̄i s̄cō
s̄cū et vniūsalis eccl̄ia celebra
officio p̄p̄e consueuit a clunia**

cenſi ecclia ſicū ſuſſiſſe dicitur
Primo beatus hugo clunacensis
abbas palatii curavit ca. ix

Utrum quoniam beatus hugonis qui
 modico tempore clunacensi
 cenobio laudabiliter profuerit men-
 sione fecimus. unum eius miraculum
 ad utilitatem legentium memora-
 bimus: quod tanto est iocundius quanto
 reverentiori tempore hoc gestum esse con-
 stat: quod per venerabilem virum guillel-
 mum quondam superioris sancti genove-
 ſe piſius poſtea non abbatis pa-
 latii que est de ordine domini
 domini sancti victoris certa relatione
 cognovimus. Apud piſiorum civi-
 tate erat cenobium regulatum ca-
 nonicum: in quo quidam de fratribus
 eiusdem congregationis. palati adeo
 dissolutus iacebat: ut sine adiuvamento
 aliorum surge de lecto non valeret.
 Veniat forte illuc venerabilis
 hugo clunacensis abbas: de cuius
 adventu fratres plurimum exhilarati
 spem recuperande sanitatis in domino
 fratri non minima conceperunt. Itaque
 accedentes ad virum dei suppliciter
 postulabant: quatinus apud omnium
 potentem deum sanitatem fratri diutius
 egrediente laboranti suis precibus
 obtinerent dignaretur. Fecit autem in eodem
 monasterio esse in media parte casule
 beati petri apostoli: que sicut dignitas
 est a fratribus in magna veneratione
 habetur. Sanctus ergo dominum quod
 a fratre civitate petebat negare
 non potuit: sed pro salute fratris in
 tantum domini clementiam in summo pietatis
 affectu rogabat. Demum celebra-
 tis sacris mysteriis. accedens ad
 altare. supradictam partem casule beati

petri reuerentem in tulit. Demum
 quod ad infirmum suum eum ueste operuit te-
 nensque manum eius anthiphonam illam
 modicam voce cepit cantare petrum
 apostolus dicit palatium: duobus verbis
 Te a comitatus sancti petri dicit dicit.
 et pro enca roberte: uocabatur enim
 infirmus robertus. Itaque tenendo.
 manum eius contigit. Petrus apostolus
 dicit palatium roberto surge et
 sterne tibi continuo surrexit omni
 membrorum debilitate prope fugu-
 tum: cunctis qui aderant glori-
 ficauerunt deum qui uirtute beati pe-
 tri apostoli sui per meritum venerabilis
 hugonis declarare dignatus est.
 Tanto quippe facilius abbas sanctus
 cum gloriosum miraculum a divina
 largitate ipse petrae potuit: quanto
 hoc non suis uirtutibus sed specialiter
 patroni sui beati petri apostoli uirtu-
 ti assignauit: cuius reuerendo
 non se attitulum esse nobilis
 ecclia clunacensis gloriatur cuiusque
 sacre uenerationi fratri uniuersis
 deuotissime in iugularibus. Sub ta-
 libus itaque tantis sanctis et in omni religione
 conspicuis patribus clunacensis
 ordo clarissime refulsit multis
 quod extitit ordo uite in iustis: ita
 etiam ut beatus hinc romanorum
 imperator augustus eiusdem nominis sanctus
 cuius memoria apud deum et homines
 in benedictione est audiens famam
 religionis illius clunacensis adiret:
 oblationesque donationes et redditibus
 pro ipse magnum deum dece-
 bat fratri se orationibus deuotissime
 commendauit. Libet nunc si optio
 daret cum beato petro apostolo exclama-
 re et dicere domino. Domine bonum est nos

hic ee. Boni eet ubiq; oib; ad
 monastice religionis apice venie-
 tib; ut ordis disciplina p sacros
 pces ad lineam uirtutis coarctat
 reuocata icouulsa pduraet: et
 ppulsata letali negligencia feruor
 sacre religionis p om; ubiq; vi-
 getet. Sed qd agim;? cu sub
 sole nullu teode stutu pmanet
 posse sapiens plangit. **Q**id agi-
 mus? q negligencia q pchdoloe
 ipa quoq; religiosoe couulsa
 dephendit ad uicia ta pelius
 est. **D**e semel et ve pido: sedet de
 trino. **B**e tibi negligencia mar-
 dissoluciois rubigo uentiu ti-
 uea cordiu mox corruptio disa-
 pline effugio religionis sub-
 lissio. uirtutu enervatio mala bes-
 tia. Volpacula callidissima que
 tanta dolositate extimnas vesti-
 gra tua. ut mordens no sena-
 ais. demolens no uidearis et
 no nisi gussio dapno pacto
 rephendais. **A**qita mala fecisti.
 quanta mala facis: quita mala
 qd deus auitat no imito factua
 tuncis. **D**i qui detestanda ne-
 gligencia: q modica et q eri-
 gua q nullis momenti uideis
 i oculis homiu. ita ut ead rephensi-
 one uir digna iudicis: sed cu qui
 te tam modicu ppuit. paulatim
 decidit. **N**is crederet si experientia
 fide no facer guttula cu pmi
 stillae leui lapsu cepit diuina lapi-
 dis penetrae posse. **V**el quis an-
 nullu nouit et rigidu digito iuncti
 uideus cu usu qsumi posse pu-
 taret. **A**ctune uer est qd dicit

quia gutta cunat lapide: cōiuit
annulus usu. Sic etiā qd sine
 magno cordis dolore dicit nō
 possum; negligentia paulatim
 subintrās religionē extirpat.
Sanguisuge due sūt filie aut
 sapiens: dicentes asser asser. **S**ūt
 quanti stulti qui latas hō seli
 vias que ad mortē trahūt dese-
 ruisse et artā angustāq; viā que
 ad uitā ducit apprehendisse uider-
 sed q pessime huius sanguisuge
 detestande huius uictrias id est
 negligentiae cōplerū minue deuicū
 gnant ex eo uiceo semine duas
 filias ipa nire sua detiores uo-
 luptate et uanitate: q sine
 cessacione sine ot. pesus inepolla
 clamāt misere uiri sine dicentes
 asser asser. **I**sti sūt q segregant
 semetipos. aiales spū nō hūtes:
 qui habitu religionis gestantes
 mentiri deo p tousura uostit:
 qui nō diuicias sed suis iclusi ou-
 lib; p lege habet desiderioz uo-
 luptate: q cu uictri debent i
 crocens amplerant sterora: q
 locuti i loco pastue cotidie uin-
 tant de pastuis ad pastua. et
 tu moriūt fame: quoz ribus
 est radix uniperor et sileq
 poroz: quoz uinu e fel drao-
 nu de botro puaituiois ama-
 rissimo: q cu castidmā corpis.
 et stinoma spūs pfiteant. ex-
 emplū tā uulicis uequā p ro-
 curis uuitai nō uerent: q come-
 dit i occulto et tergens os suū.
 dicit nō sū opata mala: qui
 huiusmodi letant et ee sub senti-
 bus dissoluciois delicias putant.
Sed quid facient uisci cu spūe.

de relig.

i. d.

cepit deus: certe rebus ipsis
 eripimur: quia non in cunctis propheta
 planeret obscuratum aurum. tunc
 tunc colore optimi dispersos lapi-
 des sanctuarium in capite omni platam.
 Sed non est nostrum aliena vicia ino-
 dantur carpe: ne forte dicat et de
 vobis quod lupulentibus oculis ad
 mala vestra recurrentes in alios vi-
 cibus cernamus acute. Legat qui vo-
 luit apologiam beati Bernardi ab-
 batis que scripta ad venerabilem
 guillelmum sancti theoderici abbatem:
 ibi tuemur quomodo obscuratum sit aurum
 imitatus sit color optimus ibi
 Tunc tuemur quomodo nobile illa reli-
 gionis climacensis ordinis de qua multa
 iam diximus: quae peregrinis et ad-
 ultis consuetudinibus vino de-
 solacionibus fuscata et obumbrata
 a postrema sue puritatis sanctitatis
 et integritate degeneravit. Sed quod scripsit
 ista: Quod intendimus altius ordinis
 et purius perfectissimam religionem et
 postmodum miseriam quam hodie
 oculis nostris cernimus dissolutionem
 replicando et calcando: Quod
 ad hoc tunc intendimus: ut nos qui
 per gratiam dei renovati et ad tra-
 nitatem civitatis per cistercienses preces
 correcto monastico ordine dno
 tulerimus. ex alio ruina cautions
 effecti lauemus manus nostras sag-
 uine peccatoris: et semper memores
 sumus quod beatus pater noster benedictus
 in regula precepit negligentiam
 et oblivionem domino fugere: illud
 etiam apostolicum continuo ruminemus

qui stat videat ne cadat: etissi-
 me scientes quoniam res agit nostra
 paries cum prima ardet. *Qualit*
freres qui cisterciense ordine fundaverunt
adhuc in molissimo degentes divina gratia
sunt illustrati cap. x.
Sed iam tunc opere pauca re-
 gnacionibus futuris dilige-
 rius descripte qualiter cisterciensis ordo
 supersit exordium quam copiosa be-
 nedictione gratie dei a principio sui
 profusus sit: sicut per litteras mo-
 numenta tradiderunt vobis viri
 sancti qui ab inicio sacre huius re-
 ligionis auctores extiterunt. per litteras vero
 maiore relatione didicimus: quatinus
 hi quos in seculum superuenturis
 divina gratia ad ordinem nostrum vocare
 dignabitur si hanc vestre puritatis
 paginam quam ad ipsos consolacio-
 ne elaboravi lege dignum dux-
 erunt: considerantes quod nobili-
 tegum manilla lactati sunt erubescant
 filii degeneres tuemur pro
 eo ad hoc opus non solum deus et
 utilitas rex nos tunc: verum
 etiam necessitas nonnulla expellit.
 Non actum namque tunc ordinis
 marie in purius germanie dege-
 tes ubicumque vel apud quoscumque
 patet: sacro ordinem nostrum derogare
 non cessant: asserentes sanctos patres
 nostros cum scandalo et inobedientia contra
 voluntatem abbatis sui de molisimo
 si cenobio egressos fuisse: quorum quod
 sit impudens mendacium subsequen-
 tis narrationis textus rem gestam
 emulcatis pandens manifeste de-
 clarabit. Proinde vestrum est gratia
 favente divina non solum plenissima
 ratione verum etiam gravissime auctoritatis
 ponde obstruere os loquentium: quod
 scribis quoque nostris qui hanc hactenus

fortass adeo pspicue nō nouerunt
 ob repellendā maliciose detractio
 nis falsitate īstruendis. sincere
 ueritatis testimoniū subnixa cōtradē.
Quæta semp stulte emulacōis īpie
 tas: q̄ cū oculū uidetur rōne. p̄bet.
 dīno p̄r et hūano iudicio cūstien
 sem ordīne sup candelabē uirtutis
 et honois exaltatū. ut luceat oibz
 qui ī domo dei sūt. claudesimū
 sūt susurrus ab eia uenacōne
 et amore intit. auitēre quos p̄r.
 quasi tū sibi honois accedat.
 q̄ntū p̄rōr fame derogatē po
 tueit. **Q**uē qm̄ scdm̄ sententiā
 apli. **N**ō qui seipm̄ cōmendat
 ille. p̄batus est. sed quē d̄s cōmē
 dat. postq̄ lris sūm̄ pontificis.
 cardinaliū quoq̄ et epōr qui ne
 gociū tante pietatis tractauerūt
 ostenderunt q̄ rōnabilē q̄m̄q̄
 autorabilē hūano iudicio. **p̄b**
atus app̄batus situr tūcō sui cū
 ter acuisis ordo: consequentē eti
 am demonstratē curabim̄ q̄lū
 dīno iudicio app̄bati sit. **S**ūctis
 uāq̄ sanū sapientibz liquet oī
 potente deū app̄bāc religionē.
 quā tantis curis inatū benedictōibz
 a p̄ncipio sui p̄fundē. et ī qua tā
 tos tanteq̄ p̄fertōis et sc̄itatis ua
 zarcos suscitāc dignat̄ est. **B**ed
 quis digne estimāc tūcō dīcā refer
 re sufficiet. quā p̄clare ī dīnsis
 mūdi p̄tibz nō solū ī mūdiōibz
 uer. etiā ī minoribz quibuslibet
 cūstienf ordīs domibz sacre reli
 gionis uigore effulscit. q̄ sublimis
 ī uirtutibz. q̄ ḡnes et hūiles ī mōibz

extiterūt plan. quā deuoti et
 ad uolūtaria p̄mptate. p̄ epō
 tolerandā patientissim. atq̄ ad
 oīne opus bonū pati. subditū ^{ac}
 quā crebris reuelacōibz sup̄is
 p̄ ~~uifant~~ uisitacōibz religiose
 ordīs p̄sone sūt glōsificatē.
 q̄p̄ multi ~~spont~~ spontānce tri
 bulacōis angustia derecti felici
 decessu absq̄ igne purgatorio
 qd̄ quidē ī alio ḡne homī rāssi
 mū ē tūperūt ad trā uiuentū
 ad uidendū deū dōc ī sp̄on. **N**e
 cū illustrū p̄sonaz copia nos
 ad loquendū īopes fecisse uide
 atur: postq̄ ad exhilarandū deu
 tos et ad rep̄mendū detractōes
 falsiloquos exordū sac̄ ordinis
 diligētius desc̄psim̄. etiā de
 reuerendissim̄ p̄m̄ quorūda
 uidelicz abbatū cūstī. atz clare
 uallis uirtutū studiis aliq̄ hūit
 p̄stingem̄. seuior quoq̄ qui ī
 clareualle piūssime religionis
 imitatores effecti memorā sui
 postis ī b̄ndictionē reliquē qua
 tūq̄ p̄ h̄ fidelē q̄libz et deuotus
 p̄ficiat ī fide roborat̄. ī fidelis
 autē et detractōe luūdiū cordis o
 culū purgās religioso ordīni
 neq̄q̄ detrahē. sed magis reli
 giosoz deuotōne imitū cōsuef
 cat: aut c̄te p̄palate uirtutis ra
 dīs reuerberat̄ maliciose de
 rogacōis m̄tia sibi subtractū

1200

esse & tabescens i genuis. Si
 que mouet q' clareuallensiu
 tui et no' etia' cistaciensiu semox
 mencione fecim9: nouit nos
 vt ecclie clareuallis alupnos
 nro9 semox sac' studia famli-
 aia et efficacia' tuestigae po-
 tuisse: nec ea q' de paucor' sin-
 cera co'isacoe seu felici con-
 sumacoe ad absoluone' sponsi-
 onis nre desepsum' imitabiliu
 seruo9 dei qui ta' i castro q' in
 vniuersitate sac' ordi9 spuales a-
 gones vilit' desudauerit p'uidi-
 care sanctitati. Cu' igit' sicut
 sup' diximus i ~~causa~~ tantu' negli-
 gencie t'empore' monastiu' ordo
 collaps9 fuisse ut vementib9
 ad co'isione' no' ta' p'frue' q'm
 piculu' multis i locis imine' vi-
 det: nec spes ulla restauracoe
 vspia' arridet: onipe' deus qui
 seruos suos ab etno' p'scitos i
 tpe' uocat et iustificat ut t'etiu'
 quip' gl'orificet: du' mediu' silen-
 cii teneat oia' spm' scm' suu' de
 se'ctis celestib9 a regulib9 sedib9
 misit i corda quorunda' frim' q' in
 reuobio quonda' degebant qd'
 i burgundie p'tib9 sicut molisim9
 vocat: **H**ic itaq' serui dei pauci
 mis' sed igne illo que' d'ns ihus ^{ap'8}
 mittit i tra' et vult uehement'
 accendi. forat' i flamma: du' co-
 tidianas regule' lectiones i caplo
 audirent et aliud regula' p'cepte
 atq' aliud consuetudines ordinis
 tene' p'pendent: q'uisiue' co'isacoe
 bant' videntes se cetosq' mona-
 chos regula' b'ni p'as benedicti
 sollemp' p'fessione seruati9s fore
 p'mississe sed stdu' i'stituta ei9

neq' qua' uiue. **P**rimus go' puati
 sepius int' se colloquetes tuisi-
 one' sua' q'rebant: et quona'
 modo hui9 tanti mali remediu'
 inuenie' posset sollicite tractabat.
Cu' uero' poea' ubi effusu' esset i
 publicu': ceteri qui carnales erant
 nec poterat' dice' cu' p'p'ia quae de
 extelso misit igne' i ossib9 meis
 et erudiuit me: seruos dei deride'
 modisq' o'ib9 quib9 poterat' ut
 a tam sto' p'posito cessaret' i festiue'
 reperit. **A**t illi qui sp'u dei age-
 bant' et p'p'ea' liberi erant non
 curantes eor' maluolas i'fertutes.
 toto mentis amisu' ad deu' co'isi-
 p'rib9 i'stantissimis postulabant:
 ut d'ni pietas eos ad t'lem locu'
 digere dignaret' i quo uota libio9
 que' stdu' regula' firmanerant
 sed no' suauerat' reddere possent.
Deinde' osiderantes qd' apls moner'
 no' o'i sp'm esse i'cedendu' et q' regula'
 qua' mo'is o'ib9 p'fecte seruae' cu-
 piebant p'cipit' corrip' eiu' q' sine
 p'missione abbatis quippi' sine
 p'sup'se'it abbate' suu' hu'ilit' adent'
 de t'isissione regule' q'rimonia'
 p'ponit' voti sui feruentissimu'
 desideiu' pandit: et ut ei9 auxi-
 lio p'it' et consilio qd' sp'u sancto
 i'pprante mente' q'cepant p'fice'
 possit' supplicat' p'cant'. **V**ultu' uo'
 dei ad horu' op'itatus abbas ille
 p'p'it' seruo9 i dei laudat: et no'
 solu' co'siliu' auxiliu'q' se p'bituru':
 ueru' etia' seip'm i' diuini' conu-
 tem eor' i' ta' sto' p'posito futuru' fir-
 missie' pollicet'. **Q**uo audito
 hu'iles sp'u' fr'as illi magnifice'
 corroborati su't: tuc' p'mu' i' tel-
 ligentes q' u'e' a d'no egressus

691
 ē sūo? nec sōpna cordis sui
 desidelio ī tali secuti sūt: sed dex-
 terā dei vni iūte opante ī eis.
Ad dñs robertus abbas et frēs cū eo
desidelio ī nouāde mōastice ī lignoīs
hñtes. legatū sedis aplice adierūt.

Tā q̄ magnanimos vni **cap. xi.**
 īmābilū mltū xpi dūces et sig-
 niferi futū nō tā nouar q̄ mag-
 narū rez totiq̄ mūdo p̄futurarū
 cupidi cū assiduo tractatu querent
 nū se qualū id qd̄ cupiebāt con-
 gruenti mō ad effectū p̄ducent:
 cōsulto rōnis iudicio prudēt adūtere
 loci ul' ordīs sui mutacōne absq̄ se-
 dis aplice cōsensu se p̄sumē neq̄q̄m
 debe. **Frat tūc ī galliar p̄tibz se-**
dis aplice legatū. Venerābilis hugo
lugdunens archieps: vir religione
prudētia et auctōitate venerandū
hūc p̄dictus abbas et frēs q̄ desidelio
ī nouāde mōastice religioīs fla-
grabant adierūt: estus et vota cor-
dū suoz hūiliter pandūt: consue-
tudines ordīs a regula quā erāt
p̄fessi unū distrepacē cōquerūt:
et p̄ptea manifeste p̄iuri cimen-
se sciēt īcurrissē dolendo fatent
Adiūt p̄tea se vitā suā ex integro
sdm̄ īstituta regule sc̄i p̄cis sui
benedicti ordīnacē velle et ut eis ad
hoc liberis erequendū idē legatū
sui iuuānis robur aplim̄ auctē
potrigat constant flagitant. Dñs
aut legatus cū esset prudens et
distus d̄sidelitatis subtilis allega-
tiombz eoz laudabiliter eos moueri
p̄miciāuit: ipoz q̄ sp̄italibz votis
leas auspicijs fauens tali eplā
eos ad p̄ficiendū tota libtate qd̄
p̄ia mente cōcepant exhortat ē.

Eplā hugonis aplice sedis legati

p̄ que cisterciensis ordīs exordū
sua auctōitate fūdatū ē. cap. xii

Hugo lugdunensis archi-
 ep̄us et aplice sedis legatus
 roberto molisunensi abbati et fr̄ibz
 cū eo sdm̄ regulā sc̄i b̄ndicti deo
 seruiē cupientibz. **Notū sit oibz**
de s̄e m̄ris ecclie p̄fctū gaudenti-
bus uos et quosdā filios v̄ros mo-
lisunens̄ cenobii frēs lugdunū ī
p̄ticia n̄ra astitisse: ac regule bea-
tissimi b̄ndicti quā illuc usq̄ cepi-
de ac negligēt teode mōastio
temeratis artius dem̄ceps atq̄
p̄fectis there velle p̄fessos fuisse.
Ad q̄ ī loco p̄dō plibz īpediē-
tibus causis q̄stat adīplei nō posse:
nos v̄tūq̄ p̄tis saluti videlicet ī
recedenti atq̄ illic remanentiū
quidētes ī aliu locū quē uobis
largitas dina designauit vos
declināe ibiq̄ salubris atq̄ q̄ctis
dñō famulari vtilē durūq̄ fore.
Vobis tūc p̄tibz roberto abbi
fr̄ibz quoz alberto odoni ioh̄i
stephano leualdo petro. sed et oibz
quos regulāt et cōmuni q̄silio
vobis sc̄iāe decueritis h̄ sc̄i
pp̄itū seruiāe. et tūc cōsulim̄
et ut ī hoc p̄seuetis p̄cipiam:
et auctōitate aplica p̄ sigilli n̄ri
īp̄sione īp̄etūū q̄firmam̄.
Post hec p̄fatus abbas et sui.
tantu et tali auctōitate freti
molisunū redierūt: et de illo
fr̄ū collegio socios remissio-
ris vite blandicias respicientes
ad p̄uitatē simplicitatēq̄ sac̄
regule p̄uē simplicitatēq̄ teuedū
p̄mpto aīo flagrantēs elegerūt:
 ita ut nūc eos q̄ legatus lugdunū

astiterat: et illos q̄ de cenobio
 vocati sūt viginti et vna mōdy
 essent q̄ p̄fectōis uite et regule
 s̄c̄i p̄ris benedicti ad lēam tenē
 de desideō artū et angustā viā
 t̄ḡssi sūt. *Qualit̄ 7 q̄to āno d̄m̄ce*
ī carnatiōis s̄c̄i p̄ris cistren̄ ord̄is
de molisino ēḡssi h̄m̄ū cistren̄

Anno igit̄ ab *adierūt. cap̄ xiii*
 ī carnatiōe d̄m̄i millesimō
 nonagesimō octauo. D̄m̄s rob̄m
 molisimēns̄ cenobij ī ep̄atū lin
 gouensi fundati abbas. 7 cū eo
 fr̄es quos d̄s tetigēat corda.
 mallentes cū dilecto p̄re suo be
 nedicto p̄ deo laboribz fatigat̄.
 q̄ uite huius cōmodis resolu
 de molisino ēḡssi sūt atq̄ ad
 locū que p̄posito suo agrum̄ iā
 aū p̄ grām dei p̄nderat id ē
 ad h̄m̄ū q̄ cistriū dicebat̄ ala
 criter tetenderūt. *Qui locus*
 ī ep̄atu tabulouensi situs et p̄e
 nemoz sp̄maz q̄ densitate tū
 tyis accessu hom̄i īsolito: a so
 lis habitabat̄ feris. Ad hūc itaq̄
 locū horrois et uaste solitudis
 v̄ri dei venētes. tanq̄ illū
 religioni quā iā dudū mente cō
 cepant. et p̄p̄t̄ quā illuc aduene
 rant habiliorē q̄nto secularibus
 despicabiliorē et īaccessibiliorē
 itelligentes: uenoz ac sp̄maz
 densitate p̄stisa ac remota mo
 nastiū ibide uolūate tabulonē
 sis ep̄i et osensu illis cuius ip̄se
 locus eāt ostrue reperit̄. Eodē
 itaq̄ āno quo p̄ditur̄ duodetiō
 kal̄ ap̄ril̄ sollemp̄n̄ die natalis
 s̄c̄i benedicti que genūata
 leticia tūc celebrē reddiderat

ob d̄m̄cā palmar̄ q̄ ip̄i occur
 rerat letantibz angelis tabeste
 tibz demozibz cistren̄is domz ac
 p̄ hoc totis ordinis cistren̄is re
 ligio p̄ vios ad xp̄ianā philoso
 phiā penit̄ expeditos exordū
 sūpsit: prudenti sane osilio ut q̄
 canone diuini s̄uicij cūctiq̄ uite
 sue ordmē s̄d̄m̄ formā ī regula
 p̄scriptā disponē deruerat: hor̄
 eis potissimū natali q̄ lege p̄
 sp̄m̄ vniūficatē ad multoz saluē
 dedeat felici om̄ne īchoareut.
 Ecce sūm̄s 7 et̄n̄s pastoz q̄ relictis
 ī sup̄nis mōtibz t̄ctue uilitatis
 pascuis b̄tis ouibus dignatōe
 sue gr̄e descendit vna ī hac lac
 maz ualle errante quere: nouo
 m̄seādis sue ordmē caulas pie
 tatis statues signū salutis sup̄
 eas exaltant: quatenz ouile
 ip̄ius moibūde et lāgude que
 sp̄nis cupiditatū et voluptatū
 carnaliū irretite p̄ siluas vicioz
 vagabāt̄ audientes uocē curant
 ad caulas pietatis īuitatis uer
 samaitam stabiliū vino p̄m̄e
 oleoz remissiois p̄m̄oz curande
 itarent: demūq̄ salutis signū
 ueracit̄ apphenderūt. *Sicut enī m*
 t̄cio gr̄e nascēte xp̄o d̄no salua
 toze n̄ro m̄ndus dū nesciet p̄m̄oz
 redemptōis uocē. reparōis anti
 que. felicitatis et̄ne suscepit: sic
 ī diebz istis nouissimis refriges
 cente iā caritate et habūdante
 vsq̄ quaz īiquitate om̄ipotens
 et ~~m̄se~~ m̄sericos d̄s eiūde gr̄e
 sue seminaū plantauit ī h̄mo
 cistren̄is: qd̄ sp̄s s̄c̄i pluuia ir
 rigatū sp̄ialis p̄guedis lar
 gissimū sūpsit īcrementū īsc̄es

et proficiens in arbore grande pulchram et fructuosam unius: ita ut diuisas uacuum ipsi tribus et lignis sub umbra eius requiescat atque de fructu ipsius se faciat gratulantur. Uerit uero fructus iste per laborem anime amara re facit uentre carnalis occupat: tunc quasi mel dulce est in ore proficiens et gratia. Ceteris dominis archiepiscopus apostolice sedis legatus eius benedictione precepto et auctoritate tunc bonum, stabile fundamentum accipat considerans paupertate seruorum dei, et quod in loco sterili que occupauerat proxiis nec subsistere nec edificia construere possit: nisi persone alicuius potentis, amiculo fulcaretur: scilicet ad illustrem principem odone tunc burgundie ducem petens et suadens quatinus pauperes christi zelum glorie et monastica ordinis habentes foueret et manu tenet eorum necessitatibus secundum magnificenciam principatum suum subueniret. Cuius petitionem et consilio dominus odo burgundie dux accipiens frimenciam illorum seruore et deuotione delectum: monasterium lignum quod ipse in paupertate sua trepant de suis impendiis totum consummavit: eosque ibidem omnibus uicibus diu pauperum christi et petentibus habundantia subleuauit. **Ad locum ille assensu episcopi babilonensis ad eum dyocesim pertinebat canonicis abbacia surrexit et de recessu abbatis illius quod adueniat ac primoride alberici tunc xiiii**

Eode tempore abbas quod adueniat ab episcopo babilonensi ad eum dyocesim loco ipse pertinebat uigila pastoralis cum cura animarum uisum predicti legati suscepit: et monachos quod secum aduenierunt in eodem loco stabilitate firmam regulam fecit: sicut ecclesia illa domino patre et humano

fauore uallata. apostolica quoque auctoritate inuicem in abbacia secundum regulam sancti patris benedicti disponenda surrexit. **Hanc uero multam ostendo** per hoc elapsis spacio molisinesis monachi uoluntate domini gaufridi abbatis sui qui roberto successerat inuicem ad romanam curiam destinatum: a domino papa urbano ipso tempore postulantes, quatinus prefatus abbas robertus loco pristino id est molisinesis ecclesie redderet. **Cuius ipso tempore dominus papa deuotus mandauit legato suo uenerabili scilicet hugoni ut si fieri posset idem abbas reuertetur: et in diebus huiusmodi diligentes in pace consistat.**

De primoride beati stephani scilicet pro beati roberti cisterciensis abbatis et alia statuta ipse nouello adhuc ordinat.

Dist. diocesis primus sui pastorem cisterciensis ecclesia adhuc pauper et modica conuenit de electione abbatis sine personarum acceptatione tractatur. Et mediante gratia spiritus sancti elegerunt uirum boni uoluntate stephanum uacatione anglicum qui cum eis de molisinesis exierat uir conspicue stitatus omnibus uirtutum gratia decoratum. huiusmodi amatorem et feruentissimum sancte paupertatis emulatorem. **Hic beatus uir in adolescentia sua exiens de terra et agnatione sua limina sancte apostolorum peregrinus adijt. In quo itinere non otiosis fabulis sicut fieri solet occupabat: sed cum socio suo diuisis laudibus uacans psalterium ex integro cotidie decantabat. Pereginationis autem uoto pacto cum ab urbe rediens gallias intrasset**

Supra addidit: et aliter sub eo multiplicato sit cetera quibus uirtutibus ipse claruit. Capitulum xv.

Prima

supradictū monastriū molisimū ad-
 it: ibi sacri monastrii ordinis
 habitū suscepit. Postmodū uero
 cū inuouande religionis iūbū i eadē
 domo motū fuisset: ipse p̄m̄
 iū p̄mos feruentissio studio
 laborauit ac moīs oibz i stitit ut
 locus et ordo cisterciē i stitueret:
 cuius ipse postmodū ordinaute dō
 pastor et doctor eximius eadē i stitu-
 endus. Ad cū dño donāte sicut
 p̄fati sumus factū fuisset: tūq̄
 fidelis et prudens dispensator ce-
 pit illis deuotissia i uentis i uē-
 rōne tractatē qualiter ordinē suū
 uouit fūdatū et adhuc i multis
 vacillante quippe uodū p̄f̄is et
 uerū paupertate redolentibz i
 stitutiōibz exultū i meliō pue-
 hēt extollēt: talisq̄ modamine
 roboratū dño ihu fructū plimū
 afferre ualēt. Conuocatis itaq̄
 fr̄ibz suis et habitū cū eis q̄ silio
 tā ipse q̄ fr̄es eius iudicauerūt ue-
 ditū fr̄e illis seu alijs aliq̄ p̄ncips
 curia suā aliq̄ tpe i illa ecclia
 tenēt: sicut antea i sollempnita-
 tibz agere solebat. Deim ue qd
 i domo dei i qua die ac nocte dō
 deuote seruire cupiebat i manēt
 qd̄ supbia aut sup̄fluitate redo-
 leret: aut paupertate uirtutū custo-
 dem quā p̄ponte ip̄e deū elegerat
 ruit aliq̄ corūperet: q̄ si uacue-
 rūt ue retinēt cruces aureas
 ul' argenteas, sed cū lignetas,
 coloribz depictas: neq̄ candela-
 bra p̄r̄ unū ferreū neq̄ thuri-
 bula nisi cuprea ul' ferrea neq̄
 casulas nisi de fustaneo ul' lino filie
 sine pallio aureo et argenteo:

Diuidata itaq̄ sic suo pastore cisterciens ecclia
 albeici noie i abbate s̄ p̄mouit: unū s̄z l̄ratū i d̄m̄o et i hūanis satis gnarū
 amatoxē regle et f̄m̄. quip̄ p̄ois officinū et i molisimēsi et i illa diuicia gēbat ecclia:
 mltūq̄ diu laborauēat iutendo ut ad illā de molisimo t̄m̄migraret locū. D̄m̄
 at d̄ albus cūa pastoralis licz mltū remittens suscepta: aliq̄ diu i scola et p̄ nouē
 s̄z ānos et dimidiū i gulas disciplina felicit̄ exercitū i migratū ad d̄m̄ fide et
 uirtutibz glōs̄: et ideo i uita et̄na a deo merito beandū. Bē de p̄morte b̄i steph̄i

neq̄ albas ul' ~~auras~~ amictus nisi
 de lino filie sine pallio aureo ul'
 argenteo. pallia uō oīa et cūppas
 atz dalmaticas tūcasq̄ ex cotto ^{foto}
 dimiserūt: calices tū nō aureos
 sed argenteos et si s̄z p̄r̄ deaurā-
 tos: fustula argentea et si possi-
 bile eēt deauratā: stolas quoq̄
 et manipulos de pallio tū sine
 auro et argento retinuerūt. Palle
aut̄ altariū ut de lino fient et pla-
ne sine pictura statuerēt: et am-
pulle ad m̄spem̄ altaris sine auro
et argento essēt. Hys et hūmōi
stis et deo placatis i stitutis nouū
ordinē suū sui dei roborantes:
et ex hys q̄ p̄us i usu habuerāt
alia qd̄e tamq̄ uē hūilitati con-
traia penit̄ amputantes: alia
uō meliōibz et sc̄am̄ paupertate
magis redolentibz q̄suetudinibz
conmutantes posuerūt pr̄ua uo-
luptatū i directa q̄tinentie et aspa-
rantatis et sup̄bie i uias planas
uirtutis: ita ut sc̄dm̄ p̄phetā etiā
stulti i hac uia errat̄ nō possit.
Quāti i ordine cisterciēsi ligone
exculci disciplinē. fructū reddūt
q̄tinentie: q̄ si alibi locati essent
ubi disciplinē rigore uirtutis u-
gēt. p̄ uoluptatū et carnalū de-
siderioz monstruosa portenta fa-
cile p̄cipitarent. Quā p̄r̄
neq̄q̄ putandū ē sc̄m̄ ordinē uirū
adueniendū ē hōim̄ sed uē sp̄s
sc̄i magist̄io traditū q̄ sac̄ et ligno-
nis candore que negligentia cordis
hūani ~~ad~~ ab adolescentia i malū
p̄m̄ demigrae nō cessat t̄p̄ibz opor-
tunis p̄ hūiles seruos suos reparare
nō desinit: ut nō gloriēt̄ i aspectu
d̄m̄ oīs caro et longe sit ab oibz.

religiosis blasphemata illa uox de
sua prudentia et industria presumen-
tium et dicentium. **Quia** uero excelsa:
et non dominus fecit hoc omnia. **Cum** itaque
uenerabilis abbas stephanus et fratres
eius quotidianis uirtutum incrementis et
melius proficerent et felicia experientia
probarent quam bona eant negotia
eorum daret sibi terna temporalia ad rudi-
tam et recipere celestia diuina et eterna:
unum erat quod spiritale eorum exultatio-
nem impollebatur. **quod** sibi raro quod illi
diebus ad eos causa consensionis ue-
niebat. **Quia** enim sancti thesaurum
uirtutum relictus inuentum successibus
suis ad multorum salutem profuturum con-
mittente gestiebant: sed fere omnes
uidentes et audientes uice eorum assu-
tate insolentia et quasi iudicia plus
corde et corpore se elongare quam prima-
re eis festinabant: et de perseveran-
tia eorum penitus despiciant. **Sed** dei
omnipotentis uirtus qui hanc unquam
animi spiritale seruis suis inspirare
dignatus est ad multorum profectum mag-
nifice eam amplificare et consummare
decurrit sicut sequentia declarabit.
Quia cum fere ostio deprecacionis.
appropinquantes deuotissimis precibus
ad dominum clamarent pro eo quod pene suc-
cessibus carerent petentes ut uis-
cera misericordie sue super eos dominus effunderet
dignaretur: incitatus et precibus ut cre-
ditur beatissime dei genitricis et
uiginti marie cuius sancto nomini specia-
liter ordo noster attributus est uerum non
et sanctissimi patris uiri beati
cuius predicti fratres ex integro se
regulam seruatiuos promiserunt.
exaudiuit dominus preces eorum. **Et** sus-
citauit dominus spiritum pueri iunioris
cui nomen bernardus: qui cum esset

et non mediocri tristitia
subdebat

adolescentis nobilis delicatus et libenter
tam ualido igne diuini amoris
accensus est ut relictis uniuersis
mundi voluptatibus et diuitiis.
ecclesiasticis quoque dignitatibus
artissima quiescente castitatem
tamquam pinnaculo frugum domini deuoto
aio proponeret imitari. **Quod** inuincibilis
et deus in operibus suis: quam uelociter
currit sermo eius: quam facilia sibi
fore demonstrat cum uoluit quod
apud homines impossibilia sunt. **Cum**
enim non solum nobiles et diuites.
sed etiam mediocres ipsi quoque.
pauperes uidentes ordinis aspira-
torem detractarent accedere ad eos:
iste tam tenet et delicatus iuuenis
quasi de cella uinorum pueniens
se gratie dei egressus. **Rebatur** uino
quod letificat cor hominis feruens et
estruans circuibat et predicabat
uirtutum uocacionis quod in secreto cordis
sibilo aures tenens audiret cum
piens et alijs primarie sicut scriptum
est. **Qui** audit dicat ueni. **Unde**
scimus est ut associatis sibi fratribus suis:
propinquis et amicis alijsque nobi-
libus libentibus et potentibus in seculo uirtus
cognita sibi in ecclesia castitensi cella
nouitiorum alacriter intrarent: et in
spiritu fortitudinis contra uicia carnis
et tentamenta malignorum spirituum
scipientes decitare: et suadebant
ceteris hominibus non uerbis sed factis
omne illam aspirantem ordinis quare
fugiebant non esse aliud nisi ingratum
domini suauem et omnis eius lenem. **Quorum**
exemplo provocata innumera multitu-
do hominum diuise etatis et aduocis
nobiles et ignobiles mediocres
pauperes ita ut stabulum illud ipsum
patris innocencie eius obuolutum.

Prima

repleverunt: ut fr̄es illo tedio
 et deſp̄atione poſt̄itatis afflictos
 mirabiliter letificarent: et t̄m̄p̄
 e ſtugno r̄onabiliū piſtū pen-
 nulis pie itenōis ⁊ ſquamis
 ſc̄e op̄atōis r̄ondancia ſua de-
 clarancū r̄uuli miltes cenobi-
 or̄ erundantes vniſas octidui
 orbis ptes occuparent. **Quod d̄ns**
ſtephan̄g abbas dilatacōne ſui
cordis d̄no reuelante ⁊ deſūto fr̄e
ſibi vigilāti apparēte ⁊ gnouit r̄i.

Hanc ſp̄iatū d̄ne viſitācō
 nis gr̄am d̄ns hūili ſeruo
 ſuo. d̄no abbati ſtephan̄o autēq̄
 fieret clementiſſia reuelacōne
 poſtende dignat̄ e. **ſi** em̄ ſicut
 ſup̄ retulim̄ gr̄am merore af-
 ficent̄ p̄ eo q̄ ſucceſſoib̄ pene-
 carerent: accidit ut vna ex eis
 p̄ntis uite curſu q̄ſūmato t̄m̄p̄
 e merite muliere famul̄ ⁊ ḡm-
 diū d̄m̄ ſui m̄ducend̄ ⁊ labo-
 ris ſui b̄ramū receptus mochi
 q̄prim̄et. **ſi** em̄ cū id̄ r̄extim̄
 ager̄ venerabilis abbas tedio.
 deſp̄are poſt̄itatis immū aff̄s
 auſus e aliqd̄ p̄ſūm̄e: qd̄ qd̄e
 t̄m̄c̄it̄i aff̄bi potuiſſet ſi
 nō pietas itenōis p̄ſūm̄ente
 excuſaſſet. **ſi** em̄ q̄ſt̄et p̄ qd̄
 quid agat̄ hoies itenō iudicat̄
 oīnes: r̄d̄m̄g q̄ corā ocul̄ d̄m̄
 pietas itenōis. et due articuli
 neceſſitatis neuū excludit p̄-
 ſūp̄ōis. **ſi** em̄ itaq̄ ſicut p̄ſūm̄ ſu-
 mus fr̄ ille r̄extim̄ poſit̄ ſi-
 uē uite p̄ſolare: accedens
 ad eū abbas ſc̄us talia locut̄
 e. **ſi** em̄ fr̄ūne t̄q̄ūto tedio ac
 defectiōne mentis verſam̄.

paulo

q̄a ar̄ta et anguſta. ^{via} qua r̄egla
 nob̄ b̄tiſſim̄ p̄ r̄i benedictus
 poſuit iſgreſſi ſum̄. ſed v̄rū
 h̄ r̄iā cōſiſat̄ deo placeat nec-
 ue. nō ſatis nob̄ q̄ſtat: p̄ſertim
 cū ab oīb̄ vicinis monachis
 t̄m̄p̄ nouat̄ r̄ez adiuentores et
 ſc̄andalū ſc̄iſmat̄isq̄ itentores
 diuidere: ſup̄ oīa ~~oīa~~ nō me-
 rois acbiſſim̄ iaculo t̄iſſigie
 cor̄ n̄m̄ ~~paucitas n̄m̄.~~
 quū ſiguli cotidie morte int̄uenē
 te tollit̄ e medio: et ſicut ualde
 p̄t̄meſto nob̄ ſc̄i p̄t̄ ſi uouit
 cepta religio ſine accipiet̄:
 quū p̄ſonas r̄duſtres ⁊ ad hūili-
 tatem ſc̄te paup̄tatis ydoneas
 uſq̄ ad p̄ns d̄ns aſſociat̄e no-
 biſtū neq̄q̄ dignat̄ e: p̄ q̄s
 huius uite iſtitucōis ſormulā
 ad poſt̄os r̄iſſim̄te ualeam̄.
ſi em̄ p̄ r̄i uole d̄m̄ n̄m̄ ih̄m̄ x̄pi
 p̄ cuius amore ar̄ta et anguſta
 uia qua ip̄e r̄euāglo ſequacib̄
 ſuis poſit̄ iſgreſſi ſum̄. r̄i uice
 obit̄e e p̄cipio quatuor ~~q̄~~
 poſt̄ obitū tuū t̄pe et iud̄ quo
 eiſde d̄m̄ n̄m̄ gr̄a dec̄nerit ad
 nos redens: et de ſtatu n̄m̄ q̄
 tū ip̄ius m̄ia uoluit uos r̄tos
 facias. **ſi** em̄ eger. **ſi** em̄ r̄q̄t̄ lib̄er
 d̄m̄ qd̄ p̄cipis: ſi t̄a p̄cib̄ tuis
 adim̄t̄ mandatuū tuū effectū.
 mancip̄a ualeo. **ſi** em̄ r̄et poſt
 modicū de cōualle ploracōis ad
 tuontē gaudij ad tuontē et̄ne
 b̄t̄itudis felicit̄ aſcendit. **ſi** em̄
 p̄ q̄ hoc ~~ſi~~ fluxerat dies:
 et uenerabilis abbas cū uen-
 tu fr̄ū r̄ labore poſit̄ ſicut
 mox̄is eāt̄ pauſandi dederat
 ſignū. ip̄e quoq̄ paululat̄

tollim

pat
hec dicens

remotum ab alijs meditationi insistens.
 capucio cooptus caput sedebat.
Et ecce fr̄ ille defunctus magna
 claritatis gl̄a p̄fusus repente
 corā eo astitit: ita tū ut magis
 sacre ferri q̄ tra consistere videt̄.
Requisim̄ quō se haberet ul̄ q̄libet
 sibi eēt: respondit. **Bene op-**
 time p̄. bene in est. bene sit
 et tibi: quia p̄ doctrinā et solli-
 citudine tuā illis irremediabilis
 gaudiū. illis irremediabilis pacis
 dei. q̄ erupat omne sensu p̄ci-
 piunt meriti: p̄ qua adipsenda
 duos noui ordiis n̄i labores pa-
 cient et hūilit̄ sustinuit. **Et mir-**
 uirū p̄ceptū tuū redi: grām et
 m̄iam d̄ni n̄i ih̄u xp̄i et p̄a et
 fr̄ib̄ tuis amicitias. **Quia uero**
 p̄cepas ut de statu n̄o. vos r̄ti-
 ficare deberet: sciat̄ et oī scrū-
 pulo dubietatis excluso certū
 teneatis. q̄ sc̄a et deo placens
 est vita et cōsuetudo n̄a. **Porro**
 merore qui de nō relinquenda
 posteritate p̄cedia tua immū
 depasat quātoq̄ ate repellere?
 et iubilū et exultationē sp̄iale
 euade: qm̄ adhuc dicunt filij
 sterilitatis tue i quib̄ tuis. **An-**
 gusty est nobis locus: sic spa-
 cū ut habitare possim̄. **Ecce**
 em̄ iā ex hoc n̄c tpe magni-
 ficabit d̄ns face uobiscū. mittēs
 uobis p̄sonas multas. m̄ q̄s
 erūt uobiles et lr̄ati viri plu-
 rimi: qui ita domū istā reple-
 bunt ut h̄c t̄p̄ examina ap̄i
 estuancia et redūdancia euo-
 lantes plimas m̄di p̄tes pe-
 netrent: et de semine d̄ni be-
 nedictio qd̄ i hoc loco p̄ grām

ei⁹ coaluit. multiplices aīaz
 sanctarū manipulos de unūsis
 m̄di p̄tib̄ collectos celestib̄
 granarijs t̄ferat. **His auditis**
 abbas sc̄is gaudio et exultatō-
 ne repletus. d̄ne pietati gr̄as
 ex iternis medullis cordis recu-
 lit: felici experimento p̄baus
 q̄ veracit̄ scriptura testat̄. qm̄ nō
 delinquet d̄ns sp̄antes in se.
Pabat interī uicij celestis ab-
 ire: sed sine benedictiōe p̄ris
 sp̄itales qd̄ n̄rū d̄m
dictu est n̄m̄e p̄supsit. Dicit
 itaq̄ abbat. **Tempus est**
 d̄ne pat̄ ut reuertar ad eū qui
 me misit: et p̄tea peto q̄tūq̄
 benedictiōe tua me firmatū
 dimittas. **Cui stupens et pa-**
 uens abbas respondit. **Qd̄**
 ē q̄o qd̄ loq̄ris? **Tu de corrup-**
 tione ad incorruptionē. de uan-
 tate ad uirtutē. de tenebris ad
 lucē. de morte ad uitā tr̄sisti:
 et a me q̄ s̄ h̄s oīb̄ misericabi-
 lit̄ ad huc genio benedictionē
 petis: hoc tōtū omne iuris
 et rōnis integritate esse uide?
Ego potius ate debeo b̄ndicti.
Et p̄tea obsecro te: ut bene-
 dicas m̄ in. **Cui ille. Nō ita**
 cōuenit pat̄. **Tibi em̄ a d̄no**
 collata est benedicendi po-
 testas utpote i ap̄ice dignita-
 tis et sp̄itales magisterij con-
 stituto: michi uo discipulo tuo
 q̄ p̄ salutare doctrinā tuā.
 m̄di hui⁹ ignamenta deuota-
 tu benedictionē a te accipere
 optabile ē. **Per em̄ p̄sus h̄c**
 recedat: nisi benedictionē tuā
 meruero. **Abbas itaq̄ stupore**

aita beata

petit beati

in uita

in uita

primo

hui⁹ rei

pa

sed

et amiaone repletus necans
 vlt ptinacit reuati' eleuata
 manū benedixit ei: sicq scā
 aia illa disparens spēm visibi-
 lem quā assūpsit scētis iui-
 sibile bus restituit. **U**ltē vi-
 ce cuidā ex frīb' eiusd' viam
 vniūse caris egressuro appur-
 titione iūia multitudine ho-
 iūmū ipe oratorū eiusd' emē
 ad fontē quōdā lucidissimū
 lauas vestimenta sua: et i ipsa
 visione dictū ē ei. quia fons
 ille fons Enō uocaret. **U**o
 cū idicasset abbati ptinā in-
 tellerit vix magnificū diuū
 p hoc qsolacōne significat et
 uultū iū tūc quidē de pmiss-
 sione sed magis postea de ex-
 hibitiōne letatus grās agit dō
 trā cū p cōtinuos quatuor de-
 cim años paciam et fidē suor
 suor dūs p vaias tbulacōnes
 et multa paup'atē pbasset.
 et fideles eos inuenisset: quito
 decimo denuū a qstitutiōe do-
 uinis cistienis ano. supditas
 psonas eis mittendo visitauit
 illos oriens ex alto. **I**n ipis
 em dieb' i prans vniūis et
 agris curtib' eadē ecclia cūc.

De eo q b'is stephān' f abbas
qda secreta nouici sui p spm
pheticē dephendit. Cap. xviii.

Pber diū bernard' clare-
 uallens' ecclie postmo-
 diū pms futur' abbas: cū apd
 cistia cistiaū adhuc nouici' q
 esset. solit' ead' dieb' sigulis
 p aia mris sue septē pñales
 psalmos i silencio dice. **D**ie uō

quada cū supditos psalmos
 p q cōpletōiū itioasset omisit
 eos p obliuione nestio an per
 sopnolencia anteq' pdirisset?
 ueniensq' ad strati suū quiete
 soposera mēbra reseruit: et so-
 lutam refectiōne parenti plene
 nō spendit. **A**bbas uō agnita
 p spm negligencia: die postea
 sōuenit eū diēs. **F**r' b'uarde
 ubi nā qso illos psalmos tuos
 hestina die dimisisti? aut cui
 eos qmendasti? **R**d' audiens
 adolescens ut eāt vctūidus et
 timorato' erubuit: et cepit iur-
 se mirando cogitae et dice.

Dne ds quō palam factū est
 vbi istud? de quo in soli qscā
 erā? **E**t itelligens a vno spitali
 se eē dephensū p'cidit ad pedes
 eius negligencia qfitens atq'
 idulgetia petens. **Q**uia facit
 spetrata. curauit demceps i
 huiusmōi tā puatis q' publicis
 obseruatiōib' sollicitior inueniri:
 et q' qsulca rōne suanda ppo-
 sisset nō facile tūsgredi. **De**
eo q' auis qda p'stre nō mediocis
quātitatib' unguib' ferēs corā
frū oculis pient. Capl. xviii.

Mitueat aliqui sāguine
 p'p' epm paup' abbas ste-
 phan' et p'p' topia domo cel-
 leraius cui ex p'cepto regule
 paup' et ifirino' cura icūbe-
 bat nil ad manū habebat vñ
 paup' et ifino' abbati suo q'
 licitūq' laucia edulū p'paret.
Et siueā cūitate abbate suū
 diligens discurrebat: si forte
 alicubi aliquid inueniet vnde

cautatem que intus ardebat etiam
foris ostendit. Et ecce grandis q̄
dā aius aduolat nō mediocri quiti-
tatis pistē vnguibz ferēs: que
contuuis corā mirancū fr̄m
oculis p̄ient et recessit: copio-
sā p̄dam celleratio reliquēs.
vñ abbatis sui inuicōi suffi-
cient p̄uidet. *De larga bñdōe
i sollempnitate penthecostes fr̄bz
de p̄mptuarijs gr̄e dei vñ non
p̄abat t̄issimissā. Cap^m xix.*

Tstabat aliqui sac̄sancta
sollempnitas penthecostes: et in
ip̄a factissima die vñ tanti pa-
nes inueni i eadē domo pote-
rant q̄ fr̄bz sufficient. Vñ uō
fr̄s vehemēt exhilarati tūq̄
si de ip̄a paupertate sua quā p̄-
deū sustinebant sagruarent.
missā tante sollempnitatis cū summa
deuocōne i iubilo cordis mutare
reperit: et ecce uōdū finita missa
de p̄mptuarijs gr̄e dei largam
benedictionē repente vñ uō spe-
rabat sibi t̄issimissā cū multa gr̄e
et actione s̄pserit. In hys et
silibz vñ de p̄pendens q̄ verant
sc̄ptia d̄r qm nichil deest timē-
tibus deū: largitate etiā miseri-
cōmī d̄m sup se et sup fr̄s suos
vehement amurans magis ac
magis i sc̄a religione p̄ficiet:
et b̄te paupertatis angustijs.
gloriabat sicut i oibz diuicijs
*De eo q̄ abbas stephānq̄ collaōe
lecta cū ecclia intraret ostiū ecclie
manu tenebat et digitis firmq̄ q̄ p̄
signo p̄mebat cap^m xix.*

Quater quā nō surdus au-
ditor regule sc̄e fuit p̄-
cipientis ut sic stemus ad p̄sal-
lendū ut mens nr̄a concordet

voci nr̄e: ex eo qd̄ subdimo liq̄-
bit: *ros edit et ut lecta collaōe
ue cū ecclia intraret ostiū ecclie
manu tenet. et digitis firmq̄
quasi p̄ signo p̄meret: sicut
solet hoies signū a nodū facē
q̄tinq̄ p̄ hoc amōiti memorie
d̄rā i p̄miant qd̄ obliuisti no-
lūt. Vñq̄ hoc frequēt fuerit:
quodā die vñ de fr̄bz cū fa-
miliaritas ausū p̄bebat intro-
gubāt eū cū hoc facit. Vñ p̄
stus oibz i quid cogitandibz q̄
ex iūcto officio p̄ dispositōe
domq̄ p̄ diē admittē cogor dico
ut foris remaneat uer̄ ingredi
tueri p̄orsq̄ p̄sumat: sed ex-
pectent quousq̄ cr̄as dicta p̄
hic eas tuenda. Ad audiens
fr̄ ille multū edificato ē: in-
mirū itelligens sc̄i p̄ris quisa
cōue cōmūne ceteris negligē-
ciam t̄istendisse. *De v̄ga
pastorali cū qua i festiuis
p̄ressombz intrare solebat.
Capit^m xxi**

Quante uō hūilitatis fuit
hic v̄ pastor uō mer-
cenariq̄ q̄ odio habuit om̄e
fastū supbie: ferula pastora-
lis ei9 cū i festiuis p̄ressioibz
intrare solebat satis indicat: q̄
usq̄ hodie i asticensi sectario
ob reuerenciā tanti patris
p̄seruata et i magna v̄nea-
cōue habita nō multū a cōi-
bus sustentatorijs q̄bz senes
et debiles iūti solent distac
videt. hic ē b̄tissimū p̄ris nr̄i
buardi i sc̄a religione pater
hic tā p̄stus iūgr̄ p̄fectissi-
mū habet discipulū iuerit:

pa

quorū doctrina et exemplis
 dñs hodie in uia captiuitatis
 uasa regi supbie id est dya-
 bolo auferunt: et xpo dño
 uerō regi hūilitatis incorpant.
 De eo q̄ cū domo cisterciensī ad
 vltimā paupertate deu erisset
 uenēabil' abbas stephā⁹ misit

Quodā tpe cū domus
 cisterciensis magna fu-
 isset paupertate astricta: ve-
 uerabilis abbas stephan⁹ uo-
 cauit unū ex frīb⁹ suis & lo-
 quens ad eū ī spū dei dixit.
 Vides t̄mē fr̄ q̄a magna
 coartati sum⁹ topia: & tpe
 ē ut frēs n̄r̄ fr̄ fame et frī-
 gore cetisq̄ uolestis p̄chi-
 tent nisi eis conuice subueiā.
 Vade ergo ad mūdinas ver-
 celliaci que p̄tine īstanc:
 et cōpes ibi quadrigas tres
 et eaz sigulis ternos equos
 fortes atq̄ tractores: quib⁹
 maxime īdigem⁹ ad onera
 n̄ra cōportanda. Quā qua-
 drigas illas p̄tine et alimē-
 tis alijsq̄ reb⁹ necessarijs
 oneramus: adducens eas tecū
 cū gaudio & p̄pitate reite-
 ris ad nos. Respondes at fr̄
 dixit p̄tine sū dñe par ut
 tuus iussomb⁹ obsequar si
 p̄tine dedeis ad illa subsidia
 h̄panda. Cui uenerand⁹ abbas
 ī paupertate sua de m̄a dei
 magnifice p̄sumēs r̄ndit.
 Vē frat' scias q̄a cū sollicit⁹
 et anxius querere uadere
 cessit tibi fr̄m n̄r̄ subue-
 uire: tres tuū denarij tu
 tota domo ista r̄epti sunt.

fr̄m quēdā ad p̄tine mūdinas
 p̄cipiens ut frīb⁹ m̄a emet
 ml ei pecūie r̄dens. p̄ sp̄m p̄phie
 cūta ei p̄p̄a affutūa p̄ dices ca.
 xxn.

hos si uolūis tolle. Reliqua
 uō quāq̄ defuerit tibi: dñi
 tiri ihu xpi gr̄a p̄uidebit. De-
 cur⁹ itaq̄ uade: q̄ mittet dñs
 angelū suū tecū. et p̄sp̄erū fr̄et-
 iter tuū. p̄fectus itaq̄ fr̄at cū
 uer celliacū p̄uenisset: a quo-
 dā uio fideli et timorato hos-
 picio suscept⁹ est. Cū dū itineis
 ei⁹ causas et fr̄m īdigencijs
 agnouisset abyt ī instanti ad
 quēdā h̄cupletissimū hoīem
 fr̄uitimū suū: q̄ desp̄ate lag-
 uens ac p̄ene iā moriens fa-
 cultates suas paupib⁹ erogā-
 bat. Cūq̄ cisterciensū monachorū
 quorū iā ī p̄tib⁹ illis sanctitas
 celebris habebat eide īfirimo
 pemiriā r̄dicasset: uocatus est
 ad domū ei⁹ sup̄dict⁹ fr̄: cū
 tāq̄ pecūie sumā ī elemosia
 ab ip̄o moriente recepit: ut cū-
 ta que ei iūuereat abbas suffia-
 eut ex ea q̄paret. Acceptis itaq̄
 r̄bus redis tū nouē quadrigas
 equis oneratus atq̄ uenit eas
 cūctis q̄ fr̄m vsib⁹ oportuna
 eē agnouit: et ita q̄ uacius
 uenēat scdm̄ p̄phetiā abbatis
 plenus et gaudens ad suos re-
 meauit. Cūq̄ cisterciō p̄p̄inqua-
 ret: m̄iciū misit q̄ abbati sig-
 nificāet ei⁹ aduentū p̄t' et p̄-
 uentū. Cuius audito uenerabil' p̄t'
 exultauit uolēmet: et cōuo-
 catis ī om̄i frīb⁹ ait. Ds misē-
 r̄cōm̄ dñs. ds misēracōm̄ libe-
 r̄ lib̄is libealiter egit. Vē nobi-
 lū uē elegant' egisti nobistū
 dñe p̄riator et pastor n̄r: ap̄ies
 manū tuā et īplebis benedōne
 tua pemiriā n̄rā. Tūc ordiata

unū dei
 par
 m dño
 valde

processione occurrerunt obviam ve-
nienti fratri usque ad portam: ita ut
ipse abbas procederet idem vestibus
sacris cum pastorali iuga: ministris
precedentibus cum cruce et aqua
benedicta. Crecepit ergo sollemp-
nitatem et cum multa gratiarum actione
elemosinam illam non ut ab ho-
mine perciperet: sed tamquam ceteris
missa benedictionem a domino. et
custodiam a deo salutari suo.

Porro vir iste prudens et spicu-
lis sicut intelligi datur: in hac tam
celebri susceptione beneficij
filios suos tam patres quam posteros
amorem voluit ut hanc mirabili
gratiam iugiter meditatione retine-
rent: ut ex eo discerent cunctis
necessitatibus suis pia fiducia
presumere de misericordia dei. quae nunquam
deserit sperantes in se: sed est pro
pauperum suorum pressuram consolator
atque adiutor in oportunitatibus in
tribulatione. Ab illo ergo die et
deinceps sicut in illa domo largi-
ente domino spiritualia semper habun-
dant. ita non defecerunt etiam te-
poralia bona: quibus iuxta or-
dinem instituta parcitas in omnibus
observetur.

*De eo quod cisterciensis omnia
cenobia in diversis episcopatibus fundavit
et de institutione generalis capituli: de pijs
legibus quod dominus stephanus abbas cum*

Dixit divina largiente
gratia crescente in omni personarum
in cisterciensi ecclesia cepit iam im-
mulari filiarum letam quam prius diu
sterilitate sua merendo do-
luerat: cepit etiam vinea illa
domini sabaoth longe lateque pro-
pines suas emittere: et in diversis
coabbatibus suis a sede apostolica
promeruit cap. xxiii.

locis diversis quae regionibus civita-
tes refugij constituit ut qui
sanguine animarum sudisset. ad
illas confugientes pro mortem
suum pontificis qui pro christi sang-
uine semel invenit in statu
etiam redemptionem et exili sui
perpetua absolutionem suam
mererent. Hanc abbatem
quas eadem ecclesia in diversis e-
piscopatibus ordinavit tam
largi potentique benedictione
domini credebatur: ut ab illo
tempore quo fundata est firmitas
que est progenita filia do-
mini cisterciensis. et pulchre
significatio nominis sui firmi-
tate et stabilitate ordinis iam tunc
significabat: ut illos qui de cister-
cio specialiter sunt evansi et ceteros
qui ex eisdem sunt exorti infra octo
annos duodecim cenobia con-
structa fuerint. Vocando
namque satis spectaculo et in hoc
beatissimi patris benedicti vinita-
tores extitit quae iura et instituta
ipsius toto conamine mentis e-
timulari cupiebant: ut sicut ille
statutus prius duodecim mona-
stera constituit quibus precepta
regule sue servanda tradidit:
sic et ipsi in renovatione ordinis
secundum eandem regulam duode-
cim cenobia statuerunt: quae
in similitudinem duodecim apostolorum
christi spiritus sancti gratia debriata sa-
lutis poculum univiso mundo
propinarent. Verum etiam antequam
abbas cisterciensis florere in-
ciperet reverendissimus pater
stephanus cum consilio fratrum suorum

prima.

dictū qd cartā civitatis uocatur
 spū sctō iūditatē exarantur: Iq̄
 docent qualiter cenobia ordi
 nū p̄ diuisas mundi ptes pa
 gam diuisis quoq; lignis di
 uisa mirabili civitatis cōuero
 ne et honoris iūte exhibuē
 o glutinata una etiā unus
 ordo vni demq; corp̄ i ep̄o
 efficiant: hoc uo dictū p̄p̄ta
 cartā civitatis appellat̄ resur:
 q̄a eis statutū oīs exactionis
 grauamē p̄pulsans. solā cōtra
 te et aīaz salute i diuino et
 h̄a hūanus sequit̄. **I**nt̄ ceterā
 sane q̄ i cartā civitatis ob pa
 cis civitatisq; custodia discipli
 et sacri ordinis cōsuetudine con
 seruanda mirabili p̄uidētia
 b̄i viri fr̄isq; ip̄ius digesti
 sūt: hoc p̄cipuū et oī accep
 tione dignū t̄uenit̄: ut c̄lcti
 abbates cisterciens̄ ordinis sel
 p̄ aīā apud c̄p̄tū quēmentes
 ḡuale caplin celebrēt: et
 de totius uite sue ordine ac
 dissolubili pace int̄ se custo
 dienda ~~dit dicit~~ diligentis
 sune tractent: quatinus tenor
 viuendi sepius replicatus
 ac diuaz sc̄ptiaz auctoritate
 corroboretur: nō facile tepere
 sed p̄ multa plūm̄q; aīaz spa
 tia possit vigere. **H**ac ḡ rōne
 ex tūc usq; ad h̄c t̄p̄a reue
 rendi p̄es cisterciens̄ ordinis
 semel p̄ aīā iurēm suā visi
 tane: ~~et~~ ḡuale caplin celebrāt:
 et v̄nctione s̄a sp̄s edocti
 capla quē i libro diffiniciōnū
 plēn̄q; descripta contineat̄
 tāquā oferta ex diuisis sp̄eb̄

antidota saluti aīaz p̄cessus
 uecessaria: p̄ vniuersā oīḡnatiōnū n̄tati
 firmitate tenenda decernit. **C**ō
 sideras aut̄ pius p̄ stephano
 elia nequā ofulte absq; sedis
 aplice auctoritate actitai? p̄e
 decessoi quoq; sui religiosū
 imitator exemplū: cū quē
 encia coabbatū et fr̄m suor
 romā misit: a dño kalixto
 tūc sedis aplice pontifice sup
 plicat̄ petens: quatinus ea que
 ip̄e cū coabbatib̄ et fr̄ib̄ suis
 ad roboranda monastia ordi
 disciplina statuet̄. aplice auctoi
 tate i p̄petuū rata et iūuulsa
 fore decernēt. **U**ius petitiōnū
 sūm̄q; pontifex clemēt̄ aīuēs:
 ad ofirmationē ordi t̄le decre
 tū p̄mulgauerit. **Decretū kalixti**

Rapae. Caplin xxiii.
Kalixtus ep̄us seruus seruor
 dei. k̄m̄q; i ep̄o filijs ste
 phano venerabili cisterciens̄
 monastrii abbati et eis fr̄ib̄
 salute et aplice benedictionē.
 Ad hoc i aplice sedis regimē dño
 disponēte p̄moti ofpiciant̄: ut
 ip̄o p̄stante religionē augete
 et que recta atq; ad salute aīaz
 statuta sūt: n̄i debeamus aut
 toritate offici ~~et~~ firmāe **I**deo
 filij i xpo k̄m̄q; petitiōnū v̄re
 civitate debita i p̄t̄m̄ assensū:
 et religioni ~~et~~ v̄re p̄āno of
 gratulantes aff̄m̄: dei op̄i qd̄
 cepistis tuarū n̄re ofinacōis
 apponim̄q; **S**iquidē assensu
 et delib̄atione cōi abbatū et
 fr̄m monastior̄ v̄ror̄ et ep̄or̄
 i quor̄ p̄ochis eādē mona

stia continentur: quoda de obser-
 uatione regule bti patris bene-
 dicti et de alijs nonnullis que
 ordinem vtroque et loco necessaria
 videbantur capla statutis: q
 nimirum ad maiorem monasterij
 quiete et religionem r'ligiois
 obseruancia auctoritate sedis
 aplice petitis confirmari. Nos
 ergo vtroque perfectum in dno aggra-
 tidantes capla illa et constitucio-
 ne auctoritate aplice confirmamus:
 et qua in perpetuum rata permane-
 decernimus: illud notatum om-
 inodis prohibentes. ne abbas
 aliquis monachos vros sine re-
 gulari commendatione suscipiat.
 Inducimus etiam ne quis quos-
 laycos ul' profanos vros: ad
 cohabitandum suscipere sine p-
 missione vtraque presumat. Si qua
 igitur ecclesiastica secularisue p-
 sona nre hinc confirmacionem et
 vtre constitucionem temeritate aliqua
 obviare presumpserit: tanquam mo-
 nastice religionis et quietis
 perturbator: auctoritate btor pe-
 tri et pauli et nra donec
 satisfecerit excoicationis gladio
 feriat. **Quo uo obseruator**
extiterit: omnipotentis dei scilicet
aploz eius benedictione con-
sequetur. amen. De eo q bti p' step-
hanus successore suo dignitate
p spm agnouit. cap. xv.
Quoniam autem beatus pater stepha-
 nus officium sibi commissum
 secundum veram humilitatis domini nostri
 ihesu christi regulam strenue animis-
 trasset: longo confectus senio.
 ita ut caligaret oculi eius et
 videri non posset: cura pastor

ale deposuit: soli deo et sibi
 p sacre contemplacionis gustu vacare
 desiderans. Successitque
 ei quidam indignus honore
 nomine viuido: qui domus ex-
 terioribus ad instar sepulchri
 dealbati non modo in medio tunc
 pollens: intus erat putredine
 viciae foedus. Cum in ipso p-
 innocens sue exordio firmi pro-
 fessiones de more suscipere:
 idem dei fauulus stephanus in
 spiritu vidit inuidiu spiritum ad illu-
 vementem: atque in eius os ingredi-
 entem. **Die mensis pretererat vna:**
 et ecce reuelante domino demum
 data est impietas eius: et era-
 dicata est in ore de paradiso plan-
 tatio spuria. qua per celestis
 non plantaretur. Instante uero
 tunc quo emicior labor senectus
 et gaudium domini sui introducendum
 et de vltimo paupertatis loco q
 secundum consilium saluatoris in
 hoc mundo elegit ad summum
 preissimam familiam communi ascen-
 surum decubet: queneffreres
 et quoda etiam ex abbatibus sui
 ordinis quos in eis eo tunc usque
 ad viginti extitisse tradit: ut
 annu fidele et prem humili-
 tum repatriante deuotissimis
 obsequijs et precibus perseque-
 rentur. **Uicquid in agonia statu-**
tus morti appropinquaret: reperit
freres nre se loquentes tunc in eum
hoimne beatissime: dicentes
eum ipse posse ad deum: q tantu
fructu in terra dei quibus suis
ferisset. Quo ille audito. recol-
lecto. put poterat spiritum: quasi
in pantis uoce dixit ad illos.

prima

Tacete fr̄es: tacete. Quid est qd loquimur? In uitate dico uobis. Na sic ep̄idus et sollicitus ad deū uado quasi q̄ unq̄ aliqd bonū fecerim. Na et si aliqd bonū in me fuit: ul' si fructus aliquis p̄ p̄uitate mor̄ p̄uenie potuit coopante dei gr̄a? timeo et ualde ḡmiso: ne forte minus digne minus hūilit' eandē gr̄am apud me detinueri. Hoc ergo p̄fecte hūilitatis scuto q̄ i ore sonabit et i corde uigebat munitus hominē exuit: et oīa nequissima adūsarij tela q̄uis ignea q̄uis sulphurea potent' repelens. aereas p̄tates p̄tūsit: et ad portas paradisi coronandus ascendit. Sacri corp̄is ei⁹ ex uine uirtu p̄decessoris sui reliquias uenēbilit' condite sūt: ut q̄b⁹ i hac uita un⁹ eadē sp̄s et una fides. sit etiā i et̄na b̄n̄itudine nō dispar gl̄a. *De uita et morib⁹ reuēndissimū fastardi cistrensis abbatis m. rrvj*

EA que de s̄a ḡn̄ificōne s̄a ac deo dilecti fastardi cistrensis abbatis edificatiōne plena ⁊ utilitati legentū actōmoda: religiosa quidā et ueracis testimonij monachus clareuallē p̄ asēpsit q̄ etiā familiaritate tanti vi habē inuenit? Sed et nō nulla de sermōib⁹ clareuallis am̄natiōne digna sicut i libello ip̄ius digesta in uen⁹ huc op̄i n̄ro i seruiū: ut q̄ ille sp̄ar̄sim et alijs uarioribus p̄mixta posuit? hic i ordine redacta et sibi s̄ilib⁹

copulata clarius elucescant: et ad utilitate legentū magis p̄ficiant. Sic ergo scribit. Venerabilis ac pie memorie fastardi quōdā cistrensis abbas eximie sanctitatis homo: nobilis quidē gr̄ie. sed mōx elegancia nobilior fuit. Cui libent' libealibus studijs nō mediociter iuciat⁹. sacris tñ lris ardentiori desiderio semp̄ thesit: ita ut cū postmodū sapia et etate p̄ficiet. eas p̄ oculis et manib⁹ cessant' habet: et ne ad mensa quidē s̄i lectione diuina discibē uellet. Quod nō mō faciebat i p̄ia domo: uerū etiā i stolis p̄griando. Hic tñ cēt abbas cum beuonens. decedente pie memorie dño roberto qui beato buardo successerāt: elect⁹ ē ad regimē clareuallis. Ad quā tñ electionē uenit dissilauit. ip̄ius ex uote uocet: times utiq̄ ne hoc illi accidēt: qd' semp̄ accidē uerebat. Verūptū aūquā legati clareuallenses ad eū req̄rendū p̄uenie potuissent? garrula fama puolante agnouit: qz i ei⁹ p̄sonā om̄es unanimit' uenissent. Hoc itaq̄ rumore turbat⁹ et anxius fugā arripuit: uenensq̄ ad domū uallis s̄i petri quod est monasteriū ordinis cartusienis: p̄ dies aliquot ibidē latuit. Obi tñ die noctuq̄ i orōne p̄sistet: fatis ē i excessu mentis. Et ecce apparuit ei i magna gl̄a uigo puerpera dña angelor: portans i manib⁹ regē puulū suū ih̄m. Quā cū uidisset? p̄cudit ad pedes ei⁹: obsecrans ut sui

N. cap. 1.

miseret. **Qu** bñ ugo respon-
 dit: **Quid** turbas o homo?
Et ipones i vltias ipius uelut
 altei symeon nobile illa sarcina
 qua gestabat: ait. Accipe filium
 meum: et serua tu illum. **Quo** sfo
 sublata e visio ab oculis eius. **Et**
 rediens ad seipm. itellerit qm a
 dno egressus e sermo: et qd vere
 filij dei et mebra xpi ceit q ei
 puidetia comittebant. **Hac** igr
 ta leta visione pmouit. na no
 est ausus vlē reculatne: ne vi-
 detet ordinaom dei velle riste.
Suscepto aut ta rignis cenobij
 regumie q distu qua sollicitu
 qd benignissimum pastore se
 exhibuit: no e tne simplicita-
 tis expone. **Na** queadmodu a
 lios pcellerat officio dignita-
 tis: ita etia pcedebat religiois
 exemplo. et tuelo stitatis. **Castus**
 pius et huilis: mansuetu m-
 tis atq modesto: sup omes qd
 i dieba eius vidisse me memini.
Primonia uo ut ait ibi sene-
 rus de bño martino no e tne
 teo laudae: cu adhuc i senilo
 postu ita frugalit vireit: ut
 no scolasticus. sed monachus
 putaret. **Na** sicut tpe quibda
 itimis suis secte tuotuit: bi
 etim an quisione sua lux etate
 nodu adultus. ita abstinentie
 opam dedit: ut nuq uoluit
 pane salte et aqua saturari. **Car-**
 tum at eduliu quauis i tpo tpe
 pene usq ad morte egrotasset:
 nuq sume acquieuit. **Iam** uo
 monach9 frus qm sobrie vue-
 do ymo q rigide abstinedo cor-
 pus suu i seruitute redegeit

supsedeo dice: quia ut veritate
 or vehementior extitit i hac pte.
Satis etem illu sup hui9 oi
 notau: quippe qui pluibus
 annis eide i mesa ministrant.
Na cu i seipo vicia carnis
 sue sine misericordie psequer:
 ipi quoq misere carni cui
 ualut iur. unq q optebat
 copari videbat. **Terim** i certiori
 habitu et cultu p officij sui
 dignitate q huilis q tans
 extitit: hoc vno qd dictis
 su. facile adite eit. **Quada**
 siquide die cu uestis mōch9
 i lectulo ill9 cuculla nescio
 an tūca qua ipm idu uellet
 solito meliore apposuisset:
 tēpauit cu pat audiente me
 et dixit. **Quid** e dilec tu fr
 qd face cupis: ut a corone frū
 tūe tue sepas. et notabili
 habitu tue colores. **Au** quia
 abbatis noie ceuseor? **ppca**
 mōchus ee no debeo: **Quid**
 idco astutus su mster? **Quis**
 alioz? ut lauciorib9 epulis de-
 bea saguati et culciorib9 ves-
 tibus ornai. **Si** ergo me dili-
 gis. si pacē meā qris: et pcep-
 tis meis obediē uo despicias:
 pcor atq pcpio ne id ampliq
 face uelis. **Na** cu ego sum omū
 minim9 et apud deū idign9:
 magnū tu est: si cōi omū victu
 atq uestitu fuerō honorat9. **Ex**
 quo em assūpt9 su ad regimē
 aīe: hoc vnu est qd p ceteris
 timui et timeo. ne occasione
 hui9 amistracōis paupem
 iudā qua p fess9 su deserā:
 q monachi pūmū pda. **Hic**
 itaq dilcis a deo q hominib9

P^a

carissimam domus excellent ad
 oruatus: no solu ubo et ereplo
 subditos iocinabat: veritena
 gressina corpis habitudine
 intra deuotione ituentes affiac
 bat. Tanta siquide spūs paci
 ti grā i ipius vultu angelico
 radiabat: ut vir posset fide
 lui aliquis desideabili eis co
 spectu sacari: p̄sertim q̄ puita
 tem ai eis et sigulare mansue
 tudine cogitabant qua extiori
 homie uelut i ipso sigillo diu
 nitus i p̄ssa tnebant. **De eo qd̄**
idem vir uenena ueneanda fuit
elais i abbate cistrense. y de
frusione p̄tiose inoetis eius y de
altea quada uisioe de

His uirtutu ornamenti ipso. xxvii
 decoratus vir ueneanda:
 cu pastore uacuet cistrensis
 ecclia que e n̄t om̄i n̄m: ab
 bates et monachi q̄ electioni
 iutentur: bono odore ututu illis
 illecti. pā doto coiq; q̄silio. ipm
 cistrensi cenobii ac tota q̄ edis
 p̄em vniuersale elegerut. Duo
 regimine suscepto: magnū ut
 edum i eo fructū fecasset: n̄
 p̄tis n̄ris erigentibus tam cito
 subtractis fuisse. Sed q̄ eius
 stissima uita diuicius frui dig
 ni uo sumus: **facta est p̄tisa**
est uelut a terente du ad huc
ordret: ipe uo q̄sumato in
breui expleuit tpa mlta. pla
cita em̄ ead̄ deo aia eius: et
angelico q̄sortio digna. De
cuius felia t̄stisu tuor futio
anda de sermorbz clacuall
bte uidelicet memorie petro
tholosano. de quo i q̄sequen
tibz aliqua dicitur: facta e

huiusmodi reuelatō. Videbat i
 visu noctis. et ecce i nubibz celi
 filij dei sc̄oz frequentia comita
 te de celo aduenēs: et i ipso
 aere q̄sistēs i throno gl̄e resi
 debat: et splendor ex eo p̄cedēs
 mundū illuabat: porro ad dex
 terā maiestatis illis mouuē
 tū gl̄osissimū i aere suspensū q̄d̄a
 appaēbat: qd̄ miro ope fabri
 cantū. ituentū oculos ualde de
 lectabat. At uo an̄ fores basilice
 clacualis multitudo ~~u~~
 p̄uiscū serus i mirabilis assis
 tebat: qui sursū erectis vultu
 bus regē gl̄e d̄m̄ n̄m̄ ih̄m̄
 xp̄m̄ ipius mansolēu t̄tente
 respiciebant. **S**fatus aut̄ mo
 nachus accedens ad eandem
 turmā: de sepulchro illo qd̄
 corā d̄no appaēbat cepit inter
 rogare quid eēt: aut qd̄ signi
 ficet. **T**uc vnus ex eis r̄ndit.
 Sepulchru illud de quo susci
 ptis sc̄ias eē curda vi eē sc̄a
 de tra prime assumendi: de
 cuius t̄stisu magna i p̄tibz istis
 longe lateq; desolatō eit:
 cuius etiā mors futua e i ~~ap̄ta~~
 cōsp̄at d̄m̄ p̄tiosa atq; i q̄ sp̄m̄
 homi p̄clara. **T**ransacta ut
 uisione: sermo qui uideat
 ea cepit de ea cogitando
 turbat et inestis esse. **I**n cras
 tino aut̄ cū ego uidisse eū ob
 turbato vultu ai dolentis
 iudicia p̄tendente: s̄sistatū
 sū ab eo inestitudinis ipius
 causa. **U**iq; rogatus multū
 fuisse: tandē exposuit in p̄
 ordmē qd̄ uideat. **E**go aut̄
 sciens eū unilta grā p̄ditū.

et magnis consolacionibus a dno
 frequenter honoratus: cogitavi
 et credidi quia ubi ad vident
 homo tu scis tuq; pstris: no
 poterit oio no implei. **F**uo-
 luitis aut postea circiter viginti
 diebus: ecce repente prulit auis
 uras de topinato eiusde scissi-
 m abbatis obitu rumor tris-
 tissimus: quo estiore a multis
 retro diebus i tpe illo accidisse
 no credimus: neq; i ptab; istis
 neq; i omiso ordine cistenci
Derupti iurta pdicte revelat-
 ionis modum mox illis ut ve qsi-
 dunt i qspu dmi extitit piosa:
 et i aspectu homin celebris atq;
 pclara. **N**am ai ppius p nego-
 cius monasterii ac totius ordi-
 nis sui dno pape allerando
 assistet: correptus egritudine
 lecto decubuit: et i fra quatuor
 die scd sine quieuit. **H**uic
 aut decedenti tota romane
 curie dignitas assistit: ita ut
 ipse quoq; dno papa ppius illi
 manibus iungens atq; aplice bene-
 dictione cominueno: magno
 pietatis affectu morienti opater:
 et moxyo q gratulaer. **E**t no
 solum aplice: vincta pmissis
 francoz rex ludowico: qui et
 ipse pns eat cu sua nichilom-
 nis curia planctu magno
 scissimum viru quasi prem ca-
 rissimum planxit: multasq; sr-
 en lacrimas fudit. **T**ande no
 sacru corpus eius cistiu relatu
 e: magnaq; deuocione tumula-
 tu. **C**onstat ergo quia felix
 qsumas sancti pris. ipsaq;
 clausis celeberrim funeis de-

signata fuit evident i sple-
 dore ipsius piosissimi i cora
 deo positi monumenti illi-
 am quoq; de eode pte pns-
 sumo visione breuit i fero:
 de qua quamvis incertu ha-
 beo quis ea videt: tu etu
 habeo. q ea a pluib; q pluib;
 audisse me contigit. **F**erit
 i regione anglie quia qda
 religiosu magne virtutis
 viri existe: qui i ipsa die
 qua btus buardus abbas
 t clacualle de mudo migravit
 ut cu eet i anglia vidit
 i spm marini queda an-
 gelu de celo tristissim mar-
 ina nichilomin; anim
 quada de tra assumente:
 et ea cu ingenti gaudio secm
 ad astra ferente. **P**ostmo-
 du us cu hic de quo loqui
 btus fastrardus abbas er-
 iret de corpe: eade die vi-
 dit ille qui sup eude angelu
 ad tras descendere: assup-
 tamq; anim ex ea ad reli-
 sustigia sublevante. **N**ue
 pius magna atq; pclara
 videt: pors cu magnitudi-
 dimi unimine equipaer.
Hec de btissimu pris fastrar-
 di dmsade. piosa quoq; mox-
 te eius succincta relatione dis-
 serui: no ut illis iura i opa
 q utiq; magna sut et meo
 oio puitate excedencia. sub
 qphende cuncta intendere:
 sed ut ea solumo q ul michi
 soli ul paucis tuent nota
 esse scieba. **H**ec unimine
 tis tradere ne perirent.

pa

De mirabili visione dñi aller-
andri cisterciensis abbatis cap xrom

And coloniam agrippinam
q̄ signus metropol
ē germanie sede? sunt migr
quidā allerander noie: ca
notus doctorq; famosissim⁹
Teade urbe accidit aut ut
dei famula b̄s buard⁹ clāe
uallens abbas iubente dño
sco papa eugeno germania
igredet: iherosolimitanū
iter courado impatori. 7 plo
tre pdictis. Inq; ibide sig
nis et iutitib⁹ iuuenis cho
rustat: videns ipator mia
bilis magna q̄ dñs p eū oste
debat: apūctus corde crucis
signū de manu ill⁹ accepit
iherosolima pfectus. Nec
distulit hoc idem face infi
mita horū multitudo: ita
ut incredibile fidei ardore
succensi scissuras et simbra
as de uestimētis fauli dei
q̄ p̄ hoc ipm noua freq̄t
accipe cogebat vndiq; cer
tatim diepēt: seq; ifeli
ces arbitarent quicūq; de
idumentis eis ~~crucis~~ cruce
habē nō mererent. Multi
quoq; ex eis nobiles et sapi
entes viri p manu ill⁹ sese
dño reddiderūt: q̄ i claraual
le ab eo deducti et monachi
facti: maximi deinceps tertia
dei fructū attulerūt. Ex q̄b⁹
ecia erant unus sup̄mēoratus
vir nobilis allerander: qui
eo tpe iuuenis et sc̄laris.

† sc̄ie typo turgens i fulis
adornat⁹: nichilomin⁹ con
diuinariū quoq; et th̄sitoy honq̄s

uisione quā nō cogitabat sed
deus q̄ ap̄hendit sapientes
i astucia sua mirabili hoc ex
dine sicut sequētia declabūt
adimpleuit. In eū b̄tissim⁹
p̄ bernard⁹ ipm de visione
inuenisset: ille sc̄laris sc̄ia ul
opulencia timesc̄dit se ad
p̄ns nil un⁹ cogitāe ul velle.
q̄ h̄itū sume monachale fide
igit nocte cū mēbra sopōci de
disset: apparuit ei i visione
ipse hō dei erigens eū de gra
bato i quo grauit languens
iace videbat ac restitue san
tati. Deinde tulit h̄itū suū q̄
tpe induty eāt: et ex cōterit
alleranderū. Qui cū eūde ha
bitū semel et sc̄do reiectū ab
hūmēis suis idignanti animo
repulisset: t̄tia tandē vice col
lo eis iectū et corpi uolent
q̄strictū retine apulsi est.
Deū p̄ sc̄is baculū que ma
nu tenebat ip̄ius manu tra
dens: futue placōis grāde
notauit: et ita abie p̄cepit.
Eugilans at allerander nichil
ad her p̄ hui⁹ di reuelatione
mollesce potēat: sed i eadē ai
duricia p̄sistebat. Fode iō die
cū ille b̄tissim⁹ abbas ad mē
sam recūbet: oblat⁹ ē ei piscis
qui parta noiāt: ut ex eo re
ficet. Quo viso vir dñi erectis
i celū oculis sup eūde piscem
diutius orauit: et benedices
illū p̄fatus allerandro p̄ pitam
na trānsiit. Que dñi ille gust
tāe iacet: ad p̄mū illū mox
sū meruit i semetip̄o feliciter
exiri: quāte iututis esset orō

famuli dei. nā repente mutatus
est i virū altū: et apuncto ē
valde: ac ubertim sup eūde
piscē cepit lacrimas fundē. Mira-
bat uō seipm: nesciens quid
habēt ul' cur flēt. Tandē re-
cordam uisionis quā p̄tita nocte
uideat itellerit se a dño gr̄tuta
eius misericōdie eē p̄uentū. Unde
supne uocandī ex itino corde
gr̄as agens: b̄to dei famulo se
reddidit i q̄tinenti. A quo benign-
te susceptus et i clareualle

*monachus factus: et
deinceps grandis silue pastor
effrū: a deo i stitate uite p̄fecit
ut postmodū fiet cistnensis
cenobii abbas: ac totiq̄ ordīs
p̄r vniuersalis. H̄ nos sicut ab
eodē dei famulo alexandro
audiuimq̄: fidei relacōe de-
p̄psumq̄. De reuelacōe quā
b̄to xp̄iani monachi de dño rex-
nardo abbate i cōuentu cistnensi*

*R*agnarudus vidē meruit. xvii.

vir ~~uere~~ ueneandus
quōda abbas cistn̄ audiens fa-
ma b̄i xp̄iani monachi: virū
tā s̄m̄ vidē et illoqui cupiebat.
Scripsit itaq̄ dño abbati de ele-
mosina sub cuiq̄ cura ip̄de xp̄i-
anq̄ eāt: quatinq̄ ip̄m cū reue-
rentia cūmittēt. Quo accito
vni de fr̄ibq̄ quē ad hoc p̄dōnē
eē sciebat eūde dei famulā cō-
mendauit: ut sicut sibi p̄ceptū
fuerat ad dñm cistnensē ducēt.
Dū uō quada die iter ageūt et
stōm̄ estimacōne t̄p̄is regulare
horā sextā s̄l' dirissent: extraxit
se se monachū q̄ cū uio dei ibat

domi

in p̄te: ut horā de dña nra
secto singuli p̄ se p̄sallerēt:
q̄ nōdū data eāt licentia
horas de b̄ti uigine publice
cantandi. Vir at̄ dñm dñi sola
p̄cedēt: subito excessū mentis
raptus est: et stillantibq̄ lacrimas
oculis: facie quoq̄ ad celū erer-
ta i diuisa mutabat: ita ut eq̄
quo uehebat uix herēt. Ad
monachū alē cernēs liḡ multū
timēt ne forte de equo labēt:
tū dans honore deo nō p̄-
sūpsit p̄p̄ius accedē: sed pa-
cient̄ expectabat quē res
eritū habitū foret. Cū post-
modicū semō ad se reuersus
fūisset: socij ut meīs ei q̄ ruerēt
accedēs cepit hūilit̄ petē: qua-
tinq̄ si aliquid ad dei honore
et ad edificacōne p̄m̄i p̄tines
uidisset: sibi p̄andē dignaret.
Tūc famulū dñi hilari uultu
r̄ndit. Fr̄e dilcē tm̄. quana ro-
go p̄te sita ē domū cistnensē:
Et cū nūq̄ cistnū uidisset:
nec unquā p̄ uia qua illic
itur ambulasset: i directū pro-
tensa manu ad illā plagā reli
ubi ip̄m cenobiū ē sitū se ḡntit
et dixit. Rōne ex hac p̄te? Cū
p̄ monachus am̄rās dicit
cū scē p̄r: ille i iubilū cordis
et oris erūpens. o b̄ti inquit
fr̄es qui cistn̄ habitāt: o q̄
b̄tūs ē sacer ille quentq̄: qui
dño tā s̄m̄ q̄ deuote die noctu
q̄ deseruie contendit. Et q̄s̄
ad monachū: mō aut̄ cū sicut
uidisti i excessū mentis uenisse:
raptus sū i sp̄m̄ cistnū: et uidi
cōmientū monachorū i choro.

Prima.

ordine suo stante multa clauitate
 te pfusi laudes deo deuotissime
 psoluent. **Sup** eude no quen-
 tu vidi aliu quentu scōr āgelōr
 eode ordine stantū: q etiam
 nullo maioris lūs clauitate ra-
 diantes. frū deuotōm cōgra-
 tulai videbant. **Porro** i supioi
 illo loco choi vidi dnm abbatē
 q i stallo suo stante: q i ipse
 apertenti glā cōdatis. magne
 luas radios emittebat. **Sup**
 si ille qret vtz nā vidisset
 dnm abbatē pari cū scōs āgelis
 clauitate rfulgentē: rridit senice
De debes qā i hac mortali
 vita et corruptibili qūtūcūq; q
 pficiat: nō potit pari cū scōs
 angelis clauitatis glā vestri.
Andies fr her multū edificatū
 ē: r idubitant agnouit dnm
 abbatē cistienfē magm apd
 deū meit esse. **De visione p**
quā comūsa ē dñs iohes quon-
dā cistienf monachū cap xxx.

Ute venēabil iohes
 epus q de ordine cisti-
 ensi assūptō ualentina satis
 strenue rexit eccliam: dū ad-
 huc eēt seculais pposuit in
 aīo suo uanitate sc̄li abicē:
 et hitu religiōis accepto ser-
 uie dño i ordine r domo cisti-
 ensi. **Sup** hoc qd salubrit
 pposueat p negligentia differ-
 ret: cepit paulatī i mente
 ipius seruo ille bone iten-
 tōnis tepeste. **Intinuo** p fuis
 ē ad sc̄m iacobū: oīoms grā.
Qu cū ab illa pgnatōne
 regressus fuisset idonū suā:

eade nocte appuit ei p uisionē
 dñs ihs xp̄us cū bñs aplis suis
 petro et iacobo. **Porro** bñs iacobū
 libz quēdā habebat pulcher-
 rimum: quē et aptū corā dño
 tenebat: iquo eiusde clerici no-
 men eēt sc̄ptū. **Et** ait dñs ad sc̄m
 petrū. **Dele** nome eius de libro
 meo: qm resiliuit a pposito suo.
Accedens at bñs iacobū ad dnm:
 ait. **Obsecro** dñe: pce illi quia
 peginis mens ē: uisq; seipm
 corrige festinabat. **Sup** p̄dictus
 cleiū panes et tremēs hocipm
 affimando pmittet: dñs ait. **Et**
 quis me de hoc securū faciet:
Rādit bñs iacobū. **Dñe** ego fi-
 deiussoz illū sū. **Fuigilās** at idē
 cleiū. **Dū** senū mirat: itin mor-
 obdormēs eandē uidit uisionē.
Sup bñs petry sup̄dictū libz
 tenet aptū corā dño: i loco ubi
 fuerat nome cleiū exarātū. ap-
 paruit huiusmodi i sc̄ptō. **hire**
 tulas aureas faciens tibi: ver-
 tuculatas argento. **Tū** facta uō
 uisionē expgestūs et grām dei
 uocantē se toto aīo secutus: re-
 lictis uicuisis mūdi uanitatibz
 ad domū cistienfē festināt
 accessit: ibiq; pbato et fidelis
 iuentus. mōchicū habitū suscepit.
In qua etiā domo religioe et
 sapiā p ficiēs: frūs ē postmodū
 abbas boneuallis. **I**nde uō as-
 sūptū est etiā ad epatū ualētine
 orbis: quē p aīos plūmos strē-
 tue regens multas ibi aduista-
 tes p defensiōe iusticie tolera-
 uit. **Attendant** queso istud qui
 boni aliquit. pponit facē. r ad
 effectū p̄duce negligit: qui
 nullo se reatu constrixi putant

*expl.
 hanc si uonū qd ppo:
 nūth. resiliat.*

si bonū qd' facē pposuerāt non
soluat dūmodo nō uoueat: cū
manifeste b̄s gregorius doceat qd'
si quis ī innocē bono p̄stitutus
maius aliqd' bonū facē pponat:
iā sibi unus bonū illicitū fecit:
et si nō soluat quod p̄posuit
q̄uis ī oculis hōiū ī innocē
bono stūe uideat: iā tamē ī oculis
oīa cūentis dei a maiori bono
cecidit: q̄ nō solū opm. uincētiā
cogitacōnū et ītencōnū cōcedis
iudex uentis ē. Verē iste sūus
dei de quo loquim' nullū uotū
fecisse scit: sed tū qd' simpliciter
p̄posuerat p̄ negligēciā distulisse:
ei tū subtilissim' ille scrutator
cōdit hoc ita pensauit. ut eū de
libro uite p̄cepisset deleri: nisi
bonū qd' mente acceperat. q̄tocius
effectū mancipatē curasset. h'
paucā q̄ de uirtutib' reuendissim' p̄
p̄m cisterciensib' cenobii ad nrām
noticiā pueniē potuerūt fidei
relacōne p̄struim' cūssime
facientes p̄ scissima domus illa
p̄fectis et ī oī religione q̄simatis
uirtis claruit: ad quorū uirtutes
īuestigandas p̄uitate nrām min'g
pdoneā fuisse p̄fuerūt. **Explicit**

**Distinctio p̄ma. Incipit sc̄da. De
b̄o p̄e nrō b̄nardo. De mōcho
defuncto q̄ ei uisibilis apparuit: et cōt'
eū q̄i rap' r̄ darguēdo mouebat m.**

Distinquā diuina lar
giente grā sicut sup̄
memorauim'. v̄mēa
illa dñi sabaoth. cis
terciensis uidelicet
ecclia. p̄pagines suas
etiutte cepit: fūdati iā domi
bus de fūntate et pontificatō.

Etio loco ī noīe sc̄e et idūndue
tūntatis. aīo ab īcarnacōne
dñi millesimo centesimo quinto
decimo. fundata ē domo clacual
lis: cui ecclia b̄e memoie dñis
stephanus cisterciens' abbas be
atissimū p̄em nrū bernar
dū p̄mū ordinauit abbate.
De cui' amirabili q̄sacōne
singulā sanctitate. p̄peciali
signorū atz ututū p̄rogatiua
liber' h' licet uite ip̄ius ple
mus edisseat: tū sūt aliqua
q̄ ibi p̄missa sūt: q̄ ad me
moriam tanti uī. simul ad
edificacōne legencū sc̄be
q̄gruū puto: ne ī hoc libello
qui de uirtis ututū cūdit.
splendidissimā colūpnā cui
vniuersitas ordinis nrī tūntur:
sub silencio tūssisse uideatur.
Accidit aliq̄ ī clacualle dū
missa īuentū celebraēt eodē
ueneabili p̄e p̄te: ut lecto e
uāgelio. sacerdotis maib' lauā
dis aqua p̄ negligēciā decēt
Que cū aliquatū dūctus
expectaret: cōuentū ibi uis
uultib' ad orientē stabat. Cūq;
p̄ ī stallo suo aī gradū p̄sbi
teri sc̄et: monach' quidā
aī paucos dies defunct' ei uisi
bilis apparuit: et stans cōt'
eū caput quasi redarguendo
moue' cepit. Que famulo dei
uidēs agnouit: et quae caput
cōt' eū agitat' q̄siuit. **Simile.**
W si sc̄etis quātos et quales
socios habētis ī celis: p̄fecto
cauētis uobis ab oīū negligē
cia. Quod ubi sc̄is gratant'
audiens: r̄ndit. Vere ne p̄ntas
p̄ oīes qui ī hoc monastio
sūt fr̄es saluabūt: Ecclia t̄q̄t

Seda

saluabunt? Et non solum ipsi: sed et omnes qui in ordine uero obedierunt et humilitate fuerint assistunt saluabunt. Recordatus pius pater cuiusdam fratris. que per negligentiam et duriciam cordis sui frequenter corripitur oportebat? et ob hoc super eo multum tristabatur: subitulum dicens. *Quid de salute fratris illius certi aliquid nosti? Rndit. Nec ipse deest una dei. Quo audito uir domini gaudens est: et tanto a lacrimis cum fratribus suis pro uerbis labiorum domini custodiebat uias duras: quanto etiam spem mercedis eterne sumi suo reposita tenebat.*

De quodam consilio et de peccatis et liberatione eius Cap. ij

Defunctus est quidam uice consiliarius quidam claraualle. Cum concurrentibus fratribus conuenerit ad officium ex more fieri: monachus quidam senior magne religionis uir audiuit abas demonum per centurias suas incedentium: cum magno strepitu uociferatione clamare et dicere. *Eya mo bii: eya mo bene. Solimmo de hac malaualle: una animam iure sortis partem acquisiui.* Cum uero idem senior qui hoc audierat per noctis quiete sopore membra dedisset: frater defunctus ei in visu apparuit et lugubri vultu dicens ad eum. *Quia audisti heri demones de meo supplicans exultantes: ueni et uide quod terribili tormento dei omnipotentis iusto iudicio traditus sum. Et dixit eum ad puteum quendam magne latitudinis et horrende profunditatis: et dixit ei. Ecce in hunc puteum frequenter a demonibus*

mittor: quorum tanta est crudelitas: ut si opus daret malle cunctas ab hominibus que semel a demonibus hic trahi. Hanc autem factis dum que audierat et uiderat profatus senior beatus pater buardo retulisset: hic ipse quorum per spiritum ea cognouisset. iugemuit et ait. *Sed nisi quia grauis causa existeret: nunquam demones tale ausu presumpserit. Itaque capitulum fratrum ingressus. coram fratribus omnibus caliditate fratris defuncti exposuit: de hinc salubri exhortatione singulorum ostias conueniens: monebat ut cuncti in uia sancte religionis ambularent: nullam esse malitiam demonum erga omnes christianos. et tamen sapienter contra monasterium religionis professores assinas. Post hoc frater ante supplicans ostendit subueniens eos attentione monens: psalmus et orationibus missarum quoque celebrandis. tunc domini placem hortatur: si forte pius pater pulsatus precibus eorum per singulas hostie immolatione. tyrannica demonum superbia debellare. et ab eorum nequicia fratris animam dignaretur liberare. Quod cum frater de uocassit faceret: paucis euolutis diebus ipse frater defunctus super dicto seniori uicinato apparuit: hilaritate uultus statum suum melioratum esse significans. Querente uero se uel quomodo se haberet: respondit. *Deo gratias bene. Eiusdem requisitus quomodo liberatus esset: ait. Peccata uide. Et primo introduxit eum in oratorium eiusdem loci: ubi ad singularem singula altaria sacerdotibus stabant. hostie immolatione summa cum deuotione celebrantes. Uide inquit: hic sunt arma gratie dei quibus ereptus sum. Hec est**

expl. missa liberat defunctos a peccatis.

virtus tuie dei. que invincibilis
 permanet: hec hostia illa singu-
 lais que totius peccata mundi tollit.
 Et sic dico tibi: qd hys armis
 gre dei. huic virtuti tuie di. huic
 hostie salutaris no e quitq qd
 resiste valet: nisi cor ipenites.
Fugilas at scner de liberacoe
 aie frs oppido gausa e: mo-
 du quoq visiois eiusde cetis
 frib9 expones: tanto eos de-
 uotiores ad inuolacoe hostie
 salutis reddidit: quito certis
 ei9 efficacia i frs erepcoe
 merueat expiri. **De eo q pat**
stus singulos angelos iuxta sin-
gulos monachos vidit. Cap m
Terent aliqui noctis vigilis
 pr stus. ea puitate et deuocoe:
 qua solebat deo tantu nota et
 sibi. **S**uq morosa psalmodie
 modulacoe uigilias ptelaret:
 apuit dñs oculos ei9: et ecce
 respiciens vidit singulos age-
 los iuxta singulos monachos
 stantes: et quod quisq eor9 psal-
 lebat i cordulis moxe notat9
 ta diligent9 ercipientes: ut ne
 minima sillaba quicunq9 ne-
 gligent9 dictu obmittent. **H**er-
 bebant no diuiso no. **N**a qda
 eor9 scbebāt auro: alij argento:
 nomilli atrameto. aliqui etia
 aqua. qda no **me** penito ni-
 hil scbebāt. **D**ps aut qui h
 reuelabat: itelligenceia quoq
 diuinitatis septie cordi ei9 in-
 spirabat. **Q**ui em
 auro scbebāt. feruentissimu
 i dei sermoe studiu: a absolu-
 tal cordis itencoe i hys que

sicula verbi
 oratione voluit
 Angel. id est
 dicitur deus
 vel auro vel argento

psallebant signabat. **Q**ui at
 argento: minore quide feruore.
 pura tu psallentiu deuotione
 declabat. **Q**ui uo atramento:
 cotinuu quoreda bone uoluntatis
 usi i psalmodia. lig no cu multa
 deuotione notabat. **S**ed q aq
 scbebant: expinebat eos qui
 sopuolencia seu pigritia pssi-
 ul' uanis cogitacoeib9 a se ab-
 ducti. vident9 quide aliquid
 sonae. sed cor eor9 longiq distrac-
 tu. p'fus no qcedat uoc. **E**t
 o mira dei clemencia sicut em
 tuallu malu spiuutu: ita nullu
 bonu quicunq9 modicu quiti-
 cusq negligenti' factu: cit irre-
 tuineatu. **N**etin illi qui nil
 scbebāt. lamentabile quoreda
 credis duricia redarguebant:
 qui p'fessiois sue obliti. timois
 dei inuemoes. aut letali sop-
 no pna se uoluntate inuergunt:
 aut cte vigilantes clauso ore
 uanis et uarijs cogitacoeibus
 no ex itimante. sed ex uoluntaria
 itencoe occupant9: et i q'ficiu
 dñi cont' legis p'ceptu apparere
 vacu no ptimescunt. **P**at itaq
 stus q her videbat recordatus
 stie illis qm omnes dñi straton
 spus sut. i m'steiu missi p'e
 eos q hereditate captiut saluis:
 sicut p'ficienciu agratulabat
 feruori: sic p'ne pietatis affru
 deficienciu triserabat tepidita-
 ti. **De eo q vir dñi cu ymna**
Te deu laudat cunctis vidit an-
gelos suos utruq chor p'curretes
Quelebant mo huc mo illa
 aliqui sollempnes vigilie: **erant**
 et vir dñi cu cetis frib9 ad **do**
 erat. **S**uq ymna Te deu laudat **m**

q' tunc
 dicitur
 non per
 dicitur
 et dicitur de eo

Quod audiens vir dei: sicut
semper rebus in arto positus mirabi-
lem solebat auctoritate ostende-
re. **Quid?** Monachus meus
in infernum descendet? **Absit.** Si tu
fidem non habes: per virtutem obe-
diencie scriptum tibi: vade con-
munita fide mea. **Quid pro?**
o vir sapienter medicum gratia: per
unctionem gratie docente se de omnibus
qualiter infirmitatem temptacionibus
mederi debet. **Non** dicit fuge
heretice. vade dampnate. recede
perdit: sed confidens dicit. vade
communita fide mea. credens in-
dubitans puulum filium suum que
sacri desiderii vulva parturie-
bat. donec christus in eo formaretur:
sicut nequaquam a visceribus car-
natis sue. sic nec a fundamento
fidei sue alienum esse. **Constrictus**
itaque virtute obediencie monachus
penitus sine fide ut sibi vide-
batur ad altare accessit: communi-
cavit: et per virtutem obediencie sanctus
patris merito confestim illuminatus
fide sacramentorum recepit: quod etiam
reuerentibus usque in die mortis sue
conseruauit. **De domino meynardo**
quodam abbate de moris qui in terra
qua beatissimus pater solus orabat. vidit
crucem cum suo crucifixo super pau-
mentum positam coram illo et sepatibus
brachijs a cornibus crucis eundem dei
famulum amplecti atque aspergere sibi. **Super**

Dominus meynardus
quodam abbas de moris.
quod est monasterium vicinum
clareualli vir religiosus. mira-
bile quodam rem quasi de alio
retulit familiaribus suis: quam tamen
sibi met euenisse putamus: ita
dicens. **Notus** est michi monachus
qui beatus bernardus abbas aliqui

reperit in ecclesia solu orante. **Quod**
cum prostratus esset ante altare:
apparebat ei ibidem quodam cruci-
fixo cum suo crucifixo super pau-
mentum positam coram illo: quam ipse
vir beatissimus deuotissime
adorabat ac deosculabatur. **Por-**
ro ipsa maiestas sepatibus brachijs
a cornibus crucis: videbat e-
undem dei famulum amplecti atque
sibi aspergere. **Quod** dum monachus
ille aliquid diu cerneret: per nimiam
admirationem stupidus habebatur: et
quasi extra se erat. Tandem vero
metuens ne preteritum sanctum offen-
deret: si eum ueluti sectator suorum
exploratore ita sibi de primo
inimice conspiceret: sileuit abcessit.
intelligens tamen ac sciens
de illo homine sancto. quod uel super
hominem esset tota ipsius oratio
atque consilio. **Quod** per sanctus ciuitas
morbo caduco laboranti et coram
se in itinere subito conuenienti patribus
a domino obtinuit ne passio illa

Capitulum apphendet ipsius m-
rit aliqui patres sancti ad
uisitandum fratres suos:
inuenientes in agro. Sed quoniam in fir-
mitate erat. et pedes terre non po-
teat: preterit in asello. **Porro**
monachus quidam cum eo tunc
ambulans atque asinum trahens:
cum ab olim patet caducum mor-
bum. subito coram eo in ipso itinere
corruit: et cepit ab eadem epi-
leptia grauius torqueri. **Quo-**
visio: vir sanctus condoluit ei uerbum
et deprecatus est dominum pro eo: ut pas-
sio illa non apprehenderet amplius
ipsius. **Igitur** ex eodem tempore usque
in die mortis sue per viginti et
eo amplius annos quibus pergeat
suppurat: datum est ei quod antea

139 de
vita bernardus
scilicet bernardus in ore

nō habebat: quodq; cetis epiken-
 tias uir aliqui attingit. Quociens
 em̄ ex eodē morbo eadē debebat:
 passionē ip̄am p̄ aliquitū t̄p̄is
 sp̄atū p̄fenciebat: ita ut opor-
 tune posset lecto decumbē. et
 repentini casus elefione iugiter
 p̄uenē. **Et quidē sc̄us pat̄**
 qui hoc ei inuiḡ a d̄no ipe-
 trauit: credim̄ q̄ p̄fectā ei
 sanitate obtine' potuisset: si
 hoc et saluti die ip̄ius expe-
 die agnouisset. **De quo mō**
 hō ille grauis morbo ad p̄-
 tandū et duri admodū cordis
 eadē: cui saluando et uirga
 correctionis et bacula consolacōis
 semp̄ necia uidebant: cōtes-
 sū ei misericordit̄ ut subitanei
 casū piculū p̄sciendo iugiter
 declinaret: et salutiferi morbi
 stimulo nō careret. **De uisioe**
cui dā fr̄s clauall' agonizā'

Quis. **Capitū nom̄**
 Vidā de fr̄ibz clauall'
 cū eēt positū i ceteris:
 Igressū ē ad eū uisitandū b̄n̄is
 b̄n̄ardū p̄ q̄ p̄letōnū decantant.
 Et uidens hom̄nē morti p̄mū
 id iāq; imigraturū: dixit ad eū.
 Posti fr̄ hūc q̄ quentū n̄
 fatigatū ē labore: et iā post-
 modicū habet ad uigilias
 surge. **Ad** si te interim obdor-
 mēte oporteat illū suā m̄-
 r̄upe' dormitōne m̄mū uera-
 bit: et p̄grandes uigilias inuiḡ
 sollempnē p̄ m̄mū sopnolētia
 erequet. **Et** ergo bene sit tibi:
 et etnalit̄ uiuas i tra uiuentū
 ad quā i gredieris possidendā:
 i noie d̄ni n̄i ihu xp̄i p̄cipio
 tibi quatinū usq; ad herā d̄ni

officij expectes uos. **Qui** eger r̄udit:
 faciā libent̄ d̄ne pat̄ ut ip̄asti:
 si tū uoto meo tuus p̄cibz suffra-
 geis. **Abijt** itaq; abbas sc̄us cū
 silencio i dormitōnē. et ille qui
 ceterū fere anhelitū traherat:
 nō obit̄ cū t̄m̄mū i stitūtū.
Hor uāq; ut signū ad uigilias
 pulsai cepit: pulsata est eadē
 tabula: et ille decessit. **Ad** nō
 mō de isto fr̄e: uerūcū de
 pluibz alijs pluries accidit: ut
 ad m̄itū et uolūtatē b̄tissimū
 p̄is suis eoz p̄telaret. **De eo q̄**
uir d̄ni aliqui decuisset mitte'
p̄ fr̄e quodā unū de filijs suis
i noxamā despata egritudine
egrotante i fr̄e ip̄ius carnal' ḡwy'
do noie obuiat' q̄ silio m̄tē'
dure accepit p̄dicens eū i clau-
ualle nō q̄sumandū. Cap̄ v.

Qui audisset aliqui uir
 d̄ni quēdā de filijs suis
 sp̄italibz uirū bonū et religiosū
 missū ab eo i noxamā despata
 ibidē egritudine laborante. decre-
 uit mitte' et redue' eū ad se: ut
 deuotū fr̄ i m̄dulo suo m̄ozeret:
 et desiderata sepultura nō p̄uaret.
Uincantē unus de fr̄ibz ei9 car-
 nalibz noie ḡwido m̄tebat' huic
 obuiat' q̄ silio: quia cū eēt unū
 ex p̄uicoribz clareuallis: itende-
 bat ut credo parte' sūptū i labori
Qui cū p̄tinacit' hūm̄nōi p̄suasiōi
 i s̄istēt: dixit ad eū pat̄ sc̄us. **Nūq̄d**
 tibi manē cura est de pecūia et
 uimentis: q̄ de fr̄ibz tuis: **Quia**
 ergo nō uis ut fr̄es tui nobiscū
 requiescant i ualle ista: nec tu ip̄e
 requiescas i ea. **Et** fr̄m̄ ē ita. **Na**
 isdē ḡwido q̄p̄ alias uir bonū
 et religiosū eēt: tū ut sermo sc̄i

impleret: nō ē q̄sumato ī clauual-
le: sed apud pontinacū fuentū
egritudine lecto decubuit: ibiq̄
disponente deo finimū uite sue
locū sepultūe accepit. **De eo q̄**

**btus b̄nardo p̄ annos tres mo-
ratus ē ī urbe roma cap̄ xi**

Uneabilis pat̄ b̄nardo
cū aliqui p̄ annos tres mo-
ratus fuisset ī urbe roma. atq̄ ī
ptib9 ptalie. p̄ sedando scisinate
petri leonis: ī quo uidelicet ope
eūde famulū suū x̄ps d̄ns magni-
fice honestauit: tandē reuersus
clarauallē stūti p̄ orōne caplin
fr̄m introiit. Et quia fatigatus ex
itue d̄ni loqui nō potēat: bre-
uē quidē sermonem sed q̄sola-
tione pleni p̄tulit: ita dicens.

Benedictus deus qui uos dilissi-
mos fr̄es meos michi reddidit:
et me qualēcūq̄ p̄rem uerū uo-
bis. Et ego quidē filioli q̄uis p̄
hoc tr̄imū uisus fueri longe
remotus a uobis: uō t̄n̄ putatis
me semp̄ absente fuisse. Sciatis
enī q̄ trib9 vicib9 interi reuisus
sū ad uos uisitans domū istā.
officiuasp̄ p̄ambulās: et semp̄
exhileat9 et q̄solat9 abressi: uidēs
unanimite atq̄ ī stancia uerū
ī p̄p̄ito cordis nr̄i. Inmūa sūt illa
que iste famulo dei dixit et fecit:
ī quib9 manifeste apparebat eū
p̄phetali gr̄a p̄ditū: multoties
ibi p̄tē eū fuisse ī sp̄u. ubi ab-
sens cōpe uidebat: multaq̄ ab-
scōndita et etiā longe posita
d̄no reuelante agnosce: q̄ ip̄m
late putabant. Hec at̄ signifi-
cauit nobis d̄ns gerardus quōdā
abbas longipontis: q̄ uinis ex
antiquis sermoib9 clarenallis:

dicta et fr̄a sc̄i p̄ris studiose
rimai satagebat. Ip̄o q̄ referē-
te audiuim9. q̄ iste dei st̄us. d̄n̄
ī quodā monach9 caplo ubi
dei p̄dicat: duo ex fr̄ib9 illis
qui aderūt uiderūt eū ī sub-
sellio ī quo residebat taere sus-
pensū: et quasi mensura un9
pedis a tra subleuati. **De no-
uio quodā q̄ ī timos cordis
recess9 tristitia q̄dā depascebat
p̄uiose. Caplin duodecimi**

Tste fidelis et prudens
dispensator anone d̄n̄ce: quo-
dā tpe p̄ causis ecclie solito
diutius foris moratus fuerat.
siquidē p̄ pace faciēda. pro
scisinate resarciendo. p̄ here-
sib9 cōfutandis: frequēt ex
mandato sūm̄i pontificis lic-
t̄tissim9 exire cogebat. Exple-
tis itaq̄ causis: uerib9 p̄ quib9
eritat. ad monasteiū r̄uertit:
et q̄ t̄n̄ oportuitas dat cellā
nouici9 ingredit: quatin9
nouelli et teneri filioli quos
lacte mitebat. quō diut9 sacre
exhortacōis ip̄ius dulcedie car-
uerant: tanto copiosius ab ubi-
bus q̄solacōis ei9 refecerūt. Qua-
p̄sū enī pat̄ st̄us exibat seme-
ubi dei sem̄abat sup̄ omēs aqs:
et uir un9 absq̄ fenore sp̄italis
lucri redibat: ī plens cellā. p̄ba-
cōis unilatūdie nouici9: quoz
m̄is aliqui usq̄ ad centū exten-
debat: ita ut ad horas diuini
offici nouicis chorū replenti-
bus exceptis paucis sermoib9
qui discipline p̄uidebāt: mo-
nachi foris stae cogēnt. Cū q̄
sicut p̄dixim9 cellā nouici9
intrasset: et ī l̄gua sua illa

ploms

S. dia

placabili et edificanti edificatioia
 rictos hilares et ad observatiã
 sacri ppositi ferventiores reddi-
 disse: unũ ex eis seorsũ renio-
 cans. **Dicit ad eũ. fili kũe?**
Unde tibi hec esticia q̄ itimos
recessu cordis tui at pnciose
depassat? Noucio at p̄ ve-
tũdia vir aliquid loqui auden-
te? aut illi v̄ mitis et hũilis
cõde: q̄ se pastore et nõ merce-
natũ ouibz exhibe nouerat.
Sic filii dilectissie. scio ea que
ctu te agit? et p̄tea patno
pietatis tibi apacioz affat. In hac
naqz tanta mora absence mee
cũ desideratissia semp michi
frũ meoz p̄ncipa corpali care
apulsã fuisse? et p̄ dñi grãm.
cõcessũ michi esset. et qd̄ corpa-
lit nõ poterã p̄ncipalũ supplerẽ?
rediensqz i spũ singulas circũ-
rem officinas. qualis se fr̄es
haberent diligenter explorans:
etia ad cellã nouicioz accessi.
In qua cũ vniuersos i timore dei
erulantes et ad p̄ncipa labores
accinctos iuenisse: te solũ in-
nuã esticia deperire q̄sideas
igenuũ. Cũqz blandiendo tibi
te michi astuige velle? tu me
aduersus. et facie a me auctẽ
amaisime flebas: ita ut cu-
culla ur̄a lacrimis tuis i fundẽt.
Hec dices pat̄ sc̄is et saluta-
ribz monitis aggressõ captiuũ.
merore fugauit: et i spiritalis
leticie libertate iã pene esticia
absortũ reuocauit. De miabi-
lis deus i sc̄is suis? v̄ ineffa-
bilis deus: et ineffabilia opa

eius. **Quid em̄ i hoc bt̄issimo**
p̄e nr̄o magnis ammirer nescio?
an q̄ tantã et tam vsolutã grãm
a dño p̄ape nõ semel sed plu-
ries meruit? seu q̄ tam excellẽ-
tem grãm p̄cipiens nõ eã apd̄
se seruauit teste ostia? sed nec
paucis tm̄ familiaibz suis eã
reuelauit. qd̄ cte et ipm sine
piculo vir fieri posse videt? v̄
i publico quentu sicut supra re-
tulinqz corã vniuersitate fr̄m eã
sibi collatã eẽ manifestauit? et
tame mente a deo i timore dei
solidata habuit ut vauitatis spũ
pulsaret? neqz timet? Inuenit
etia i gestis huius bti viri. qd̄
huc i carne degens nouico cũdã
clarenalle grauit egrotanti cũ
multitudine monachoz i spitu
apparuit: p̄dicens ei q̄ quĩta die
foret i moerituz. et q̄ ipa die
sole iã ad occasũ vergente uisitã
eũ iussit q̄ fide et nichil time?
sed recto p̄ting cursu p̄tingẽ
ad dñm ih̄m xp̄m: et offerre
ei hũile sue clarenallenf fãilie
salutaciõne. Ad quã voce nouicia
qua potuit capitis i clinaõe et
motu amuens labioz: clausis
oculis eade hora obdormiuit in
dño. *Qualis vir dñi bñardus*
p̄siã rogatu cleicoz scolas i h̄ssã
v̄e phie foemã edens. monebat
eos de mudi cõtemptu. de sub-
eũda p̄ xp̄o dño volũtaria paup-
tate cap̄ i m̄
Quãdã p̄tea vice cũ vir dñi
 bñardõ causa erigente.
 p̄sius adisset: rogatu cleicoz
 i gressus est de more scholas
 eoz. **Quibz ostendens foemã**

bona serm
in p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o

ue philosophie? monebat eos
 attentius de mundi contemptu: de
 subeunda p[ro] xpo dno voluntaria
 paupertate. **E**xplicato uo sermone.
 cu nemo ex eis conuictus: tristis
 egressus est: eo q[ue] p[ro] uoc[ati] et
 p[ro] soluta id ei accidisset. **V**enies
 ad domum cuiusda[m] archidiaconi
 qui eu[m] ad hospitium suu[m] traxe-
 rat: secessit i[n] oratorium ibide[m] q[ue]
 stitutum. **U**sq[ue] cepisset orare i[n] spu
 uehementi: validissima ap[er]tione
 tota i[n] lacrimas resolutus e[st]:
 ita ut gemitus et singultus quos
 cohibere no[n] poterat foris audiri
 q[ue]tingeret. **Q**uo ap[er]to: p[ro]ductus archi-
 diaconus a socijs eius i[n]quire ce-
 pit: qua[m] e[ss]et tanti causa meritis.
Ridens aut[em] unus ex eis uir reli-
 giosus quoda[m] abbas fustina
 uoise reynaldus. q[ui] secretor[um] fauili
 dei magis oscius e[ss]et: et eis ead[em]
 relatu[m] ista agnouit: dixit ad
 eu[m]. **H**omo iste mirabilis. totus
 igne caritatis accensus. et tota i[n] deo
 abso[er]tus: nil aliud i[n] m[en]te desi-
 derat. nisi tantu[m] ut ualeat
 errantes ad uia[m] uirtutis reducere:
 et eor[um] animas xpo acquirere. **E**t quia
 mo[n] ubi seminauit i[n] stolis: et
 de q[ue]stione clericor[um] fructu[m] ubi su-
 no[n] recepit: deu[m] sibi putat iratu[m]:
 cuius hodie i[n] p[ro]dicat[i]o[n]e sua no[n] p[re]-
 sensit respectu[m]. **H**ic ista p[ro]cella
 gemitu[m]: hic effusio lacrimaru[m].
Proinde nuc[un]tissime spero: q[ue]
 hodierna sterilitate[m] crastine sa-
 tisfactio[n]is ubertas grandi feno[n]e
 co[m]pensabit. mane itaq[ue] facto. cu[m]
 stolas repetisset p[ro]dicat[i]o[n]e eg[re]ssus:
 ad mitu[m] d[omi]ni nauem cogitatio[n]is
 duxit i[n] altu[m]: et sacre doctrine

et retia lauant i[n] captura[m].
Fruito uo simone: plinu[m] ex
 eisd[em] clericis p[er] manu[m] illius sese
 dno reddiderunt. **Q**uos p[ro]p[ri]o paulo
 de mundi tanq[ua]m denariis fluc-
 tibus extractos et ~~uete~~ vehi-
 culis co[n]ductis i[m]positos: i[n] sal-
 uatouit clareuallis i[n] ferre no[n]
 distulit. **T**ande[m] egressus de ciui-
 tate: cu[m] conuictatu suo usq[ue] ad
 uilla[m] sa[m] dyomsh[em] uenit: ibiq[ue]
 p[ro]notauit. **S**u[m]mo uo mane
 cu[m] eu[m] recto itine p[ro]fectu[m]
 fr[atr]es illius estimarent: dixit:
Redendu[m] e[st] nobis o[mn]ib[us] p[ro]p[ri]o.
 quia su[n]t adhuc ibi aliqui ex
 uirib[us]: quos oportet nos inde
 abducere et iunge[re] huic ouili
 d[omi]no: ut fiat unus grex et unus
 pastore. **U**o ergo cepisset i[n] troie
 i[n] ciuitate: uidit clericos tres
 a longe i[n] occursum ei[us] uenie[n]-
 tes: et dixit ad socios suos.
Expediuit uos d[omi]n[us]: itaq[ue] uia
 m[en]tem p[ro]ficiscem[ur]. **E**n ista su[n]t
 clerici: p[ro]p[ri]o quos uenimus. **I**lli
 uo accedentes cu[m] eu[m] ad esse
 agnoscerunt: gauisi su[n]t gau-
 dio magno ualde: et dixerunt.
Qua[m] desiderat[us] aduenis
 b[eat]issime pat[er]: q[ui]a p[ro]p[ri]o.
 uirum ead[em] adire te: et uir pu-
 tantiu[m] abeunte[m] q[ue]sequi posse.
Qui ridens dixit ad illos.
Et ego nouera[m] dilectissimi:
 p[ro]p[ri]o festinaba[m] cu[m] paup[er]ibus
 occurre[re] fugietib[us] uobis. **G**ra-
 diam[ur] itaq[ue] simul: erop[er] per
 gra[m] dei ductor itineis u[ost]ra.
Adiuctis ergo ceteris sup[er]no[n]ia-
 tis. secuti su[n]t homine[m] sc[ri]m

adherentes ei: et sub discipli-
 na magister ei9 spitalē im-
 liciā exercentes cunctis dieb9
 uite sue. *De nouitijs de q-
 ba vir bñs [sp]i dei lo q-
 p̄dixit eos omnes grām spital-
 dignitatis adeptiōs ⁊ nomē et*

Ho benedictionē *officiū abba-
 tis s̄c̄titiōs*
 hui9 s̄c̄i p̄is quidam *ruin*

aliquū nouiti9 ei9 veterē ho-
 minē cū actib9 eruetes suis:
 nouū qui sc̄dm deū creatus
 ē i iusticia et sc̄itate uelutatis
 r̄duerūt. De quib9 vir bñs
 i sp̄u dei loquēs p̄dixit om̄s
 eos grām spitalis dignitatis
 adeptiōs: et nomē et officia
 ū abbatis s̄c̄titiōs. Cū p̄ suc-
 cedentib9 ānis. t̄pib9 op̄ctiōis
 i sigulis eor̄ ubi p̄phete h9
 effectū manciparet: un9 ex eis
 uoie petr9 que i suēcia. ad
 domū noueuallis abbas sc̄s
 direxerat. p9 obitū ip̄ius per
 ānos p̄ plures usq̄ ad senectū
 p̄mo pene ad decrepita etate
 absq̄ hoc uine gr̄e uirū:
 eo q̄ simplicioris esset nature.
 et ad tantū officia d̄mistrā
 dū un9 p̄dones estimaret.
 Sed quid? Nūq̄d ul̄ t̄xtimis
 simib9 insidi latens. ul̄ gra-
 uioris etatis t̄comoda sustinēs
 om̄ipotentia sc̄i s̄c̄i sp̄is effu-
 ge potuit? quo un9 iplet?
 de eo qd̄ p̄ os p̄phete sui
 b̄nardi idem sp̄is sc̄s tanto
 aū p̄dixit. Deniq̄ tanti t̄pis
 spaciū cū iā fere i obliuione
 uenisset qd̄ de hoc colūbine
 simplicitatis hoīe sc̄s pater
 p̄dixit: accidit ut fr̄es de

quadā domo noueuallis i insula
 que gadodia d̄: s̄c̄a destituti pas-
 tore. sc̄dm ḡuale q̄suetudinē or-
 d̄nis ad m̄rem suā recurrēt:
 quatin9 p̄ p̄uidencia et sollicitu-
 dine p̄is abbatis domni ip̄s9
 dign9 dispensator cōstituet. Et
 uolente d̄no sine cui9 mitu nec
 solū a arboris nec un9 passer
 i t̄ra fr̄a cadit: tū p̄i abbati q̄m
 cetis q̄ electioe electioe t̄ferūt
 placuit. ut p̄dictū senē thanc
 p̄tē sollicitudis assumeret: qui
 tanto fiducialiq̄ de pietate dei
 sc̄issim9 p̄is sui meitis cōfi-
 det: q̄nto humiliq̄ de sua in-
 sufficiencia diffidet. Ad ubi
 factū ē et iūbu qd̄ olim sc̄s p̄
 dixit ad memoria reuocati.
 ubiq̄ diuulgatū ē: mirati s̄
 om̄es qui audierūt: dicentes
 p̄mociōne tā senis et simplis
 hoīs ad hoc t̄m̄ dina dispen-
 sacōne fuisse p̄usa: ne ex oib9
 q̄ p̄ sp̄m p̄phete locuti ē homo
 dei. unū salte iota. ul̄ un9 a-
 per i cassū plata uideret. *De la-
 trone suspendio ad iudicatio.
 que pat̄ sc̄s sibi donai petiit.
 et cōsū fecit. Capitlm̄ xv.*
Contigit aliquando eūde
 dei famulū p̄ negocijs
 quibusdā adire comitē theobal-
 dū. Nūq̄ appropinquat opido ubi
 ille tūc eāt: obuia habuit.
 turbā hoīm copiosa: q̄ iubete comite
 latrone quēdā facinosū atq̄
 famosū ad suppliciu p̄traherāt.
 Quo uiso clementissim9 pat̄
 apprehendens manu sua lorū
 quo eāt miser astrictus: aut
 tortorib9 ei9. *Dimittite michi*

godladia

sicamur istu: ego enim volo manibus
 tuis suspende' eum. Audies autem **omnes** omnes aduentu hois
 dei: festinauit ilico occurre' ei.
 Anro naq; deuocōis affectu sep
 eū dilexit: atq; honorauit. Quis
 videt sine t manu ei quo la
 trone pō se t'hebat: exheruit
 vehementer: et dicit: Heu uenē
 bilis pat': quod ē qd' face' vo
 luisti: Et quid em' furciferū
 istū milies cōdēpnatū: a poeta
 t'feri retraxisti: Nūqd' eū saluū
 face' potis: quia id totū dya
 bolū scīs ē: Desperata est iā
 penit' cōrūpō illū: nec unq;
 benefacē potit: nisi in occiēdo.
 Dime ergo dñe pat' sine p'dicōis
 hoicm p'ditū mī: qm de pesti
 fera uita ei' multos uita p'clat.
 Rūdens at' pat' scīs: dicit: hō
 quidē p'roz optime scio hūc
 latrone' esse sceleratissimū: om
 q; tōmentoz ac'bitate dignissimū.
 Nō me ergo existimes hui' or
 modi p'rozē t'pūmū uelle re
 linque': q' pot' cogito eū tō
 tōibz trade' et dignā ex eo cape
 vltione': q' utiq; tanto dignoz
 eū qūto diutinoz. Tu illū de
 cūeras breui supplicō et mo
 mentaneo iuteitu q'sūmā: sed
 et ego faciā eū diuturno cruci
 atū et morte longissima mōi.
 Tu furcis appensit p' unū aut
 p' plimos dies mortuū t' patibu
 lo manē p'mittēs: ego cruci
 affixū p' ānos plimos faciā t'
 pena iugit' uiuē et pendē.
 Quo audito p'ncips xpianis
 simus siluit: nec aus' ē vltra
 contradicē sermōibz sancti.
 p'tm' ergo benignissim' pat'

cruci tūca sua & idem circa
 captiuū suū: et attonsa coma
 capitis ei' sociant illū ouili
 dūco: de lupo faciens agnū.
 de latrone comissū. Qui uenēs
 cū eo ad clarāuallē: scīs dei
 cept' obediens usq; ad mōtē.
 pulchre noīs sui ethimologia
 expmēs. t'astancia p'positi sui:
 constantis em' uocabat. Itaq;
 t'ginta m' falloz et eo ampliq;
 ānos t' ordine sup uiuēns m'
 grauit ad dñm: qui eū p' mīta
 b'issimū p'is uel a duplici
 mōte cōp'is uidelz et anime
 m'isdit' eripe dignat' est.
 De quodā uio uentura uultu
 honoabili mediolanēf' citatis
 q' i fide xpiana testificat' ē se fūū
 D' **U**inimo reynaldo lū dei binar
 cui' sup' meucione' se
 cui' i dicante cognouim' q'
 q' fauula dei bernard' cū
 uenisset aliqū mediolanū
 p' recōsalando scismate pet'
 leonis. cū tanta exultacōne
 uisitoz suscept' ē: ut tota
 ciuitas fere p' unā leuā rue
 ret t' occur' ei'. q' uulz uēd
 eoz p' quatuor aut quīp' un
 liaia: obuia ei' p'esserūt. Itā
 demq; sibi ipso cōplacuerūt:
 ut cū eū antea uidisset: in
 gressū t' urbe' mox t' archiep'm
 unanīm' q'sensu rapent po
 cū q' eligent. Sed cū ille re
 cusasset: pati erāt omnino
 uim face': nisi fuga latent'
 ena sisset. Cū ergo ibidē sedēt
 t' quada' amplissā domo: tāta
 cū eū eāt hoīm' uultudo:

M

lū dei binar
 dū mē
 ap'los
 uidisse
 xvi

de quo in iustis beatus est aial:
vini utiq; ex ill' q' natura pna atq;
ventri obedientia fuerit. Quod
si p' libitu suo comedit atq; pig
uestit: nichil inde iusticia ledit
nichil deus offendit: q' iumen
tu qd' suu' e' scit. Unde no' etiam
arguendi i iudicio dei ego & magi
tus de ceruicib; iumentor: sed
vniuscuiq; de collo suo iudicabi;
Nuc si plag' respice colla' meu'
et vide si grossius sit collo magi
tu: inde me iuste foesta repre
hende' potis. Hoc itaq; dicto. cu
pucul' eruit: et caput demidato
usq; ad humeros: apparuit ipius
collu' ut eat' p'ductu' et gracile:
qd' q'uis eet' carib; exesu' et te
mie: tu' ex dono celesti eat' pulch' &
et candidu' unius sicut collu'
oloris. Qd' cu' videret vniusi qui
aderant: letati su't leticia magna
b'ndicentes dnu': qui dedit i' ore
famuli sui tu' patu' et conueniens
responsu': unde q' fundet' et ob
struet' os loquentis i' qua **De**
tero quoda' q' puluere' loci ubi
vi' dei vestigia steterat' nra fide
& deuotione ocul' admouit & visu' recep'
Qdm' adhuc i' eade' regione **rum**
reuerendissim' p' moxat'
et itaq; ex aplis vna' circuiret p'
castella et ciuitates euangelizando
et curando omnes languores: h'eticos
quoq; turpissima deliramenta re
darguendo conuicendo q'futando:
accidit ut rem quoda' i' vicinia eade'
copta fama v'itutu' atq; signor'
q' p' manus hois dei multiplicu
bant p' dies: spe recipiende sa
nitatis aiaty eide' dei famulu'
adire decreuit: si forte benefico
celestis gre' que p' ipm' miseris
mortalib; copiose tribuebat: sibi
quoq; recitatis caligine deterfa
lume' dulce restituet'. Accelerat'
itaq; et ubina' sanctu' dei repree
posset sollicit' i'quirens: audiuit

eu' i' quoda' celebri conuentu in
medio magne multitudis con
siste': ubiq; iute disseminae.
Quo cu' pedib; offendens et
anhelus puenisset: tristi
rumore pcellit: qui vix diu
la' inde recesserat: et i' alia loca
trist' migrauerat. Quid tu' ager'
Biquide' desideriu' recipiende
sanitatis cu' eu' curte' vltiq;
compelleret: densissime tenebre q'
oculos eia' obsederat: pigrum
et inuig' expeditu' reddebant.
Quoq; i' defectioe' meatis multa
estitia q' abescebat: subito dima
gra' i' spiratu' et de mentis b'fissi
mi vni spe' toto corde accipies:
cristantib; ait. Rogo p' misericordia
dei ducite me ad locu' illu': i' q'
dei homine' stetisse ul' sedisse
cristissime scitis. Qd' cu' beniu
uolentia eor' q' aderat' continuo
q'secutus fuisset: venies ad locu'
toto corpe i' tra' p'stuit: miru'
q' deuotione puluere' ipm' i' quo
sac' vi vestigia steterat' deos
culando: dnu' quoq; misericordia
p' mitta' serm' sui curius splo
rando. Qd' cu' ducius faceret: et
de ipso pulue' fide plena oculos
suos q'fricauerat: repente misere
rante dno q' stitate' famuli sui
luz' absentis etia' i' hac gra' de
clarat' dignat' e'. lumen oculor'
recepit. Qd' scitu' no' solu' ca
tholicis ortodore' fidei firmame
tu' q' tulit: veru' etia' inalignorib;
h'eticis q'fusiois & obp'ben' nota
adaurit. Cetu' quis dignu' e' ser
re sufficiat q' fundatu' i' humilita
te. submiss' i' timore pauidus
crist' inspectione fuit: vix b'is i' o'i' h'ic
gla' et honore quo colebat' a
pplis t' buba' et lignis: quocunq;
est negotio' eccl'iastror' causa

deuēniē stigisset. Ut enī de ce-
 terarū regionū nationibz ta-
 ceat. qui catholice fidei pietate
 illustrabant. certe hī ipi gas-
 conie ppli quos de faucibz pu-
 tidissime hēseos pat' scūs ubo
 pdicatiois signis et etiā pdignis
 adiutandis tāq de ventre tu-
 feri reuocabat. ipm tanto de-
 uotōis seruoze uenerabant.
 ut cedens aliqui ipocritati
 eoz & i cathedra residēs seipm
 uolūtati eoz exponēt. Tantaq
 sint multitudo irruentiū pplōz
 benedictione postentū ac su-
 cras manū eoz deosculantiū.
 ut tenerrimā p̄susq̄ attenuatā
 curue ipius op̄pressionē et ipe-
 tū crebro deosculantiū ferre
 nō valente. manū et brachia
 sac' i modū pugnoz i tūmeste-
 reur. et vū ali' b̄ndictione
 sibi p̄ uicū q̄ de illo eribat
 p̄curabāt. inde ipe debilitatū
 et penitū cōquassatū. ḡues
 corpus molestias sustinet. p̄ oīa
 b̄ndictus deo q̄ i hys diebz uo-
 iussum i castrensi ordīe tam
 p̄fecte religiois et ḡstimate iusti-
 cie homīe sustinē dignatū est.
 p̄ que monastioy ordo i antiquū
 sacre religiois p̄gior uigorem
 floreat. et ecclia dei p̄ aplicā
 grām ipi collatā diuē tūc bene-
 ficia plurima ḡsequet. **De mox-**

tuo quē b̄s b̄narda suscitauit

Terra iherosolimoꝝ **cap̄ xix**
 tpe quoda occupantibz
 saracenis. b̄s b̄narda cuius
 aiām xpiane desolatiois gladiū
 arbitate sigulai p̄fodeat. crūq̄
 q̄ discurrens. ad ulciscendā sal-
 uatiois iuriam. et ad expugna-
 tioē gentis incredule. turbas
 fidelū nō ubis tū sed signis

et uirtutibz hortabat. Accidit at̄ est
 i alemannia uenit. et egrediente
 die quā quada de fr̄iburch oppido
 memorabili i p̄tibz brigundie ḡ-
 stitūto. a quodam henrico uio no-
 bili et adhuc iuuenulo. ad quada
 mansione ipius ubi ead i uespa
 p̄noctandū deduc. copiosa multitu-
 dine eū sequete. Cū aut̄ idē henricū
 accepto iā cruce signaculo. nō
 equitae sed pedibz p̄posuisset i tede
 donet expensarū apparatu collecto
 p̄posite p̄gnatiois iter arripet.
 ascenso equo secuto ē uirū dei
 p̄tinē abeūt. Videns hoc & i uides
 quida uir behal eiusde henrici
 serues. hō totū p̄uitatis ama-
 tor et bōs totū i credulū i serua
 dei. ait. Ite modo & dyabolū illū
 sequi. et ipe uos dyabolū app̄-
 hendat. A late uō due mulierule
 uementes tur se deportabit etiā.
 pedū et quozūda mēbz destitu-
 tā officio et cōtractā. ut i p̄ dei
 rogāe uolebant. ut calamitate
 i firme et baularū angustias.
 curatiois optate remedio releuet.
 Porro henricū hanc i tuens et
 miserū. egrā iquit sup collū
 equi mei michi porrigit. & uos
 ad suū dñū p̄uenites. subsidū i-
 ploate. **S**icut ergo serues ad hor
 pietatis opus dñi sui idignas et
 i parens. usq̄q̄ ipm i uentione
 arguit atroē. quasi ad i tanta-
 tore et maleficiū et i uentiū eiusore
 esset misera delatū. Cū henricū
 nō iquit sed desed ut ad b̄ndictio-
 ne uī dei recuperet sanitatē. et ex-
 certissima salutis eoz fiducia tibi
 pollucio. qd̄ si eā nō sanauerit.
 equū cui i sedeo tibi dabo. Verbu
 igit̄ hoc ille gratulatur & ḡtant
 accipies. tota diffidencia faciente
 ututis risit p̄ et i rrisit. tā de
 curatioe. q̄ de equi adeptioe p̄-
 gaudens. **I**lla uō dñi ad sc̄m dñi
 delata fuisse & desideratā b̄ndictioē

diffidens

illius **et** adepti. illo surrexit ito-
lumis: alieno sicut ia hatteng
misterio no gestanda. Videns hoc
seruicus sepe sum. In impetu sps
inaligni **et** que gerebat i pertoe:
festinavit ut consus i facie vi
dei quicqd uequus ul turpius
a spirante sathana gcepisset itiq:
i ipm toto conuulsiue maledicis
et conuicias iactitaret. Veru vltio
ne dñi ptius occurrente: ipse
retro coeruit resupinus: **et** cer-
uice collisa spm exalauit. Vnde
subito lamentande moeris eig
dolore percussus henricus casu huc
~~lugubri~~ lugubre et octasum mui-
auit abbati: supplicans ut cu pau-
lulu pcessissent: ad ta triste spet-
taculu reuocaret. Dicente quoq
eode henrico hoc ei ppe uos am-
dit: qui suos blasphemus ee no
timuit. **Heu** iquid due ut ppe
me gussua moeriat. **Retrogessu**
igit ad orone i qua sola i omni
difficultate fidebat se stultus: et
ad longitudine vniq pat nre
sup eu silent exauit: **et** mox p-
cepit astantibus illu erige: qui
erectus ut pote na defunctus.
caput carcus ceruicis suffragio
quaquisu agebat miserabili
transleru. **Rursusq** ait. Tenece f-
mit ei caput. **Demum** appianus et
salua sua cuius medicinali vuti-
one psepis utebat: loca lesure
delinens **et** gsignas: i noie dñi
ait surge. **Et** itim. In noie p-
ris et filij **et** sps sci: deo spm tuu
tibi reddat. Ille uo recepto mox
spu: factus e i aiām vuentē ul
potius rediuiua: mirantibus p gau-
dio **et** i celu voces ac laudes attolle-
tibus vniuersis q aderat: ta maifeste
q inuaculose moerui reuicisse.
Interrogum deinq ab eode sco dei

et videant

quo uictus quid actus eet i
reliqui: dñe ait. modo quo
iussuris vna: faciāp quiddā
picipes quiddā uoles. **Ab** asta
tibus etia requisitus vtr fuisset
ia mortuus: mortuus eram
iquid: et suā dāpnatōis acc-
peni: ac nisi abbas sco festi-
uasset occurre: irreuocabilit-
era ad istia ducenda. **Ad** ex-
hortatōne quosq quocūda as-
tantiū crucis accepit signa-
culū: et cū cetis ihōsolūna
ē pfecto. **Henricus** iste i eode
itine deo et bō vnaudo se
reddidit: et i claraualle post-
modū monachus eig fuit. **Hoc**
ipse inuaculū cū fidelibus ocul
cet ituit: et credet scriptōibz
vite scī p-
ris ee notissimū:
despēuso tande fuisse silent
omissū. ualde doluit: **et** ad glā
dei et scī p-
ris sicut p-
sentaneē
fuit g-
templato narrauit: ut
i quā glā sit habenda que ita
glōsificauit alassius: audiat et
itelligat oīs grāto i schin seli
futura. **De obitu bñ bñardi**

abbatis Caplin rē
Dilectus deo **et** hominibus
uenerabilis p-
bñardus
dū i claraualle sua felicit con-
sumasset dies suos: plenus dier.
sed plenior vitutu regeuit in
pace. **Ad** cuius erit felice epi
et abbates alijs religiosi viri:
multi ualde conuenere. **Sup** p-
bidm exequie celebrarent: tan-
ta homin multitudo quētur: ut
pene nulla epō. nulla frībuz
reuerēcia habet. **Na** grā san-
tati q affiat uiuo: uo recessit
a defūto. **Cū** enī scū corpus
sacdotibus idiuuentis decēt
ornatū reuelata facie maibus

S. diu

quoque discipulis in medio eorum positus: sic quidam diuitio et graui morbo epileptice detritus reuerent et humiliter accedens: patrem suum tunc adhuc uiuentem lacrimis inuosis precibus ut suum miserere orare cepit: nec poterat pius pater adhuc in medio filiorum positus: tanta graue filij sui calamitate dissimulare: sed tunc dicit: fili ego dormio et cor meum uigilat: cernens quod petebat per gratiam dei accessit. **N**am ex illa hora ipse sic presens conualuit: et abbatem suum uiuentem post mortem felicis experientia didicit. **P**ro die etiam quam cederet preciosissimus ille thesaurus puer quidam de uiculo primo aduenit: presertim uerum aridum habens brachium: et manum contractam. **C**uius etiam et debilitati qui pueri adierunt: quanto hunc fiducialiter ad sacri corporis tactum inuenire per horam orationis nona: quanto id minus inuocet etas per se presumere audebat. **U**bi uero brachium aridum brachio suo: et manum contractam manum benedictae applicatam est: repente vigore naturae redeunte brachium qualuit: et manum libere extendens et reflectens digitos sub oculis totius multitudinis que sacrum finis quaersit: et uiderat: presertim salutari restituta est. **I**n cuius curacione tantus illic fructus est clamor omnium qui adierant uociferantium in laudem dei: ut uix eum potuerunt frangere disciplina reprensione. **S**upremamente nocte allatum est aliquid toto corpore debilis: precubuit lectulo:

et coram psallentibus erectus est. et deductus ad altare. **F**ratrem dicitur cisterciensis qui cum pluribus alijs abbatibus sui ordinis ad exequias uidei aduenit: considerans tantam opportunitatem tumultus populi. et ex precibus futuaria conueniens: uehementer tunc cepit ne si crebrentibus signis. tanta intolerabilis populorum turba conerret. eam ipse discipline purget ordinis. et se religionis feruor in eodem loco tepesceret. **Q**uia ipse habita super hoc deliberatione: reuertens antedens per uirtute obedientie. ne signa ulterius faceret inhibuit. **S**ed cum dicitur apud de domino uero ihesu christo quia fructus est obediens patri usque ad mortem: et illius exemplo legislator uir sanctus benedictus obedientia uobis usque ad mortem in regula proponat: sancta et uehementis anima patris uiri mortali homini etiam per mortem carnis obediens fuit. **N**am signa que tunc radice ceperunt ita cessauerunt: ut ex illa die et demum tunc publica miracula facta uisus sit. licet quibusdam fidelibus precipue sui ordinis fratribus per uariis incommoditatibus ad se clamantibus usque hodie deesse non possit. **N**amque sola illa signa que disciplina ordinis per eas concurrentium populum inuenerunt: dominum cisterciensem frater uoluisse manifestum est. **E**uolutis de hinc per transitum beati uiri pluribus annis: erat in ytaliam matrona quidam. quam correpta spiritus malignus atrociter ueraciter cepit. **Q**uo tam lamentabili casu prope annis et annis eius uehementer obstinatus: si quid remedii foret sedula meditatione pensare cepit. **F**rat autem in uicinia eorum cenobium quoddam: ordinis cisterciensis. **E**t sicut inuentibus in angustia constitutis.

spes undecimq; concepta solet pare
 fiducia: ad eandē domū det de
 monia illa causa curagis dūc
 comūm q̄silio detreuerūt. **E**d et
 scū est. **S**istit misera ad portā:
 et aliqui ex simul comitantib;
 qui tantū malū abbati et fr̄ib;
 mīciarēt: opēq; flagitarēt nūtiū:
 Abbas uō quosdā de semoibus
 quos magis noueāt sp̄itales as
 sumēs: cū cruce dīni et sc̄or re
 liquis liquis egredit ad pacē
 tem. **C**ūq; malignus ille sp̄us p̄ dū
 cruce et sacra sanctor pignora
 quūq; nil mouēt: recordatōe
 abbas habē se venerandas reliqui
 as de capillis et barba sc̄i b̄uardi:
 quas eodē in fallor aīo ad caplin
 vadens iclarualle p̄ b̄ūdōne ac
 cepeāt: et ad tutela cōtinuo secū
 ferebat. **E**t nil dicens. manus sub
 cuculla silent misit: quatinq; ex
 tractis hys reliquis demonū p̄
 has vrgeret. **E**d p̄stifer ille lui
 teis oculis ut dephendit: cepit cō
 tinuo scabellū pedis terere: sp̄uta
 iacē: totiusq; corp̄s i decenti mo
 tu quid int̄ patet: p̄debat dūq;
Et erūpens i uocē: eua iqd̄ abbatu
 le. quid vis facē? **E**d uō malū
 gtra tue sub illa ueste tua machina
 ris? **F**rustra miseris: i cassū laboras.
Berua b̄uardū tuū: nec em̄ p̄fices
 quūq;. **D**icente uō abbate. p̄ dūi gr̄as
 i h̄ sc̄issimū vi meita modo egre
 dieis: ille r̄ndit. **E**d uō: An credidit
 ti bi? qd̄ phibuit ei signa facē? **H**oc
 ergo sciens: securq; i hoc domū
 lio meo requiesco. **A**bbas at̄ audi
 ens et fr̄es qui cū eo erūt het liba
 ualde mirati sūt: q; sc̄ sp̄us neq;
 iudictū illud i scutu sue defensionis
 tā celeit̄ f̄ueneit. **H**ec nos de uirtu
 tib; b̄i b̄uardi abbatis breuit̄ p̄
 str̄im̄m̄ dūi misēdia p̄stolantes:
 quatinq; dulcissimū p̄ris meitis
 et fr̄ib; uos ab oī malo custo
 diat: et post tanta patroni saf

uestigia dīne gr̄e sp̄itas lege
 tes et̄e uite p̄ncipio nō frau
 dai cōcedat. **D**e d̄no roberto sc̄o
 clareuall̄ abbate **E**t de nouino q;
 exhortatōe ip̄ius p̄ grande iud
 cūlū i sc̄o p̄posito **q̄ finitū
 c̄ r̄ri**

Successit b̄issimo patri
 b̄uardo i reginē clara
 uallens cenobij d̄ns robertq;
 abbas de diuis: cuius filatōis
 ser ul̄ septe aīis ante ip̄a p̄
 monio fieret d̄ns reuelatē dig
 niat̄ est. **C**ū em̄ aī tantū t̄p̄is
 sp̄aciū. duo de fr̄ibus monastij
 clareuall̄. de felicib; actib; di
 lecti abbatis sui b̄uardi collo
 q̄rent: sc̄is ne aut uis ad altū
 q̄itū t̄p̄is iste p̄ t̄r̄ ad huc uic
 turq; sit? **A**lter uō uestie se
 r̄ndente: ego i quid sc̄io q; ser
 ul̄ septe annos uictū ē: et q;
 d̄ns robertus q; hodie ē abbas
 de diuis i h̄ monastij regi
 tūne eide succede debz. **E**d
 ubi deo donante factū ē: idem
 religios; abbas papocale curā
 tanto hūilins exercuit: q̄nto
 se i feriore meitis p̄dessorē suo
 iudicauit. **E**d uō em̄ em̄nen
 tiorex pensabat uirtutes illius
 q; p̄ressēt: tanto i se magis des
 piciebat: quatinq; bonū facē po
 teat. **S**icq; sc̄ū ē: ut cū magne
 religionis sp̄eritue daēt: cōp̄atō
 ne tū meliois i oculis suis. p̄p̄a
 sibi uita uilescēt. **H**uius ueneabu
 lis abbatis t̄p̄ib; eāt i monastio
 clareuall̄o religios; quidā mo
 nachus q; uidit q̄losā quādā u
 sione: quā ad q̄solatōne hūilis
 sue clareuallens familie d̄ns
 ostendē dignat̄ est. **P**erū fr̄ ille
 qui eandē uisione uide meruit:
 utrū dormitās an plene uigilās
 eā uideit icertū habz: magis

isda

aut uigilans et certissim raptus
 uidisse se credidit. Igitur hinc sedit
 pasche cum esset uigilans in choro
 clareuallensi: facta est super eum
 ibi manus domini. Et ecce sursum
 in aere contra medium chori appa-
 ruunt ei dextera resurgens atque
 gloriose: quae pueri familia in psal-
 tibus et ymnis et canticis spi-
 ritualibus sancto uocis suo assistente
 benedixit: et uisibile crucis
 signaculum semel et secundo longo
 tractu super eum inspicit. **S**piritus
 autem mysteria loquebatur in corde ui-
 dentis hec: atque dicebat. **H**ud
 est brachium diuinitatis: hec est
 dextera omnipotentis. **E**adē itaque
 die cōsulso uir nobilissimus an-
 dreas uir diuinitis archydraco-
 nis. qui causa ordinis illuc ad-
 uenerat: nec tamen aliqd ad p̄s
 quisiōis p̄positū hēbat. **S**ed cum
 ordinis suffragia petitiua caplin
 intrasset: uidens s̄e illig multi-
 tudinis ordine. et uelut angelicā
 cōsuetudinē. ap̄ucto ē uehementē:
 et sp̄s uolente in se sp̄s d̄m. mutatus
 ē in uirū alterū. **T**anto namq̄ ser-
 uore inuidi deseruit: ut ne ad
 hora quidē ul' p̄ amicus salutan-
 dis. ul' p̄ domo rebusq̄ disponē-
 dis ad suos remāct: sed tron-
 tinenti oīa r̄spondendo magis q̄
 soluendo reliquit: ut tunc x̄po
 adherēt. **U**t autē gemina crucis
 inspicio euidentia appareret: alia
 quidā cleus gausfridus nomine
 cū eo se reddidit: quē quidē
 hūilior: sed p̄bitate magis et gūco-
 sa cōsione foesitū uō iheros.
Ambos igitur intrantes. ambos sil-
 i ordine p̄seuerantes. bonā mi-
 liciā inuenerunt: itaq̄ cōsumato
 itantē b̄ndictionis etne p̄cipēs
 existit. **P**ortio p̄fatus andreas

multa in uoluntate quisiōis sue tēp-
 tamentum sustinuit: sed dext̄ celestis
 quae b̄ndictione dedit: eum in oīb̄
 illesū cōseruauit. **E**rat enim quasi
 tenerum lignum uimale molle
 et delicatū nimis: ut tanto glōsio
 sine teo dext̄ d̄m cūpharet: q̄to
 infirmius uastula erat: itaq̄ uirtute
 opabat. **T**ūc tēnitudine p̄sti-
 ue quisiōis egre dedisset: et no-
 uit inchoatū labōrē nimis arduū
 reputaret: cogitauit ut loth. quia
 egresso de sodomus uō posset
 manū suā in monte saluā: unde
 et p̄posuit ad aliq̄ remissioris
 obseruancie ordine dext̄mā. **E**ad
 cū sp̄itali p̄i suo uenabili ro-
 berto in sepius idicasset: et eius
 salutaib̄ in oītis ab hac itentōne
 pedē aliq̄d in cōhibisset: tandē
 una die victus a pusillanimitate
 sp̄s et tempestate: demittit eum
 quia uō potēat amplius sustinē.
Tūc abbas p̄cib̄ et blanditijs
 multas excoxit ab eo ut sibi sibi uī-
 fuerit: et usq̄ ad diē t̄m̄ paciētiā
 tenet. **Q**uo tandē uir in petratō:
 caplin fr̄m in gressu: orōne quentiu
 ad deū cōstituit p̄ eo fieri. **I**psē etiā
 p̄s p̄ toto mentis cōfusu cōfusu
 ad d̄m: deuotissimus p̄cib̄ ex-
 bat: ut oīuicula quae dyabolus
 rapē conabat: d̄m sua n̄mā cōser-
 uae dignaret. **E**adē itaq̄ die cū
 ip̄s uoluit ad mensā accēdēt:
 pisces edulū appōitū reperit: qd̄
 genus leguminis ita p̄ cetis oītib̄
 fastidie solebat: ut etiā nauisā
 ei puocaret inidū. **I**ntuitu uō
 p̄uocantū qd̄ minū abhōerebat:
 q̄turbatus est: et uix fame cōpel-
 lente ut inde aliq̄d sumēt. reluc-
 tanti stomacho p̄suade potēat. **E**t
 o deus bone q̄ diues es in misericōdia:
 tēneis et delicatis moxē gerens:
 ut in oīb̄ cōsiliū uolūtatis tue adi-
 pleat: et s̄m̄ nomē tuū glōsificē.
Sfatū uō nouitiū. cū cū sibi

inuit vir tenuit gustae cepisset:
 inuabile quada teo sensu suauitate:
 ita ut carnu ul piscu esu saporis illis pstantia uiuet. **Ed**
 ubi deprehendit: arrepto ptinu cocleari:
 cathinu ppus adiuuuit. obliuq panome. coctione legu
 utinis vocauit usq ad fidu. **Tur**
 edendū aut digiti frequent in os mittebat:
 existimas se deprehende posse cretinu lardi:
 i qo legume illud fricu ee putabat. **F**
 inita aut refectioe festiuant abbate adyt:
 sollicitate pquireus. utru na pcepisset
 pulmentu illud saginme ul quis alia pig
 uedine pp ipu idista condiri. **Quo**
 negante: quenta sut ead sup hoc pulmentu.
 Tūc et ipu pceptu sut iuitate: nul i eo p
 sal et aqua iposuisse. **Quo** audito neophy
 ille diuine eta se uisitacois unaculu letu aditit:
 a gras agens deo: demaps a pposito
 ordinis mouet no potuit. **Quo** magno dei
 inuine stda a tria die a multo p tpe p
 dicta suauitate i cuiusmodi cibariis
 pscitiet: magist xpiancia di dicit:
 q potens e dñs cu uoluit ad pseruaco
 ne suor suor eandē saporis gram
 aserre legumib9 et oleib9: qua carinb9
 a piscib9 didit. **Unde** et sepe dicebat:
 q magis tūc delectabat i comestio
 ue pisce et oleru: q au faciebat i
 comestioe altulu a uenacōe.

De senoe q apostasia cuiusdam mo-
nachi i spu pndit a ea dno roberto

Sed qui iocudu abbat p dixit:
 satis exemplū de hys duo
 bus adlethys xpi retulim9 ad i
 citandū teneros et delicatos. ne
 gūstione refugiant: qui nō est

inualida manu dñi ad tenendū.
 roborandū et asfirmandū in sac
 ordine quātūlibet deliciosos: tūc
 este nimis exemplū de duob9
 alijs subiciu9: qui suscepto re
 lignois habitu redierūt retro
 p9 sathana: ne forte quis scō
 ordine iūposuū. cōtinuo se
 ciuitate sibi pruitat: cū tūc p
 tūm manu ad forcia mitte de
 beat: et nisi legitime ctaueit
 coronā ppositū tūmme qstq.
Quida de senorib9 clareuallens
 cenobij guillerm9 uoie. religi
 one pū et etate puct9: que eti
 am dñs robert9 abbas ipius ob
 stitate plūmū uenebat: pre
 miente coepis molesta. uice qua
 dā i infirmitoio decūbebat.
Docte id quada p9 matutinas
 cetis i firmis quiescentib9: ipse
 sicut eat feruentissim9 more
 solito uigilabat i lecto a orabat.
Et ecce p ostiu i firmitor9 de
 momū intrans: oculis eius
 manifeste apparuit: i uestitu a
 vultu fornicarie mulieris. **Que**
 coad eo tūcicus: circubar ob
 errans. et quasi aliqū queres.
Frat aut i medio dom9 lapas
 accensa: que copiose refulges
 petulantis ill9 monstri mot9
 et gest9 lasciuos apte uideri
 faciebat. **I**bat ergo fantasia
 mētrie obtutu gyroiuago cūta
 plustrans: et singulo9 pene
 lacillos explexans. quis dormiret
 q9 uigilact. diligencia i uesti
 gans. si ibidē forte aliqū de
 suis agnosceret: si quis blandi
 enti ac lenocinanti pseruando
 occurreret: illū cito pceriens. hūc
 morosius ituens: istū delonge
 uisitū. illi magis appians?

ij.

manu quoque in dno usque ad ora
 quiescentium molliter applicans:
 nichil tactum, nichil discussum
 relinquere volebat: et quod per sug-
 gestionem semper intus actitabat:
 hoc permittente domino ad animi-
 cionem unam in oculis spiritualibus illis
 visibiliter exercebat. Tandem vero
 que querebat ostendens: sistit
 ante lectum. Ibat autem iuuenis mo-
 nachus et novus mochtzab. Tunc
 illa parva manu tertia a pre-
 capitis optocum pariter amo-
 nit: et tactu levi pulsans dor-
 mientem: clara voce sic ait: **H**
 homo ihsensate? quid hic habes
 agere? **S**urge celeriter et sequere
 me: et dic etiam socio tuo ut ex-
 eat per te. **E**go autem foras ad ia-
 nua: percolabere vos. **H**oc itaque
 dicto: punitur belua festinant
 recessit: et per ostium quod intravit
 exiit. **E**xpergestus vero iuuenis
 resedit in lecto: et fronte ma-
 nibus fricans huc illucque respi-
 ciebat: scilicet cupiens quod eum exci-
 tasset. **Q**ui cum neminem cerneret:
 capite itum reclinato obdormi-
 vit: sed non in domino. mane itaque
 factus vir dei qui talia videt: ab-
 bati suo pie videlicet memorie
 domino roberto. rei geste ordine
 itumat. **A**lle vero tunc bonus pastor
 sollicitus. sic aliquando de sibi cre-
 ditis omnibus perdet: iuuenem super
 cogitationibus suis scitius quereat.
 diligentiam ammonet. cautius in-
 struit: accepit ab eo responsum:
 quod nulla turpi cogitatione aliqua-
 tenus pulsaret: verum ad perseve-
 rantiam propositi sui voluntate fer-
 ventissima adhereret: sed mentita

est iniquitas sibi. **E**rat enim cordi eius
 presidente dyabolo confessionis aditus
 obstructus: ne punita punita poena
 venie salutatis ingrederet. **C**um ergo
 abbas predicto visio dei iuuenis rursus
 insinuasset: ille rudit. **E**xpectate
 quid paulisper: et ex facta fine proba-
 bitis verum quod dicit. **Q**uid plura?
Non multi fluxerunt dies: et ecce
 iuuenis ille libidinum furis agi-
 tatus in memore tremendi iudicii
 dei confessionis vinculum rupit: et
 ad vorantem stili reus apostata
 vilis efficit: et sic deum fantasti-
 ce illis metricis seductio depre-
 hendit. **P**orro socius ille que scilicet
 comite iussu fuerat: ipse cum eo novi-
 tatis extitit: et sacrum habitum hic
 frustra cum eo suscepit. **Q**ui ad
 aliam tristissimam domum: cum audisset
 socium suum iugum ordis abiecit:
 tunc et ipse rupto confessionis vinculo.
 cum eo apostatae non distulit. **V**ni
 patitur innotuit: quod spiritus fornicationis
 illi qui secundum prophetam sufflat
 primas in fornace virulentas.
 carnalis voluptatis delectationes
 in cordibus eorum accendat: et per hoc
 utrosque seducat. **S**ui extricabi-
 les nequie verus. qui secundum sen-
 tentiam beati job verum testiculorum
 eius plerumque sunt: longe faciat ab
 infernis servulis suis omnipotes
 et misericors dominus. **D**e iocunda visi-
 one quam dominus robertus in obitu cadaverum
Quidam de spiritualibus filiis beatus
 patris roberti cum via angustaret
 ardua que ducit ad vitam indeclinabi-
 bili studio cucurrisset: tandem
 placuit domino laboribus eius fine
 imponere: ut in pace in idipsum obdormiens
 recessit. **L**uce in tractu hora

1411

qua de mundi h^o studio eēt eno-
canda et ad celeste brauiū iuitan-
dus: dñs abbas cū cetis frīb⁹ grā
quietis ī lectulo suo se collocauēr:
et ecce sopor dñi irruit sup eū:
vidiāq ī sōpnis duos pulcherrimos
adolecentes vultu et habitu iūg-
mī relucētes: qui quasi lilia ro-
sas et violas ac diuisi grūis flores
ī choro clareuallensi copiose ppe-
bant: ita ut pauimentū omne
pictū ac uariis colorib⁹ venusta-
tū eē uideret. **D**uo uiso miram⁹
ē ualde: et q̄i simplicitate ordinis
zelans. dixit ad eos. **Q**uid uobis
uisū ē o boni iuuenes. cōt⁹ osue-
tudine mīam pauimentū hor
floreib⁹ stuerē? et monastio iudō
hūmōdi nouitate iduē? **I**lli
nō dixerūt ad eū. **N**oli ista mirari
neq; molesto uobis sis ī hac exe-
cutione officij ur̄i: quā iā ī choro
isto celebrabit⁹ noua cuiusdam
nouī sc̄i festiuitas. de cui⁹ sollemp-
nitate gaudebūt angeli: et vñ⁹
deo decantabūt ī spon. **A**dhuc
loquebant⁹ illi. et animū iudentis
et audientis her. ī ammiracōne ra-
piebant: cū ecce cōstitat tabule
crepit⁹ exeat dormiente: et ut
festiuitate quā celebranda iutū
spū cognouerāt. fœcis sc̄dm digni-
tate officij sui exequet⁹ signo cō-
suetudinario iuitat. **A**ccurrens at
cū cetis frīb⁹ pperant⁹ uenit ad
eū: et cū magna deuote cōmē-
dauit aīam ei⁹: etissime edens
atq; osidens. quia hic eāt nouus
ille sc̄us. de quo ī requie assumēdo
angeli sc̄i nouā festiuitate et
nouū gaudū eēt illo celebra-
turi. **O** bñ et bñ quos elegisti et
assūpsisti dñe? q̄ iuit ī hac uita
p ardore pñe cātēn⁹ excoquūt

ī se omē stozia pñi: ut ī illa
uita ad quā p pñis uite mor-
tem trāsit: ī qua dñs abluit sa-
des filie spon tremendo spū
iudicij: ut spū ardoxis purga-
cōne nō egeant: sed mor sine
ōi obstaculo delicti ad bñitudis
requie ptingūt. **H**ic itaq; uic-
tuere dñs robert⁹ sc̄dus clare-
uallis abbas. cū talentū sibi
ēditū ī lucrū aīar fidelit⁹ pū-
denē et hūilit⁹ expendisset: in
gandū dñi sui ītroduct⁹ est:
sc̄issimū pdecessoris sui et si nō
par mētis. tū bñitudinē cōiue-
tus: ut sil cū eo gaudeat ī cel:
cui⁹ ī tā religiosa et gregariā
dignā successore eē meruerit ī-
trās. **R**eliquie corpis ei⁹ cōdit⁹
sūt ī monūmēto qd⁹ ostructū
ē ī mūto claustrū clareuallis
ppe ostiū ecclie: ubi alij pfecti
et uē deo digni monachi re-
quiescūt: de quib⁹ ī osequen-
tib⁹ aliqua dicem⁹. **De dño
poncio cōto clareuall' abbate
postea claremontis ep̄o. xxiij**

Ueruo loco p̄fuit clare-
uallensi cenobio bñs cū
om̄i reuerencia notanda sus-
trardus cui⁹ sup⁹ fecim⁹ me-
cōne. quo ad regnū cyprien-
sis ecclie. sicut supiora decla-
rant assūpto: dñs gausfridus
quod quondā notari⁹ sc̄i p̄is
ur̄i bñardi plūmūq; ab eo di-
lectus. q̄ etia tres ultimos li-
bros uite ip̄ius melliflūo ser-
uone desēpsit: quarta īstitu-
tione pastō et abbas clareual-
lis subrogat⁹ ē. **D**uo post ali-
quātos aīos cedente: uenēabi-
lis ponc⁹ grandis silue abbas
mēto religionis et prudēcie

ij.

sue. communi abbati et fratri
 clareuallensi electione ad huius
 officii dignitate sublimatus est.
 Iste seruus dei dum adhuc cet
 monachus in domo grandis sil
 ue que est una de filiabus
 clareuallis. in partibus tholosanis:
 in qua etiam consistunt multos prelati
 et magni ueriti viros ab inicio
 fuisse: studebat omnibus modis
 mundum sibi. seque ipsum crucifi
 gere mundo: uicia carnis et cor
 dis reserare: uotis et sacri desi
 derii suspiriis ad celestem pa
 triam anhelaere: seniores quos
 spiritales et religione conspicuos
 esse nouerat amicitias et fami
 liaritates amice expetere: quati
 us ipse exemplis et exhortationibus
 roboratum. renouaret: in spiritu men
 tis sue de die in diem: cotidianis
 proficiens incrementis: ad ueram philo
 sophie scientiam ascendere. In re
 teros uero specialiter adhesit: quod
 nouitiorum magister erat in eadem domo
 uir eximie sanctitatis: et in omni
 uirtutum puritate fundatus. Hic
 ergo uelud ementis labor se
 nex. cepit de requie felicitatis
 eterne cogitare: uniuersa que
 mundi et carnis sunt fastidire:
 ad christum deum beatissimam patriam to
 tius medullis cordis suspirare:
 feruentissimum huius desiderium
 dissolui et cum christo esse: hoc enim
 multo melius. Ipse quoque in hoc
 spiritualis desiderii agone constituto.
 et dicente cotidie in orationibus
 suis. quam ueniam et apparebo ante
 faciem dei: superuenit sanctissimus
 dies cene domini: in quo solebant
 sicut moris est conuentus ad men
 sam dominicam accedere uiuificis pas
 cramentis participare debebat.

Quis ut istudet hora diuini sacrificii:
 et fratres ad participandam sa
 cramentum communionis ordine suo
 ad altare accederent: ipse uero in
 ceteros accessit diuinitu inuicem
 princeps sui gestiens. Insuper igitur
 sacri communionis cum adhuc ean
 dem eucharistia salutare se tenet:
 per inenarrabili dulcedine diuine
 dulcedinis liquefacta est anima eius in ipso:
 et per inopia sacri desiderii ad
 mouens gutturi suo digitum.
 petiuit anime sue ut moreretur: huius
 inodi ordine fundens ad dominum.
 Dicit ihesu christe fili dei uini salua
 toris gravis humani que habet purissimam
 et inorentissimam carnem. quam
 indignus summe presumpsit. ex inma
 culata et inemeritate matris uirginis
 uirginis. pro nobis peccatoribus sumere
 dignatus es: si tamen non displicet ista
 petitio qualiscumque serui tui:
 pro et supplico pietatis tue
 clemencie: quatinus pro meatu
 guttulis huius pro quod inuit ab in
 celestem. panem uite eterne et hinc de
 beo: tremi panem seu quatinus
 aliam ~~et~~ terrenam substantiam de
 cetero nullo modo transire permittas.
 Hec dicens: hostia salutis quam
 ore tenebat cum summa alacritate
 et deuotione ad interiora potius
 anime quam corporis fuerit. Continuo itaque
 itaque si dominus ruerit ei. fiat et sicut
 petisti: eadem hora et eodem in loco
 bibi cepit corpus repente defici
 tum: et die tertia hoc est sabbato
 sancto pasche obdormiuit in domino:
 uultu illo quem tantis suspiriis
 et uotis sacris que sperat eternaliter
 faciendum: in que desiderat ange
 li prospicere. Huius uir qui sic imple
 uit desiderium suum: felix uero qui
 tam celere sue petitionis consequi
 meruit effectum. ~~Pro~~ pro

dñs ponag tñr eiusde monaste-
 rij monach9 q̄ eū unice diligeb̄.
 et iſiuanti ac morienti ſedulu
 miſteū deuoty ſpendebat: p̄-
 cūrtat9 ē eū. utruq; corpali mo-
 leſtia grauit̄ p̄uerec̄. Ille uo
 r̄fidit ſe placitū et tranquillū
 exiſtē: nichilq; ſentie moleſtie:
 niſi tm̄ i gutte vbi digitū appo-
 ſuerat: ibiq; ſe aliquatūſp̄ dolo-
 dicebat: **I**uq; ipſe dñs ponag
 tuū deuotōne c̄ta tā felicit̄
 moriente affuec̄: aſſeſit ad eū.
 et cū magna comōne cordis in-
 timis p̄tib9 rognuit: ut ſi per
 diuinā ḡceſſione ſc̄i poſſet p̄
 morte ad ſe reuiteret: et de hi9
 q̄ c̄ta eū gererent eū c̄tificarēt.
Quo aſſiente: poſt paucos dies
 dormitiōis ſue ad fr̄m p̄dictū
 reuic̄ magna claritate refulgēs:
 et quaſi crystallus aut vitrum
 p̄uiffimū toto corpore t̄ſlucens:
 dixit ad eū. **N**otū tibi ſacio k̄mē:
 q̄ miſerante dño i magna ſuf-
 ceptus ſū b̄titudine. Corpus uo
 iſtud i quo me ḡſpici9: collatū
 ē tū uſq; ad diē ḡtialis reſurre-
 ctionis: i qua xp̄i corpus qd̄ mo-
 v̄nib9 ſc̄atet: i puluere redigē
 recupabo: i compabili gl̄a p̄ſtan-
 tius acq; p̄clari9 iſto. **I**n hoc aut
 interim ſuauiſſime requieſco:
 qd̄ p̄ oīa iā acōmodū et ita p̄
 lucidū eſt: ut de ſingulis. & de cūctis
 p̄tib9 ei9 q̄i de oculis ei9 claiſſis
 cernā: et totū corpus ita michi
 ē v̄ndiq; ac ſi eſſet ocul9 vnus.
Reterū i pede vno eiusde p̄uiffi-
 mi et t̄ſlucidi corpis apparebat
 obſcūritas cuiſda macule: de q̄
 triſti aliquatulu vultu ſic locu-
 tus ē. **M**acula iſta quaſi cernis cō-
 tructa eſt a me p̄ negligenciā
 tuā: eo videlicet qd̄ ad labore co-
 tidianū aliquū ſeguit̄ iſede ſole-

bam: ne conuictū fr̄m aliquū
 ad labore exēte. eo ſeruoze qd̄
 debebā ſequebar. **H**ec et alia
 multūq; miranda p̄dicto mo-
 nacho. ita illa ſc̄a iſnotuit: tā-
 demq; ab eo recedens magnifi-
 ce edificatū q̄ ſolaciūq; dimiſit.
Atendat quēſo iſtud qui uo ſo-
 lit ad labore ſeguit̄ iſede: uer-
 etiā p̄ ſriuola quauis occaſiōe
 a cōi labore ſolent reuic̄:
 cū cū ſit oem v̄dib9 iſtitutiōne
 ſc̄am & deo placente eē: nec ſine
 fr̄m p̄iculo aiā negligi poſſe.

**De fr̄e moriente q̄ etne b̄titi-
 dñs gl̄is p̄paratā dño p̄dno abbi**

Aquū p̄dictā viſione ad **xpo.**
 conſolatiōne m̄m q̄ i ordie
 c̄tienti9 pond9 diei et eſtus
 portanti9 vidē meruit: cū ſur-
 cedente t̄pe p̄ficiētib9 m̄ctis
 ad regnie eiusde v̄ctie aſſū-
 ptus fuiſſet: locū dignitatis cō-
 dignis adornabat morib9: paſ-
 torale quide cura debita aucto-
 ritate exēns: ſed ouis manſue-
 tudine et inōcenciā nō amittēs.
Sc̄m eſt aut ut i dieb9 placōis
 eius dñs occulta diſpenſatiōne
 c̄tinend9 iudicōz ſuoz i caudē
 domū iſmittēt mortalitate ve-
 hementē ḡaſſante: ita ut intra
 duos meſes c̄ta quadraginta
 & quīp̄ fr̄es de medio colleret.
Qui ſere oīes tanto pietatis
 deſiderio dormitiōne accipiebāt:
 quaſi iā celū p̄uide p̄uidiſſet
 ſe p̄ miſerias h9 uite. q̄tūto
 b̄titudis etne uite p̄cipēs futu-
 ros. **E**t multa quide ex eis celeſ-
 te grām ſibi q̄ferenda p̄uiderūt:
 et p̄uiffa accipe meruerūt. **H**ec
 aut tūc fide v̄bis faciam9:
 exempli grā. pauca de pluib9

Sda

referens. **F**rat ibide monachy
 quida pbatissime gusaroms:
 qui p fata mortalitate defuncty
 est. **H**ic itaq cu ia ad hora vlti
 ma deuenisset: pulsata e tabu
 la post aperturam: et quenerut
 fres ad eis exitu trumendu. **L**a
 tantibz aut monachis etu illu
 letania et psalmos: et ipse ofor
 tam. **D**no a dno uoce qua poterat
 cu alijs psallebat. **E**xplicata uo
 psalmodia. dno abbas pontiq.
 signo facto pcepit quentiu ab
 tre: eo q istu psallente aspi
 cet: et putaret eu adhuc aliq
 dia spm ete. **E**d cu ille videt:
 ptenfa tuam significatione ab
 bati ut fueret eos ad huc ibide
 subsiste paululu: q sciebat
 se ad puctu imodico migra
 turu. **F**ernes abbas feruentis
 sumi viri: q ppe regularis
 discipline censura. post apertu
 exiit etia i mortis articulo
 silentiu frange noluit: p gau
 dio se contine no potuit: sed
 rupto ipso silencio. x pmissio
 beuedicite ait. **O**bscuro dilectis
 sime fr. quia video dnm esse
 tecu: ut iudices nobis. si tibi
 reuelatu e aliquid de illa bna
 spe qua expectas: ut et nos
 valeamus i dno respirare: x tibi
 ppe cogande. **T**ur ide istuq
 rudit. **O**r ad ea q positis due
 fr rudea breuit: scias me
 uidisse q loq no lic. **D**eruptu
 hoc vni dice possu. q si hoc
 omi vita sola ego tustendere:
 uerdu utiq dignu existeru adi
 pisa etne bfitudis glaur: que
 pparata et pmonstrata e michi
 ia iaz hituro. **E**t cu hoc dixiss.
 obdormiuit in domino.

*De fratre pusillanini q dno pontio
 abbas magister ad pniaz aiauit. xxvi*

Hater quida magne reli
 gionis i eode tuc cenobio
 degebat: uoie binardq. **H**ic in
 pncipio gusionis sue du pnce
 suor enenitate distitq iudicis
 equitate attentiq itueret: tanta
 formidine moty e: ut i desparone
 ppe modu laboret. **Q**uo opto
 ueneabil abbas illiq pontius.
 crepulis x mouitis multo ei p
 suade conabat: q ofessus x peni
 tens qlibz quatilibz reus. iuis
 idulgentia puaet. **E**t cu necdu
 ei hoc mo satisfare posset: adie
 cit atq ait. **E**go salutis tue fide
 uisore me ofitio. x aia mea
 p aia tua requirit: di modo
 obediens pserues i ordine isto.
Hac ergo pmissione fr ille mag
 nifice roboratq spm diffidentie
 a quo i pugna bar penitq ex
 pugnauit: et exultans i dno cu
 tremore misdiatu et iudicau de
 inceps caritate ofueuit. **Q**ui cu eet
 nobilis gite: nulla cu gnositate
 arbitrabat: nisi p xpo paupere
 fieri et seruire paupibz. **F**rat em
 istu maig paupm i hospicio depu
 taty. **Q**uibz officiosissime supi
 tendens. no sicut extraneis et
 mendicantibz seruebar: s taaq
 dno suis. x mebris filij dei. **S**i
 que uir eos morbidu si q vlt
 rosu et vmbz scaturiente aspiciat:
 huic oem pietatis opera ipendeb:
 abluendo tergeudo atq refocilla
 do quasi uir egrotanti filio iugit
 assistebat. **D**uq hec et hys filia
 dei famuly age no cessat: conti
 git eu i pdicta mortalitate migra
 re ad dnm. **E**t cu videt socios.

suos cotidie subiecti. ipse quoque sicut
 desiderio magno desiderabat dissol-
 ui et cum christo esse. Et pius dominus qui semper
 propter eum corde contritus et spiritu contri-
 bulatus seruulis suis: decreuit ad-
 imple desiderium eius. **O**bocta uero
 pueri sebacula cum tenuit egrotare
 cepisset: de lecto decubuit. **C**um
 dominus abbas intrasset ad visitandum
 illum: mirabatur quod homo feruentissimus
 tam leui occasione lecto detineretur.
 unde subridens dicebat. **R**e ti-
 meas frater mihi benigne quia non mo-
 rieris: sed adhuc comesturus es no-
 biscum de fabis et oleribus nostris. **I**pe
 uero respondit. **N**on timeo pro non timeo
 sed quod si deus: quod minime fraudab-
 or uel a desiderio meo. **Q**uid int-
 uulsa: **P**ost quatuor aut quibus
 dies strigillula eius in incendium
 magnam: et facta est peremptoria fe-
 bris: quam effimera putabat. **T**unc
 spiritu iudicium abbas reprehendit.
 et frater suam quam de seipso ptule-
 rat suale agnouit. **A**dpropinquante
 autem hora migrationis: dunctus est
 frater oleo sacramentali. **E**xpleta uero
 unctione spiritus est in spiritu: et raptus
 in contemplatione per multum tempus spa-
 tium iacuit sine sensu et sine mo-
 tu: ita ut pene mortuus silis uideretur.
Interim ergo apertis sunt ei caeli: et
 reuelata facie meruit inspicere glori-
 am dei: adeo ut dicere posset. **V**idi dominum
 facie ad faciem: et salua facta est anima
 mea. **C**um per multam horam uelud
 exanimis iacens sedta celi non per
 suspensionem sed gratia duceretur: et
 tandem ad se reuissus. ipsa humilitate
 uultus ubi non fuisset: satis iudica-
 uit. **A**d quem pius pater accedens.
 interrogauit quomodo se haberet. **R**es-
 pondens: bene inquit in eum die pater:
 per indulgentiam dei. **E**t tunc tunc
 patet absoluo te a debito sponsionis

tue: in illis gratias agens sollici-
 tudini tue circa me precor. **I**ure
 enim permissor absoluit. quam permissi-
 onis exhibitio uel tenet. **A**bbas
 autem pristinae obligationis sue qua-
 se per eodem frater responsale fecerat
 obligatus: mirabatur uel loqueretur.
Tunc frater expressius commonefecit eum:
 et ait. **E**rgone erradit tibi: que
 admodum olim salutis mee res-
 ponsale te constituit. **A**b illa
 ergo fideiussione securum te fa-
 cio: quia uel de saluatione mea
 per misericordiam domini nostri ihesu christi se-
 curus existo. **T**um uero abbas sol-
 licitum inquisitionem cepit ab eo in-
 dagare: quomodo modo id potius
 fecerit agnosce. **A**d cuius modis omnibus
 dicit recusaret: tunc abbas uel
 se perhibere per se: in uoce domini per uirtu-
 tem obediencie precepit ei: quati-
 us ea quam uidisset ad edificationem
 et consolationem multorum exponeret.
Quo audito: frater ille infirmus ita
 assatus est. **N**um uirtus obediencie
 uirtute me silere prohibet: rem-
 dictus sum uobis: qui fecistis
 fidei dubia adhibebitis. **S**ed ut
 testimonium hoc credibile faciat:
 scitote quod cum dicti sume. etiam sine
 uirtute accipis. **N**ouit igitur dilectio
 uestra. me licet miserum et indignum
 indignum domino et saluatori nostro
 ihesu christo fuisse presentatum: et
 uidisse illum facie ad faciem: non
 tantum in sua diuinitate. sed in illa bea-
 tissima humilitatis forma. quam
 dignatus est per uobis assumere:
 cuius benignissima et indulgen-
 tia remissione peccatorum accipis:
 et spero felicitatis eterne per gratiam
 ipsius in sum meo repositam ha-
 bere. **E**t ipse etiam sanctissimo
 ore audiuit: quia omnes qui obe-
 dientes in isto ordine usque ad
 mortem perseverabunt: salutem

ij.

etna ab ipso asecutus fuit. **F**res
aut uros qui de stlo emigrane
rur: i magna bctudine pau
santes asperit: et meū eia locū
que me eos miserante dno iā
nūt sortitū su p̄udi. **I**n gō
ista diuisset obtinuit: statimq
felice aiām reddidit. **A**ctingū
mur ad p̄mā fr̄es: et cū hoc
penitente p̄sēuamā facie dei i
ofessione et i cordis confōde: qua
ting postmodū cū eo meām
facie dei vidē i cordis iubilo et
sp̄is exultatione. **V**e stōm dei
testionū regnū celō: vni pa
tir: et violenti diripiūt illud.
Ite magna iste pace q̄ i miao
cōsūis inositate et euozim
tate cūmū suoz diste sicut
apocēbat asideras: i deppā
ne lapsū fucat: dīna grā illu
minatū erexit se cōf se: stu
dens i lacrimis et i luctu p̄ne
i firmatūbq se sedula serui
tū exhibēde sacrificiū cordis cō
triti et sp̄is hūiliati dō cotidie
imolāe: ideoq facie quā in m̄
ū timebat irata. quāq̄ moīs
oibq sibi plame satagebat. ad
asolationē om̄i v̄e penitentiū
adhuc i hoc fragili moxtalita
tis corpē positū nō solū plagi
tū vidē: verūcūq̄ benignissā
lenitāe p̄mā sibi idulgentē se q̄
ad etne bctudis glām iustiti
tem otemplar p̄merit. **N**on
enī doctūmētibq et negligent
bq et p̄mā sua distimulantibus
seu de inositate anōe quos in
stā asūatione fecerit p̄sumen
tibq p̄ueit regnū celō: sed
uigilantibq et i obseruancia
mandatōe dei uolūtūā exē
tatione die noctūq̄ laborantibq.
Igit̄ s̄e recedatōis dñs pontif
grandis silue abbas cuius stū
tem et religionē i tū p̄fectis et

religiosis discipulis de quibq lo
cuti sumq estimāe hō: ut sicut
s̄ptū est. stūs st̄ficet adhuc et
q̄ i modico fidelis ē iuentū sup
multa bona dñi sui cōstituet.
diuina p̄r et hūana electione
clareuallens ecclie totiq̄ clare
uallens grāciōis p̄r et pastōe cō
stitūm est. **O**bi dū uigilanti sol
licitudine gregi dñico sup̄inten
dēt: et i placōne dñi luc̄ nō sua
querēt: ne lucina p̄ sp̄is sc̄i be
nignitate accensa sub modio la
tēret: uocante dño. totiq̄ cleri
et ppli electione st̄uente: i ep̄m
clarimontis elcūs ē. **P**ontificatū
ud honore sublimatū: monachi
nō reliquit hūilitatē. geminā
hanc grām mirabilē i se copu
latā ostendens: ita ut sūmū sa
c̄dotū dignitas monastice hūili
tatis p̄uitatē cōmendabiliorē
reddēt: et rursū religionis uigore
pontifici auctoritatē ēbuet: sicut
ūbo et exemplo pplim cui ep̄us
datus fucat pascens et i struens:
m̄ antistes sicut p̄s spectabilis
apparuit: demūq̄ cursu uite
sue laudabilē pacto: laboris
sui p̄mū a dño p̄ceptū req̄
euit i pace. **De b̄ro gherardo
sexto clareuall abbate cap̄ xxvii**

Assumpto ad pontificatus
apicem dño poncio qui
quātq a s̄o b̄uardo clareuallis
abbas extiterat: b̄tus gerhardus
fossē noue abbas v̄r p̄uitatē cō
uisādis et mox integritate p̄ cūctū
laudabilē senatū m̄ū p̄fōnē tam
i uita q̄ i moxte sua ad̄pletūq.
sexto loco eidē ecclie abbas substi
tūq ē. **H**ic uenēabilis p̄r acceptū
deo. et hom̄ibq carus: tanta grā
decoratus erat: ut uisitās fr̄u
tatis ip̄m tāq̄ paradisi unantissimū

pene

et sciēne

flore aspiciēs: uero ueneriet astū
 Que cū dō pfudeat grā: nūc
 erat ut ab homibz amaret. Auctor
 nēpe et dator omī uirtutū xpūs in
 quo omnes thesauri. nō solū sa-
 piētie. uerū etiā pietatis et gracie
 sūt absconditi: ita hūc famulū
 suū spūaliū carissimū uēctare
 repleuit: ut nō tūc ipm ēdē ipm
 felicit seruiē. sed et durā hōren-
 dāq̄ morte p eo pati nō timuit.
Pat qualis cuiq̄ fides sit. tribula-
 tio pbat: et si q̄stat pfectā caritate
 habe. illū qui i ipā pseuerauit:
 liquet hūc bēnū uirū i vōp̄ fuisse
 pfectū: q̄ mōq̄ seruus bonis et fi-
 delis curauit. Tribulatiōne suare
 fidē nō fictā. caritate de corde pio
 et q̄stā bona pferre: ita ut etiā
 inimicū sanguis suū cōdelit. sicen-
 te diligeret: pluris estimas aīe
 uitā q̄ corpis: uinū hōrestes
 carnis morte q̄ fidei detinentū:
 tuakens p iusticia agourae. q̄
 tūctuculoso silentio. ordinis iho-
 nestate et piculū aīe dissimulac.
Itaq̄ qualis post laudabile et omī
 religione cōspiciā uitā ad palmā
 martij puenit: succincta quētū
 possumus relatiōne pandāmus.
 Monachus quidā gūe nobilis.
 sed dēgener moibz. cont̄ forniā
 et honestate ordinis ubiq̄ uaga-
 bat: frequentis curias pncipiū
 et secularibz negotijs seipm ipu-
 dent iherens: et i omī q̄satiōne
 sua magis se gūuagū q̄ mōthū
 claustrale ostendēs. Hūc dūs
 gherardus abbas clareuallensis
 zelo iusticie et ordīs emulatiōne
 succensū teneri iussit: et ~~abbas~~
 ablatū ei tū equis q̄ omibz que
 habebat uenēabili uirō dño per
 igniā abbatū ipm q̄misse: q̄m
 i domo eiā regulāi dīstitione

coartat: omī demq̄ uagatō
 nis licentia decisa: penitētia
 agēt ul' tūctus. Et licet pastōr
 bonus laudabili intentiōne ad
 correptionē fratū erroris hoc
 fecerit: malignū ille tūctū
 suspiciōne puenit: uinū sana
 intentiōne hoc factū ēē tūctū
 bat: ideoq̄ uide meliorai de-
 buerit. deticē effūis est. **P**em-
 pe dyabolicū spūm totā tuētē
 q̄cipiens: hōrendū uirū
 immanitatis et seruicie spūa-
 bat: et tūctū crudelissima bes-
 tia p̄i p̄ib: sicēbat. **A**ccidit in ^{crucē}
 terea ut dūs gherardus clare-
 uallis abbas ptes gūuagū
 igredēt grā uisitandi cenō-
 bia: q̄ in p̄tibz illis habz cla-
 reuallis. **I**nter uō contigit
 eū eūdo treuerim deuenie
 belgiche p̄ine metropolim
 q̄ olim nobilissima et sēda ro-
 ma uocata: nūc uastitate
 rūmē. quid olim fuerat
 demonstrat. **I**n hūc subuēbio
 ciuitatis extat famosū cenō-
 biū qd' s̄i mathye uoie uocāt:
 eo q̄ corpus eiusdē apli itegrit
 illuc requiescat: qd' helena
 augusta q̄stantim magni
 mat' a iudea t̄sflatū honoi-
 fue ibidē recondidit. **A**ccidit
 aut' ad auctoitate q̄ferendā
 loco. qd' discipulōr b̄i pet'
 apli. eucharj scilicet ualery
 quoz et matin corpa i scripta
 eiusdē ecclie decēt' locata
 magna fidelū deuotiōne co-
 lunt: qui b̄i a p̄fato aplō
 directi. p̄mū gūuagūe p̄lis
 ōbū salutis et trophēū cru-
 cis p̄dicauerūt: quoz diebz

ij.

suis tres nobilissimas gine
 ciuitates. treuerim tigrum et
 colonia pontificatus honore sig
 ni illustrauerunt. Ad pfata itaq
 treuerim ciuitate dñs gherardus
 abbas ueniens: grā hospitandi ce
 nobiu sancti mathe petijt utp
 ab abbate & frīb9 eiusde loci offi
 ciosissime susceptus est. Sed is qui
 no tā corpalis comodi q̄ spitalis
 emolumentū grā illo diuertat:
 tempeste noctis silentio surgens
 exatocul petijt. cripta ingredi
 an̄ mēcias p̄duxit. ofessor xpi
 corpe p̄ et mente p̄stmet: affec
 tuosis p̄cib9 sibi suisq̄ diuinū
 auxiliū p̄ eorū suffragia postula
 tis. At ubi p̄telam ord̄ grāu de
 uotōis p̄meruit: ifusa deuotō
 mente dilatauit: dilatata mēs
 celestiu scētorū capax effecta est.
 Vidit uaq̄ repente eosde dñi
 ofessorē celesti grā resurgentes
 p̄ se assiste: quorū un9 id est
 eucharis talib9 eū ubis allocum
 est. **fr̄** ue tūceas: neq̄ pauca
 ce tuū i aspectu tuō. **nos em̄**
 sum9 q̄ ab ap̄lo per̄ directi p̄
 tu i hys p̄tib9 xpi euāgeliza
 uim9: ego quide eucharis. isti
 quos fr̄s mei matinus & vale
 ri9: quorū un̄ ope flagitatis
 mēcias ur̄as adisti. **Qua** p̄pter
 & nos fidei tue et deuotōm̄ gran
 dentes. p̄ uolūtate dei ad te uen
 tum: sup̄ hys q̄ i corde tuo uisunt
 ofiliū tibi daturū. **Volūtas** tua &
 p̄pōitū cordis est: ut officio pla
 tōnis absolūm. et mōrdacib9 ne
 gōcie tūmūlab9 eroneāt9: soli
 deo et tibi uacue t̄p̄ias: sed sc̄ie
 debes quā h̄ uolūtās tua non ē
 sc̄dm̄ uolūtate dei. **Quo** cū sua
 deo & amoneo. ut gradū q̄ dīna
 largiente grā ofecutus es teme
 no deseru9: sed ofstans esto et
 uilū age. quia t̄ primo est ut
 a dño uisiteis: et p̄ laborib9

tuos inaccessibile corona glōse
 uictorie q̄stociq̄ adipiscas. **Hys**
 dictis disparue: abbate q̄ hec ui
 derat & audieat: stupore p̄ et
 amācōne ofstati relinquentes. **In**
 terea ceptū analeat iter: dōctos
 p̄ quib9 p̄ces illas adierat uisitauit.
 & iocūda sua p̄ntia & doctua fr̄s
 i dei laudib9 et sacri ord̄is ofsuatō
 ne fetuentiores reddidit: seup̄ p̄
 dicte uisionis dulcedine uenite re
 uoluens: uim9 uib9 q̄ audierat
 qd̄ fr̄s i primo a dño uisitandus
 esset. sedula meditacōne p̄tractas.
Ecce r̄ affectuosus de eisdē sc̄is
 qui sibi apparuerūt cogitacōe itap
 ens: imābat ualde de aīa beati
 marini. ubi nā fuisset: ul̄ quali
 uita iurisset p̄ quadraginta dies
 illos quib9 i sepulchro corpa illud
 iacuit: atiq̄ p̄ baculū apli resu
 scitaret. **Et** quasi p̄na ductus in
 genuit: qd̄ cū i p̄dicta glōriosa
 uisione cogitacōe satis oportūitate
 q̄rendi uact9 fuisset: minime
 hoc quesisset. **Explicit** ergo ne
 gōcie p̄ quib9 ierat: treuerim
 reuēit: sed minime apud b̄m
 matthā hospitauit. **Qua** quidā hō
 potens & diues de eadē ciuitate
 magis p̄cib9 extoreserit ab eo
 cū p̄iori uice illic fuisset: quatin9
 i reditu suo benedictionē domini
 sue ip̄ius dāe dignaret. **In** eadē
 itaq̄ domo susceptus hospitio:
 p̄uss9 cubitū iter comisit suū
 secrecū alloquit: et ut duos eq̄s
 sibi an̄ luce sternat ip̄at: ip̄eq̄
 sol9 cū eo ad sc̄m̄ matthā uadat.
 paret ille: dictisq̄ tempestiue
 matutinis: abbas orōnis grā corpa
 sanctorū deuot9 iussit. **Ubi** dū lacri
 mosus p̄cib9 attrūc9 ofistit: mag
 no dei iuine eosde dei sc̄os eo
 de sternate quo p̄us uide p̄meruit.

Tum uo scus eucharinus repugnans ad abbate: et ptenfa manu ad sanctu matini: dicit: ecce iste fr meus matini est: sciscitue qd ab eo qd vis. Sup ille mitaret: et p reuerencia et gla vultu eor nichil rade psumet: btus ma ternu sic ad eil locutu e. Meito frat knie caues frontose require qd scie desideas: quia tam pfuda iudicio dei abyssu et a sensibq huans p s q seclusa struati velle: temeritatis ee videri. Quia tu pius magis qua curiosu scrutare es: archam huiq secti tibi qitai cape possis patefaciam. Tu cogitans sedula iuentis iutende usas vbiud fuit aia moi ul quali vireit iuta spacio qdragi tu diez illoz quibz corpus tuell i sepulchro iacuit: et hoc scie ar denti pietatis affru desideras.

Sicut ergo q sicut ifans iur vis cea i iatna clausa viuit. nec tu sentit: sic era ego i iustreba tre iacens et sompno iuetis i corpe dor tiens. deo tu i aia viuens: i cuiq oipotentu pntia id tuc era. quod pgea resuscitatu i oculis hominu futiq ent. Hac ergo genuina vi sione i allocutioe scoz dñs gher arduus clareuallis abbas ofortaty: studebat de die idie pficiens. xpo sedula exhibe famulatu: tanto certior de iuniente sibi iunio uite. qitominu falli posse. ul falli velle stiebat iustiu celeste. qui huc i primo ee fdireat.

Qualit dñs gerardus abbas clareuallensis fuit martirisatus caplin xviii

Tunc eode anno quo hanc btam visionem videret iuniente tpe quo scus abbas hostia xpi effia mere ter: et agni i maculati pedisse quis. sanguine p iusticia sicut ille p vniusa ecclia fuderet: vi sione domoz suaz scdm ordms

istituta face pposuit: et iur cetis etia ignia adire detuit. frs aut quia beluina pseudo iudhi illu rabie que sup a dno abbate correptu. i eade domo sub pma oftrictu retulimq suspecta habe bant: monebant dnm abbate ut cautius se ager: ne forte qd vehemet abhorrebat lucna i isrl extinguet. Ille uo metu iue tis iutrepidq: et totu se diuine uoluntati atucndas: nec morte si iuniet cu q officu sui ceut se iutmitte posse dicebat. Quq i pntu iunies positu iu parer erit: fr quida spitalis accedens: ut sectius sibi loqui dignaret orabat. Quo i petrato lacrimof suspirys cepit rognere: ne iter qd pposuerat erequet: dicens sibi p reuelacione ostensu q si iut ignia veniet: crudeli morte eet pimeudq. Qui vir dñi rudir. Care fr gñs ago sollicitudini tue p me: scie te tu uolo: quia uo facio aiam mea id e tpale hanc iuta pnciosore p me: nec oio expedit iunhi ut qd ex de bito officio quo idignu fungoe face i iuniet: iueticulosa iuetis p iunaginatone tritus iut iunha. Quis em scit si temptat iue dñs meus? Quis iue iuetat. oipotent esse deit: q si uoluit morte qua tu iuniet dicit. et qua ego secura oftra me no iueruisse ofido facillime autere poterit. Qd si uoluit: nos taq serui iutiles ipius p oia uoluntati obsecudae iute habemq ipius ergo uoluntas: de nob et de nobis fiat. Sic dicit: i frs omnes diuine gñe comendat: i spai fortitudinis iter qd pposuerat aggressu ignia iuenit. Vbi ab abbate eiusde loci bte iueie

h.

dno petto cunctisq; fribz cum
 multa sicut digni erant reuerē
 cia suscepti: iocundū se et affa
 bile exhibebat uniuersis. Cūq;
 publicē et priuātē de salute aīe
 et de ordinis obseruatione lo
 queret: etiā illū de quo supra
 diximus nō monachū sed de
 testabile parricidā mor futurū.
 ad se uocāi p̄cepit. Cū cū ve
 nisset: p̄ s̄tū hostiā xp̄i post
 paululū futūq; dulcissimū eū
 v̄bis aduersū mone cepit: ut qd
 causa salutis aīe sue fr̄m fuerat
 patienter ferret: se nullo modo
 rancoris quicq; aduersū eū habē:
 v̄no ne sicut filii sui cūssi
 tū anuicti pati: si correpti
 onē eiā s̄c̄ hūilitatis et paciē
 tūdijs deprehendē potuisset.
 At ille q; cū dyabolo ab initio
 homicida existente unq; iā sp̄us
 effrās fuerat: ne scilicet horrendi
 parricidij qd iā dūcū mente cō
 cepit aliquo mō p̄palaet et sic
 effectu malicie sue p̄uāet: cūq;
 multiformis serpens capite
 dimisso silabat se ea q; dicebat
 hūilitate audire: ubi etiā mani
 suetudis et pacis ore p̄ferebat
 quā i pectore nō hēbat. Exhy
 larant fr̄es: et supducto false
 hūilitatis habitu: quo se pestifer
 ille ne deprehendē iduerat.
 dignos p̄tūe fructus p̄pabat:
 nilq; minus fieri posse putabat:
 q; q; i tū b̄u. tū horrendi fa
 cinos p̄petrūdie seip̄m etiā
 mortis et dāpnatōis hūcō incitē:
 postero die fr̄ibz ad noctūe sinax
 eos officū p̄soluendū agregatis:
 dū ex more de via venientū
 dno abbati signū oblatū fuisse
 quatinus de matutinis exiens
 lassitudine exitūe attractam

noctūa quiete repellēt: sicut eāt
 seruenus sp̄u p̄stare: et toto vigili
 arū spacio diuinis laudibz v̄gi
 lant intendens. q; iā p̄sāgo sp̄u
 q; sup eū ventura erāt p̄noster:
 futūo se agom p̄pabat. **Quid plūia:**
finitis laudibz dū secūdu q̄suetu
diuē ordīs p̄ma q̄tinuatū sub
uigēt dñs abbas de choro exiit:
doxūtoin ascendit: tūde ad ablu
endas manus descensū quatinus
fiuta hora ad celebranda sacra
uistia expeditio occurrēt. Qd
exetabilis ille nō monachz sed
parricida nequit deprehendens
neq;us i secūto e eū: et i loco doc
tuatoz que tanto facinori p̄e
trando agrū p̄uideat: tamq;
leo p̄am ad p̄da i insidijs se
occultabat. Sic itaq; dñi redies
et p̄ doxūtoin usq; gradz q; b̄z
i claustrū descendit i redens: ad
idiaz locū p̄uenit. Et ecce filiz
ille p̄dicōis subito exiens ipe
tū fecit e i eū: et cultrū acūm
natū longū et latū v̄stribz eiā
imergens: crudelic scindendo
secundo fodiendo. usq; ad sp̄mā
doxi p̄uenit. Sed sicut verus
agnz dei dñs ihus xp̄us nō qdē
corā tendente sed corā sacris
manz ac pedes fodiente obtimi
tuit: et nō apuit os suū: sic et
iste uerz imitator et hostia xp̄i
corā t̄ribili lamatore et fossore
uiscerū suor nō mō clamorē:
sed v̄ aliqua doloris voce e
uisit. Cū nō deo odibilis ho
minibz iuisz ille homicida
cū crute costaz eiā obisistē sen
tiret: ne sacrū corpz sicut uo
lebat cūssode posset: quibus
tormentis q̄ruca sup addens:

detestabile sicutam in iusticia ver-
sando atq; reusando omnib; mo-
dis satagebat: ne p̄ sc̄us viuis de
manib; ei; euadet. **M**itis ergo
pastor execrabile ipius istantia
phaereses: voce lem dixit ad eu.
Queso fr̄ p̄ce: cesset in manu
tua: quia in illomo de cetero vi-
ue potes. **A**d qua uoce maligna
ille p̄m̄ cursu aufugit: et de
momi p̄da sc̄us ultrice tanti
sc̄leis ystiam sc̄u ferebat. **V**ene-
rabilis itaq; abbas recollectis vi-
rib; p̄ gradus quib; i ecclia des-
cendit: tã horrendo vulu; q̄so-
sus descendit: sed cū ad et̄mos
grad; uenisset p̄ uinua sãguis
effusione sc̄iens desertit **C**or-
uerit: tãq; exanimis iacebat.
Vutu uo dei sacra p̄ ecclia in-
cedens lateute offendit: sed q̄s
esset aut quae illic iacet i tene-
bris distine nō poteat. **T**erritus
itaq; uehement̄ acutus cande-
lam accendit: et adnoto lūe
p̄em sc̄u recognouit. **P**et̄m
ergo lamentabil̄ exclamans
7 heu heu geminas fr̄es ui-
uos ad tã miserabile spectaculū
concurrere fecit. **I**p̄e etiã dñs pe-
trus abbas affuit: et uidens mar-
tir̄ ep̄i i sãguine suo uoluti:
lactuosus suspirijs int̄m̄ cordis
p̄debat dolore. **I**taq; manib; fr̄m̄
lugenciū i firmitate e delatus.
Vbi uo paululu cōquieuit: recol-
lecto sp̄m̄ imensas ot̄ipotent̄ do-
gr̄as age cepit: q̄ eū i p̄m̄ cū
dura morte p̄m̄m̄ p̄mittet: ne
p̄ p̄m̄ 7 negligēt̄s suis p̄o mor-
te i purgatorij locis. ḡuocēs pe-
nas exsoluet. **T**ridim̄ si bñ tue-
ritum postea sup̄uirit: i q̄o sp̄m̄
sãr̄mentis ecclesiasticis inuinit;
deuotis p̄tib; et p̄is sc̄i desidei
uotis: ad b̄titudinē futue uite

suspirabat. **D**iscip̄i suo ex ce-
de indulst: et om̄es qui aderāt
attenciã p̄cabat: ut si forte cō-
phendēt: nil mali a quoquã
patēt. **S**p̄uiales filios suos cla-
reuallenses ex int̄m̄ cordis
affectu diuine gr̄e amendauit:
sicq; sc̄a illa aia carue soluta
tanto liberio; credim̄ ethere
ū penetrabat celū: quito durig
hic curuio t̄bulaciōis 7 horre-
de mortis ex̄m̄itate purgari
meruerat. **S**acru corpus eius
basie ipositū diuinis psalmis
et ymnis p̄ totã uia resona-
tib; dñi quoq; petro abbate
fung cū magna deuotiōe p̄-
sequente: clarauallē hono-
rifice delatu ē. **V**bi quã subli-
tū et manifesta reuelaciōe de
gl̄a martir̄ ei; idē abbas c̄tifi-
cū meruit: ad cōmendanda
posteris tanti martiris memo-
ria referre nō tagruū p̄uto.

**Ad dñs petra de glostia de
mris xpi gerardi p̄rucla-
cōne meruit c̄tifi-
cari**

Domi a cōuentu clareuallē **xxii**
p̄ amendaciōe b̄t̄e anime
missa solemniter sicut mo-
is ē celebraēt: p̄ fat̄ dñs abbas
petra sacro altari assistebat soli-
ta sua deuotiōe salutare hostiã
inuolatus. **Q**ui licet hylaitate
vultu; ituentib; se p̄tendēt eat-
tã tristis 7 merens valde sup-
tã idigna morte p̄m̄ p̄is: mari-
tue q̄ i domo sua sc̄ ignaō
dñs tã imane sc̄elo fieri p̄m̄-
sisset. **C**ūq; diuisis cogitaciōibus
estuaēt: reputas ne forte p̄t̄
p̄c̄a sua hoc accidisset: uidit
repente visibili specie b̄t̄issimū
b̄nardū a dext̄s altaris stante:
ip̄m̄ quoq; de cui; morte lugebat

ij.

dñm gherardū a sinistris altis
 assistente: utrosq; testinabili cla
 ritate glā resurgente. **E**uocāt
 insons obstupescis dñi attota
 tus hereret: dicit ad eū beatū
 biardo. **S**ur queso cāq; mortuū
 luges eū: cuius tristitia morsū
 phetuntē bñe uite gmutam.
 piosa ē in cōspectu dñi. **E**t
 ptenusa manu ad mitem xpi
 gherardū qui i sinist' pte altis
 stabat: en inquit iste est fr' meū
 cuius summi debitas p'solutis ex
 equas: qui quō crudeliorē mox
 tem i idignore i oculis hominū
 p'ulisse visus ē: tanto maiori
 glā dño subluam nūc vitruas
 et purpuratis martiri ceter
 uas. **S**orte sue uocandis accipe
 meruit. **H**is dicitis: tū iocūda
 visio ab oculis itueritis subla
 ta est. **T**anta uō leticia i securitas
 de glōsificandō dilecti amici
 sui i corde ei q' her' uide' et au
 die meruerat successit: ut nō
 uā quasi mortuū plangendū
 putaret: sed p'pulsato omni me
 rois et dubit' dubietatis nubilo.
 tūq; fidelissimū m'cessorem
 apud omnipotentis dei misericōdia
 habendū censeret. **H**anc reue
 latōne a pie memorie dño gher
 ardo quoddā. p'oze clareuallis. pos
 ita euerbacerisi abbate audiuiq;
 q' quāte uirtutis puitatis i no
 centie uir fuerit: uocūt hū qui
 cū eo gūfati sūt: de quo etiā
 a seniorib; clareuallis referri
 audiuiq;: quia cū ad uiuāq;
 bñssimū p'ris biardi accedet
 quatin; p' eū se ordin' domni
 clareuallis reddet: isde uened
 bilis p' i spū dei loquens audie
 tib; qui aderūt: innocētie eius
 testimoniū reddidit: dicens. **E**cce uē
 israhelita: in quo dolus nō ē.
Esequaz itaq; celebritate luctu

iuncto gaudio parca: i spitalib; filijs
 tanti p'ris nō tā temporale morte
 ei; lugentib; q' glōse uictorie ei;
 qua de fumo p' iusticia fortit oc
 cūbens tūphauit a gratulantib;:
 scū corpus ei; aū fores oratorij
 clareuall' i cellula q' olim ob recep
 tōne s'ib; coepocū ofessor biardi
 i tualachie ostructu fuerat: i sarco
 phago sup' p'auimentū exaltato.
 ueneabili conditū ē. **I**git' dñs fama
 p'iose mortis eius quomō s' i no
 tens p' iusticia et zelo ordis crude
 li morte trūlctat; eēt ubiq; uul
 gaēt: ad aures pontificis pie me
 morie alexandri puenit. **D**ñi q'
 p'pēali eēt dilectione p' sue reuerē
 cia scitatis attaqueat: multo pie
 tatis affrū sup' tā idigna morte
 ipius g'ristat; est: ipiq; tanti
 facinoris patratore extortatū i
 ex'orem a societate omni fidei
 ū habendū censuit. **E**uolutis p;
 h' aliquātis aūis: crudelis ille
 caruifer q' tū scel; cōmiserat.
 p'nia duct; summi ponti
 ficis adit: at; ad pedes ipsius
 uitiām postulatiq; coeruit. **D**ñs
 uō aplico q'renti q's eēt ul' quid
 mali g'mississet: ego sū aut ille
 q' dñm gherardū abbate clare
 uallis occidi. **C**ūq; dñs papa
 dilectū sibi olim abbate noīai
 audisset: et auctore mortis ei;
 eed se positū tenuet: tot; m
 hoeruit: i uehementē turbat;
 titūq; discrete sicut d' pede eū
 repulit: dicens. **V**ade fili p'dicōis.
Duo audito: miser ille cōncit;
 surgens recessit. **C**ardinales aut
 q' aderant reuēnt' accedentes
 suggesterūt dño pape. quāuis
 steleatissimū hominē nō debe
 sine mīa dmitti: dñm ihū i
 cruce p' crua fixorib; suis orasse:

nec expedire apostolatu eius si tal
 iuute despatiois eremplu postis
 relinquet. Quoz ubi erit ut
 aplice festinant illu parricida
 uocari fecerit: quia no ptea ad
 hora illu cepit ut despatu
 de ipso censeret: sed ut horrore
 et enormitate ta timans flagitij
 pcedis eius arcus i pmet: et p
 hoc ad dura queq p secl suo
 tolleundo puocet. Sed o qua
 tribilis e deo i filijs sup filios
 homin: qui nemo ualet corrigere:
 que ille desperit. Tu em ad iussu
 pontificis miserabil ille pator
 a ministris quaquasit qeret:
 no i qstioio no i palatio sed nec
 i vniuersa urbe inueniri potuit:
 quo ue deuenit ul quali sine de
 fecit usq hodie ignozat. **De pie
 memoie dno henrico septimo
 clareuallis abbate pgen albanesi**
epo cardinali cap rex
orificatio p martiry pal
ma bco gherardo sexto
clareuallis abbate: dno hincio
altetube abbas ad sabbatini
populi dei ia i septia etate quies
centis cui dicit sps ut requies
cat a laboribz suis desiderio uita
et moribz suppressis i septima
ordinacone uobil illius i sumea
religione clareuallens aggracois
spitalis p electus e. hic venera
dus p nobil quide gre sed loge
nobilior ututu gnositate: a pms
adolescencie sue ams i sanctuatio
dni locaty et manu misit ad foe
cia: magis eligens ferre iugit
dni suauie et onis eius leue: q dia
et ee filij behal idest absq iugo:
plus appetes p xpo dno humiliat
cu mitibz q spolia diuide cu
supbis: ac p hoc i sorte illiq cade
qui e rex sup omes filios supbie.

Porro dies adolescencie sue tanta
 puitate et innocencia ptiit:
 sup canos sapie i ams tener
 ioribz iduerat: ut diu unq ad
 huc line vilis etatis attigis
 set: merito magis religionis
 et prudentie q etatis sequest
 tit deit et hoies qstueret: et
 vicijs filij dei frus nome p
 et officiu pns et pastois adipisci
 mereret. Quia in progatua
 honois ul potius pondq solli
 citudis scirel susceptu tanta
 fidei et deuotiois alactate adim
 tustrauit: ut iustis ille iuder
 disector cogitacoem et interio
 ru cordis. q i manu oim sigt
 ut nouerit siguli opa sua:
 fidele i inuoi dispensacone
 pbans maior eu carismati
 gra sublimae decerneret. Repe
 tuaturioi etate iutitibz q i
 habitu uersis abbas clareualle
 sis frus: rigore discipline p q
 alios ad trauite iusticie. cogebat
 i seipo minime neglexit:
 sed quatu dignitas officij sui
 paciebat ad cois uite socialitate
 se qstingens: ipi etia labora ma
 truu aliquociens p tpe cu cecis
 fribz i sudabat. Cetin q sane
 qslm dedeit sapiens. Omibz i
 sublimitate qstutis dices. qto
 magnus es humiliata te i oibz q p
 acceptat sit deo si plam p timo
 rem ipius dutis etia et vilibz
 laboribz carue sua castigae no
 dedignet: pius dno famulo
 suo demonstra dignatus e: q
 eu p quada negligencia sua
 qua du labori manuu ardencius
 i sisset cotraxerat: nec tu que
 et ~~missis~~ misicordit corripere
 uoluit. Atidit em quada uice

q̄ r̄ap̄hensibili maiestate sua soli
poliq̄ patria una fr̄it̄ reipubliā

*De consilio q̄ p̄ gr̄am dei & orone
venerabil' abbatis dñi henrici
d. apnacis. In dñm euasit. xxxi*

Erat̄ quidā laycū i clarauallē
le quidē aliquadū cōsultū.
sed sub castissima clareuallensiu
disciplina nequiquā fuerat mutū:
verū de alia domo illuc trāsmissa
cūna gr̄uissima q̄ i p̄ori domo sua
cōmiserat: usq̄ ad ip̄m mortis ar
ticulū horrenda cordis duricia sine
q̄fessione et p̄nā abyssō pessime
ceclabat q̄s̄ie. Hūc deus omnipotens
i cuius dicōne & uolūtate uniuersa sūt
posita: tā libealiter & misericorditer
ab et̄ne dāpnacōis voragine iā idq̄
sup̄ caput ip̄ius imminētis eripe
dignat̄ ē. *gressa em̄ gr̄uissima i
firmitate cū iā morte uicina ad eē
sentiet: diuina gr̄a q̄ quāq̄ miseris
et indignis p̄ccatibz miseret illust
tus: actus q̄fessore p̄ccā sua q̄fitei
uoluit. Uuuda uō maligno sp̄iū
caterna q̄ q̄m i ip̄a est semp̄ gr̄e
dei adūsā: tunc ne p̄ salutē
q̄fessionis antidotū p̄ccōem p̄det
que diu laqueis suis r̄r̄etitū in
q̄tinenti se rape posse p̄sumebat:
tanta in malicie sue sup̄ eū irruūt:
ut p̄dito f̄m̄is officio diuinus p̄
manēs truit̄: ut iā ultimū the
flatū uidēt. P̄ius uō dñs q̄ sicut
nouit p̄cc̄ supplicantiū. ita nouit
et̄iā debellāe sup̄bos: sicut quon
dā typicū illū pharaonis ex̄citū
medie noctis silētiō p̄ m̄t̄fessionē
~~sicut edūq̄ b̄n̄ b̄n̄ d̄i p̄cc̄ p̄~~
colūpnā ignis & nubis respiciens
q̄truit: ita nūc medie noctis si
lētiō p̄ m̄t̄fessionē sicut edūq̄
b̄n̄ b̄n̄ d̄i p̄cc̄ q̄ i claraualle*

requestit̄ tyrānicā dēmonū
sup̄bul̄ i c̄pans et fugās: rest̄
sui absoluit: redditq̄ lingue
officio: ad q̄fessionis sacramētū
attināuit. Demq̄ cū fr̄es i fir
marū sollicitate c̄ra eū obserua
rent & iā nullū aliud n̄ morte
illū p̄cc̄ p̄cc̄dēt: ecce repen
te medie noctis hōca ip̄stante
apuit oculos: et absolute loquēs
se q̄fitei uelle fr̄ibz idicauit. Cū
velociter accersito venerabili dño
henrico abbate: q̄fess̄ ē ei: lo
quēs i amantudine aīe sue dicens.
Ego p̄cc̄o i m̄udū ego oīm flagi
ciosissimū q̄fiteor deo & tibi p̄:
q̄a cū esse p̄dēt i monastio
meo noīe eseron qd̄ sicut ē in
dacia. ex quadā foemina filiū
genui: & neq̄ q̄fessionē neq̄ pe
nitētiā sup̄ huiusmōi stelē hactenq̄
egi. p̄mōde nūc cū obtinuisse
malignū sp̄iū miserrimā aīam
ad loca i f̄etualia rapuerūt: ibiq̄
uidi supplicia: q̄bz mox eruta
corpe mancipanda ero ad pu
niendū. Ibi quoq̄ ad c̄mūlū
dāpnacōis mee meū filiū iam
pudem moctūū deperi iiquita
tes meas arguentē: et exbrante
m̄ hōmōi iūbis. Heu detestan
de p̄cc̄o: heu execrande p̄ditōe
castitatis et religiois: tūq̄ nātq̄
fuisse: q̄m̄ exigente malicia
tua ego i istas p̄ducti merui mi
serias. Hinc auditis et uisis con
turbor atq̄ coartor minus: tū
p̄t̄ eiusdē filij mei i putatā pe
nialitate: tū p̄ mea ip̄ius iam
iāq̄ imminente dāpnacōe. Cū ḡ
nūq̄ adultq̄ fuisse

h

h' audisset dicitur et prudens pat-
 ris henrici abbas: commota su-
 uisera eius vehemet' sup tanta
 ebullacione et angustia patris
 supmo agone inclinantis. Unde
 et salutibus libis aggr'dies hoies.
 cepit et omno argumetosa pie-
 tate ad spem venire aitare: con-
 sules et suades efficacibus motu-
 tis ne unq' aliquouid de ressu-
 bili misericordia poterissimum redemp-
 toris diffidet: sed plena fidei de-
 uotione. clamaet et dicet ei. Credo
 dñe q' si etia' t'p fundit' istu' de-
 mersa fudo: inde me potens es.
 tua misericordia liberae. Tandem itaq' in-
 iuncta pnia. fraterq' absolucioe abbas
 dimisit egrotu: seq' recepit in
 dormitoriu. **H**ic hora transierat.
 et ecce de iunio sollicitante i' fimo
 abbas ad eu' reuocat: ac sine
 mora reuocit. **A**d q' sic ait i' fimo.
Obscuro te dñe p' miserere mei.
 et ora p' me misero patre: q'
 modo p'q' tibi locutus su' ad lo-
 ca penar' ductus su': ubi etiam
 significatu' e' michi qm' p' q'
 fessione qua' miserante do feci:
 et p' penitencia qua' accepi p'
 gram dei liberanda su' ab etne
 dapnatois uocagine: i' purga-
 tois tñ supplicis scelea q' commi-
 si et alia oia p'ca mea usq' ad no-
 iussum q' dante exsoluaturus.
Quia uo' nuna p'ue q'fessu' sit et
 absq' p'ua q'fessione saluari ne-
 queo: magno dei minime' ecce
 sda uice redie p'missa su': qua-
 tina uirtus qd' adhuc remordet
 q'stiam. p' salutare q'fessionis

potione euome' festine. **C**onfiteor
 itaq' deo et tibi p' qd' a quoda' fre-
 tuica' sine licetia accipe p'supsi: et
 de hoc pietatis et obediencie cruce
 hactenus sine q'fessioe et p'ua uiri.
Itaq' religiosu' et pius p' henricu'
 tanta' dñe pietatis habudancia
 sup tanto patre uehemet' amirans:
 et t'q' bonu' pastore ouicula p'dite
 quide' sed iuente q'g'tulans: factu
 deuio absolucioe p'uaq' iuncta.
 i' fimo et penitente' tenerrimo pietatis
 affu' gre' dei commendauit. **C**ui
 etia' i' fimo orante abbate amine-
 quor' frus: et ip'a serenacoe uultu
 statu' suu' melioratu' e' significas
 riu' su' obmutuit: et p' modicu'
 tituallu' i' pace queuit. **N**os actu
 sabit adusa' electos dei. **S**i deus
 iustificat: q's e' q' qd' ep'net. **I**pius
 omnipotentie soli licit' et possibile' ^{face}
 e' de eade' massa gr'is huam' aliqd'
 uas i' q' timelia: aliqd' i' honore:
 nec quisq' ualet ei dice' quae sic
 fecisti: et tuu' iudicia uea iustifica-
 ta i' semetipa: tuq'q' misericordia
 ab etno et usq' t'etnu' sup' t'rimetes
 eu': sicut nullu' ex oib' filijs homi-
 sic nec quisq' ex oib' uirtutib' an-
 gelor' q'phende' potit. **D**icut n'asp
 q'scius ille celestiu' sc'ctos augustia
 sup' str'iam illa qua' e' i' eu'angelio
 refert dñs. nemo p't uenie' ad
 me nisi pater q' misit me traxerit
 eu' dicit: que' trahat p' omnipotes
 ul' que' no' t'hat: quae illu' t'hat
 aut quae illu' no' t'hat: noli uelle
 discute' seu iudicare: si non uis

errae. **V**eterū sicut nimis bñ q̄
tā speciali p̄uilegio gr̄e saluari
merent: ut hic de quo locuti su-
m: sic ecōūso miseri nimis &
felices q̄ tli exemplo p̄ta sua
usq̄ ad mortis articulu[m] confitei
dissimulat: temeraria ipudēcia
eande se gr̄am ī certis q̄secutiōs
p̄sumētes: cū dñs p̄ psalmistā di-
cat. **N**ō aggabo cōuentacula eor-
de sāguinibq; q̄ pauca sūt q̄ in
sanguine p̄tor p̄durātes hanc
gr̄am q̄sequant: sed neq; p̄uile-
gia paucorū faciūt cōmūne legē.
Ideoq; quicūq; de m̄ia dei tam
supbe p̄sumit: & t̄p̄ gr̄e qd̄ p̄
māibq; ē p̄ negligentia p̄dūt:
cū t̄p̄ gr̄e trāsiet & hōrox & cali-
go sempiternae mortis luce h̄a vite
cōtenebraueit: tūc sicut capiūt
piscis hamo & aues laq̄o: sic ca-
piēnt miseri t̄p̄e malo: tūc oī-
potentis dei t̄mēndā maiesta-
tē quā nūc despiciūt pertrata
hōmī p̄t̄ penitēcia dissimū-
lantē benignissimē: seuerēt ius-
tissima & seuerissima d̄sitione
p̄ta supplicis m̄iq; finēndis
p̄uēntē. **I**git̄ reuerendissimū p̄r
henricū abbas clareuallis dū co-
tidianis ūtutū t̄mētis ad me-
liora p̄ficiēt: et opinio s̄tatis
eius clara vbiq; vulgaret: uo-
lūtate & elōne s̄mū pontificis
fr̄m quoq; cardinaliū suorū q̄silio
ānuente ī albanēsē ep̄m cardī-
nale assūptū est. **Q**ua dignita-

tem adeptū. sic ea q̄ pontificis
erāt creq̄bat: ut p̄tue sue p̄fes-
sionis & hūilitatis neq; q̄ t̄mēce
existēt: foris auctoritate s̄ardo-
no cōdignā p̄tēdēs: sed int̄
luctū mōcti ī s̄mū q̄truo & corde
hūiliato sacrificās: obtutibq; in-
termī īspectoris placē festina-
bat. fr̄s autē ep̄us clareualle
sua obliuioni m̄ine tradidit:
sed s̄mco eā s̄p̄ dilexit amoxe:
honorē et vtilitātē eius tā ī curia
romana q̄ alibi vbiq; potēt
fidelissima deuotōe ītēdens.
Consūmatis felicē diebq; vite
sue. sepultū ē ī clareualle: ī loco
quē sibi elegerat: et magno de-
sideo p̄optauit: q̄ locū medi-
us est tūc memorias s̄cōrū cō-
fessorū ep̄i b̄nardi & malachē:
quēq; ea ītēctōne sibi ad locū
sepultūe p̄elegat. ut ī die gr̄a-
lis resurrectionis p̄fatis sanctis
adherens: quicūq; meitorū sibi
deerit ī se. s̄c̄issimorū otubua-
lū suorū meitis adipsat. **D**e
**uenerabili viro dño petro octa-
uo clareuallis abbate cap̄ xxv**
Postq; mar̄ vniuersalis
s̄c̄a videlicet ecclia roma-
na. que h̄ plenitudinē p̄tatis
ī p̄tē sollicitudinē asciuit dñm
henricū quodā clareuallis
abbate. cū q̄rerent entius ab-
bates et fr̄es clareuallenses q̄
ī locū eius subrogaret: cito de
p̄rio obtulit se fraglantissima

ij

ututu suave olencia dñi pe-
 tri abbatis igniacus eius
 sup̄ mentionē fecimus: q̄
 hanc sp̄ale gr̄am ab hoībꝫ
 sui ep̄is obtinuerat: ut sc̄us et
 bonꝫ electꝫ ex milibꝫ p̄dicat̄.
Hic itaq; dignꝫ successore octa-
 uū clareuall' abbate vnamini
 consensu elegerūt: dignū t̄p̄ q̄
 p̄ sue reuēntia hūilitatis ad
 alacoe locū ascendēs templū
 dñi qd' ex viuis lapidibꝫ edifi-
 cat' nāster q̄stiuēt: de quo p̄
 ezechiele dicit' qm̄ octo ḡdibꝫ
 ascensꝫ eius: hoc significante sp̄u
 s̄c̄o. qd' p̄ ḡdus octo principalit̄
 vitū ad octauā et̄ie b̄titudinis
 ascendit. **I**ste dei famulꝫ cū ante
 susceptū regnū ecclie clareuall'
 p̄f̄us et sc̄us om̄i iudicio habitꝫ
 fuisset: tū tūq; nulliq; p̄teita cō-
 usatō sua momētū fuisset ad no-
 uū agone sc̄ipm̄ extendē cepit:
 studens i modis oītibꝫ dare
 voci sue uocē ututis: id ē q̄
 ore dicebat ope nō destrue:
 oīa iusta et sc̄a factis: magis
 q̄ ūbis ostendē: p̄m̄ quoq;
 p̄cedentiū vestigia cōtinuē p̄
 oclis habē: p̄cipue sc̄issimū
 p̄is b̄nardi: cuiꝫ se idignū vi-
 tū iudicabat. **S**up̄ ~~et~~ ceteris
 floxeret ututibꝫ: gr̄a tū man-
 suetudis ita decoratꝫ eāt: ut i
 habitu i incessu i vultu. i locū-
 cōne ip̄ius nil aliud ū sc̄e

hūilitatis q̄ alius i corde ip̄ius ra-
 dicaueat iudicia retinet. **D**emꝫ
 vniūsa se domꝫ am̄stōne i tem-
 poralibꝫ cellerariis et p̄uicoribꝫ
 eiusdē domꝫ cōmissa: ip̄e soli dō
 vacuē salutis aīar̄ itendē p̄posuit.
Nempe ~~quos~~ quocienscūq; ex occu-
 patꝫ eē poteat: i auditorio solꝫ
 i silencio demisso fr̄a vultu sede-
 bat: ut si q̄s de iunioribꝫ ul' i fr̄-
 tioribꝫ fr̄ibꝫ multitudie temp-
 tatiōni p̄cussa. seu quauis mo-
 lestia ḡuata fuisset: libera eū
 adēūdi facultate habēt: quē etiā
 cōtinuo sc̄dm̄ data sibi gr̄am sa-
 lūtāibꝫ monitis et dulcissimis e-
 dificatiōni eloquiis ad agone p̄
 ep̄o suscepti tolerācia roborabat.
Leter quā rigida castigatōe corpis
 sui fuit ex hoc satis apparet: qd'
 nūq; duabꝫ tūcis et duabꝫ cu-
 cullis sil': sed aut vna cuculla
 et duabꝫ tūcis: aut v̄tina tūca
 et duabꝫ cucullis etiā i asprimo
 frigore vestiebat. **F**rugalitati et
 p̄rimoniē i tū opam dabat:
 ut ip̄is quoq; cōmittibꝫ cibis
 p̄cissime vtens magis qualecūq;
 sustentamentū fragilis corpis querē:
 q̄ gule irritamentis i dulce s̄c̄p
 baēt. **D**emꝫ i corde frequēt i ore
 habebat: se idignū. se i sufficientē
 eē qui tantū domū regēt: se nūq;
 ydoneū m̄m̄isq; discretū: ad quē
 de vniūsis mūdi p̄tibꝫ tanta
 abbatū et fr̄m̄ multitudo respicē

debet. Unde etiam regi francorū cui
 propinquus erat: quada vice dixisse
 fertur. **V**ides dñe mi rex q ego tan
 tilla hominūo nulla p̄sus habēs
 p̄sona tuentis etiā rōis tops.
 tam sublimē domū regendā sus
 cepi: et timeo q̄uit ne forte per
 imprudētia et insufficiētia meā statu
 abbacie & fr̄m clareuall' qui usq̄
 hodiernū diē inuolatus p̄mansit:
 labefactet. **U**is hūilitate rex ad
 modū delectatus: r̄ndit. **S**ur dñe
 pat' i tanta pusillanimitate
 temetipm̄ deicio: ut curā aīarū
 quas deo auctore regendas sus
 cepisti. deserere velis. **N**e queso
 ita fecis: sed scdm̄ grām tibi a
 dño collatā: curā dñia oculis
 vigilans exercere nō negligas. **T**u
 tū esto abbas i t̄ hys q̄ ad ho
 more dei et ad salutē aīarū p̄tinēt:
 ego foris ero abbas i oīb; q̄ ad
 utilitatē domū v̄e spectāt: posses
 siones v̄as tutando & ab oī exacti
 one libeās reddendo: oēm etiā
 q̄ maligna uolūtate uos quolib;
 tuō i quietatē p̄sūpserit: regie aīa
 dūsiōis vlcione feriendo. **P**uris
 simā & deo placitā h; bñ viri
 i stā religione quīfacōne tuam
 festius indicat glōsa illa reue
 latio quā sup̄ exp̄ssim; p̄ quā
 glōrificacōne xp̄i martiris gher
 ardi quondā clareuall' abbatis
 nō solū spiritalib; uerētia cor
 poralib; oculis & aūib; vidē & audie

dignā fuit. **Q**uā uō copiosa
 sup̄ne grē dulcedine p̄fusus
 fuit: quāq̄ nō t̄fficat p̄ scle
 ratis & p̄ccōib; in̄cessor extice
 rit: mirabil' illa & bē memoria
 digna. baldeuini iulius & sce
 leratissimū p̄ccōis i certius con
 uisio manifeste declarat: q̄ quali
 accideit nō ad ip̄unitatē puniē
 dā cūinosis: sed ad honore dei
 & ad q̄solacōne penitētiū p̄fere
 m;: sicut ip̄e reuerendissim; q̄
 abbas eā ciudā fr̄i multis p̄a
 b; exorato seriatim exposuit:
 cui; uis fidē nō adhibē oīm
 religioni dē hē est. **P**orro me
 tuorato fr̄ sc̄pto q̄ audieat cōmē
 dauit: unde & uos ea q̄ dicturi
 sum; ip̄ius uis exp̄ssim;. **M**
lur' om̄p' dō sc̄legatissio p̄ccōi
 ciudā mētis & p̄a b; uenieabil'
 pet' abbatis p̄nie fructū q̄cessit m̄.
Miles quidā uoie baldeuini **xxviii**
 dñs castri qd' i tritico re
 uensi sitū gr̄isa **uicū** uūcu
 pat': cū eēt homo bellicos; &
 strenuus armis. postposito
 timore dei uultra mala coti
 die p̄petrabat: rapinis icendib;
 cedib; ceterisq̄ similib; dyabo
 licis opib; frequent' i sistens.
Hoc aut' solū nō boni t̄ eodē
 eē uidebat: q̄ uirū sc̄ssimū
 petrū tūc ignaci p̄p̄ea clacual
 lis abbate cū tota domo igna
 censi sūte diligēs magis

multas de eius meritis confidebat

h.

honorabat. Neque uero id frustra: quemadmodum rei erant declarauit. ut adimplet sua qua dominus in euangelio refert dicens. Qui recipit iustum in nomine iusti: mercedem iusti accipiet. Nam cum adhuc esset in etate uili: contigit eum letali egritudine pessima ad extrema perducere. Unde misit fratrem suum rogans et supplicans: quatenus perducere abbas ad se uenire dignaretur. Qui quanto uenies inuenit hominem iam pene consumptum: et lingue officio penitus destitutum. Sed orante abbate sancto: largam benignitatem et diuina misericordia et peruenit egro loquendi facultas: et uoluntas confitendi. Confessione uero cum uulsa cordis gratitudine fracta: uoluit incontinenti mundum deserere: et habitum religionis assumere. Coniungens autem ipsius quam plura corpora mariti per animam diligebat: multa pertinacia ne hoc fieri prohibente. dilatare et interire uocari. donec illa de sospitate ipsius desolata: tandem dedit ascensum. Qui grauiter uel hemet de impetrata quiescentis licentia: mox ad superdictam ignam domum se transferri fecit: futurum ibidem monachum si uirisset. Sed morte accelerante soluta est peruenit anima eius a corpore: amantissima gratia regem et uehementer penitens quam tempore penitentiae sine penitentia transisset. Cuius defunctus fuisset: facte sunt de eo reuelationes multe per abba-

ti: ceteris per semoibus loca. Quas per longum est explicare omnes: pauca tantum ex pluribus annotare curauimus. Eadem igitur nocte qua defunctus est: quidam religioso uir in uisione apparuit: quasi de lecto se erigens in quantum egritudine pessima iacebat uidebat. Cui cum ille ammiculum ferre conaretur: ait. Non est in nocte frater: ut tempus fatiges. Dominus namque benedictus sub cuius alas licet indignus confugi: adiutor est tibi fortissimus: ipse permittit me ad dominum petrum abbatem nostrum: ut ab eo monachus fiam. In ipsa nocte cum ipse uenerabilis abbas per animam patris sed penitentis sollicitus et auerius ualde existet: cepit animo pertractare. qualis hominum mortuo tantam peruenit mole grauato: succurrere posset. Hec illo cogitante: subito astitit ei quidam cuius uultum non agnoscebat: quem tamen angelum domini fuisse credebat: respondens cogitationibus eius et dicens. ~~Hic non dubium est quod magno~~ adiutorio indiget. Hanc uero dubium est: quin de ipso mortuo dicit. Et hinc dicitis: statim ab oculis eius sublatus est. Itaque sanctus abbas accepto diuinitus huiusmodi responso: liquefactus est totum pietatis et fructus compassionis unguento: sed mox corpus ad orationem altaria sancto circumuehebatur: corpus suffragia per salute defuncti medullis implorabat. Cuius hoc ardenti pietatis affectu diuinitus actitaret: ex in firmitate

fragilitatis humane tūq̄ inesto et
 fatigato: sōpnus obrepe cepit. Te-
 mitter uō obductis palpebris. cū
 nec plene uigilās ut plene dor-
 miens sibi uidet̄: repente appa-
 ruit ei sathanas vultu terribili
 tumacit̄ frenes̄ adūsū eū. et di-
 cens. Quid? Balduinū auferes
 michi? Et cū hoc dixisset: ipe-
 tu furoris exiit. Teū: coartans
 et cōpnes uehement. Qui sta-
 tim exprofectus: ita se oībz me-
 bris asctū cepit ut ea mouē nō
 posset: sed ubi dei nō fuit alli-
 gantū. Dixit itaq̄ ad isaciabile
 illū homicidā. Adiuro te spūs i-
 mūde p̄ sanguine ihu xpi filij
 dei. que p̄ uos miseris et p̄cōibz
 i cruce fundē dignatū ē. et p̄ glōsā
 ei⁹ genitrem uigūe maia: q̄tūq̄
 hinc aie q̄fesse et penitenti uoce
 nō p̄sumas. Et cū hoc dixisset:
 diuina uirtute coartū reliquit
 eū dyabolū et fugit. Ipe uō in
 sua relaxatōe defuncti libeatō-
 ne itelligens: resūpta orandi
 q̄stancia: magis ac magis tute-
 rini p̄cibz i s̄stebat. Tanta nāq̄
 i illa hora deuotōis grā p̄fusa
 ē: tantūq̄ de dei misericordia fidu-
 cia q̄cepit: quanta unq̄ i uita
 sua fuerat expta. Unde etiā i du-
 bitant̄ cōdidit: suas suorūq̄ fr̄
 sc̄m supplicatōnes p̄ eodē de-
 functo diuinit̄ exaudiri hanc

ergo facto cū caplo fr̄m p̄sideri:
 oīnes i cōe sollicitate rogat̄: autē-
 rius monet: q̄tūq̄ p̄ aīa p̄cōis
 q̄ ad ipos i sup̄mo uic̄tatis ar-
 ticulo q̄fugisset: deuotas p̄ces
 effunderet: multasq̄ diuinas
 orōnes statuens ip̄e p̄ t̄ginta
 dies pene cotidie sacrificiū tūc
 redemptōis p̄ ei⁹ aīa offerre
 curauit. Porro p̄ totū t̄ t̄ t̄
 uaiū illud uir aliqua dies pre-
 terit: quin memorato abba-
 ti aliqui documenti aliqui etiā
 qd̄ magis mirū est uigilanti
 ip̄e defunctū appareret: in eū
 quosq̄ flexis genibz et uictis
 manibz corā eo stans supplicatō
 uidebat̄: ut p̄ se orare nō desisteret.
 Contigit at̄ i ip̄o t̄ t̄ t̄ abbate
 quēdam monachos nigri ordinis
 que miles ille adhuc it̄ t̄ t̄ u-
 uens aliqui ~~fr̄m~~ iuriauerat:
 ad eandē domū ignatū hos-
 pitandi grā diuiter. Gausis
 uō reuerendissimū abbas pe-
 trus qd̄ ad hanc quoq̄ occa-
 sione adiuidi p̄c̄tate aūz
 sibi dñs p̄stitisset: sup̄dictū
 abbate dixit ad tūmū de-
 functi: obserans i xpi amoc̄
 ut eū absoluet̄ ab iuria quā
 suadente dyabolo i ip̄m cōm-
 serat. Quis statim sine dila-
 tōne tū p̄t̄ honore dei tū

.S. d. i.

ppe passione sine misericordie
 qd petebat credente: ecce i
 ipa nocte defuncto dno per
 abbatu gntulabudo apparuit:
 ostendens ei corpus suu purga-
 tu a lepra qua se olim con-
 taminatu fuisse i sinuauit.
Postea i mane ipius apparuit
 i mese cuiusda vulneis pe-
 unitu obducta cicatrix: cuius
 sanitas recens deletu ostende-
 bat ee piaculu. qd i abbate co-
 miserat. Post her aut cu ia dñs
 declarae uellet exauditas fuisse
 i oppai suo ptes sci abbatis
 fring ei. p aia penitētis illiq.
 i ipso sco die pasceuen ia i cho-
 ato cta hora nona diuino of-
 ficio. i ipa ip hoā q dñs ihus
 xps p pccōib9 crucis suppliciu
 subire x morte gustae dignat9
 ē. cu ipde uenēabil abbas idu-
 tus sacerdotalib9 iuxta altae p-
 sidet: apparuerit ei duo iuue-
 nes pclaris uultib9 x serias
 vestib9 reuēentes: q eūde
 balduinu defunctu dext leuaq
 iēdentes usq ad altae dedux-
 erūt. Transēntes uō corā abba-
 te: cōuēntes se ad eū dixerūt.
Ecce dñs balduin9. Frat at-
 tpe defunct9 iugris qde vesti-
 mentis sed tu bonis x decōis
 amict9: q qī de ysenbrino

ee videbant. **Ad** vidēs stūs
 abbas letat9 ē valde: nūmū
 itelligēs iuestib9 nigris pūe
 signū: et i representatōe ipius ad
 altae cū rōsiliatōis iudiciū. **De**
 uō reconciliatōis h9. oīs a corde
 famuli dei remouēt scrupul9: q
 pius crebro appare solebat int-
 cessiois ope flagitās: demceps
 nec ipi abbati nec alci cuiqua
 apparuit: ut ecia p hoc magna
 custodia dei se i mō penitentiū
 x i purgatois locis ad silicudinē
 dei reformandoe receptū fuisse
 declarat. **Quis** ergo dine boni-
 tatis x clemencie viscera sup uos
 miseros et pccōes estimae suffi-
 ciat? **Sed** sicut cūssime credit
 catholica nū ecclia dñi ihesu
 p pccōib9 x ipis i passioe et in
 morte sua innocentissimū sang-
 uine suū fuisse: ita pccōis in-
 cūssimū est. quisnā sit ille qui
 ad redēptōis hui9 sacmētū p-
 tincat: ul qō sit ille q nō ptine-
 at: ideoq incito iudiciē phibe-
 mūt: neq de qntulib9 scētissimū
 pccōe pccipitē ferre sūmā:
 qz qhs sit hodie utcūq estimae
 possim9: qhs uō i crastino futū9
 sit: oīno scie nō ualema. **Neq**
 enī solū quidā p grām di de
 pccōis x uicis triseut ad remedia
 pūe: uerētia qd oī lacrimari

fonte plangendū est. terribili in-
 iudicio dei de uirtutibꝫ sc̄is
 opibꝫ nōnulli cade' dephendūt
 ad uicia. Ergo q̄ stat ī timore et
 timore uideat ne cadat: q̄ at cen-
 dit moīs oībz sollicitꝫ sic ut r̄sur-
 gat. Obicitq̄ em̄ lignū huāne
 natiue ī morte carnis recideit siue
 ad austrū siue ad aquilonē ibi
 erit: id est aut cū xp̄o q̄ ē uerū in-
 ta terna b̄titudine: aut cū dyalo
 q̄ ē uerū moēs ī p̄etua dāpna-
 cōis miserā. Ppende itaq̄ lector
 q̄ carnis et acceptꝫ deo fuit iste
 b̄s abbas petrus: cuiꝫ meritꝫ et
 p̄cibꝫ donauit homīe et p̄cōe:
 q̄ ob multiplicatē et enormita-
 tem scelerū suorū uir unq̄ de p̄-
 funde mortis uocagūe respicere
 posse uidebat. Quod si aut̄ suscep-
 tū regimē clareuall' cū p̄fectꝫ
 fuisse dinoscit: postq̄ pastor et
 rectꝫ hꝫ religiose domꝫ fieri
 metuit de qua sicut b̄s b̄nardꝫ
 ī quodā sermōe suo testat̄ opti-
 mos et p̄ciosissimos aīarū reddi-
 tus singulis aīis colligit d̄s. ni-
 cūl ne meritorū illi acceuisse pu-
 tabimꝫ. Accit utiq̄ q̄ p̄cōem
 religionē suā postiore m̄ritate
 multiplicibꝫ uirtutū t̄mentis
 cūmulauit: sic marthe ī quietis
 ī semetip̄o castigās occupatōes.
 ut maie quiete ī sac̄ atēplacōis
 studiū toto mentis complectēt̄
 affectu: sic subditos artū et

angustā uia t̄cede' docēs: ut
 lege quā alijs iponebat: p̄m-
 tus hanc tenendā eē ī sua sc̄a
 cōsuetudine demonstrat. Con-
 sūmatis laudabil' diebz uite
 sue: debitū uiniuitatis exsol-
 uit: et q̄ aliq̄ diu ī lacrimis se-
 timanēat: claudēs oculos ī
 morte carnis: ī gudio īmorta-
 lis uite dulcissimos labiorū suorū
 manipulos c̄nalit̄ metit.
 Venēabile corpꝫ eius ī cellula
 q̄ sup̄ dirimꝫ martire xp̄i
 gherardū positū ī sarthāpha-
 go sup̄ pauimentū exaltatū
 cū cōdigno honore reconditū
 ē. ubi cū b̄o collega suo ī
 pace ī idip̄m d̄cennēs req̄escat:
 ḡnialis resurrectionis diē et glo-
 riā q̄ aut̄ sc̄is reddit̄ felicit̄ p̄-
 stolat. **Recapitulacō p̄ditor**

De uirtutibꝫ **cap̄ xxxiii**
 et laudabil' uite p̄o-
 uis reuēndissimorū p̄m b̄i
 roberti alberici p̄m p̄ ip̄m
 et b̄i stephani secūdi cisterciens
 cenobij abbati. n̄ uō et sc̄issimi
 p̄is n̄ri b̄ardi p̄m clareual-
 lis abbatis corꝫ successorū q̄si
 de spaciōso et florido campo
 nō t̄tulit ut reor ista decerpsi-
 mus et fr̄ibꝫ n̄ris lectioīn stu-
 dentibꝫ ex lōne quorū p̄ficiē-
 cupientibꝫ tāq̄ ueruantissimōs
 flosculos apposuimꝫ. dei mi-
 sericordiā postulātes: quatinꝫ

nō tū cistio et clareualli sed
 etiā uniuersitati ordinis nr̄i p̄s
 tante religionis et p̄fectiois emu-
 latores suscitāe dignet̄: ut oēs
 nos q̄ i cistrensi ordie pondq̄
 diei et estus qd̄ i spirituales nr̄i
 defesso studio portauerūt
 nobisq̄ portandū ediderūt
 ferre detrahent̄: nō solū ex
 lectioe sac̄ studia p̄cedentū
 p̄m agnoscam̄: uer̄ etiā
 p̄m p̄m exēplis illūati et
 doctinaq̄ roborati: n̄c̄ donū
 uilis caulas ubi itrautes et
 exētes pascua uite tuentiam
 recipi mereant̄. Nemo uō pu-
 tet nos h̄ de cistrensi et cla-
 reuallensi abbati sac̄ q̄sāde
 ita cōsp̄sisse quasi nō et i alijs
 domib̄ nr̄i ordis p̄cipue i illis
 q̄ cū cistio et clareualle caput
 ordis esse noscūt: firmitate sc̄
 pontificato et inoz̄mūdo cla-
 ruerūt p̄s uita et religione
 cōsp̄ciat̄: cū c̄tissime stram̄
 i diuisis cenobis nr̄i ordinis
 p̄s diuisar̄ gr̄a uirtutū florēt̄
 extitisse: quoz̄ incitis et p̄cib̄
 usq̄ hodie p̄ uniuersitate aggra-
 cōis nr̄e uigore disciplinē et fer-
 uorē sc̄ religionis adiuuante dño
 cōseruat̄: sed nos ea q̄ de p̄-
 cipalū domoz̄ nr̄i ordis p̄cib̄
 cōgnouim̄ ad exēplū sufficē
 cōm̄: quoz̄ et sc̄tis sine p̄m

dino ceteroz̄ excellenc̄e eē edic̄:
 et auctoritas animū legentis ad re-
 uerenciā amorēq̄ sc̄ religionis
 faciliq̄ accende sperat. *Explicit
 Distinctio s̄c̄da. Incipit Distinctio t̄ia
 De dño gerardo fr̄e s̄c̄i bernardi
 abbatis cellerario clareuallis.*

Cenobij Caplin p̄mū.
Tam uō ad seimoz̄es q̄ sub bea-
 tissimo p̄e nr̄o bernardo et de-
 t̄eps T clareualle claruerūt
 stilū uertam̄: uiros uē religio-
 sos cōtemptu sc̄i sublimes. ex-
 dnis emulacōe feruēt̄. diuisor̄
 rarissimā gr̄a tāq̄ sydeā celi re-
 lucentes: sc̄ cōtēplacōis studio sine
 tedio mentis inuigilantes: q̄ nome
 et habitū mōchi. sc̄is *ap̄b̄* moib̄
 et optima cōsāde detorauē: utp̄
 hoc qd̄ dicebant̄ uē esset̄: am-
 rabilī deuocōis istancia elabora-
 uere. *Hoc p̄mū tāq̄ p̄mogenitū*
 qd̄ i lege dño offerri p̄cipit̄. nō
 sine ito ponem̄ dñm gherardū
 quōdā clareuall cellerariū: ger-
 manū fr̄em s̄c̄i p̄is nr̄i bernardi.
 plūmū ab eo dilectū: q̄ quāto
 difficilius i inimicis cōs̄sioi ascen-
 sū p̄bē uisū fuit: tanto tenaci⁹
 et sincerā postmodū i omni
 cōsāde sua eiusdē q̄s̄siois
 exerēt̄s adhe sit. *Sū ei serus*
 dei bernard⁹ i adolescencia sua
 tāq̄ tenerim̄ lignū uinculū
 delicatū existens sp̄m sc̄o p̄uentū
 manū ad forcā uittē p̄posuisset:

et cōfūsiōis grām mente acceptam
 dñō uouisset: eodē quoq; spū
 rēflāmatō cōfūsiōis socios quāq;
 uersū colligēt: cū iā ceteri frēs
 ei⁹ salutib⁹ tūctis assensū pre-
 buisset: gherardo salub' q̄silū
 difficilē admittēbat: q̄ cū esset
 miles t̄ armis strētiss. iuuentu-
 tis rōbore valid⁹. magne p̄denae.
 benignitatis eritue. et q̄ ab oib⁹
 diligēt: radicē cordis hui⁹ mūdi
 pompis et uanitatib⁹ alacris i-
 fixēd. Cūq; obstinato aīo frīs
 sui mouita repellēt: b̄nardus
 fide iā ignea fr̄neq; caritatis zelo
 mirū t̄ modū exaspāt: scio iqt
 scio sola ueracō intellectū dabit
 auditū. Et ecce p̄ncialit̄ i latē
 ei⁹dē frīs sui lancea i fixa ei
 apparuit p̄sagiū futuror: t̄ mox
 q̄ digitū loco lateis i quo lanceā
 sola ip̄e uidebat apponēs: uerēt
 iquit dies ⁊ cito uenēt: cū lan-
 cea latei hui⁹ i fixa p̄uūt faciet
 iter ad rō tuā cōsilio salutis tue
 qd' asp̄nais: et timebis quidē sed
 minime moueas. Sic dictū. siq;
 fr̄m ē. paucissimis nāq; dieb⁹ iut-
 positus c̄tūallat⁹ ab inimicis: ca-
 pit⁹ et uulnerat⁹ iuxta ubi fr̄s sui:
 lanceāq; ip̄i lateri eidēq; loco qd'
 p̄ditū fuerat i fixa i hēns: et mor-
 tem q̄ iā p̄ntē p̄horrestēs: cla-
 mabat. Monach⁹ sū: monachus
 sū cisterciens. Nichilomin⁹ tū capt⁹:
 et i custodia reclus⁹ est. Porro de

uulnē p̄ter spem cito cōualuit:
 p̄positū uō seu uotū qd' uouerat
 nō imitauit. Cūq; fr̄ ille labora-
 ret ut erui posset sed nil p̄ficē:
 gherardo magis ac magis con-
 tristat⁹ et anxia cepit: eo qd' uo-
 tū qd' uouerat redde' p̄hibēt:
 quodq; cū liberū sibi fuisset.
 amore sc̄li debuāt uone' ⁊ red-
 de' contēpsisset. B̄nardo uō
 cū nec loqui ei p̄mittēt: acce-
 dens ad carcerē clamauit dicens.
 B̄nardo fr̄ gherarde q̄ uturi sum⁹
 i p̄rio: et monasteriū introitū.
 Tu uō quādoquidē erire nō
 licet: hic monach⁹ esto: scies
 qd' uis ⁊ nō potes p̄ facto re-
 putari. Aliquāto itaq; tpe i car-
 cere claus⁹ et cōpedib⁹ uict⁹.
 didicit durū eē sibi cō' stimulu
 grē dei recalcitrae: didicitq;
 fellea dulcedo amoris h⁹ seculi
 quātis calamitatib⁹ quantissimē
 amaitudib⁹ repleat. Demū
 cū sufficient' et salubrit' p̄ ob-
 stinatōe sua castigat⁹ fuisset
 a dño: quadā nocte audiuit
 i sompnis uocē dicentē sibi:
 hodie liberaberis. Eadē itaq;
 die c̄ra uesp̄am diuinit⁹ com-
 pedes ei⁹ cōfracte sūt. claus⁹
 etiā carceris sponte reserata st:
 eriensq; gherardo p̄ mediū
 illoꝝ qui se captiuauerāt et re-
 cluserant. liber i redēbat. B̄nardo
 a gemina captiuitate coepis

videlicet et aie magna dei nra
 libeat. ita ut ex stia dice pos-
 set. **B**irga tua et bacula tua dne
 ipa me cosolata sut: cu fribus
 suis ceterisq q i eade spiritalis
 milicie sacramenta iurauerant
 cystru uenit: tanto huilius et
 deuotius votu qd noueat dno
 redditus: quanto ex sola diuina
 gra et uoluntate uouendi et eiusde
 voti facultate iplendi ta man-
 festo uiaiculo edocto sibi iesse
 sciebat. **P**ostmodu ued cu re-
 uerentissimq fr stephanq cyst-
 ciensis abbas bfm biardu et
 frs ei9 cu alijs uiris religiof
 ad edificanda domu clareuall
 misisset: ipmq ueneabile bi-
 ardu cetis pferisset abbate: dno
 gherardo i eade domo cetera-
 rius qstitus e. **E**tua uo stime
 qd prudent et huili officiu
 sibi editu amstraneat: meliq
 ipius bfi biardi uis q nris
 explicabim9. **C**u eni pa obitu
 ei9 idem ueneabil' abbas no-
 bili illa sua facudia sermone
 pssimo luctu plenu i couetu
 frim faceret: inf cetera sic ait. **B**at-
 tis o filij q iusto sic dolor me-
 us: q dolenda plaga mea.
Seruitis nempe q fido comes
 deseruit me i ma hac q am-
 bulaba: q uigil ad cura q no

42
 segnis ad opa: q suavis ad mores.
Eius ita tu pueressari9: cui eq
 dilecty ego: **F**rat eat gre: sed re-
 ligione germanice. **D**olete queso
 uice mea: qb9 h nota sut. **I**nfin9
 corpe eni: et ille portabat me:
 pusilla corde. et qfortabat tue.
Pinger era et negliges: et ille ex-
 citabat me: ipuis et obliuosa.
 et comouebat me. **Q**uo michi
 auulsa es: **Q**uo mi rapt9 e mai-
 bus ho uanimo: ho stdm ce-
 tuit: **A**mauim9 uos iuita: quo
 i morte sum9 sepati: **A**maissima
 sepatio: et q no posset oio effice
 nisi mors. **E**ra eni uiuus uiuu
 desereres: **D**no opa moctis. hoc
 tendu diuocau. **E**tuis eni tam
 suau uincto nri no pepcisset
 auocis: nisi totiq suauitatis firmi-
 ra tuos: **A**d ome qd emerserit
 respico: gherardu cosulera: et no
 est. **H**eu tuic igemiso miser: si-
 cut ho sine adiutorio. **E**ue con-
 sula i ambiguis. cui i aduis fidat:
 quis portabit onera. quis picula
 apulsabit: **N**one ubiq gress9 me-
 os gherardi oculi antebat: **N**one
 tuu gherarde perty cure mee no-
 cius q meutpms habebat: fami-
 liauis Tcurfabat. actius urgebat:
None i ligna tua illa ~~placabili~~
 placabili et potenti mea a sermo-
 nib9 seculi frequetissime uendicabas:

et amico reddebas silencio. **D**ñs
 dedeat illi ligna erudit: ut sciet
 quā debet pferre sermone. **I**ta de
 inq̄ i prudentia responsionū
 suarū et grā data sibi desup et do
 mesticis satisfacerebat et extetis:
 ut pene me nemo requiret: cui
 p̄ox forte gherardus occurrisset. **O**
 currebat aut̄ aduentantibus.
 opponēs se. ne subito meū oculū
 itursarent. **S**i quibz sane satiffa
 cere p̄ se nō quibat: hos p̄dite
 bat ad me: retēos emittebat. **O**
 virū idustriū: o amicu fidele:
 q̄ et amico gerebat amōre. et offi
 cius ciuitatis nō deerat. **Q**uis uā
 cua recessit ab eo manu: **S**i diues
 q̄ siluū: si paup̄ subsidū repocabat.
Rec q̄rebat q̄ sua erāt: q̄ se me
 dīs igēbat curis. ut ego uacare.
Sperabat enī sicut ead̄ hūilimq̄
 tuiose de m̄a quiete fructū: q̄
 si uacuet ip̄e. **I**ndū tū postula
 bat absolui et alteri cede: quasi
 q̄ melius p̄uidet. **S**ed ubi ille in
 ueniet: **R**ec petulanti aliq̄ ut
 assolat i eo officij detinebat affrū:
 sed solo itutu ciuitatis. **S**i quide
 plq̄ oibz laborabat et nimq̄ oibz
 accipiebat: ita ut sepe cū alijs
 necessaria ministrabat ip̄e i pluibz
 egēter: tibi causa cibo aut veste.
Gras tibi fr̄ de oī fructu meorū
 si quis ē dño studios: tibi debeo
 si p̄feci si p̄fui. **T**u intricabaris

et ego tuo beneficio feriaty sede
 bam tū: aut cte diuinis sanctiq̄
 occupabat obsequijs: aut doctie
 filioz utilius itendeba. **C**ur enī
 securus iura nō essem: cū te scire
 agente foris. manu dextera mea
 lunne oculorū meorū pecty meū
 et lingua mea. **S**ed quid diri
 foris agente illū q̄ tuina gher
 ardus nesciet: ac spūaliū expe
 eet donox. **R**ocūt q̄ illū nocūt
 spūales: q̄ iūba ei9 spūm redolerēt.
Rocūt contubernales q̄ mores
 ei9 et studia nō carue sapent: sed
 feruerēt spū. **Q**uis illo rigidior
 i custodia discipline: q̄s i casti
 gando coep9 suū distictior: quis
 suspensior i contēplando. subti
 lior i differendo. **Q**uociens cū
 eo differens ea didici q̄ nescie
 bam: et q̄ doctiq̄ aduenerā docty
 magis abcessi. **R**ec mirū de
 tite: cū magni et sapiētes mei
 idipm nichilomin9 de illo sibi
 accidisse testent. **N**ō agnouit
 litteratiā: sed habuit lratū
 iuentose sensū: hūit et illuāntē
 spū. **R**ec i maximo tū: sed et
 i minis maximo erat. **S**ed ubi
 causa i edificijs i agris cētis. aq̄s
 et cūctis demq̄ artibz seu opibz
 iustice: quid i q̄ ul' i hoc gñe
 rez **gherardus** gherardi subterfugit
 p̄ticiā. **C**emētarijs fabris agricolis

m.

oretolans sutoribus atz tertocibus:
 facile migr erat. **S**up iudicō oīm
 eēt sapiētiō: sola ī suis oculis nō
 erat sapiens. **U**trūā multos r si
 nūq sapiētes nō plā tangēt illa
 maledictio pphē: ve q sapiētes
 estis ī oculis uris. **S**cientibz ista
 loquor: et adhuc plūa hīs de illo
 exptis r corruptis. **P**arto aut: q
 ruro mea r fr meus ē. **H**or aut
 securū addo: michi vtilis ī oībz
 fuit: vtilis ī māgnis r pūis: ī
 pūatis r publicis: foris r inty.
Meito ex eo pendebar totū: qui
 ī totū erat. **D**olū pene reliq
 rat michi pūisozis honore r no
 mē. **N**ā opz tpe faciebat. **E**go uo
 citabar abbas: sed ille pferat ī
 sollicitudine. **M**eito requieuit ī
 illo spūs meoz: p quē licebat ī
 delectue ī dūo: p dūcūe libeiz: oīe
 securū. **P** te mīq fr mi erat ī
 mēs solcia. quies grata. sermo
 effitacoz: oīo pīguoz. frēptioz
 lectio: et seruētiōz afftūs. **H**eu
 sublaty es: r h' oīa sil. **T**ecū pū
 abierūt oīnes deliciae: et leticiae
 mee. **N**ā cure reuerūt: uā moles
 tie hīc me pulsāt: et angustie
 vndiq me solū reppererūt: sole
 michi te abente remanserūt. so
 lus sub sarcina gemo. **A**ut pouē
 aut oppm nō ē: q tu hūme
 ros tuos subduristi. **O**īs michi
 tūat cito mozi p te: **N**ā p te

nolim: nec tua te fraudae glā.
Porro supūuē tibi: laborz dola.
Exite exite lactue iā pridem exire
 cupiētes: exite qz is q uob meatū
 obstruxerat cōmeauit. **N**ō sū
 īsensibil' fateor ad penas: hoereo
 morte meā. et mooz. **H**euus erat
 gherardq: meoz plauē. **A**n nō mīg:
 qui fr sāguie fuit. p fessioe filij.
 sollicitudie pat: q soz spū. itūq
 affectu: **I**g recessit a me: seucio
 lesus sū et gūit. **I**gnoscite filij:
 pmo si filij. uice dolete patnā.
Doleo sup te gherarde karissie:
 nō qz dolendū. sed qz ablaty: r idō
 foctassis dolendū ī pōnā sup
 me. qz bibo calicē amaritudis. **U**bi
 ē mors uictoria tua: **U**bi ē mors
 stimūlz tuoz. **G**herardq te non
 foemidat larualis effigies: gher
 ardq p medias fauces tuas trāsīt
 ad pūam: nō mō securū. sed et
 letabūda et laudās. **P**lango igit
 pūū sup mearpūs plaga: atq
 huius iactūa domū. **P**lango deū
 sup p paupm necessitatibus:
 quoz gherardq fr erat. **P**lango
 cte et sup vniūsi mī oēdis statu
 tūeq p fessiois: qā de tuo gherarde
 zelo asilio et exemplo robur nō
 mediocre capiebat. **P**lango postmo
 et si nō sup te: pte te tū. **H**ic pūq
 hūc afficōz gūit qz uehēmēt anno
De laudabili abstinentia dñi

Tamentatio:

gherardi cellerarij clauallis.

cap s^odm

Hoc est testimonium quod de
iuta et consuetudine dilecti
fratris sui gherardi reuerentissimus
frater bernardus prohibuit: quod uos
de longo sermone ipsius diuisis in locis
exerpentes: ad demonstrandas
tantum uirtutes continuatim po-
suimus. Scimus uero factum adulationis et
tantum patris uerbis et sensibus longe
prosequi defuisse: nec sanguis affecti-
one attractum ut uel uero uerbo plus
laudaret eum. quam in uita laudanda
eum esse censebat. Unde si uerum est
primo est quod uerum est testimonium eius:
liquet profecto profectum in uirtutibus fuisse
famulum domini gherardum: cui magno
dei munere ad obseruanciam uel uel
religionis certior amonitio uel obe-
rat: quam tamen multos a trauite disci-
pline claustris solet ante: et in barn-
trium secularis quiescentis inuergere. Quis
enim tante laudis promissum digne
amunum sufficiat: quod plus omnibus
laboribus unius omnibus accipiebat: quod
nullo petulanti affectu in officio suo
detinebat: quod quidem temporibus ueris
rarissimum est: sed solo intuitu carita-
tis: quod cum ceteris necessaria transiret
ipse egebat in pluribus: Hanc ad con-
probandum quam fuit rigida in abstine-
cia discipline: quam per discipulum castiga-
tor corporis sui: unum ex laudabilibus
factis eius exempli causa ponemus:
ut huius qui sancti patris uirtutes ad per-
fectum suum scrutari satagunt. si fer-

D

uentes in religione sunt. habeant quod
punitum debeant: si uero remissi uel
infirmi. habeant unum de se doleant.
Solebat famula domini gherardi
grangias ex debito officio sui cir-
cuiens cum fratre mensa et victu
contentus esse: aqua cum eis et ipse
bibens: nec facile aliud quid pro
comia pulmenta sibi pariebat appo-
nom. Accidit autem quidam iuce ut ad
grangiam iturus infirmaret. Quod
sciens consilius quod cum eo ire debebat:
ad portam accessit: cellerarium in-
firmum suggestit: tunc se dicens.
quia si aqua in grangia sicut sole-
bat bibere: infirmitati eius pondus
accresceret. Iussu itaque portis wascu-
lum uino plenum secum tulit. cellerario
hoc penitus ignorante: quod etiam ipse
sedenti cum fratribus ad mensam obtulit.
signum sicut innoxius est ex parte portis
faciens ut causa infirmitatis sue
modico illo uino solus uteretur. Cum
uero ille paupertatis et ceteris uice fer-
uentissimus emulatores in hoc assentiret:
ut ceteris omnibus aquam bibentibus.
ipse sola poculo uini delectaretur.
Fratrum autem uas aqua plenum in me-
dio positum: unum fratres bibere deberent.
Pariter ergo inter se metipsum quod
sibi faciendum esset deliberans:
continuo surrexit. et tolles uas-
culum uini cunctis uidentibus ut
deo qui aquam habebat uinum in-
fudit: signum sciens ut omnes biberent

D

oculis deus iquit scis: q̄ quātū
tunc fuit semp̄ optam quietē
intendē m̄: uacare tibi. **B**ed im-
plicitū tenuit me amor tuus et
volūtas fr̄m̄ et studiū obediendi:
sup̄ oīa uō abbatis pat̄ et fr̄is mei
gr̄uana dilcō. **C**irca mediū uō noc-
tis quā ultima cū misis in cōliba
egit: mirū ī modū exhilarato et
vultu tuore exultacōis subito eru-
pit ī illud dauidicū: stupentibz q̄
astabat. **L**audate dñm̄ de celis:
laudate eū ī excelsis. **I**n uō huic
b̄to uō nocte adhuc media disce-
debat: et ultima **no**x uō ip̄ius
sicut dies illuābit: propt̄ illa nox
illuminaō ip̄ius ī delicijs et in
luminis qd̄ est xpc̄ dñs. **Q**uomō
tenebre em̄ nō uicūt ī luce. ubi
cantando morit̄ hō: et moriēdo
cantat. **U**surpatis o īm̄m̄ et
mox ad leticiā cū sis uir̄ ueris:
usurpatis ad gl̄am. gl̄e ad usur̄:
usurpatis ad it̄m̄ regnū. porta
īf̄m̄: fouea p̄dicōis ad uenēdem
salutis. **F**r̄es itaq̄ q̄ aderāt tanti
nouitate miraculi attenti cucur-
ricus: dilecto fr̄i ip̄ius sc̄o b̄nardo
hōm̄e ī morte exultāt: et īsultan-
te morti am̄tantes. **C**um cū de-
bilis et īf̄mus accler̄s uenisset:
extima iā psalmū quē cantabat:
ip̄o audiente clara uoce cōpleuit.
Et suspiciens ī celū: ait. **P**ater ī
manū tuas cōmēdo sp̄m̄ meū.

Et repetens eūdem̄ simonē ac frequē-
t̄ gemmās p̄ p̄: cōs̄ ad sc̄m̄ ab-
batē et fr̄m̄ suū exhilarata facie
quātū ī quid dignacō dei p̄m̄
hōm̄m̄ eē quātū hōm̄ gl̄a. dei
filios. dei eē heredes. **N**ā si filij:
et heredes. **S**ic sc̄a aīa illa ī iūbilo
et exultacōe spiritalis gaudij car-
ne soluta et p̄iudicis angeloz choris
adm̄xta: tanto libertoz volatu
sp̄dereas pet̄ mansiōes. quōto
sui nil ī ea malignoz ceterua
sp̄tū īueniri potest. **F**ineī ei9
sc̄us abbas et fr̄ ei9 debitū cōmē-
dacōis et exequiaz officīū dulcis-
sima timentis affectōe deuote ip̄e
dit: cū cū alijs flentibz ip̄e nō
fletet. sed erūpe gestientes lac-
mas magna fidei astantia casti-
garet: ne q̄ mortuū plangē et
flore videt̄ illū quē de morte sua
īetna uita et gl̄a sempiterna natū
eē nō dubitauit. **D**e reuētissi-
mo fr̄e h̄uberto quōdā p̄ore
clauall̄is.

Postq̄ gr̄a et **ca. iii**
m̄s̄dia dñi n̄r̄i ihu xp̄i
dom̄ clareuall̄ f̄idata ē. et f̄
fragratissima sacre religiōis eius
opinio multas fiet odor uite ī ui-
tā: tūc retēos quos dñe bōita-
tis archam̄ asilū de diuis̄ m̄di
p̄tibz uocabat plures religiosi
uiri q̄ suis ī locis p̄f̄t̄ ī religiōis
obseruācia uidebant. audietes qd̄
specialit̄ et excellent̄ magnificasset
m̄s̄dia sua dñs cū domo eadē
et ei9 sc̄issimo abbate tāq̄ noui

mj.

tyrones ex euerite milicie labo-
 ribus uenientes: tute scitatis colle-
 gio socii feruentissima spūs
 deuotione cupiebāt. **N**ur q̄s p̄ni
 ul' p̄cipui extiterūt hūberty
 ignacens cenobij p̄mā abbas.
 reynaldy ⁊ petry cognomento
 tholosany, guillermy ⁊ gherardy
 furens: qui uō quide' uno ī loco
 sed diuisis ⁊ multū int' se distā-
 tibus p̄uicis habitates ita se ab
 ip̄is ī fauce rudimentis diuini
 obsequijs mācipauerāt: ut in
 oī uitutū grā florentes aliens
 q̄ p̄fectōibz exēplis ī statū miny
 ueressant habe' uiderēt. **B**erūp-
 tamē mellifluā scitatis dulce-
 dine qua cetis sui t̄p̄is sc̄is. b̄s
 p̄ b̄nardy tūq̄ ceteris exaltata
 ī monte syon. supereminēbat:
 crebra et certa relacōne agnos-
 centes: tūq̄ uē mites ⁊ hūiles
 corde ut surda aure p̄tereūtes
 illud de ap̄d̄lpsi. q̄ sc̄us ē sc̄ificet
 adhuc. p̄ora sua nichilū reputan-
 tes sed tantiora extenti. tanti et
 tā sp̄ualis p̄ris magisterio p̄ma
 ⁊ hūilima se subdide' uolūtati.
Quos etiā p̄ sue reuerētia sc̄i-
 tatis: ip̄dē b̄s p̄ b̄nardy unio
 semp caritatis amplectabāt affrū.
Nur itaq̄ de reuētissimū p̄is
 hūberti purissima ⁊ uē monas-
 tici cōiūsaōne pauca cōmemo-
 rabimy: de cetis uō suo loco qd'

dñs dedit dicens. **B**eruus dei
 hūberty a pueilibz ānis ī sanctuatio
 dñi locaty: cū iā p̄ uiginti ānos ī
 religione strēmie dño militasset:
 tandē p̄fectioris et sac̄toris uite
 desideio clarāulle se cōtulit: ī ip̄o
 fete p̄ncipio domy illiy. **U**bi tūis
 uitutū carismatibz effulsit: tanta
 p̄ mansuetudis et caritatis grā de-
 coraty extitit: ut tūq̄ uny de m̄io
 celestiy seraphi' uisitacōe cōgre-
 gacōis feruentissima q̄iūsaōne
 sua ī amore dei uehemēt' accendēt.
Ip̄e etiā sc̄e h̄y ⁊ a deo b̄ndite cō-
 ḡgacōis sp̄cali p̄rogatiua b̄ndis
 abbas b̄nardy ī uite uirtute uitutis
 stās. neq̄ ab hoīe religiois īc̄mēta
 mendicacōe uēte hūis: cū eēt docty
 uictioe sp̄is sc̄i hūiliora sectari
 potiq̄ p̄mā q̄ sublimiora: hūber-
 tū dei famulū ad ymitandū p̄fecti-
 onis exēplū sibi p̄posueāt. ip̄ius
 uitutes ammirā satagens: meita
 eiy magna ⁊ sublimia estimāe:
 ip̄m sanctitatis exēplū. religio-
 nis formā. monastice p̄uitatis
 sp̄culū reputāe: respectū illiy cōi-
 sacōne sua nulliy momenti pen-
 sae: sc̄i feruoris ip̄ius ītutu lūz
 sua feruentissima studia tūq̄ uny
 habēcia die noctuq̄ castigāe. **B**erū
 uny oīne hoīne q̄sideacōne ī-
 firmos defice: p̄fectoz uō q̄tepla-
 cōne q̄uis ī uitutibz q̄sumatū.

p̄t̄ ip̄am sc̄e hūilitatis laudabile
 curiositate adhuc vitutis t̄cimenta
 repire. Huius idem b̄tus beatus bernardus
 in quodam sermone suo sic ait. **O**mnia
 fr̄es mei nos p̄t̄ores habemus illa
 hūilitate in p̄t̄is nr̄is: quā s̄c̄i
 in habuere in vitutibus suis. **I**git̄ ve
 nerabil̄ p̄r̄ hūbertus missus postmo
 dum ad edificandū igniacense cenobii
 et eiusdē cenobii p̄m̄s abbas
 a b̄to p̄r̄e b̄nardo constitutus: ip̄a
 entissime ferebat amica sibi pau
 peritatis et hūilitatis et subiectionis
 materia eē subtracta. **D**em̄q̄ ferre
 nō valens p̄ speciosa sc̄e quietis
 et contemplandis rachele lupiente
 lyam id est st̄larū negotiorū que
 tos tumultus supponi sibi inuite l̄s
 et renitente sc̄o b̄nardo sarcina
 curę pastoralis deposuit: et clara
 ualle rediens. nobili suo collo
 subiectionis et obediencie iugū ipo
 suit. q̄ nullū nobile n̄ flexibile:
 qd̄ etiā indefessū tūq̄ iugū d̄m̄
 suauē et onus ei⁹ leuē. usq̄ in fine
 uite sue portauit. **C**ū uō uā seruiss̄
 set et fatiscentibus membris vigor
 corporis defecisset. **N**isq̄ quoq̄ varijs
 adūse valitudinis t̄moditatibus
 v̄gēt̄: erat tū anim⁹ v̄gens
 et feruens in ope dei: ita ut ardu
 os oedis labores quos vix robusta
 iuuenū etas tolerare poterat: ip̄e
 senex et fere decipit⁹ patienter
 v̄tuo alacriter p̄curreret. remissi

ones uō et indulgentias misericordie
 q̄ semib⁹ causa passionis impendit
 nō solū minime appetit: verū
 am concedere uolentibus nequā
 acquiescit. **P**actis aut̄ in clara
 ualle t̄ginta erat annis. feliciter a
 gone assumptus. morte let⁹ sub
 iit: nō ab ip̄a assumpt⁹: se de
 ip̄a in assumptione noue uite et
 tūc in aīa et postmodū in corpore
 gloriosissime t̄phatur⁹. **D**e
 cui⁹ t̄s̄itu b̄tus b̄nardo uel
 uent̄ turbat⁹: qd̄ de ei⁹ excel
 lentissima cōsuetudine sentiret.
 in cōuentu fr̄m̄ quodam sermone
 declarauit. **Ad ex p̄dicto sermo
 ne colligit̄ cōsuetudine fuisse
 sc̄m̄ sene hūilitatē in vitutibus.**

Quodsidea lector **Ca. v.**
 t̄q̄ in breui tabula uirū
 p̄ferte uitutis corā oculis tuis e
 legant̄ depictū. ita ut ex s̄ntia
 dicere possis. quā iste b̄tus uir
 in d̄m̄ sc̄is. monachi uigilauit
 fact⁹: qui hoc eadē h̄m̄ et nomē
 sollertissima industria elaborauit
 ut eēt etiā in re ueritate: idignis
 suū fore reputas uacuo nōie
 in d̄m̄ sine uitutis ope gloriā.
Dicebat minime uitutē gradū
 eē ad glām: et uanā prorsus
 gratū fallacēq̄ pulchritudinē quā
 nō p̄curreret illa. **D**icō b̄tissime
 p̄r̄ hūberte longe eāt a te p̄m̄
 cū illud elogiū quo quidā qui

22

m

in memorie

uano noie mōrti absq̄ uitatis
 ope i uita gloriato fuerit: post
 morte terisus fuisse phibet.
Si vestis bulla rasi capud
ampla cuculla. Quequā iustifi-
cet hic hō iustū eēt. O quātū
 distat int̄ lucē et tenebras: q̄
 magnū chaos firmatū ē int̄
 filios ire et filios gracie: quā
 diffarem suām hinc exētes
 eripiūt. fite religiosi. et v̄e
 religiosi. **Nō** eāt hūberti de
 mō fatuar: v̄gnū. q̄ acceptis
 lāpadibus suis detestanda ne-
 gligencia oblit̄ sūt oleū serū
 sumē: sed erat de mō pruden-
 tū de quo nō fuerat adulator.
 sed vera laudator ip̄ius dicit:
 qd̄ fuerat ap̄oito sup̄ oēs hoīes
 quos videat̄ i dieb̄ suis: v̄nis
 idēq̄ pseuerans oī tpe et oī hora:
 pulchre eādē s̄mā lucet alijs s̄b
 diffinōne illā q̄ poeta sapiētē
 diffinit reputans. **Constās** ip̄e
 sibi: totū teres atq̄ rotundus:
 qd̄ ē unū eūdēq̄ pseuerat. et
 oī tpe et oīū hora. **Sciendū** p̄
 teā hūc b̄m virū p̄orato officio
 sub b̄o bernardo i claraualle
 fūctū fuisse: ad q̄ quorū doctriā
 exemplaq̄ uititū vniūsa clara-
 uallis irrigabat̄ sicut ortus
 deliciarū et sicut p̄ adysū d̄m:
 saliebat̄ i singulis et i oīmb̄

fons iusticie i acq̄sitiōne uite etue.
Quia uō memoria ei⁹ i b̄ndicōe
 eit̄ i oīū gr̄atiōne fr̄m q̄ i clara-
 ualle d̄no seruatur sūt: i monū-
 tamento quo sup̄dirim⁹ d̄m rōber-
 tū sc̄dm clareuallis abbate p̄oiti
 qd̄ ē sub arcu i mūro claustrī p̄e
 capitulū: etiā reuerentissimū
 p̄as hūberti venēabile corp⁹ re-
 cōditū est: ubi et locul⁹ q̄ sacra
 ei⁹ ossa seruat titulū noīs ip̄ius
 p̄fert: ut p̄inde fr̄es i claustrō
 sedentes et ex lectione feruentissi-
 ma sc̄e religiōis ei⁹ studia agnos-
 centes: q̄ tanta tūq̄ magnifica
 fuerūt ut ea l̄arū monumentis
 tradē b̄tissim⁹ p̄ b̄narda nō du-
 bitat̄: sil̄ etiā ~~clara~~ tumba sac̄e
 ciner⁹ ei⁹ p̄ ocul⁹ habētes italescāt
 aīs. obliuionē fugiat̄: corporei
 et negligenciā p̄cul a se repellat̄:
 nec oīno nisi p̄ arduos claustrū
 discipline labores coronā mo-
 narchis p̄positā se adeptūos esse
 p̄sumat̄. **De d̄no odone quodā**
sup̄ore i clareualle. Capitū vj.

Hic quidā de senidib⁹
 clareuallis odo notūe
 officul̄ sup̄orato i eādē domo p̄
 plimos aīos strēmie aīministrat̄:
 hō uē paup̄ sp̄ū et hūilis corde:
 q̄ a p̄nis fere ~~domo~~ aīns dom⁹
 illius arduos labores nō solū vo-
 lūtate paupertatis sed etiā dure

necessitatis qua in uoluntate domini
 illa ob penuriam rex sepius con-
 stringebatur tam alacriter percurrere?
 ut tunc feruentior esse in dei laudi-
 bus notaretur? cum corporalibus sub-
 sidijs ex aliqua parte curae uideretur. **T**anta
 autem terat ei mox suauitas tantaque
 mansuetudinis dulcedine tracta-
 bar conuentum fratrum? que prope alias
 occupato assidue ducebat et re-
 ducere ad labore uadens. et tunc
 rediens: ut usque hodie sancta illa co-
 gregatio memoria habundantiae su-
 auitatis eius cum gratulatione eructet.
Cum autem fidelis pastore sanctus bernardus
 in uinis sacri corporis sui crebresce-
 rebat magis ac magis ad depo-
 sitionem uite corruptibilis et terrena
 bene inuoluntatis appropinquaret:
 omnipotens deus qui humilium uota nunquam
 despiciat: huic beato odoni secundum
 desiderium cordis sui concessit: ut
 ante preteritum sanctum ipse decederet: ne
 pro aurea scilicet que sub tanto preterito io-
 cidissime floruerat: ferrea que
 pro subsequuta erat lugentibus
 oculis uide cogere. **Q**uod etiam fu-
 turum esse dominus uini de fratribus priusquam
 fieret: manifesta uisione postmodum
 dignatus est. **A**spiciet quidam frater in visu
 uotis. et ecce pabat uir beatissimus
 bernardus ascendere iherosolimam: usque
 in ipso punctu uicinis erat. **A**d quem

uenerabilis odo reuerentem accedens:
 dicebat se pressurum. **C**uius uisio-
 nis sic ostensa est uitas: ut super-
 dictus uir dei dignus ad celestem
 iherosolimam ubi uera uisio pacis est
 pante iam egredi et paulo post
 subsequatur preteritum sanctum felici-
 tatis legatione preterit. **P**ost pre-
 dictam enim uisionem ipse famulus
 dei odo molestia corporis tactus:
 ad eterna peruenit. **A**d quem uisita-
 dum cum beato bernardo ingressus fuisset
 uides eum pauere et anxiam quasi
 si minus perfecte uixisset: et ob
 hoc anxiam adhuc sanam iu-
 dicio expertaret: sic eum allocutus
 est. **Q**uid trepidas? quid turba-
 ris o anima beata? **A** diebus adolescen-
 tie tue deuotum christo famularum
 in multis et magnis laboribus ex-
 hibuisti: et ecce fecundus.
Proge securus proge: ego tibi uitate
 dico quia recto cursu ad catorem
 tuum peruenies. et frater sanctus coram
 christo apparebis. **Q**uia consolacione
 dilecti patris sui humilis odo robo-
 ratus placidiori uultu ad exitum
 tendens et pro modicum hominem
 exuens morte perdidit: et uitam
 ueraciter ~~fratrem~~ apprehendit. **E**t at-
 que sanctus sanam quam de eo per-
 lerat pie humilitatis obsequio
 uera esse approbaret: corpe sancto adhuc
 in area iacente atque ad lauandum

117

deserret: reuerent' accedens finis
 deo digni uestigia sac' deuote
 osculans e': patent' cunctis osten-
 dens q' to honore digni sint q' i
 exercitijs regule qua' p'fessi su't
 sine dissimulato'e exercitent: et
 i' via mandator' dei sicut i' oib' q'
 diuicijs delectant'. **Benedicti**
 corpus ei' exiuit i' monimeto
 quo pie memorie h'bertu' lo-
 cati diuina ob reuerencia' sci-
 tatis ipius recondite su't: ubi
 felici pausat'oe reuiescens.
 saluatore' expectat. dnm nrm
 ihm xpm q' reformabit coepa
 huilitatis ei' q' figurati' coepi
 clauitatis sue. **Dicit psalmista**
 loques ad dnm. **Quid ad-**
heret tibi sedes iniquitatis: q'
frings labore' i' p'cepto: Si ei
dici liceat: quid e' electis dei ois
p'ssua doloret angustia p'uitis ipis:
 nisi queda' fictio laboris: mo-
 mentaneu' na'pet leue t'bulat'
 ois eor' q' i' p'uita e': in esu' p'oda
 gle opat' i' eis i' sublimitate uite
 etne: ad qua' ueneabilis odo-
 ra' tu' i' aia' puenisse: post-
 modu' i' coepe puenit' e' c'issi-
 me p'at'. **De dno guerrico mo-**
nacho clareuall: p'p'ca abbate
igniaci
Da. vii.
Salute recordacois
 d'ns guerrico quonda'
 abbas igniaci. du' adhuc sub
 disciplina b'ni b'uardi monach' q'

cet i' clareualle: et regulib' sacre
 doctine uerbis lactaret: haut de-
 genere se t'nti p'ris filiu' moib' et
 uita' p'babat. **Tanto** siquide' sub-
 limum arce' uirtutu' conscende' didice-
 rat: quito se'ctius magno dei munere
 de i'corruptiois titulo teste q'scia
 gl'abat'. **Sicut** em' h' q' b' se'ctu
 tanti u' nosse danu' fueat' astrue-
 bant: i' maculata' i' corruptiois
 tu'ca' dute gra' usq' ad exitu' uite
 q'seruauit. **Porro** quite p'uitatis
 & integritatis fueit uita' & co'usa-
 tio ei': q' p' p'uisim' deuotio-
 nis se' ty'niama cotidie deo tara
 cordis i' tendet: d'ns gl'osis & ma-
 festis i' d'ic'is declarae' dignatus est.
Accidit na'q' quada' uice ut ad
 lectione' i' uigilijs legenda' assepta
 eet. **U'q'** se mouet de stallo suo
 ut ad g'du' p'sbiterij uenies sicut
 mo'is erat i' t'inaet': alij quada'
 sp'italis mo'ch' q' sc'w ei' i' d'no
 studio' curiosa' scrutator e' sole-
 bat: no' liuoris ul' i' uide' peste
 tabestens: sed ut exemplis ei' ad
 melio'ra p'uocaret': obf'uabat
 e'ute. **Itaq'** i' t'inaente eo deuote
 an' g'du' p'sbiterij: ecce angela' d'ni
 de celo uenies sup'ducto' f're spi-
 rituali cernente ueste candidissima
 iduit eu': et p' mediu' chori reue-
 rent' deducens usq' ad analogu'
 cu' eo ascendit. **Et** stans iuxta eu'
 quousq' tota' p'legit' l'cone': cu'

multa reuerencia mīstri officio
 finitū ē. **Q**ua plecta rursū p
 mediu chori eū deducens usq ad
 gdu p̄biten p̄seruus ē: illoq̄ sa-
 tisfactione q̄ p̄ l̄as lectiones
 an̄ gdu fieri solet faciente: angela
 recepta veste celesti. ab oculis h̄
 videntis sublato ē. **F**rat aut̄ cui
 dignatione gr̄e dei tā sectū dīne
 maiestatis donū agnosce datū
 fuerat: de gl̄osa hac visione multū
 edificatū didicit ip̄m de quo t̄lia
 vidē meruit v̄e eē dei familia:
 q̄ angelice p̄uitati castimoia et
 innocencia iuta app̄nna tamq̄
 beup̄amū amantissimū dīn tota
 die cū illo ī thalamo s̄e cōtepla-
 cōis moraret̄. **S**uccedente ūo
 tpe venēabil̄ **guy** guerricū fr̄is
 abbas igniaci quale se **i** exhibuit
 q̄ strenue officū sibi cōmissū
 adimpleret: nō ē n̄re p̄uitatis
 edite. **p**lane q̄ sane iūbis doctrine
 fiūt luculentissimū atq̄ discretissimū
 et uē sp̄itales eiū s̄mones quos ī
 sollempnitatibz p̄cipuus ī cōuenti-
 bz fr̄m fecit q̄ a tantoē eiusdē
 ecclie excerpti sūt manifeste de-
 clarat. **V**eterū sup̄nq̄ ille artifex
 q̄ p̄ssuris et t̄m̄sloibz varijs solet
 polire vasa n̄re ut discernat̄ a
 vasis n̄re: cōtinuus et q̄uibz īfir-
 mitatibz h̄m̄ famulū suū labora-
 re p̄misit. **Q**uas ille ī cōmodita-
 tes patientissime tolerabat: sc̄ies

mirū tanto se ī futūo glorio-
 siorē de s̄m̄i regis manibus
 coronā p̄cepturū: q̄lito alacrus
 ī p̄nti c̄tānis agone desudasset.
In hoc t̄m̄ minus q̄ tristabat̄ et
 semetip̄m ualde h̄uiliabat: q̄
nō pene cōtinue cōuentū fr̄m
 deserere et ī infirmitoio iare cau-
 sa **debitis** debilitatis sue cogē-
 bat̄: ut poterat ita fr̄ibz suis
 exēplū cotidiani laboris p̄bē.
 sicut iūbū s̄e p̄dicatōis impēdē.
Derū quidq̄ t̄m̄q̄ habebat de
 exercitio corpali: totū s̄m̄e pie-
 tatis affr̄is et ardes ī deū deuotō
 supplebat. **C**ongr̄it̄ t̄pe debilitatē
 et insufficienciā suā ī quodā s̄mo-
 ne: ita dicens. **A**mici venerūt
 ad me de via: sed nō habeo qd̄
 ponā an̄ illos. **Nō** sū tuedicū:
 et ī domo mea nō ē panis. **I**do
 dicebam ab iūcio. **N**olite me cō-
 stitue p̄ncipe. **Nō** enī debz p̄e:
 q̄ nō p̄t p̄desse. **Q**uomodo at̄
 p̄desse p̄t q̄ nec tuedicū ē nec
 panē ī domo habet: id est nec
 artē nouit qua sciat curare
 nec doctrina habz q̄ sufficiat
 pascē. **H**ec q̄dē dicebam: sed
 heu nō audistis me: p̄ncipe enī
 q̄stitūistis me. **D**uperat igit̄ ut
 q̄ nō potui effuge p̄culū: con-
 fugerem ad remediū: et audire
 sup̄ hoc illud sapientis q̄silū.
Pricipem te cōstituerūt: esto

11

m

me illos quasi vna ex illis. Sed
 ve in: neq; hoc relictū est michi.
 Sicut enī impiticia phibet esse
 sup alios. sic i berillitas esse nō
 parit' mī alios: et sicut spū nō
 suffino ad mīstrandū vbiū: ita
 roge deficio ad p̄bendū exēplū.
 Qui igit' ydoneus nō sū nec
 p̄cē nec coesse vbi poted esse:
 nisi vltimū & tutissimū locū
 eligā scilicet oība subesse: Et h̄
 qdē valeo: hūilia ymo v̄ea
 de me sciendo: nichilq; me
 phibz ymo plurima v̄itas
 monet subeē cūctis aīo: licet
 p̄esse roge officio. Tu dñe dō
 ip̄e es q̄ subeē mōnes & nichilo-
 minus p̄cē iubes: a te ex̄pero
 ut hūile sil' et vtile i mūcto
 me facias mīsteio. Hūile v̄ea
 de me sciendo: vtilem recta nō
 derelinquendo. Illud i sp̄ira cordi:
 hoc mīstra oxi. Da simonē r̄m
 & bāsonatē i ap̄tione ois mei:
 q̄ dixisti. ap̄i os tuū et ego i ple-
 bo illud: ut oīs familia tua be-
 nedictioība repleat. **Quanta**
dispositione dñs guerricū abbas
i obitu suo q̄stiam suā discus-
serit. Capitū octauū.

Perpende lōe sinceritū
 cōscie scī vi huius: qui
 tam fiducialit' sibi facile esse
 p̄nūciat qd' paucissimis & p̄-

fectissimis dīna cōcedit benigni-
 tas: cūctis videlicet aīo subeē q̄uis
 cogunt' officio p̄esse. Sū aut' fide-
 lis sūus dñi guerricū fidelissima
 distibucōne cōseruis suis ānona
 dñi distitita plena diez & v̄ituti
 tūsitū eēt de hoc mūdo ad p̄m:
 tactū egritudine. ip̄iusq; egritu-
 dinis molestia i grauescente. ad
 exēma deductū est. Curiosiq; uō
 cūctos angulos oscie sue eo dis-
 curiente. ne qd' forte eēt ip̄erā
 gestū et iemēdatū. distitū sibi
 iudicem offensū reddēt. & malig-
 nis sp̄iritibz occasiōē calūpm-
 andi p̄bet: recordatū ē libelli ser-
 monū quē ferēt sil'q; memorie
 occurrūt. p̄es statuisse nullū abs-
 q; gūalis cupli licencia libros
 face debē. Et gūit' i genuisens.
 cōuocatis fr̄ibz dixit. En fr̄es dū
 v̄is p̄fertibz iugilae v̄eq; peti-
 tionū parere studui: t̄mē i obe-
 diencie qd' testante s̄o samuele
 q̄i stels ydolatre est i curri: libellū
 quippe sinonū quē rogatū v̄o
 dictam. temerarie m̄nis absq;
 licencia cupli gūalis edē p̄sūpsi.
 Quapp' quātocius illū afferētes
 igne cremate: ne p̄ culpa i obe-
 diencie v̄ltricibz ḡhehēne flāmis
 tradat' cōsumendū. Dei uō p̄u-
 dencia accidit: ut iā talis qua-

simili susceptis ceteris: deo aliquid
 melius pro nobis et Thoro disponen-
 te: ne videlicet sancta ecclesia ipsius et
 precipue cisterciensis ordo, tante
 eruditionis gratia privaretur. Mirabili
 namque temperamento, ita liberalis
 sanctae lepos et voluntarie illo tunc
 et christiane simplicitatis humili-
 tas, sic seo repleverat: ut non
 minus minus onerosa veritatem
 gratiosa valde sit legentibus. Por-
 ro igitur eloquium domini vehementer
 quod in sermonibus eius invenit: ita
 movet afficit et accendit legen-
 tem: ut durissimus corde sit: qui
 non ex eorum lectione operatus ad me-
 liora proficere studeat. Sic itaque iustus
 et timoratus servus domini, delicto
 quod ostentam ipsius remeadebat,
 severa examinatione correctus: ala-
 crius iam et pensis ad celestia
 suspirabat: christi domini iocundissi-
 ma et beatissima presentia votis et
 desiderijs sanctae devotionis require-
 bat: qua etiam post modicum mor-
 talium misera consortia relinquit.
 sicut pie credimus factum promeruit.
 De domino roberto monacho pgea
 abbate. Caplin nomu.

Omnino roberto quodam
 domus dei abbas: et sancti
 bernardi secundum carnem propinquus:
 in adolescentia sua iugiter dominum suave

et omnia eius levia apud cistercium
 susceperat: postmodum vero reve-
 rentissimo viro dei bernardo pro-
 clarenallis abbate constituto: sub
 ipso seodem cenobio celestibus
 disciplinis instituebat. Cuius
 doceret a pio patre curis tunc
 uia sacris orationibus repellere:
 petulantes inquietos adolesce-
 ntie motus labore manuum vi-
 gilij et ieiunij edomare:
 delicatam adolescentem pusillan-
 tiam iunctis: sacrorum quoque
 exercitiorum assiduitate pressus:
 nunquam patienti verbum postergum
 mouentis audiebat. Interea clu-
 macenses fratres audientes quod idem
 frater adolescens ordini cisterciensi
 se reddidisset: indignati sunt ve-
 hementer: asserentes eum hoc iu-
 ris ratione, nullo modo facere potu-
 isse: quippe qui ipse monasterio
 a parentibus sub regula sancti
 benedicti pueri professus fuisset. In
 astipulatione etiam sue asserentis
 monstrabat fratrem: quam a parentibus
 ipsius cum eo clumacensi monas-
 terio fuisse donatam memorabant.
 Cuius auctoritate beatus bernardus preme-
 rent ne eum publice repetere presume-
 rent: ad callidiora sese argumenta
 vertere. Hissus est namque pro quodam
 ab ipso summo prope magnae illius

m

domus ut si fieri possit blandi-
 cius et suasionibus suis iuvenire
 illi conveniret: quatinus abdi-
 cato & castrensi ordine domoque
 clauallis relicta, spontanea
 uoluntate cluniacum se transferret.
Veneres itaque memoratus pro
 claraualle: specie pietatis quam
 facis in vultu et habitu predebar:
 natus habere debebat. **Sed** heu.
Misere tuta fides: idcirco fallimur
omnes. **Heu.** ve illud quod iten-
 tat proci tra in gredienti dua-
 bus vns: cuius cor et cor diuer-
 berat ostendam: in ipsa quoque re-
 ligione quod sine genuitu dice-
 no possumus dupliciter et
 maledictis spinas germinare
 quas deprehendit. **Hic** enim de
 quo loquitur pro. conueniens
 in gressos fratru: petebat sibi dai
 licentiam loquendi fratri roberto:
 gra vistandi & solandi eu
 se venisse testatur. **Sed** quod hoc
 tui vio negaret: **Cuius** non
 ideret nouum xpi tyrunculum de
 tanti sensu edificatoris uerbis
 uertus inuenta cape: quo
 validior ad uicia pulsanda effi-
 ceteret. **Sed** heu pelle sub ag-
 rima deprehensa e mens lupi-
 tia: et quod debebat ad uirtutem

puocue: suadet rudi adhuc mi-
 liti statione sua desere: arma
 pice: nec tam spontanea quam
 uoluntate inuicem crudeli hosti se
 vltro trade. **Quid** plura: **Suadet**
 & psuadet delicato adolescenti
 duos cluniacensium labores
 fugere: cluniacensium mollia car-
 neque magis quam spiritu redolen-
 tia instituta cape. **De** quibus
 itaque ouicula lupi: nesciens se
 in horrendum apostasie rube bara-
 trum. **Venerabilis** autem pater buardus
 licet factum hoc egerit ferret:
 dissimulauit tamen: ne ledentibus
 se uel aliquo talione reddidisse
 uideret. **Postea** uero cum aliquod diu
 dissimulauit: eundem fratrem statuit
 per epistolam reuocare. **Quo** dictante:
 dominus guilhelmus riuallis monasterium
 postea primus abbas in uebrana
 scribens eandem excripbat episto-
 lam. **Erant** autem ambo presbiteri sub diuio
 sedentes. **Ad** dictandum quippe se-
 cretus: monasterium septem celsi
 fuerat. **Subit**o autem inopinatus
 ymbes erupit: et is qui scribebat
 sicut ipso referente didicimus:
 cartam reponere uoluit. **Ad** que
 pater stans. **Opus** inquit dei est: scribe
 ne timeas. **Scripsit** ergo epistolam
 in medio ymbes: sine ymbre.

Si enim undique plueret: carta expo-
sita iustus opuit cavitatis: et qui
dictabat epistola redula quoque
piscis conseruabat. Et hec quidem
epistola: ob tam grande miraculum
in codice epistolaz eius non timore
prima est a fratribus ordinata. Eiusdem
uero epistole textus hic est. **Satis**
et plusquam satis sustinui dulcissime
fili roberte et cetera. Quam pri-
culi sit professu cystriensis ordi-
nis ad alium ordinem se transferre.

Hoccepta itaque et plecta hac
epistola: frater ille mox ut
diligentis se abbatibus et proximis
suis caracterem recognouit: uen-
dens quod iustis cavitatis uisceribus
calamum timeat: si etiam conside-
rans quod dissimilibus studiis in loco
ubi tunc manebat et illo quem in
consilio reliquerat uiuere: quicquam
resipuit: et licet sero se errasse
ul' potius ab alijs terrore missi
in genuit: spiritum libertatis demum
tota mente concipiens. locum quod
inordinate petierat ordinate de-
seruit: et claruualle rediens.
sub disciplina beati patris bernardi
in tantum present: ut succedentibus
uirtutum incrementis reuolueret quod do-
minus dei dicitur postmodum abbas
sit institutus. **Explicit** docent

hoc exemplo omnium hominum
cystriense ordinem professum nequaquam
absque graui periculo anime sue ad al-
terius religionis professores deduc-
uere posse: uero ut quod uerum est
ingenue fateantur: maius bonum
quod emeruit uictis deseruit perdit:
et minus bonum quod in maius elige-
do sibi illicitum fecit tunc in se-
quitur: in super etiam sedissimum apos-
tasiae cauterio iustis. pietate consu-
sionis notum nisi resipiscat eua-
det. **De** ad assertorem tunc remio-
to dubietatis scrupulo. fides
adhibeat: quoniam in ore duorum ul'
trium testium stat omnino uerbum: ad-
huc aliud exemplum in astipulatio-
ne uirtutis subnectimus. **Abbas**
quidam de filiis clauualis in partibus
italie abbatibus suis alias re-
ligiosis. pro quadam in culpa sua
ab officio placitis depositus est.
Qua deiectione sua minus
patienter ferens quam debet: in diserto
quoque dolore stimulatus ordinem
cystriense deseruit: et dum ma-
censi se contulit. **Ubi** dum aliquo
tempore in simplicitate cordis stu-
dio secundum ordinis illius instituta
seruaret: omnipotens deus qui solus
simplicitate cordis inuenit propter
torem laborum ipsius quos in ordine
illo cystriensi desudauerat.

m

recordatus? p̄ reuelationē ei sumi
 are dignatus ē: q̄ neq̄q̄ t̄ordie
 illo aīam suā posset saluare?
 quippe et si t̄ oculis hominū t̄ iu
 uoxi bono stāe vidēt̄: aū ḡpper
 tū tū ip̄ius a maiorē cecidisset:
 ideoq̄ t̄ iuuq̄ bonū t̄ uois oībq̄
 sibi ifructuosū fecisset. **Hac**
 itaq̄ reuelatione seuer ille sa
 lubit̄ aīnōm̄: gr̄e dei se t̄
 unseicōdit̄ ab errore suo re
 uocanti neq̄q̄ t̄ ḡtus extitit:
 sed cōtinuo a p̄cipio p̄uāca
 tōis pedē rēthens. clarauallē
 q̄ tōnq̄ redit̄: ibiq̄ de p̄teito
 errore suo p̄uāca agens. et de
 t̄iceps uitā suā i sc̄a cōiūfārde
 ḡsumas: bono fine queuit.

**De b̄e memorie reynaldo
 mōcho q̄ uidit̄ b̄m̄: fr̄es me
 tentes vi
 sitate. m
 xi**

T cenobio claciuallis
 fuit mōcho q̄dā religiosq̄ et
 bonoz memoria digna noīe
 reynaldq̄: vir bone simpli
 citatis: times deū et retines
 innocētia suā ab ifancia sua
 usq̄ ad senectū. De hoc senior
 ille q̄ que sup̄diximus de religi
 osis p̄sonis ordīs nr̄i p̄cipue
 de senioibq̄ tū monachis quā
 cōiūsis sue claciuallis plura
 l̄arū motiūētis tradidisse:
 que nichilominq̄ eādē fide qua

ille ea cep̄ssit nos hic iferuumq̄:
 ita sc̄bit. **Vir d̄ni reynaldq̄** licet
 ante cōiūsiōē suā p̄ t̄ḡnta aīos
 et t̄ hitu seculi dēgeret nō tū secu
 lait̄ uirt̄ sed opibq̄ pietatis semp̄
 ifistes i corpe suo glouificāē et por
 tūe deū sollicito fuit. **Nā** int̄ cetera
 bona q̄ corde integro faciebat etiā
 corpis integritate d̄no dedicauit:
 cuiq̄ opitulante gr̄a i centina libi
 d̄ni et carnis spurcias ab utro
 t̄ris sue usq̄ i die mortis ipolluto
 calle t̄isuit. **D**iscepto nāq̄ monas
 tuo h̄itū i monasterio sc̄i auandi
 uiginti et eo ampliq̄ aīos ibidē
 i sc̄a ḡiūfārde t̄isegit̄: ubi et sc̄itatis
 sue nō p̄uū spernūe oītibq̄ dedit.
 Inde maiore uirtutū ardore flāmas
 reus. ad domū claciuallis dei emi
 latōne se ḡtulit: antea tū p̄uouitq̄
 a deo reuelatōibq̄ multis uirtos
 uō labores: quātas ne molestias
 a fr̄ibq̄ ordīs illiq̄ d̄ni felicibq̄ actibq̄
 eiū t̄uiderent̄: et ab ista mōi p̄po
 sito eū auctere cuperēt. b̄tus ille
 ptulit sup̄sedeo d̄ne: **d̄ne d̄ni**
 legentiū tedio uelim ḡsile. **D**is
 ceptis aut̄ i claraualle illo ad
 nouā miliciā uilit̄ se accingit̄:
 et ex milite ueterano. fortissimū
 se nobis tyrouē exhibuit: i la
 boribq̄ i uigilijs i ieiunijs ceterisq̄
 sancte disciplinē obsequijs sc̄ipm̄

*Sedi p̄p̄
 f̄uante
 et labraute*

tota die mortificans. Habebat aut
 incessant orandi studium: et oratione
 inlabile affluencia lacrimarum. **Qua-**
 da igitur die cum labore triticie
 messis cum ceteris fratribus erisset: se-
 gregatus paululum a conuentu cum
 magna animi delectatione cepit ituci-
 tuentes: secum reputans puerum et
 animans quia videlicet tot sapientes
 tot nobiles et deliciae ibidem viri
 pro amorem christi laboribus atque erup-
 tionibus seipsum exponerent: et ferue-
 tissimum solis ardorem cum tanta ala-
 critate susciperent ac si octo deli-
 ciarum suauissime ~~et~~ fragrantiae
 poma decerperent: vel in mensa
 laucioribus epulis plena delicio-
 sissime conuenerent. **Unde** ergo pro-
 tensis caeli oculis ac manibus gratias
 deo offerebat: quod eum tanta sanctae multi-
 tudini quamuis indigni et peccatores
 adiungerat. **Quia** heret filia animo vol-
 ueret et pro inueniunt leticie se-
 ipsum vir caperet: cum subito apparue-
 runt ei quasi tres matrone venerate
 vultibus roseis et candidis vestibus
 eminentes. **Quarum** una quam prede-
 bat: veste fulgentior forma venis-
 tior: et statua pretiosior apparebat.
Descendebat uero de monte appin-
 quo et appinquo conuentum suum:
 in ipsius montis late fruges meten-
 tum. **Quas** cum ille vidisset pro minima

animacione turbatus et obstupescens:
 erupit in uocem huiusmodi. **Domine** deus
 inquit quam uana sunt iste fete tanta for-
 mose tam reuerende: quam propter
 aliam consuetudinem feminarum con-
 uentum uero appiant. **Et** dum
 illa diceret: assistit ei quidam re-
 uerenda canonicus stola candida
 cooptus: qui dixit ad eum. **maior** illa
 quam ceteras praedit: ipsa est uirgo
 matris ihesu christi maria. **Aliae** que
 sequuntur: sunt sancta elizabeth et sancta
 maria magdalena. **Ille** dum au-
 disse matrem domini noiae: commota
 sunt omnia viscera eius super pietate
 uocis illius quam uehementer amabat:
 iterum pro uocem edicens. **Et** quo
 tendit domine in quo tendit domina
 nostra. **Quia** ille respondit. **Ad** visitan-
 dum messores suos uenit. **His**
 itaque dictis: persona quam loquebatur re-
 pente disparuit. **Quo** uiso: uir
 dei plus magis intra se stupuit.
Et reductis oculis ad sanctam
 dei genitricem et ad comites eius:
 attento visu intendebat in eas.
Ille autem modestis gressibus ite-
 dentes: uenerunt una per aliam
 usque ad conuentum. **Quae** cum in-
 troissent: separte ab invicem dea-
 bulae ceperunt tamquam gratia visita-
 tionis huc atque illuc inter monachos
 et conuersos. **Et** dum ita facerent:

tandē ab oculis tūentis euamie-
rūt: seseq̄ ī celos vñ venerāt
recepērūt. **P**orro vir dei here-
bat fixus. & de loco mouei nō
poterat: usq̄quo maculū fini-
ret. **Q**uātū uō de huiusmōi vi-
sitatione p̄fecit: quātū ue iamōe
dei et ip̄ius b̄fissime genūtis
extreuit: enmūlanda cōiūsaō
eig & cotidiana uicū tūmenta
monstrabāt. **M**ultas quidē et
alias reuelaciones sepe diuinit̄
accipiebat: quas tū ad deuītā
dū cenodorie uicū retire q̄m
dicē maluit. **N**ā et hāt eandē
quā p̄ octēimū fere silētō p̄sseāt:
p̄no tpe id est q̄dragimā diebosi
bene meūm aū obitū suū: iūta
& quodānō coacty tū ligō dig-
no tli occasione patefecit. **Q**ua-
dam siquidē die cū de salute
aīaz aūbo familiarit̄ loq̄rent:
ego sciens eū virū iustū et a
dño sepius uisitātū: ī ea cōfi-
dentia qua eū diligebā et me
ab illo diligi sentiebā: ausq̄ sū
suscipiat et petē aliquid ab eo.
Itaq̄ p̄p̄ amore xp̄i & p̄p̄ mise-
rationes eig cepi illū medullit̄
obsecrāe ac uehement̄ īsistē: ut
ad honorē dei. unā aliquā ex
suis q̄solacōibz tū manifestāet:
illā s̄q̄ de q̄ me magis edificā-
dū eē censēret. **T**ali igr̄ obse-
cracōne ap̄pulsq̄: sup̄dictā uisi-
ōnē tū narrauit. **B**ed q̄ tandē

effectū: **T**estis ē ip̄e d̄s quāto timōe
& tremōe. quāta lacrimaz ī uindacōe
q̄ntis genūtibz & suspirijs eā pro-
tuleit: ita ut genūtibz & singultz
a fūdo cordis erūpentes uocē lo-
quentis frequētius intrūperēt:
tāq̄ si eadē hora ip̄am ceruēt
uisionē. **F**uolutis aut̄ p̄p̄ea diebz
q̄tuordecim: apparuit ei p̄ uisū ip̄a
eadē regina celoz et dñā āgeloz:
īcidens ac p̄parans ei ornāmēta
caudida & p̄ciosa quibz ī p̄xmo
uestiendz erat. **Q**ue cū p̄parasset
colligauit ī unū: et recedēs de-
tulit ea secū. **R**ed cū ille uidisset:
subsecutus ē eā: et clamauit pa-
tergū eig dicens. **E**ya mi dñā
mea desiderantissima: q̄m ha-
bitūz sū ista que mī p̄parāe dig-
nata es ornāmēta. **H**ui sc̄issi-
ma dei genit̄e ait. **N**ū uenies
ad me: tūc recipies ea. **O** uisio
uisio leta: o p̄missio c̄ta: que
utiq̄ tanto certior extitit. quāto
celertus exhibita fuit. **H**anc
igr̄ factō introuit ad me ille
dei seruus: tūq̄ ī firmū uisita-
tūz. **E**go em̄ egrotabā p̄ue
usq̄ ad mortē: et eāt languor
fortissimq̄: ita ut de sospitate
mea eadē medici desperarent:
& ob hoc die p̄cedenti fui iuncty
oleo īfirmoz. **I**lle uō cū uenis-
set ad me multo pietatis affcū

D

opasso est michi: et ut posset
me ~~aliqua~~ aliquatenus consolari re-
tulit michi ista qua eadem nocte
viderat visionem: reputans scilicet
atque demerens quia non propter ipsum
sed propter me facta fuisset ad eum.
Erat enim humilium corde: et nichil
tale presumens de sua scititate. Cui
ego mox respondi. **N**oli queso
pro amantissime: noli benedictio-
ne tua interpretacione sumi a te
alienae. Ornamenta que tibi sunt
celitus parata: nunquam alterius erunt:
sed miserante deo salua tibi
et integra permanebunt. Tu vero
pessima illa visitatrice tua instant
efflagita: ut in beneplacito misericordie
sue alia quam voluit tibi parare
ornamenta dignetur. **P**otes enim atque
benigna est: diues in omnes que invocant
illa. **Q**uid multa? Ego qui morti
proxima estimabat: uelle uolle re-
uocatus sum ad tolerandas uite huius
erumpas. **I**psa uero qui sanguis videbatur
atque in colubis: non amplius quam vi-
ginti quibus diebus propea superiuit.
Qui tandem cursu uite felicitate exarto:
corruptibilis carnis idimenta de-
posuit: et stola immortalitatis per-
bissimam dei uirginem cui deuote
seruierat iuxta fidei promissionis
illius absque dubitatione recepit. **N**on
est autem silentio pretereundum quod iste uir

dei ante diem sextum sue dominice dum
in ecclesia sola post completorium orationem
isteret: repente pulsata est au-
ribus eius tabula defunctorum duobus
ictibus tantum. **Q**uo ille audito. sta-
tim exiit: et in firmamento percipit.
putans ibi aliquem de fratribus firmis
esse moriturum. **S**ed dum cer-
tius agnouisset. nullum ibi tunc
in certis positum: uenit enim in me-
tem quod ipse esset propter quem hoc sig-
num factum fuisset: et quod in sonitu ta-
bule sua migratio significaret.
In hac igitur memoria mortis sub-
ito toto in fremuit inuasitque timor
eum atque horripilatio carnis: et
cepit ilico febricitare. **E**t in quies-
cente morbo: tandem ad extrema
peruenit. **P**orro bene uigilans et uiris
salutatione quam antea semper fre-
quentare solebat: quod diu in lecto
decubuit pene incessanter corde
et ore uoluebat: atque cum uerbis
eiusdem dulcissimi oraculi fe-
licem animam exalauit. **C**ontigit
autem consensu quedam religiose con-
uersionis et boni testimonii uirum
ipsa die ~~in~~ migrare ad dominum:
ita ut ambo exequie simul ce-
lebrentur: et in eodem maiusoleo
ambo prope tumularentur. **E**t dum
ista fierent: uisio cuidam spirituali
demonstratum est in uisione quod duo

mj

pulcherrima templa fabricarent
 i claravalle: unū i firmitorio
 monachorū: alterū i firmitorio
 quisorū: sed p̄mū illud hoc altēo
 longe nobilior eāt atq; honestior
 ul' venustior. Constat igitur quia
 i gemina q̄structione templorū
 i gemino ictu tabule mocturorū
 designata sit euident' p̄ciosa
 i aspectu dñi moēs amborū. Tem-
 plorū differentia merito distan-
 tia idicat: q̄a quāuis utrūq;
 sc̄m: tū altēo altēo sanctiorē
 existē credim' apud deū: de
 cuius misericordie thesauris
 tū quilibet eorū accepit: quātū
 nū grē i p̄tati dignata est. **De**
monacho q̄ tabula defictorū
i signū moctis sue audiuit. En

Eodem mense quo p̄dō
 dei seruus migravit
 ad dñm: contigit ibidē aliqd
 factū hē. Erat tēodē mona-
 stēo sac̄ta quidā noīe gher-
 arduus: vir bonis moribus
 pollens: et bene religiosus. Hic
 iurta p̄phete q̄silū iugū dñi
 portauit ab adolescētia: et le-
 uauit se sup se: qm̄ cū adhuc
 tenellus eēt et fragilis: manū
 suā misit ad foecia. Lactatus
 itaq; i manuilla regū i casta
 disciplina felicit' educatus:
 creuit atq; p̄fecit semp i

melius: i magno dei mīnē car-
 nis corrupcionē sicut familiāes
 ei' testant' tāq; si fuit ceptus.
 Appropinquante autē hora q̄ de mūdo
 ad deū trāsire debebat: die quadā
 cū i ecclia post op̄letorū more
 solito remanēt: fr̄s est repente
 son' i aurib' eius ac si tabula mo-
 rienti' crebris ictibus p̄cutēt.
 Ad dñm ille audiet: putauit quē-
 piā fr̄m i firmitorū tū obie.
 Post paululū uō ubi c̄tissime
 conuerit q̄ somnū illū nullū
 hominū fecit: subit aīn ei' tabu-
 la illa p̄nōstica: quā vir dei
 reynaldus ad iudiciū sue doctōis
 audierat. Iā em̄ exierat s̄mo iste
 int' fr̄es: et stupidos attonitosq;
 reddidēat unūq;: et dñm ita re-
 cogitāt: ascendit i cor ei': q̄ ip̄e
 p̄ signū illud moctis debitū solue-
 roget. In hac autē memēria moctis:
 subito pili carnis ei' iheruerūt:
 i timor' i tremor' uenerūt sup
 eū. Potius ergo iuasit eū p̄emp-
 toria felicit': i infra decimū diē
 moctē q̄sūptā felicit' emigravit.
 De cuius pia deuotionē illud silēre
 nō possum: q̄ q̄i diuinitā fr̄m
 ab eo ul' potius deo mīaculū ui-
 dim' et gratulati sum'. Nā
 cū ultimū sp̄m iheret: trib' q;

aut quatuor hœcis manus uictas
atq; ptensas tenuit inuobiles cõ-
tra cruce: ac si aliquo fine col-
ligate essent. Et cū cetera corpus
membra huc atq; illuc urgente do-
lore crebrius actitaret: manus tã
quas ut diemq; tẽdebat ad cruce
mũq; ab inuice separant: nũq; aplũ
ad se retraxit: et quid uiuus se-
pius actitasset etiã moriens in-
dicauit. **De seruo dei peto qui
solum eãt uidẽ dñm tpe sacrificij**

Pater ceteros qui t bñ **Ca. xiii**
illa domo clareuallis exemplis
exhortacõib; et orõib; scissimũ
p̄is nr̄i bñardi t̄robur sp̄uale
spiritalẽ exercebant et uirtutũ arte
conscende didicerat: senex eãt
quidã noĩe petrus cognomẽto
tholosan; uir malte p̄nitatis
magneq; deuocõis. Huc unũ
semp a puẽdo studiũ atq; deside-
riũ fuit: seipm crucifige mũdo:
et mũdũ sibi. In iuuentũ aĩ etate
anteq; cisterciensi se submittet or-
dini: habitauit t̄ solitudine labo-
rib; et ieiunijs multis ueterẽ
hominẽ t̄ se mortificans: et sacrifici-
ũ sp̄us cõtribulati cotidie dñõ t̄
ara cordis imolans. Deniq; herbis
agrestib; et pane leruina cõfecto
ingit utens multo ibi tpe xpõ
militauit: et inuã bella tẽptacõ-
nũ a spiritib; malignis p̄tegente

se dñõ fortit̄ superauit. Post-
modũ aut̄ q̄pta celebri fama
de sc̄itate bñi bernardi abbatis
atq; ip̄ius monastij clareual-
lis: cū magno spiritalis desi-
derij seruoẽ ad eũdẽ locũ se-
gularit̄: quatenus t̄ tanta q̄q̄ra-
cõne iustor̄ uelut t̄ tabernaculo
dñi t̄ sc̄ritate et abstõsione
a turbine et a pluuia tucior̄
inueniret: sub disciplina p̄dñi
p̄is qd̄ sibi d̄erat p̄fectõis
cõsecutũ: ubi etiã p̄ multos
años xpõ dñõ felicit̄ seruicus
usq; ad exitũ uite sue p̄seuera-
uit. Huc aut̄ cū adhuc iuue-
nis esset dñs p̄ uisũ appare-
dignat; ē residens t̄ throno
sublimi: et sc̄or̄ milia cū eo.
Uidebat̄ aĩ ei: qd̄ ad iudiciũ
corã dñõ ducet̄. Nũq; t̄ uende
maiestati p̄sentat; fuisse:
pauid; ac t̄nebũd; p̄ndit
ad pedes sedentis t̄ throno:
flagitans ut sui misereret̄.
Dixit aĩ illi dñs. Quid t̄ vis
faciã? At ille. Dñe ut salua
fiã. Et dñs ad eũ. Vade cito
comite ad seruiciũ meũ: et
t̄ eo ingit̄ p̄seuera: nec d̄erit
tibi salus quã postulas. Hãc
ergo p̄missione firmisimũ
p̄ignũ etiã salutis habens

temptatōis paciē sue modū ex-
 cede: defuncto consilio statuit
 seipm abscondere: malens in hac pte
 apud deū picitari: q̄ in baratri
 luxurie labi. Itaq̄ nil aliud expec-
 tabat: nisi ut nouacula ul' ald
 quodlibet ydoneū ferramentū
 repire posset. **Verū** misericors
 d̄s et misericors d̄s ille adiutor
 in oportunitatibz tribulatiōe: ille
 qui solus labore et dolore aside-
 rat: famulū suū noluit in tanto
 agone deserere: sed fecit cū tēp-
 tatiōe puenire: ut sustinere posset
Itaq̄ documentū apparuit angelū
 d̄i in forma iuuenis dicens se me-
 dicū esse p̄tū: et ei rei grā ad-
 uenisse: ut eū sanaret atq̄ ab ea
 passione sanaret. **Quo** ille ḡtante
 accepit: et uolūtatē eiꝝ cōtinētū
 seipm exposuit. **A** quo dū incidit:
 tolerabat in oī paciā serantis
 manū: et doloris acerbitatē.
Cūq̄ euigilasset: amputatiōe
 illa in se ueracit et materialit
 factū esse putauit. **O**bi uō agno-
 uit mēbra quidē corpis integra
 sibi manere: temptatiōe autē ra-
 dicitū in se abscisa: ita ut nichil
 oīno molestū postmodū ex ea
 sentiret: diuine clemencie sicut
 dignū est grās referens. **C**ū autē

tanto acius curre viā man-
 datōe dei: q̄to bonitate ip̄ius
 in suis tēptatiōibz largius ex-
 piri uerueat. **A** hoc itaq̄
 tpe extinctis tēo passionū
 carnalium tēntibus: cepit illū
 d̄s in benedictiōibz dulcedis
 sue uisitare: et implere splen-
 doribz aīam eiꝝ: ut ex suā
 dicere posset. **Secūdu** multitudi-
 nē dolorū meorū in corde meo:
 consolatiōes tue letificauerūt
 aīam meā. **Et** tūc ergo et de-
 iuceps tēpante d̄no ferus
 arundinis: quieuerūt ab eo
 penitus stimuli carnis: et re-
 quieuit sup eū sp̄s om̄ise
 consolatiōis. **M**agnificauit eū
 d̄s misericordiā suā facit cū illo:
 thesaurizans sup eū iocūditu-
 tem et exultatiōe: atq̄ in bonis
 oīnibz faciens desiderū eiꝝ.
Quē eū diu potauerūt uino
 salubris amāitudis: postmo-
 dū tēbuaē dignatus ē nectare
 suauissime cōtēplatiōis. **I**nter
 cetera uō dei dona speciale
 accepit deuotiōis grām tōde:
 p̄cipue uō uō in d̄ni corpis
 et sanguis cōsecratiōe. **U**nde
 fr̄es qui ei ad missā m̄st̄bāt
 satis semp̄q̄ mirabant̄ in eo

m

redūdantiā lacrimarū: q̄ totū
 ibidē affluē solebat. Reuela-
 bat ei dñs de secretis celestibz
 magna & multa: atq; inuis
 consolacōibz eū seu dormiēdo
 seu vigilando seu etiā mēte
 errēdo: creberrime visi-
 tabat. **Que** si oīa lris cōmē-
 datē: magni uoluminis
 q̄phēderet quātitate. **Vnde**
 quia longū ē atq; onerosū
 etiā illa q̄ de eodē uis b̄to
 q̄pta sūt. tū. vniūsa stilo
 expmē: vniū ex hīs saltē
 qd̄ stimulantē q̄stia penitē
 retūe nō audeo: sicut ab ip̄a
 ore audiui spēalit refero.
Quod quidē dē aut tū ē:
 ut ex vno hoc a fidelibz au-
 ditōibz ceterā credi ul' esti-
 mai facile queat. **Verē** si
 quidē & uultū verē deū
 n̄m offendē si rem glōriosa
 atq; mirabile q̄ ul' in soli ul'
 forte rarissimū credita ē ab
 eodē dei famulo quorū tū
 nullū hodie sup̄eē existimo.
 silentio meo p̄re p̄mittū: ī
 qua deū glōrificai & multorū
 fidē atq; deuocōne edificai pos-
 se cōfidim. **Igit̄** dū sacris
 altāibz offerēs uiuifica sac-
 timenta ut b̄s astaret: ī ip̄a

p̄ceptōnis hora tenenti ī iudicibz
 sup̄ calicē sac̄m̄ dñi corpus:
 apparebat ī p̄p̄e puuli spe-
 ciosi puuli ille speciosū forma
 p̄ filis hom̄i uerū d̄s & uerū
 homo dñs n̄r ih̄s x̄p̄: ille
 tūctis & hūilis corde: q̄ se ip̄m
 sapiētibz et elatis abstrūdē
 & puulis reuelatē q̄sueuit. **Quo**
 cū ille ceruēt: tremescūs p̄
 fulgore atq; reuerētia maiestatis
 illius: claudēbat oculos suos. **Nō**
 eū audebat respicere cōf̄ dñm.
Qui etiā tū clausis oculis uide-
 bat eū sicut ap̄tis. **Itaq;** declina-
 ret uultū suū ī altē p̄tē et ali-
 quādū manēt p̄ palpebris obductis
 facieq; sic aūsa: uidebat eū nichil-
 omniū sicut ante se positū: ali-
 quū sup̄ manū. aliquū sup̄ brachi-
 ū suū. mirū uidelz atq; ineffabili
 modo: tāq; si modo alios oculos
 habēt ī occupacōe ul' t̄mpore
 defixos quibz eū ītueret. **Hac**
 aut tū dulci atq; mirabili reue-
 lacōne nō semel aut bis sed fre-
 quēt̄ ille uir dei letificat̄ est
 adeo: ut plerūq; p̄ quatuor aut
 quūq; menses singulis fere die-
 bus illi apparēt. **Que** si aliquis
 diucius int̄dū tardāē uideret:
 tanta illi terat cū deo familia:

In 1a. c. 2. d. 1. p̄p̄e
 apparet 3. l. 1. d. 1.

ritas: tanta de eius pietate fiducia: ut ipsius sacrificii assumptione pertelaret: nec facile illud vellet explere: donec reddita sibi leticia salutis dei. consueta benedictione mereret accipere. Hec ergo sicut iam dictum est fideliter ac simpliciter narrare curauit: quemadmodum ipso tantum gratia collata est referente cognouit. Nam cum ei familiariter affectu propter sanctitatem eius adherere satageret multumque de eius solamine atque allocutione pendere: hanc ab ipso visionem. sicut et alia multa precibus magnis et quadam violenta caritatis excessu: ea tantum aditione ut nulli ante obitum eius presumere indicium quod et facile potui obseruare. Quo namque postea tempore suspensus felicia tandem assumptione agone collectus est ad patres suos cum quibus tunc proprio deo in claraualle quiescit: ubi religiose quisque superius quoque die claudere die ardentem deuotionem se optauit.

*De venerabili guilhelmo monacho
quem angelus domini pro culpa sua corripuit et penitentiam iuravit. Ca. xiiii.*

Sabat eodem tempore in claraualle monachus quidam venerabilis nomine guilhelmus: etate prope et religione proventus. Hic annos ferme quinquaginta in habitu monachali domino seruens: carum suam cum vicis

et cupiditatis assidue crucifigebat: longumque diutino cruciatu martirium trahebat. Quod priusquam cisterciensi ordini se contulisset: multo tempore vixit in monasterio sancti abbas albi andegauensis. Obi religiose quisando formam bonorum operum seipsum exhibuit: et magne sanctitatis spectamine eiusdem loci fratribus demonstrauit. Unde etiam tunc ab abbate quam ab universitate agnitionis in magna reuerentia habebatur: et diligebatur ab omnibus. Erat autem in possessione monasterii quidam locus: qui magis solitaria magisque quieti religionis videbatur accommodatus. Ad hunc igitur cum paucis fratribus auente abbate se contulit: ubi in cellula angusta reclusa annis plurimum habitauit: ut et arctiori quiete seipsum affligeret: et de anteriori comminatione sua in firmioribus fratribus molestiam non ferret. Itaque ieiuniis et orationibus dies noctesque aggerimus: non modo carum edulium et lautiores epulas quibus tunc frater illi ex pristina monasterii consuetudine utebantur siuidem recusat: verum etiam cibo quadra-

m

gestinali et ipsius aque potu
 sepius abstinens perissimo victu
 corpus debile sustentabat. **H**ic
 autem continentie situte non sine
 difficultate magna obtinuit.
 sed post longum tempore cruciatu
 per tenarrabiles gemitus sin-
 gulis coepante gratia dei: tandem
 geminas ventis et gule illece-
 bras cum ceteris vitiis a propriis se-
 dibus extirpavit. **Q**uadam itaque
 die cum venisset ad eum salutandum
 unus de senioribus mona-
 sterii: precepit ei carum refecti-
 onem apponi: eo quod debilis et
 longo itinere fatigatus esse videtur.
Senex vero ille respondit se nullo
 modo carum cibum gustare: nisi
 ipse qui amara iussu causa
 caritatis secum inde reficeret. **I**n
 familiarum amore et persuasione
 quodammodo coactus: atque ipsius
 ut postea fatebatur obsequium
 quantumlibet aviditate illectus:
 ut comedere acquievit. **F**ruito
 itaque prandeo: senex amico suo
 valescens ad monasterium re-
 dijt. **P**ost cuius discessum gressu
 frater ille ad se reversus cepit a fructu
 cordis alta suspiria et hunc gemitum
 gemisse: quod tanti temporis propositum
 tuum frivola occasio fregisset.

Vix talia cepit cogitare: et ecce re-
 pente quidam ad fenestram cellule
 pulsabat. **Q**ui cum aperuisset: tre-
 mefactus in aspectu illius obstupuit.
Gratum enim persona reverentissimi
 vultus et habitus ac super hominum
 modum mirabilis: cuius silem totum
 elegancia ipse non videat. **V**estimen-
 ta eius candida et pretiosa: capilli
 capitis eius sicut lana alba et sicut
 lux. **F**acies illius singulari fulgens
 veritate: angelum potius iudica-
 vit quam hominem. **O**ra eius ple-
 na suavitatis et gratia erat: et super
 celestem sapientiam mirabiliter redole-
 bant. **D**emum quidquam apparebat
 in illo: super hominem esse videbatur.
Prudis tamen pedibus incedens. dice-
 bat se peregrinum esse: et de remo-
 tis partibus gratia visitandi venisse
 ad illum. **Q**ui blanda salutacione
 provisa: cepit eum super hiis que
 tuente revolvebat familiarum
 et amica in conversatione tamquam cognationem
 tui illius agitare atque in spector eum
 convenire et dicere. **H**ic itaque quidem
 ingenuitas merito plangis super
 excessu tuo: quo nunc diuturnum
 laudabilem precationem propositum deli-
 ciosa caritate rupisti. **N**on bona
 est caritas: que destruit abstinenciam.

Impbanda ē pietas illa: q̄ aīas
 ledit ut corpa foueat. Et nūc audi
 exemplū: qd̄ tibi p̄pono. **F**rat in
 ptibz hyspānie sc̄inomial' sc̄ia
 reclusa: q̄ pane & ~~carne~~ aqua ul'
 senectudis iudū oleibz utens:
 cōsuetudine sobria et casta. petulā
 ciam carnis vilē edomabat. **H**
Huic aliquū īstructū dyaboli de
 sidiū incidit: ut carne comedē
 vellet. **Q**ue dñi multūq̄ temp
 tatiōem reluctās: cū iā violentus
 nūca suggestiones sustinē nō
 posset: manibz illicito desiderio
 datis: ad ascensū trahēbat. **I**ussit
 itaq̄ sibi carnis edulū p̄parari.
Quo sup̄ mesā positū: p̄uisq̄
 gustāe p̄sumēt p̄strata ī orōne
 voce lacrimabili dñm supplicabat:
 ut ei nō p̄mittēt p̄paratū tāgē
 cibū: si hūc saluti aīe sue picu
 losū fore p̄sciet. **S**urgens uō ab
 orōne ad mensā egredit̄: et data
 benedictione opculū subiuouet:
 quo carnis ferculū velabat. **E**t
 ecce p̄ carnibz q̄ apposite fuerāt:
 tres pulli coxer̄ ī disco vagien
 tes & sine plumis apparuerūt.
Quo viso sc̄inomialis illa ve
 hement' expauit: et accersitu
 sorore q̄ illi nūstrabat: reuūtate

īquirit. **I**lla uō sub attestatiōe
 t̄nendi iudicij dei respondit
 se ī eode' mensali nō īplumes
 auūculas: sed ea frustra carnis
 cortā apposuisse. **F**rat at' cellu
 la eiā sup̄ ripā violenti cordā
 et magnū fluiūs sicut: qd̄ de
 sareis tuontibz erūpens et
 cofragosū itine ruenis: p̄cipi
 ti cursu labit̄ ad t̄seica. **I**gū
 ancilla dei exultās & grās agēs
 q̄ exaudim eēt' eiā orō. iamq̄
 multo vehementiq̄ abhorres
 esū carnis q̄ p̄us desiderauit.
Precepit īgredim̄ et male
 suggestiōnis pullos cū cathūo
 īquo at̄nebant' ī p̄factū flu
 uū iactai. **Q**ui pieti tānem
 nullatenq̄ potuē segregari ab
 iūce. sed fluitante vasculo
 sup̄ undas. tandē deuoluti
 sūt ī quēdā simū cellule pri
 muū: ubi īgenti sarei cōtuitas
~~rope~~ copiosa aquarū cōgerie
 stagnat. **U**bi iā p̄ multa t̄pm
 curricula assidue rotant̄: et
 usq̄ hodie ī testionū miraculū
 hō t̄pm vasculo sup̄ aquas
 fluitāe vident̄. **H**ec et hys
 iuulia vis p̄orante: fr̄ isdem
 apūctū ē valde de ḡtissima
 illiq̄ sermōriūatiōne. **E**t cadēs
 ī facie: fusis lacrimis reatq̄

.iiij^o

sui ueniā postulabat. **A**cepta
 q̄ p̄mā: nō mō absolūtiōne
 p̄tōr: uerūcā q̄solatiōne
 plūmā ab eo suscipe meruit.
Cūq̄ iā fiducialit̄ illi loq̄ret̄:
 p̄ctatū cepit ab eo quis eēt:
 et unde ueniet. **Q**ui ille r̄ndit.
Nō ē tuū scire modo quis sim
 ego: neq̄ agnosce vñ ueniā
 aut quo uadā. **T**ū ille. ob-
 seruo iquit dñe mi. ut hodie
 salte i grediais ad nos: et
 m̄stremq̄ tibi. **R**ndit alt̄:
 ego aut nō paue vñ nō veste
 nō lare i digeo. sed habūdo
 oibz boīs. et habeo tibi mā-
 ductae quē nescitis. **T**anti-
 modo solliaty sū de uā sa-
 lute: et vos nichilominz inde
 solliaty estote. **H**is dictis cū
 festinatōne recessit: et ita
 repente ab oculis ituentis
 subtracty ē: ut magis uisq̄
 sit euamisse q̄ abisse. **U**lle
 uō quātocius accitis fr̄ibz
 qui ei m̄strabāt: iubet eos
 istanciq̄ p̄sequi recedente: et
 ad hospitium p̄cibz militis cōgere
Qui celerrime abeūtes: cū
 hac illacq̄ discurrerēt: nulli
 p̄orsy uesigiū ip̄ius rep̄re
 potuerūt. **U**nde uir dei c̄tissi-
 me credidit angelū dñi affu-

isse: q̄ cordis eius archana cōg-
 noscēt: et ip̄m p̄ excessu suo me-
 rentē tā dulci q̄solatiōne ualuit
 resouē. **D**e cuius etiā b̄tā p̄nci-
 p̄m deuotiōis et gr̄e mente con-
 cepit. ut post ānos ferme uiginti
 cū iū ista referret: p̄ inuio
 pietatis affectu etiā tūta lacrimis
 abstine nō posset. **P**roressu itaq̄
 t̄pis cū b̄tā b̄uardi abbatis cele-
 bre nomē. eiusq̄ uirtutū fama.
 necnō et cenobij illiq̄ clāissima
 religio ubiq̄ iā uulgata ad p̄dā
 uī noticiā p̄uenisset: nō potuit
 requeste sp̄us ei9. donet feli-
 cissimo illiq̄ magisterio gubernā-
 dū se subdēt: ut de feruentiore
 feruentissimū et de sanctiore
 sc̄ssimū reddēt. **B**enigne uō
 suscepty a b̄to b̄uardo abbate
 et desideato clareuallensi colle-
 gio sociaty: tāta i eo gr̄a uirtutū
 radiant: ut i oīm sc̄itate mi-
 rabilis apparēt etiā quibusq̄
 p̄fectis. **H**uit ergo multas et
 magnas q̄solatiōnes p̄ sp̄m suū
 p̄uis p̄ mittebat: multaq̄ illi
 qd̄ p̄ r̄to cōp̄erniq̄ de sc̄tis
 celestibz reuelabat. **I**p̄e tū q̄a
 cenodorie p̄tē i curre metue-
 bat: de multis paucissima

ipsa paucissimis referebat.
Factū ē autē ī vna dieꝝ cū p̄ma
 cantaret ī choro: et ip̄e cōiuncto
 psallentibꝫ stabat ī ordine suo:
 vitulos labioꝝ suoꝝ ī uoce exul-
 tationis dño reddens. **E**t ecce
 apparuit ei vigilanti atqꝫ psal-
 lenti sc̄us malachias hyber-
 nensis quondā ep̄us q̄ ī eadē
 basilica iacet honoꝛifice tumu-
 latus. **R**esidebat uō ī cathedra
 iuxta altā. amulo baculo nat̄
 retisqꝫ pontificalibꝫ ornatus
 iustice decoratus: tūqꝫ missarꝫ
 sollempnia p̄ fine illius hore
 celebratus. **F**rat autē tūc aūni-
 saria dies depositiois eiusdē
 b̄tissimi psulibꝫ: q̄ etia om̄i fi-
 deliū defūctoꝝ memoria ē solēp-
 nis. **A**pparuit quoqꝫ cū eo b̄tus
 pat̄ biardꝫ eiusdē ecclie felicis-
 simꝫ pastꝫ atqꝫ patronꝫ: qui
 et ip̄e erat vestitus p̄ciosis: can-
 didis unguis atqꝫ mitratus: mi-
 nime tū ī fulgꝫ. **E**t merito q̄dē.
Erat enī p̄familias ip̄a domo
 deferens atqꝫ agratulus vene-
 rando atqꝫ sp̄iali hospiti suo:
 dignoqꝫ honore p̄uenies amant-
 tissimū cedebat ei libentissime
 sollempnia missarꝫ copoten-

tissimū die q̄ sc̄us ille pontifex
 curia sup̄ua īgressus celest-
 tibus p̄m̄is p̄mo fuerat hono-
 ratus. **D**ude etiā ip̄e pat̄ sc̄us
 officiosū ac sedulū sese cū eadē
 sc̄m ep̄m: et cū ip̄ius altaris
 m̄st̄m exhibuit. **P**orro b̄tus
 antistes baculo pastoralī m̄s:
 defixa lumina versꝫ chorū
 assidue tenebat. **S**c̄us uō b̄nar-
 dus uō ep̄m mō cōuentū
 modo ip̄m altāē tūqꝫ sollitꝫ
 om̄i respiciebat. **H**ec visio cū
 manifesta eidē faulo dei vi-
 gilanti et corporeis oculis in-
 tuenti visibilis apparuit: q̄
 diu psalms unꝫ teodē con-
 uentu p̄cantaēt. **F**inito itaqꝫ
 psalmo finita ē visio: sed in
 corde videntis deinceps finiri
 nō potuit visiois illius p̄a
 deuotō. **A**ltā quoqꝫ die appar-
 uit ei nichilominꝫ b̄s idem
 biardꝫ. vultu et h̄itu glōsus.
Quē cū ille vidisset: p̄ondit
 ad pedes eius: orans et petens
 aliquid ab eo. **C**ui sc̄us ait.
Quid tibi vis facia? **E**t ille.
Dñe mi pat̄ si inveni grām
 ioculis tuis: iudica in vtrū
 saluus fieri debeat. **E**t sc̄us ad

m

eū. *Quid pua res ē ista q̄
 postulas? Hodie cū egrederer
 de padiso. q̄ multa nulia
 homī fois ad iamā reliquī:
 q̄ utiq̄ istiusmodi timore
 torquent. ignorantes utiq̄ v-
 trū amore digni an odio ha-
 beant. Hys itaq̄ p̄missis: de-
 dit ei resposū sup̄ uibo quod
 ip̄locauit. *Deo quid ei diffi-
 nite respondeit t̄ctū ē nob̄:
 q̄a vane gl̄e peste vitas? hoc
 nobis idicē noluit. Frat̄ enī
 vir ille c̄rūspert̄ et ḡuis in
 locuōne: multūq̄ cauebat
 ne quid dicer̄ qd̄ suā ip̄ius
 gl̄am redoler̄. Verūptamē
 ex fiducia simois et vultu illi
~~hyla~~ hylaitate satis daba-
 itelligi: q̄a iocūdū a s̄to p̄re
 sup̄ tali v̄bo resposū accepe-
 rit. Iste est guilhelms q̄ sup̄
 memorauius sp̄m foemta
 cōis ī sp̄ne fantastice mere-
 tris vidisse īfirmūcū
 cuiose c̄tueatē: et ex hys
 que ab ~~eo~~ ea audieat̄ et videat̄
 dūo ~~robo~~ roberto abbati clae-
 uallis apostasia duor̄ adoles-
 centū p̄dixisse: qd̄ enā verū
 fuisse feda eor̄ fuga īconti-**

uenti subsecuta demonstravit.
 Sūt aut̄ et alia plūa nob̄ de
 p̄dicto v̄o dei aptā: q̄ legētū
 deuocōne extrinē possēt: sed ea
 silentō p̄mūq̄ dū et fastidiosis
 lectoib̄ q̄sulūq̄: et nos uarrū-
 do ad alia festinam̄. *Hic ergo
 bt̄is et st̄is sicut fidelit̄ v̄rit-
 ita fidelit̄ obit̄: plenq̄q̄ d̄ic̄
 et ūtutū. migravit ad d̄m̄:
 desideat̄ et votis om̄ib̄ expeti-
 tam sibi sepulcra ī s̄ssimo
 claeuallisū collegio d̄no largi-
 ente sortis. *De d̄no gherardo
 de fursa magne sc̄itatis mōcho.
 Caplm̄ quātūdecimū.**

Dilectus deo et homīb̄
 gherardo de fursa. cuius
 memoria ī benedictione ē: q̄q̄
 p̄ sua singulai p̄uitate et sancti-
 monia bt̄s b̄nardo singulai gr̄a
 p̄ cetis honorabat̄: inābile at̄
 amabile m̄nis se v̄niūitati
 q̄ḡgatois ī oī forma religionis
 exhibebat. *Qui dū adhuc esset
 monach̄ ī fursa q̄ tuscie ē no-
 bilis abbacia. reuelante d̄no vidit̄
 ī sp̄m se t̄r̄ppositū ī claraualle:
 idq̄ gerente officij ut cū duob̄q̄
 bathūis singulas officinas c̄-
 tuens fr̄m manib̄ abluendis
 aqua īfundēt. In quo t̄m̄*

designatū fuisse rei eritū docuit.
 q̄ ip̄e futūg eēt: q̄ fr̄m clara
 ualleusū excessū cotidina
 ymo fere cōtinua oclōr iūnda
 rōne ac si duobz i fuforjz ab
 luēt. **Qu** itaq̄ dula reuelatōe
 p̄sagū futuror accepisset: ex
 arsit continuo i p̄cordis eius
 uehementē ignis sacri desiderij:
 nec oīno quiesce poteat sp̄t eiꝝ
 donec paupm xp̄i quoz se suūcō
 deputatū fuisse diuinitz agno
 ueat: q̄sortio. iūget. **Qu**q̄ reus
 floret iūtibz. sacre tū opūctio
 nis pietas speali p̄rogatiua
 pectz eius repleueat: ita ut co
 lūbine pupille oclōr eiꝝ raro
 quiescent: sed tūq̄ gemmū fōtes
 fere ubiq̄. p̄sertim i celebratōne
 diuini mīsterij marino lacri
 maz ymbre facie eiꝝ madidaret.
Habebat at̄ grām singularem tā
 apud deū. q̄ apud hoīnes. quā
 unūsi mirabant: et ituebant.
 vultū eiꝝ tāq̄ vultū angeli
 stantis int̄ illos atq̄ dicebant:
Hic ē fr̄m amatoz et ppli isrl̄:
 hic ē q̄ multū orat p̄ plo et
 unūsa societate nr̄a. **H**ic at̄
 dñs multas qd̄ dubiū nō est
 q̄solatōnes i abscondito faciebat:
 ip̄e tū ut uerūdus et hūilis

ūtutes suas late malebat: et
 nullz ei sup̄ eiusmodi p̄cūctā
 rōne p̄t sc̄itatis reuēciā mo
 lestz fieri audebat. **R**ouicq̄ at̄
 quida uōre iulianz. honeste uita
 sacdos q̄ de ordie regulaū
 cleicor̄ clacnalli se contulāt.
 uidit aliquū sp̄m iūndū i choro
 petulantē ad istar hedi puagā
 tem. **Qui** tū p̄uenisset aū ip̄m
 aliq̄dū substitit. et cepit eū ri
 su p̄ti patulo subsānāe: obse
 rnu caput cont̄ illū exagitando:
 ⁊ dentes adiūte iuuacissime
 rōciendo. **Qu**q̄ recessisset ab
 eo: uenit ⁊ stetit aū hominē
 dei gherardū. ⁊ cepit eū silif
 petulnū anāt pudendis gestibz
 irridē. **A** quo magis irrisū
 atq̄ exsufflatū: ilico tamq̄
 fūng euamit: et vlt̄ eū no
 uicius nō uidit. **Qui** inor
 accepta colloquendi licentia
 p̄cūctatq̄ ē eū: utrū i choro
 aliquid i illa tli hora aspexis
 set. **P**pendes aut̄ semoz eū
 sc̄cti illuz q̄scū fuisse: q̄fessz
 ē ei fantastiū hedi se uidisse:
 q̄ ludicris motibz et se et illū
 p̄t f̄ subsānasset. **Q**uod au
 diens ~~not~~ nouicius ille mirato

117

e valde: ac p hoc scellerit
 q multa huiusmodi cerneret. liz
 scitu suu deo et sibi teste qscia
 relaret. **H**uc aut vis dei quis
 corpe unum eet debil. utpote
 qui fere ia erat nonagenarij
 nulla cu senectj ul debilitas bo-
 ne qsueticudis usu ppedie po-
 teat: sed cotidie ifatigabilis
 cu feruore iuueneste videbat:
 ut vir egritudine gnu copel-
 lente posset i ifirmitate deti-
 nei: vir posset etia a laboibq
 messu retine. **Q**ui aliqu g
 uissima valitudine pssa: cu
 iquadam secreta domucula
 lecto decubet: contigit quada
 nocte extingui lampade q
 ibi ardebat. **Q**uo viso fr qda
 qui ei tuc tps nustrabat
 surrexit: et abiit reaccende
 illa. **C**um repisset clausas va-
 diaq officinas: reuisus e sine
 igne tristis: et firmato ostio
 cellule iteru recubans obdor-
 tuuit. **P**rofunda uo nocte cu
 scus ille vir ad necessaria sur-
 gere velle: assurrexit
 frat dolens q luare ei de-
 esset. **R**espiciens aut ad fornica-

tula pate iqua p octo dies au-
 tea focus no fuerat: vidit ibide
 prunas ardentiu no puu con-
 gerie. **A**ccensaq ex ea lampa-
 de cu statim ad eandem fornica-
 cula oculos reducet: no modo
 prunas illas no repperit: sed ne
 vlla quide tea caloris uestigia
 dephende potuit. **C**u aut vltia
 egritudine q et mortis e detu-
 bet: ia i certius posito bts bna-
 dus vultu angelico i vestibq alb
 decoraty apparuit: tea cu habi-
 tudine qstentia corpus q ante
 obitu fuit. **Q**ue cu ille cospiceret
 ad se igdicent: et veteranos ac
 beneaudos artus baculo susten-
 tante. manu et voce q poterit
 suis seruitoibq iunuit. ut sancto
 vementi assurgeret: et locu se-
 dendi circa pparent. **I**llis ued
 titantibq atq qrentibq de quo
 na sco seuer loquet: pmente
 se egritudine eude uo poteat.
Postmodu aut recepta uirtute
 loquendi cu ab ipso demio scisa-
 tareur: qfessa e uidisse se scu
 bnatdu blando ipm alloquio
 qsolante. **Q**ui cu benedixisset
 eu: signo crucis edito. tota

etiam domum benedixit: subiugens
 hec eadem uerba dixit. **H**ec est domus
 mea quam edificauit: dominus custodi-
 at eam et retineat: et in scilicet **B**ene-
 dictione itaque sanctissimi patris sui
 uir domini gherardus firmatus, letus
 mortis debitum soluit: et in uite
 fonte quem tanto desiderio sitierat:
 saciatus. Aliquando uero postea tempore
 elapso apparuit in uisione cuidam
 comiso religioso nomine laurentio:
 letus atque preclarus preciosis etiam
 uerbis decoratus ornatu: iudicatis
 ei quia pro dei gratiam gaudium sem-
 piternum obtinet et gloriam. **F**ratr autem
 impensius supplicanti ut eius be-
 nedictionem atque suffragia mereret:
 benedixit atque ita respondit. **E**go
 non cesso orare uobis in domino pro te: ue-
 rueram pro ipsius uisitate ecclesie.
De hoc tamen congreto aliquantu-
 lum quod fratres infirmari adhuc uiue-
 tem atque spirante me per trina
 festinatione collegerunt: atque tunc
 penitus exanimem de loco in extrinsecis
 agrum asportauerunt. **T**ransactis
 uero post obitum suum aliquantis
 annis, consummatis iam nouo claustrum
 et noua ecclesia que licentia et bene-
 dictione beati bernardi uicinata fue-
 rat: sacra ossa ipsius de loco quo

piuntur tumulata fuerunt sunt
 sublata in thesaurum que super diximus
 uenerabiles patres robertum abba-
 tem, humbertum prebiterum, odonem
 suppre reconditos fuisse: co-
 digno honore ob reuerentiam
 sanctitatis collocata sunt. **D**e mi-
 rabili gratia cuiusdam presbiteri religio-
 nis monacho specialiter a deo
 collata. **Capitulum xvi.**

Egregius quidam adoles-
 centulus de partibus ger-
 manie oriundus: comitante
 magistro suo studio gratiam parisi-
 ensium adibat. **Q**ui cum transiret
 haberet per domum clauallium:
 magister ille uidens locum conuen-
 tum et ordinem nescio dei iudicio
 apertum ad horam: perit et ob-
 tinuit ut susciperet ad consilio-
 nem. **L**ucum rogaret adolescentu-
 lum ut secum remaneret: penitus
 non acquieuit. **M**ultum siquidem
 abhorrebat a consuetudine simul
 et a colloquio cisterciensium mo-
 nachorum: sepiusque rogabat
 deum: ut sibi dari uoluntatem
 ad ordinem illum causa consilio-
 nem ueniendi. **P**roinde roganti
 magistro fratribusque monasterii
 adhortantibus est. **D**ura tenaciter
 resistens: nullis predicamentis
 machinis poterit expugnari

ni

ceteri quā mirabilis sit deq̄
 filijs sup filios hominū quāq̄
 irrefragabile stet sempitēne
 p̄destinacōnis eiq̄ archauit.
 quis digne amari sufficiat.
 qualis salus electorū suorū mē-
 tes misericordit̄ inuitat. **vidēs**
 ege vana conuicia in sup
 voluntates sibi adūsas ad pie-
 tatis lūmā dirigens? q̄tinq̄
 i ipis & de ipis loco et tpe q̄
 ab etno detreuit p̄pōitū vo-
 lūtatū eiq̄ itaq̄ impleat?
Endē nocte dū p̄dictū adoles-
 cens inouita fr̄m̄ mente re-
 uoluet: fr̄m̄ ē vor diuinit̄
 ad eū dicens. **Si** hīc recessis
 et p̄p̄ius uenies? infra hīc
 & penthecosten uocis. **ad**
 hīc itaq̄ uocē iuuenilū mltū
 obstupuit: necdū tū potuit
 duricia cordis eiq̄ molli. **P**o-
 ro sequenti nocte cū sopori
 mēbra dedisset: uidebat sibi
 dmersus eē i limo putei p̄-
 fundi. **Quā** ibi despatū iaret:
 subito apparuit ei desup ad os
 putei b̄s iohānes euāgelista
 i vultu & hītu s̄i b̄nardi tūc
 adhuc i corpore uiuentis: cū
 alio quodā s̄o qm̄ & ip̄e simi-

lūm eē uidebat ciudā religioso
 monacho uōie gherardo poetaio
 clacuallis. **Quos** cū ille timilū
 & aurius uidisset: rogabat atten-
 cius ut sui miserent. **Qui** b̄s
 iohes respondit. **Tu** sano q̄silio
 acquiesce contempnus? et opē
 flagitū a uob: **Quā** ille pro-
 mittet se eē facturū quidquid
 illi placet. tantū ut imminens
 piculū euade meret. **Dis** t̄q̄
 fieri monachū i monasterio cla-
 reuallis: **At** ille. **Sciā** dñe mi:
 libentissime uolo. **Ad** cū firmū
 pollicatū fuit fuisse: eductū
 continuo de p̄fundo lacu. libe-
 rū abie dimiserūt. **hanc** ḡ
 facto: postulauit se quātorū
 p̄sentū b̄o b̄nardo. **Quē** cū
 antea nō uidisset: mox illū i
 vultu & hītu deprehendit ip̄m
 p̄ cō eē: quē t̄sacta nocte
 sub condicōe comitendi se li-
 beratore habe meruerat. **inde**
 iurātū uehement̄ atz apūctū
 p̄tinq̄ eidē s̄o uio se reddidit:
 a q̄o benignē susceptū mox i
 etate teneriori grauitatis et
 sapiē canos cūctis mirantibq̄
 iduit. **P**oero p̄dictū m̄gr̄ eiq̄

et s̄i d̄n b̄o
moyses

a proposito bono citius coarctatus:
 et eundem iuvenem secum eunte satura-
 gens: fundantem ipsi amore, ty-
 rannulum mouere non potuit. **H**ic
 ergo delicatus et tenerimus ado-
 lescentis cum esset annorum quatuordecim:
 manum suam ad forcia mittens.
 letantibus angelis et hominibus
 iugum christi suauiter portandum
 aggreditur: et quasi agnus ad
 aratrum suscepti ordinis applicatur.
Miserante vero domino ab ipso ru-
 dimentis consuetudinis sue iuuen-
 tutis fortitudine conueniens. sed ag-
 ni mansuetudinem retinens:
 tanta carissimam emuncta a
 primis animis emittit: ut consuetu-
 dinis ipsius elegancia atque fragran-
 tia contubernales eius vehementer
 affecti gratularentur: semper deuotio-
 nis et humilitatis que in ipso relu-
 cebant: exemplis informari cer-
 tatim intererent. **Q**uidam uero
 religiosus ac spiritualis eiusdem
 cenobii frater prestatos est michi: quod
 aliquando uidisset uisionem huiusmodi.
Apparebat eundem adolescentem
 uuitatorum autem altam canentem.
Porro ymago crucis que super al-
 tare erat quasi melodia ipsius

delectata de cruce descendit:
 ueniesque ad eum expansis uulnibus
 dignanter amplexata est illum: et
 tenere sibi met astringendo
 ac deosculando eum. **A**d cuius frater
 ille uidisset: animaduertit in hoc animam
 illius sanctam et deo placente existere:
 et apud ipsius clementiam magnae
 familiaritatis accessum specialiter ob-
 tineret. **H**ic ergo amantissimus
 domini tota die cum illo uelut in
 thalamo morabatur: et beati ipsius
 puritatem per contemplationis dulcedi-
 nem suauissime fruebatur. **P**er
 dictam namque uisionem dominus mani-
 festate dignatus est: quanta dulco-
 ris et gratie sue plenitudine fa-
 mulum suum repleuerat. **I**taque cum
 in omnibus sancti ordinis exercitiis de-
 uotus et seruus existeret: et per
 continuum sacre operationis stu-
 dium misericordiam eius uisum iplocaet:
 quadam nocte apparuit ei in som-
 nis angelus domini: et introduxit
 in quendam thalamum gloriosum: in
 quo uidebatur dominus uir ille christus
 in cruce pendere: et beatus mat-
 theus uirgo maria cum beato iohanne
 euangelista iuxta cruce illius
 stare. **Q**uam cum ingressus fuisset.
 tante suauitatis fragrantiam

m

sensit: ac si cella aromatica
 repleta omni pulvere pigmentario
 introuisset. Videns uero dominum ma-
 iestatis. passionis et crucis sue
 signa purissima dignatione
 sibi representante: prostratus
 facie solentem adorauit: be-
 nedictionemque ipsius totis me-
 dullis cordis flagitante cepit.
 Quam etiam benigna largita-
 te dominus ascensum mox euigila-
 uit: sed uisionem illam uanam
 scintillam fuisse: manifestis
 iudicijs declaratum est. Fra-
 grantiam quippe illam celestis
 uertitatis quam dormientes hauserat
 certitudo a sompno. mirabili
 suauitatis uirtute. totum inte-
 riorem hominem suum delibutum
 sensit: neque hoc ad momentum
 sed tribus continue postea die-
 bus eadem benedictione se re-
 nouari et illuminari gausus est. Alia
 quoque nocte cum esset intentus orationi
 in ueruit audire corporis
 auribus angelicas uoces: ar-
 moniam dulcem atque perclaram in ethere
 personantes. Quarum uidelicet
 uocum tanta erat altitudo: ut
 quatuorlibet humanarum uocum in-
 tentio ad eam non posset ascendere.

Quis fuisse in eis aliquantulum
 delectatus: sublata est tandem ab
 auribus eius melodie celestis ame-
 nitas: sed remansit in corde con-
 cepte deuotionis immensa iocun-
 ditas: ita ut sepe memoria
 habundantiae suauitatis illius ex-
 uctans in uia deuotionis afficeretur:
 et totum in gaudium uertetur. Ita uero
 factus sanctus celestium ascensus effectus:
 ibat sicut pater abraham proficiens
 atque succrescens donec magnus
 effectus est ualde: sed quod omnium mag-
 nitudine excellens est quanto
 potentior domus celestis gratia cum-
 mulabat: tanto se humilior uero
 solum coram deo sed etiam
 coram fratribus suis exhibere curauit:
 nichil in solitum nichil singulare
 in uisitatione sua presumens licet
 ipsa communita singulari puritatis
 deuotione singularis existet. Sed
 quam humiliter semper auget gratiam.
 adiecit dominus adhuc se manifestare
 seruo suo: ut illum quem celi celorum
 et agrum eorum. quem cherubim et
 seraphim celesti armonia col-
 laudant: in quem desiderant angeli
 prospicere dominum nostrum ihesum christum
 in beatissima humanitatis sue forme
 corporalibus oculis uide meretur.

D

Accidit enim quodam tempore cum hic de quo loquimur beatus homo sacris quadraginta diebus ieiunantiis et orationibus princeps esset: cum ruth moabitide bucellam pie operationis intraxisset in aere salubris operationis: ut sanctissimus dominus resurrectionis dies illucesceret. Quis sicut tante diei sublimitas exigebat sollemnes a fratribus vigilie deuotissime celebrarentur: ipse laurato itinere meditationis sui cepit attentius cogitare de passione et resurrectione domini: ita ut ardente pietatis affectu, totum lacrimis fundere. Et ecce secunda lectio iam lecta cum responsorium angelorum domini a conventu cantaretur: repente is qui in corde eius deuotioris ignem accendebat dominus ihesus christus vigilanti et fleenti appa-rens. stetit ante illum in medio chori: manus expandens et quasi ei ostendens. Porro in eius beatissimis palmis loca clauorum euidentissime appaebant: ita ut de ipsius plagis recentibus sanguis emanare videretur. Viso itaque domino frater ille gavisus est gaudio magno valde: obstupescens et quasi ex se frater: nesciebat in artu temporis quod

agere debet. Volebat namque in medium prostrare et pedes apprehendere saluatoris: sed retinebat eum pudore et reuerentia conventus: ne velut isauicus reputaretur. Nam et hoc ignorabat: ut videlicet apparet dominus ab ipso solus non aut et ab aliis patet videretur. Flebat autem uberrime: eratque cor eius in semetipso pietate liquefens. per inuensa dulcedine amoris illius quod timebat. Eadem vero apparitio domini in diu durauit: quousque in responsorio quod tunc cantabatur: dicitur iste iam surrexit venite et videte tanta inuositate quam a sancto conventu illo cantari solebat perdiscerent. Quis autem explicitum valeat quantum de hac visione profecerit: quomodo cunctis in motibus, vniuersisque affectionibus anime ipsius recreatis et renouatis in amorem illius quem videat totum canduerit. Solus dantis et accipientis nosse est qui festuos exinde cum dilecto suo duxerit dies: cum sponsa non tam uocibus oris quam affectionibus cordis exclamans. Inuicem quem diligit anima mea: tenui illum: nec dimittam. Et cum patriarcha iacob videret

m

diuinum facie ad facie: et salua
 fra e aia mai. Quia uo i hu
 litatis custodia fiducia pede
 vltius extende curauit: ut
 sidiu diuinu pmissu ois loca
 que calcasset pes eius ipius
 fieri: adhuc excellencio ca
 rismatu gra ditai meruit.
 Qui em sicut ia diximus
 xpi dmi nri dulcissima hua
 nitate btis oculis appexerat:
 ena ad sempiternu idiuuue
 in trinitatis mysteu gtem
 plaudu quatū quide homi
 adhuc mortali carne ctudato
 possibile eat: mirabili digna
 cone gre dei admissu e. factu
 e nasp idie sco penthecostes
 du a fribz alacri istancia sa
 cre vigilie celebrarent: et ia
 diuinu ille pntus te deu lau
 dang i quo euagelice gracie
 pnuicia laus figurat cantat:
 vniuersitasq frin mistica illa
 liba quibz sub distinctione
 tu psonaz vna ds pdicat et
 adorat sz scus scus scus dñs
 deo sabaoth ob honore sc tri
 nitatis cu summa reuenciam i
 ctuando sicut e osuetudinis
 cantat: i ipa i ctuatoe p

ductus sius dei no quide scrutus
 seu comissu fidei sectu irrupē
 gestiens: sed pauendo tremēdo
 z aiurando cepit i simplicita
 te cordis sui meditari qz subliue
 z i apheusibile eet tante ma
 iestatis archamū qua nosse vi
 ta et vita etna est: sidiu qua
 sape. sapia siue erroe est. i qua
 delectai uoluptas siue copacone:
 cui coformai similitudine dei
 qua i adam pdidimā recupare
 e: cui seruire est. sine co gra ois ^{vignae}
 gentes quasi no sint sic sut coa
 ipa: q i futua vita eit scis oibz
 par erupans omnie sensu: et
 gaudiu sine mēpollatoe seu
 tps dissioue. Inctmātoe uo
 illa diuine reuenciam exhibita:
 cu fr ipse se eriget subito apti
 sut itellectuales oculi eius qz
 totu ex se rapta vidit visionē
 quanda glosa atqz mirabile
 de trinitate q ds est: qua mi
 rabilioe dignoee atz excellen
 cioem ee oibz visitatōibz qbz
 vniq a dno visitai meruerat
 itelligebat. **D** felix aia i qua
 diuine dulcoris ignis scoria pti
 et rubiginē negligencie usqz
 adeo extortit: ut illa dulcedine
 illa btitudine qua dñs electis

suis reservat in p̄miū: in hac corrup-
 tibili vita p̄libat quodammodo et
 p̄gustat meret. **Felix** nichilo-
 minus b̄tissim⁹ p̄f̄ ille b̄nar-
 dus: sub cui⁹ disciplina tante
 p̄f̄ctōis discipuli t̄claraualle cla-
 ruisse noscūt. Talib⁹ ergo vi-
 sitatōib⁹ et q̄solatōib⁹ d̄m̄ ille
 v̄e moūach⁹ letificat⁹ et coe-
 roborat⁹ cotidianis lacrimis exer-
 cebat. suspirans et desiderans
 corruptibilis vite sarcinā depo-
 ne: ut facie d̄m̄ quā p̄ speculū
 et enigmata ituit⁹ fuerat: in ip̄a
 p̄uitate q̄templandi vni⁹ cū eo
 sp̄s efficiat. **Rogatus** autē ut ad
 honore dei et edificatōne p̄miū
 aliqua ex hys in quib⁹ a d̄m̄o vi-
 sitat⁹ fuerat p̄ande dignaret⁹:
 nō facile acquieuit: t̄m̄es uti-
 q̄ ne forte hoc d̄m̄o displicet:
 sed in p̄cib⁹ multis costrict⁹
 hec q̄ memorauimus et alia nō
 nulla cū tremore et p̄funda
 hūilitate reuelauit: q̄ l̄s mag-
 na eē strans: q̄m̄ q̄a t̄m̄ ad alia
 festinat itentō breuitatis stu-
 dio reticimus. **ayodū** uō visio-
 nis quā de trinitatis que de⁹
 ē vide merueat: nullaten⁹
 explicat⁹ q̄sensit: asserens quod
 iniquā eā reuelat p̄sumēt ali-
 cui: nisi forte uolūtate d̄m̄a

sup hoc ei daēt agnosce
 uō p̄ande uoluit: ea condōe
 patefeat: ut usq̄ ad obitū
 ip̄ius. silencio p̄merent: qd̄
 etiā studiosē seruati ē. **Ex-**
 pletis autē in ordine castrensi
 que in adolescētia sua tantū
 abhōeruerat viginti et sex
 ānis: cū quadraginta esset
 ānoz sicut siueā deuotōne
 vixit. ita quoq̄ felici defūti-
 one carue exempt⁹ ē: si q̄p̄
 sūmat⁹ in hui⁹ expleuit tempa-
 tuulta: placita etiā cū deo
 aīa ip̄ius. **Libet** inī timo-
 re p̄t̄ et exultatōe cū p̄sal ta-
 clamae et dicit d̄m̄o. **In** p̄sidiā
 et iudiciū cantabo tibi d̄m̄e:
 q̄a neq̄ ab oriente neq̄ ab
 occidente neq̄ a desertis
 montib⁹: q̄m̄ d̄s iudex ius-
 tus hūc ~~hūc~~ hūiliat et hūc
 exaltat. **Ecce** etiā iugr̄ ille cū
 sup̄ inuentionē fecimus qui
 uō gr̄a sed p̄sūptōne dicit
 pietatis opus aduers⁹ manus
 ad fortia mittē temptauit:
 tūq̄ seminat⁹ sup̄ petra ad
 t̄p̄t̄ credidit: sed in t̄p̄t̄
 cōnis citius eraruit. **Hūc** uō
 cui⁹ fidē et stitātē desēpsim⁹
 repugnante quodammodo atq̄
 reluctante in gr̄a assumē.

minime conterrita est cori ser-
 uox dei totu iseret: vix ena
 de negligencia purgatu
 cu paucis ad pfertiois r dme
 speculatiois apice proiehe
 dignata e. Sicut igit quem
 elegisti et assupsisti dñe. ha-
 bitabit em i atris tuis: sic
 tinnit oñes qui te delin-
 quit qfundent: recedentes
 a te i tra srbent. *Qualit vir
 magnificus armulfus per
 sfin buardu comisi est r qba
 titatibz claruit. Cap. xviii.*

beati

Domi reuerentissimus
 pater buarda aliqu
 puincia flandue terrasset r
 terna vbi dei quaquausu i
 captia aiaz laraet: r nobi-
 les et lratos vros multos
 de fluctibz stli ad licty con-
 usiois attraher: nuf te eos
 illusto quida vir aruulfus
 noie de maiorca diues et
 delicata minus secreto i ma-
 tubz eig se reddidit. fuit at
 vtusq asilui. rem silentio
 tege pp qda ipedimenta
 seculi: usq ad vltimu die
 quo egressus eet de tra:
 et de agnacione sua. Erant
 magna prfamilias ornato
 filijs et fribz tantisp diuicis

irretitq: ut absq suor dampno
 r scandalo gñi abrūpe se non
 posset: nisi pus domni sapient
 r caute dispoiet. Interi uo du
 silentiu istud tenet oia: et arch-
 am huius negocij causa ipi duo
 soli i mudo sciret: sfin e ubu
 dñi ad quenda rustici arme-
 tatiu cu boues munaet ad ara-
 trū dicens. Vade dic armulfo
 de maiorca: ut secū ducat te i
 claraualle. quo pxime iturq
 e ad couisione: et cu eo comite.
 Auduit em voce: sed reuue
 videbat. Facta at hac voce cepit
 paup ille attentis orae: qting
 si sino eet a dño: reuelat i-
 teru auricula eig. Et adiecit
 loqui ad ipm: repetens eude
 sinone. Accepto itaq stda ia
 vice oraculo: venit ad pparatu
 viru: et ait. Vbu michi ad te
 dñm meū. A quo cu fuisse
 ducto ipte: pcedit ad genua
 illig dicens. Obser te p xpm
 dñm nrin. ut ducas me ad
 claraualle tua: ut salues tecū
 aiām meā. Et si stre desideas
 dñs pius et misericors secta
 tua causa salutis mee in reue-
 lare dignatq est. Audiens aut

nobilis ille p̄familias uiba ista:
 turatus et letatus ē ualde: acceptū
 q̄ hōiuitē aduxit ad seipm̄: q̄
 etiā postmodū d̄uiduū comi-
 tem itineis p̄ et quisiōis habuit:
 habitūq; ut credim; cōsuetem
 etiē retribūōis. Explicatis itaq;
 negocijs p̄ quib; morā fecerit:
 uenit clarāualle tā submissā
 hūilitate quā sublimis diuitia-
 rū affluētia: multaq; eidē mo-
 nastio de suis facultatib; con-
 tulit: sed et alijs nōnull' cenō-
 bijs dona largit; est. **B**ētus uō
 b̄narda de cōfessione ei; multū
 exhilarat;: t̄m de eo ī cōuen-
 tu fr̄m suam ptulit. De cōfi-
 sione fr̄is armulsi nec tuūq; et
 admirand; nec tuūq; glōsificā-
 d; ē ep̄s q̄ de resurrectiōe lazari
 quattuorū: eo uidelic; qd̄ in
 delicijs tantis claus; atq; sepult;,
 uelut ī t̄mulo iacebat: et q̄si
 uiuens mortuus erat. **H**uit atq;
 q̄fidenti cū genuitū et lacrimis
 multis delicta uniuersa q̄ t̄ mūdo
 contraxerat: b̄s b̄narda; itineis
 cordis ei; amāssimā q̄tōnē
 et ad oīne op; bonū spontane-
 am uolūtate: ut p̄ n̄ trib;,
 uictib; dicet: atq; ī suo p̄pōito de-
 inceps usq; ad mortē p̄durat
 adiuit. Quo ille audito: con-

tristatus r̄ndit. **R**e q̄so irride-
 as famulū tuū b̄ssimē p̄
In quo aut te irrideo? At ille
 ait. **T**enuia septē aūoz ul' de-
 cem uō sufficerent uicti-
 etiā hūiliato ī sacro et cūnē?
 et tu in p̄cipis p̄ n̄ terro-
 die et ī ordiue p̄seuerat. **E**t
 sc̄is ad eū. **E**rgone tu meli-
 ue nosti? quid te oportet
 facē ut salueis? **A**n forte tibi
 parū uidet; ordiue tenē? et
 ī ip̄o usq; ad mortē p̄seuera-
 re? **I**lle uō r̄ndit. Absit ab
 aīa mea tā uiqua p̄sūptio.
Sed p̄p̄ deū obsecro ne p̄cas
 michi ī p̄nti: ut meli; p̄casi
 futio? et t̄m nūc īp̄one
 penitētia: quatin; p̄ mortē
 carnis ad requie sine pena
 pueniā. **S**ui b̄t̄s pat̄ ait. **F**ac
 ut locutus sū: et secutū te fa-
 cio? quia deposita mole cor-
 poris mor ad deū sine mo-
 lesta puolabis. **H**or itaq;
 r̄p̄p̄so quasi d̄m̄t; accepto:
 q̄fortat; est nimis adeo ut
 deinceps nulla temptatōm
 uolentia nulla īfinitatis
 siderij sui quo tot; in deū
 p̄gebat aliquatūq; retardai

omnia tria
 p̄t̄ et aas

.m.

Frat autē cū obseruauit
 ordinis et custodia cordis sol-
 licitū et timorātū nimis: ita
 ut uenire ~~vid~~ uidisse me
 recolatū tā studiosū ascie
 ppe mundatorē. **M**irabantur
 siquidē omnes p̄sertim cō-
 fessionū illū auditores cotidia-
 nam istancā ul' potius oportu-
 nitatē qua eos quiescē nō sine-
 bat: sicut nec ip̄e quiescē po-
 teat: asitendo plangendo
 plorando nō mō de ocioso
 sermone a signo si quā illi ul'
 raro subripet: uerū etiā sup
 uana et leui aliqua cogitacōe
 qd' ceteri hominū exceptis pau-
 cis p̄fectis p̄uipendē solēt se-
 ip̄m scrupulosissime diuidi-
 cabat: et q̄i de cōmune argue-
 bat: Quia uō ueracit' scriptū
 ē. quē diligit dñs arguit: fla-
 gellat autē omnē filiū quē re-
 cipit: nūquā huic ueneabili
 uisō p̄uie iusticie correctio de-
 fuit: semp̄ teo uicia carnis
 refecans et uirtutes aīe pullu-
 lae et fructificacōe faciens. De-
 m̄q; p̄ plures aīos usq; ad
 exitū suū ḡuib; et diutinis
 t̄comodis flagellat' ē: q̄ oīa
 nō solū equanimit' toleabat:

uer' etiā gloriabat' ī illis sicut ī
 om̄ib; diuicis. **F**uit ē autē quodā
 tpe dū a quassatū et debilitatū eēt
 usq; q̄q; ita ut nō sine ḡiu doloē
 īclinūis stae posset: nec p̄p̄ hor
 unūq; omittēt ut uō ad omnē
 glē decantacōne p̄funde et deuo-
 te diuine maiestati īclinando
 reuencā exhibēt: ut uesp̄tine
 sinaxis officiū ī ecclia celebra-
 ret: ip̄o uō stante ī retro cho-
 ro iuxta quēdā monachū ui-
 rū eque sc̄ssimū: ecce angela
 dñi apparuit ibi ī specie pulch-
 errimi monachi adolescentis
 cuculla ī duto nūc candidiore:
 quē tū ip̄e armulfus iuuuue
 uidebat. **L**ūq; mox soluto ad
 glām p̄fatuū deuote īclinat':
 angela dñi stabat corā eo. et
 supplicantis caput suppositis
 manib; sustentabat. **Q**uē tū p̄-
 dictus monach; collatē al' eiūdē
 fr̄is armulfi cernēt: et ex ful-
 gore vultū et h̄m̄ angeli esse
 deprehendēt: letatū ē valde sup
 angelis aspectū: accessitq; ut
 tenēt eū et deuote amplexat'.
Lūq; expansis manib; uellet
 eū tenē atq; cōstringē sibi:
 ille subito euanesceō recessit
 ab eo: sed subito iter apparēō

Expla. de uincendo.

stetit in alio loco. Videns uero illu
 monachum de uio cucurrit ad
 eum et siluio tutebat apphen
 de eum sed uox angelo dispare
 te et pting alibi reapparente:
 frustratus est homo a conatu
 suo. **Ad** cum pluries frin fu
 isset: tandem ~~et toto~~ angelo
 ex toto disparuit: et qui se
 uidentiu obtulerat: tenei oino
 tio ptulit. **Laborabat** aliqui
 adhleta dei armulfus doloribus
 uisceru quibus frequenter arta
 batur: et erat languor eius fortis
 sumus: ita ut deficiente uitali
 spu pene usque ad morte angus
 tiaret. **Cum** aliquandiu inuita
 et insensibilis iaceret: de uita
 ipius desperatum est: et ob hoc
 oleo infirmior inunctus est. **At** ubi
 primum respicere potuit: eru
 pens in uoce confessionis et laudis
 ait. **Dea** sunt omnia: quecumque dixit
 ista dicit ihu. **Ad** cum sepius ite
 raret: stupeantibus que aderant
 et pcurantibus quomodo se haberet
 aut ista diceret: nichil aliud
 respondit nisi quia uera sunt omnia
 que locutus est deus. **Quidam**
 autem ex eis dicebant. quod per acerbitate
 doloris cerebro turbatus esset:
 et quasi aliena loqueretur.

Quibus ille respondit. **Non** est
 ita frater: sed sano capite et me
 te sobria dico: quia uera sunt omnia
 que locutus est dominus ihesus. **At** illi
 dixerunt. **Et** nos hoc uerum esse
 fatemur. **Sed** tu cur nunc istud
 conuermoras? **Respondit.**
Dominus dicit in euangelio: quod si
 quis affectibus perueniat et
 diuitibus mundi propter amorem
 ipsius renunciauerit: centu
 plis accipiet in hoc seculo: et
 uitam eternam in futuro. **Ego** uero
 uero sumus huius in parte exi
 or: et centuplum meum nunc in
 hac uita recipio. **Siquidem**
 inmensa doloris istius acerbitas
 adeo michi placet propter spe
 diuine misericordie que in eo
 reposita est michi: ut hac
 ipsa caruisse me nolui pro
 centuplicata mundi substancia
 qua reliqui. **Ad** si ego
 peccator et indignus ita confiteor et
 adeo letificor etiam in angustiis
 meis: quomodo putamus
 sancti et perfecti uel tripudiat et
 exultant in solacibus suis: uel
 eternum spiritale gaudium quod in
 est in spe: renaces uulnes erupe
 rat seculari gaudium quod nunc
 est in re. **Si** quis autem scilicet relin
 quens et ad conuersionem uenies

N. E. p. l. a.
 de carthago.

mmu

.117.

centuplū istud accipe non
 metet: q̄stat p̄fecto q̄ adhuc
 oīa p̄fecte nō reliquit: sed
 ex p̄p̄a uolūtate q̄ ē mala
 p̄p̄ctus secū aliquid retinet.
 Hoc illo dicente iurati sūt
 uniusi ab hoīe lapso & illrāto
 tlem suam esse plata. nisi
 q̄ manifeste dabat̄ i telligi:
 quia spūs sc̄us q̄ eū i corpore
 flagellat̄ ḡuit p̄mittet̄ itō
 suauit̄ aīam uigebat: cuius
 unū sac̄tissima unctio q̄
 cūq̄ tetigit hoīum docet de
 om̄ibz que op̄et. **I**ste ergo
 vir sc̄us cū iā de manu dñi
 suscepisset duplicia p̄ om̄ibz
 p̄ctis suis: tūde longo cru
 ciaty martirio & tūq̄ aurū
 i fenace p̄baty tūq̄ pacatissi
 mo s̄p̄no obdormiuit i dño.
De quo c̄tissime edimz q̄a
 iuxta b̄ti b̄nardi sententiā
 uiuē ut a corpore exiuit: ad
 deū sine pena p̄uēit. **A**d
 ergo hūc paup̄i xp̄i unq̄
 defuit i die ct̄at̄is sui. **Q**
 qui sc̄dm̄ p̄pheta q̄fidens i
 dño mutauit fortitudinē
 carnis i robur spūs. nō cō
 siderans quid caro posset
 sed quid regula et ordo p̄cip̄et:

qui quasi signaculū posuit sup
 cor suū i b̄nū q̄sumas & abbrevi
 atū qd̄ a sc̄o p̄re accepit: ut sc̄
 p̄ oībz p̄ctis suis ordmē suaret.
Arguit sc̄us p̄fecto i stancia
 p̄ne eis. tepiditate & negli
 genciā nr̄am q̄ eūde ordmē
 p̄ p̄ctis nr̄is suscepimz i peni
 tenciā: et nō solū tepide et
 negligent̄ uiuimz: sed etiā
 p̄ fr̄uola aliqua i firmitate
 uigilias fr̄m deserē seu i fir
 mitatē i trāe nō erubescimz.
 cū iste sc̄us sius dei nisi pro
 i firmitate respōsū mortis ha
 bente i firmitatē i trāe non
 acquieuit et i sup̄ uigilias
 seruiciy dei quāq̄ ḡm̄ debilitate
 laboras deuote p̄stetit. **D**olat
 irrenocabile t̄p̄ quo nichil
 ē p̄ciosiq̄: quo tū nil uilius
 a nob̄ estimat̄: et dū penā
 q̄ i p̄ctis p̄ dño suscipit̄ decli
 namz: centuplicatā i futūo
 i cr̄imz. **S**i aut̄ aliq̄s carnis
 sue i firmitate causat̄ sc̄iat sc̄ptū
 eē qd̄ nichil deest timentibz
 deū: et q̄ p̄pheta iunior fuit
 et seruū: nec uidit iustū
 delictū. **Q**uis em̄ p̄p̄auit i
 dño et q̄fusus ē. p̄uansit i

mandatis eius et delictus est. Ad ut
 non solum testimoniis scripturarum ver
 etiam exemplis precedentium patrum et
 manifestus fiat: duo gradus mi
 racula subiit quatenus per hunc
 et tepiditas iura commutavit: et in
 firmitas iura ad agone certam
 vivens roboravit. *De monacho qui
 a gravi passione capitis punitu
 tem sacramentum christi liberatus est.*

Fater quidam cum *cap. xviii.*
 in adolescentia sua nomine
 petri clauallus postmodum fu
 turus abbas in obseruancia sacri
 ordinis satigeret cotidie semet
 ipsum exhibere hostiam vivente sanctam
 deo placente: quam omnes pie in christo
 vivere cupientes persecutiones inuici
 sustinent permittente deo que omnia
 ad salutem electorum operatur: gravissima
 capitis passione laborare cepit.
 Quam passionem fortis christi miles
 patienter ~~toleravit~~ tolerabat.
 studens semper in dolore gratias a
 gere: et viperam prope voluntatis
 a mure coepescere. Et licet op
 taret cum propheta ut ingredere putre
 do in ossibus eius quatenus quiescere
 mereret in die tribulationis: per hoc
 tamen magis animo grauabatur: quod
 spiritum in eo promptissimum ad ar
 dua queque virtutum curam infusa

per uoto subsequi non ualebat.
 Quada itaque nocte dominica cum
 sacris uigiliis interesset sen
 tiens se prefato in modo solito
 amplius stimulari: cogitauit
 exire et ire pausat. Sed inor
 spirante deo recogitauit ut
 prope dominum usque ad horam diei prima
 sustineret: quam ipso die itentatis
 misteris preciosi corporis et sanguinis
 christi percipere debebat. Prima uero
 transacta quantum doloris inme
 situs non cessaret: proposuit tamen
 tolerare nec conuentum deserere
 usque post missam maiorem: quam
 sacramentum posset accipere communionem.
 Quis iam conuictus ad gradum al
 tatis accedet: et soluta ibidem
 uenia flexis genibus deuotis
 summa humilitate petet: ecce re
 pente de vertice eius lapsa est
 quasi igneus massa plumbi que
 illi per medium frontis uenies
 et in pauimentum cades: non
 per uiam collisionem fecit. Ipse uero
 eiusdem molis collisionem atque
 ruinam aptissime sentiens
 sed nullam spem uidebat: de
 tanta nouitate miratus ve
 herementur obstupuit. Et omni
 ra clemencia redemptoris

.iii.

nri Quia em fr iste gnuissios
 quide dolores seuciens sed tu
 ob reuenciam sacmētōz ipiq
 eat quasi nō senies: mor
 ut eade sacmēta fidei
 deuorōne pcepit: ab omi
 pristina firmitate eade
 hora conualuit: et ita pste
 curaty est: ut nulla dem
 reps molestia ex ea sentiet.
 ppe uo grē dei neq̄q̄ igty
 existens. adeo i scā religio
 ne pfect: ut pastoral cure
 officiu pmi ignato post
 modū i claraualle gsecuty:
 nomē abbatis moibqz nita
 decoraet: subditosqz suos p
 via uē hūilitatis duces xpi
 bono odor deo eet i oī loco.

De frē au bta ugo maia
 celeste pitācia p visu dedit.
 ca. xix.

Habit item i claraualle
 monachqz quida qui
 quāuis homo bone uolūta
 tis existet: corpe tū delicaty
 atqz i firmo eat: et ptea i
 obseruacōne ciboz et pcuracō
 ne medicaminū curiosqz
 supstansqz. Clemēs aut dñs
 qui misericordit solet errantes
 corrigē. ipm uoluit ad uia
 uitatis reducē: et ut strict

et itelliget quā salubrit mouet
 uos omne sollicitudine nrām
 pice i ipm. qm ipi cūa ē de no
 bis: tali modo uisitacōne sua
 simplicit delinquenti progāe
 dignaty ē. Aspicebat idē frat
 i visu noctis et ecce uisitacō
 frim quasi ad laudes dñi officij
 celebrandas ad ecclia festinabat.
 Porro ad ostiū ipius ecclie sta
 bat illa tū hūilis q̄ sublimis
 tur mie pia ugo maia. q̄ tā
 piosi electuan puidem portās.
 sigulis frībqz oracōem i trantibqz
 sigula ex eo corlearia dulcissi
 ma manu sua dignant ēbue
 bat: et mira dulcedine gūstā
 tes reficiebat. Quo uiso fr ille
 gūlaty uehemēt: reputans
 scā q̄ et tpe celestis illiqz alimō
 tue sine obstaculo piceps fieri
 debet. Quā ad manū pmissime
 prociatris accedet: benignissi
 ma dissimulatē et uē mitis
 ugo repullit eū dices. Nūqd
 tūo medicamine opz habes?
 Nonē tu sapiēs medicus es. et
 tuinet curā sollicitate geris?
 Vade itaqz vade et tuus me
 dicamentis sicut uolūis utē:

q̄ q̄rit sic consolata
 uolūta i uincit uita

quoniam de hijs qui cura sua super
 dominum et filium meum iactant in
 est cura. Quod cum ille audisset
 erubuit? et petens indulgentiam
 promisit ei quod se amplius
 de seipso non intromittet: sed to-
 tam vitam suam cura deo et sibi
 committet. Ad quam sponsionem
 gratiale refugium omnium christianorum.
 sed et specialis protectio specialium
 seruatorum suorum cystriensis firmam
 satisfactionem acceptam benignis-
 sime penitentiam veniam indulgentiam
 et medicamentum salutiferam pi-
 tuitie pabulum impertit. Gustata
 igitur benedictione celestis an-
 tidoti: penitus ex sua tenuitate
 et infirmitate se ille qualiter
 et abdicatis omnibus medicamentis
 et delicatioribus alimentis ad
 communes cibos se transtulit: idcirco
 cooperante gratia dei decorem et
 fortitudinem cum salute corporis et anime
 percipit. Vbi nunc sunt fratres illi
 qui plerumque videntur sectari scholas
 Hippocratis quam scholas christi: qui
 nimis affectuose diligentes sa-
 lutate iocunditatis curam suam totam
 estate totam intentionem occupant
 ad querendas seu colligendas
 quaslibet vires et agrestes her-

in breui

bulas vel radices et iuchilo-
 minis hyeme solliciti sunt eas-
 dem excutendo terendo mo-
 lendo operando et non habi-
 tati effectum medicine in solu-
 se precipit reatum anime voluntatis:
 qua pietatis nulla periculo-
 sior invenit. **Disce** qd dicitur
super dictis exemplis magis
confide in domino quam in galieno: plus
 sperare in regna celi quam in herbis
 terre? scientes certissime quoniam in
 timendo examine iusti iudicij
 dei non de plenitudine sed de p-
 fessione iudicabitur: ubi ser-
 minus penitentiam vult magis
 animam suam curam gessisse quam
 per adipiscenda sanitatem car-
 nis sue totam vitam suam inutiliter
 occupatos fuisse. **De vito ve-**
nerabili archardo quodam magistro
novitiorum in claualle cap.
xx
Sachardo nomine nobilis
 gracie. sed conversationis dignitate
 nobilior novitiorum cura in clau-
 ualle gerebat: vir potens in
 iure edificatorum et consolatorum:
 qui etiam in iuventutis sue robore
 iubente seipsum et mittente beato
 binardo abbate suo plurimorum
 cenobiorum iustitiam et constructorem
 devotum extitit. Hic iam veteranus
 et emerite militie senex

.iii.

istancidus tyronibus deputatus:
 officium suum strenue adimplebat:
 et ex his quae longo usu didicerat
 rudas adhuc mentes contra
 triplicem inimicum carnis inimicum
 diabolique quod difficile rumpitur
 cotidianis exhortationibus reformabat
 exemplis etiam tanta veteribus
 qua recentioribus adiuta vicia
 cauciores reddebat: unde et nos
 aliqua sicut ab ipsius ore audi-
 uimus perstringemus. **C**um adhuc no-
 uicius esset isidoreus archidiaconus: vene-
 rabilis abbas benedictus quadam
 die traiecit ad consolandos noui-
 cios suos sicut frequenter sole-
 bat. Terminato autem sermone
 predictum archidiaconum cum aliis duobus
 nouiciis traiecit in partem: et primo
 uocauit eos in spiritu prophetico: ita lo-
 quens. **F**uturum est inquit ut no-
 uicius ille unus designatus ex
 nomine: aut die crastinum surret
 recedat. Vos itaque uigilate et
 estote parati: et fugiente cum
 rapinis effugere non sinatis. **E**t
 si miser a uobis erit quia non
 erit ex uobis: spolia tua quae nostra
 sunt tenebitis uobis. **Q**uo au-
 dito mirati sunt: et cum silentio
 postolati sunt exitum rei profunda
 uoce nocte duo ex illis cum fugi-
 tiuum in lecto firmum dormientem
 aspicerent: tunc et ipsi dormientem

ceperunt. **F**rant enim oculi eorum grauiter
 illudente utique eis spiritu erroris. **V**e-
 ruptum archidiaconus quia christissime
 credidit uerbum a sancto patre platino hauri-
 posse ueritatem fieri. sompnoletie
 spiritum qui ei molestissimus erat: uili
 ostentia repellere. **Q**uoniam enim
 fronte nunc tempora fricando:
 modo pilos capitis et barbe uel-
 licando: modo manus et faciem lo-
 titans: nunc de loco ad locum deambulando
 se exercitans: tandem fallacie sompni
 quod premebat eum. **C**um
 ipse esset ut signum ad uigilias pulsaret:
 ecce duo quasi gygantes
 ethiopes nigerrimis capis induti:
 per ostium domus uisibiliter ingrediuntur.
Is uero qui premebat: gallinam assatam
 in sperto portabat. **P**orro in ipso ueritatis
 coluber igneus per capud et caudam
 in ignem erat: et eandem gallinam hinc
 inde crucebat. **C**um itaque tali utaque
 apparatu accedunt ad lectum falsi no-
 uici: et gallinam fumantem applicant
 naribus dormientis. **Q**uo statim
 expurgato: demones egrediuntur:
 et quid mirum in corde eius inuisibiliter
 actitarent: horrendo hoc uisibili
 signo demonstrant. **C**um e-
 uigilasset miser ille non sicut
 iacob de sompno contemplationis.
 sed sicut apostata uilis a sompno

deceptionis. continuo surrexit: et vestimentis onustus post demones exiit: veniensq; ad ostium armarii qd' erat in claustris: machinamentis suis inolebat firmatiam effringere: ac secum tolle' libros Porro pdicty archarda celestine sonos excitat: et pphetata apostate fugam signis ac nutibus insinuat. Itaq; recedente p' u' sequentes: reperiunt illum pessulum ostii concutiente. Quos ubi ille malignus p'sensit: illico datus saltibus euolat: et p'cipito cursu p' ostia pomenij. r' uens muros tandem septis retinet atq; rediit. Die aut' facto cum malorum iperitens resipiscere uollet: qm' iam datus erat in repleto sensu: dimissus e' tandem ut abiret in locum suum. Eade' uo die arreptus a dyabolo demencia inicit: et usq; ad mortem furens non cessauit. Confessus e' etiam nob' ueneabilis senex archarda qd' in p'mordio confusionis sue multa demonum bella et multa flagella pertulerit: multaq; eorum fantasmatum uideit. Depius naq; cum esset in ecclesia psallens et orans. copiosa coram eo lituragiam qm' cereos et lampades accendebat: qm' p'tim ad inuocationem nominis xpi tamq; uacuitas disperebat. Quadam dieq;

uice apparuit ei dyabola gladiatorio cum eo conflictu in modum palest' decertans: cui crebros ictus et uulnera infligebat: atq; ab eo uicissim recipiebat. Ad ultimum demone subactu coliso capite excerebrauit. Quodum etheret p' capillos p'te capitis q' fracti cum carne et ossibus euulsa manu retinuit: inorq; ex ea tam intolerabilis fetor emanauit: ut possibilitatis humane modum uideret excedere. Quam tamen horrore et erectione longius a manu sua ipso excutiente: p'tim solidum monstrum qd' uidebat euaniuit: uestigia cum inuidine sue alius ipsa reliquit. **P**rimo p' uisum aut' p' actum ex eade' manu tanto fetore uigilant' exalant' et exalant': ut p' angustia cordis uix ea ualere uel ori appone: uel naribus admouere. **C**um in p'tibus germanie ipse deseruus p' construendo cenobio qd' in territorio treueror' situ claustrum nominat. aliquando moraret: celitus concessum e' ei uide et alloqui hominem sanctum hominem uel diuitem magnam q'dem solitariu: qui in p'tibus illis multo tpe p' montes et siluas sine tecto et uestimento p' xpi

.m.

noie nudus obsuas? herbis
 agrestibus et earum radicibus mori-
 ture carius iuta utrumque suste-
 tabat: et estatis ardores. hye-
 musque asperos algores i-
 edibili pacia tolerabat: ita
 ut quada vice cu beuiale
 tpe gelu solito amplius horru-
 isset: et mix multa ualde de
 nubibus fluere: et ipse no hns
 quo a facie niuis et frigoris
 huius fugeret sed i tra nudus
 iacens no modica spissitudine
 niuis totus operiret: nullumq
 iudicium corpus eius illuc eet: ex-
 cepto q uirgula fumantis
 anhelitus ab ore pcedens sub-
 verta niuem aliquatulu reli-
 quabat. Huius bn vi amran-
 das uitutes et huane fragilita-
 tis modum excedente pacien-
 tiam: dñs achardus nouatus
 suis referebat: qbus rudime-
 ta tyronum eor magnifice
 roborabat: atq i amorem uiru-
 tum no medioiter attendebat.

De dño gaufrido mōcho clareuallensē pōea foxensē episcopo.

Sante memorie **sa. xxi.**
 dñs gaufridus quōda
 clareuallensē monachus et pō-
 ea foxensis ecclie q ē i sardi-

nia pontifex? ad antiqua ad epis-
 copatu pmouet cu eet aliqui in
 choro clareuall' uota labioz suoz
 cu cetis fribus dño strenue reddes:
 uisione huiusmodi sicut ab eo rece-
 pitus bñs ocul' aspice meruit.
Videbat et ecce pressio glōsa et
 splendida q a septentrionali pte
 oratorij q de cymiteio uenies
 et coram psbiterio tñsiens: recto
 itine ad iherosolimū tendebat.
Porro i ipa pessione actoliti
 subdyaconi dyaconi psbiteriq
 appaebat: q p singulos ordines
 septē atq septē dispositi: alij
 aut alios ordine agruo iudebat.
Actoliti uo stolis albis amicti:
 singulos cereos manibus pfere-
 bant: q tñ ignei magis qua
 cerei ee patebat. **D**erū subdya-
 conos tñce pñose: dyaconos
 aut dalmatice fulgide detra-
 bant: iposq psbiteros planete
 oloserice isignit adornabat. **H**or
 omi singuli agrua iustem sui
 uasa: uaiibus uauilabat. **D**erue-
 bat aut copiosa turba candida
 toz: ordinate silite et cu reuerē-
 tia iudens. **A**d ultimum uo glō-
 sa dei genitrix uirgo maria sub-
 sequebat: qua bñ apli petrus
 et iohānes dextera leuaq comi-

tabant. **I**psa uo pmissima theotocos
 tanta uenustate tantaq̄ clauitate
 uultu & hūo radiabat: ut ex fulgōe
 de ipsa procedente tota basilica chor
 uscaret. **P**orro spūs pphene qui
 ista reuelabat: loquebat iterum
 i corde uidentis: et dicebat. **H**ec ē
 regina celoz: her ē dñā angeloz.
Transētes ergo ita sollempnit
 ut dixim⁹ ante ḡdū sacri: tan
 dem p ostiū qd' ad i firmatoriū
 uergit de oratorio exierūt: et ita
 ab oculis ituentis euauerūt. **D**ez
 i eodē i firmatorio sener qdā bene
 rabilis & s̄e cōsacōis noie trefel
 m⁹ dñi languerat: sed flagella
 pñ p̄is tūq̄ filij obediens pa
 cientissime ~~sustine~~ ^{sustine} sustinebat:
 qui tūc i certum ^{p̄o} agonizabat:
 et post modicū t̄p̄alis uite a
 maitudine ^{p̄o} p̄e uite dulc
 dine cōmutauit. **V**nde uir dñi
 guisfridus qui her uideat idu
 bitauit credidit: q̄a ad iudiciū
 tūsit⁹ et b̄fificacōis illij p̄ressio
 t̄lis apparuit. **Q**̄ sublimia sūt
 bona q̄ ocula nō uidit n̄ auris
 audiuit: nec i corē hoīs ascen
 derūt: q̄ p̄parauit d̄s hys q̄
 diligūt eū. **S**i enī cū tanta
 ambitione sp̄italis pompe occur
 rit aie deū timentis de corpe
 egredienti: quanto putam⁹

tripudio quātaue leticia exul
 tabit i possessione celestis pa
 trie: ubi sacriabit dulcissima
 q̄ditōris sui uisione. **De uisi
 omib⁹ eiusde fāili domni
 guisfridi Caplin. xvii.**

Atea quoq̄ uice dñi
 isde dei famula iētia
 cū cetis fr̄ib⁹ staēt ad psalleu
 dū: q̄pp̄at⁹ ē uiaufeste sp̄m
 iūidū istar s̄uue p̄ mediū
 chorū transeūte. **C**ūq̄ uenisset
 & staēt ante eū ridicula bestia:
 dedignant oculis respiciens illū
 atq̄ despiciens: patulis uaiib⁹
 aliquādm subsānabat. **Q**ue
 postq̄ ab eo p̄tūsit: egressa
 de choro vltiq̄ nō couparuit.
Infiruiabat aliqui iste hō b̄n̄s: et
 c̄ra gutturis p̄tes graui mo
 lesta laborabat. **P**restebat lang
 uor i dies: fact⁹ ē i ueterat⁹:
 & p̄ene a medicis desperat⁹.
Vnde etiā angustiabat aīo ue
 hemēt: pro eo maxime qd'
 arterijs ab egritudine coarta
 tis: psallendi atq̄ cantandi
 ecclia vires amississet. **P**inde
 cōmissus ad b̄n̄m b̄nardū. die
 noctuq̄ i multis p̄ lacrimis p̄
 rabat: ut cantandi grām ei⁹
 iūtuentu recipe meret. **S**uis
 p̄rib⁹ et lacrimis mot⁹ pius

.m.

pater. ei p uisione apparuit.
 et loco dolenti manum sua ta-
 gendo ac benedicendo signis
 crucis ipssit. Quis vir dñi e-
 uigilasset. sanatu se repiens.
 turre ad cantandū conualuit.
 et nullū deinceps impedimen-
 tū ab eadē egritudine ptulit.
 Alioquoq tpe cōtingit ut fr̄
 quidā spitalis que uicē in
 xpo diligebat. graui egritudinē.
 eratq languor fortissimq. ita
 ut mori putaret. Unde p̄dñs
 vir merore nimio ab cōtabes-
 cens ut uex se cōpbaēt anu-
 cū lacrimosis p̄ribz ardentē i-
 sistē cepit p recipanda sani-
 tate dilecti. stabatq i q̄fractioē
 i aspectu dñi. Laboranti uō cō-
 tinuo i genua suo. astitit q̄
 dā p uisione et ait. Tu fr̄ ille
 p quo sic afficēis sanitati re-
 stituet. sed tū alē quidā que
 eque spitalit̄ diligis loco ei9
 migratū9 est. Et fr̄m ē ita. Na
 cōualestente illo q̄ nocti pri-
 tuus uidebat. defūct9 ē ip̄o
 tpe senex quidā uenēabilis
 et fr̄s reynald9 declinatio-
 ditus. que et ip̄e i xpo nūro
 affū diligebat. P̄tea cū pro-
 uirē defūctā uicini foret sol-
 licit9 et diuitios exi9 aquaz
 p ea deducerēt oculi ei9. multa
 siquidē collata eāt ei grā lac̄

inarū: flagitabat i stant a dño.
 ut sibi de illa reuelae dignaēt.
 uttū adhuc i pens eēt an iā i-
 dulgenciā requieq̄ pcepisset.
 Diu uō i hac supplicōne fa-
 tigato. facta ē tandē uox diu-
 nit9 ad eū dicens. Cur i portu-
 nis p̄ribz extorquē conais.
 qd̄ tue q̄gracioni nō debet.
 Tu tū ora p tuos. et saluabūt.
*Quō p reuelatiōne ostensū
 ē ei q̄ ep̄us eēt futis et de p̄-
 nosa morte i claualle La. xiiii.*
Sbat aliquā i orōne cōsti-
 tuta vir dñi gaufrid9.
 cū ecce p uisione p̄sona q̄dā
 reuerenda apparens et digno
 ip̄ius aureū anulū iposuit.
 p̄sagiū sc̄ i p̄mno futūe pon-
 tificalis dignitatis. Na i eodē
 anno sicut ip̄e nob̄ i motuit.
 assumpt9 ē i episcopatu ecclie
 forensis. quā septē añoz cōulo
 strenue reges. et sua ip̄ius iutā
 i oī p̄iutate custodiens. iusticiū
 suū magnifice honorauit. dig-
 nitūq̄ sanctitatis exemplū pos-
 teris ~~reliquit~~ deliquit. Appinquā-
 te uocatiōis ei9 tūmo que sola
 de9 noueāt. egress9 de sardinia
 uenit ad uisitandū claualle
 cui9 filiq̄ erat et i q̄ sepeliri

magno desiderio prooptauit. Quia
 cum a longe iturus esset: eleuatis
 oculis in celum suspirauit: toto cor-
 dis affectu deprecans diuinum: ut si
 infra futurum esset motus. tali si-
 quidem spacio temporis eandem domum
 uel una uice uisitare decreuerat.
 nunquam ipsum amplius ab ea se-
 pari permittet: ne forte alibi
 consummari contingeret: et desideria
 tu sibi sepultura pararet. In-
 gressus itaque dilectum sibi mona-
 sterium cum aliquandiu sanus ibidem
 persistisset: et fratres uniuersi de tanto
 hospite letarentur: tandem coer-
 piente se acuta ualitudine per
 dies aliquot egrotauit: et in gra-
 uescente morbo ad extrema peruenit.
 Cumque fuisset inunctus oleo sancto: et
 uniuersis etiam uicinis sacramentorum
 christi: eadem hora uicino fere eodem
 momento uniuersis uniuersis
 obdormiuit in domino. Transiit autem
 ita medium noctis: in festiuitate
 dedicationis ecclesie clauall. Porro
 uenerabilis eiusdem monasterii
 abbas qui eius sancte puritatem
 optime nouerat cum examina-
 ti corporis oculos clauderet: cum
 magna fidei pietate exclamans
 ait. O dulcis et uenerande pre-
 sidentis omnipotens faciat me qua-
 tocumque puenire ad tuum consocium.
 Dum uero commendationis officium
 sacro fime eius impendit: tanto

pietatis affectu mouebatur: ut
 erumpentes lacrimas quatinus
 uo posset: ita ut etiam duros
 corde in fletum commoueret. Cum autem
 prius egrotante cepisset iste
 sanctus sacerdos: reuelatum est de
 eo ciuidam ex fratribus ipsius mo-
 nasterii: quod ipse esset imma-
 tus. Deinde post dies paucos
 cum ipse frater in uigiliis diuini
 seruij uicesset: uidit in spiritu
 stratum quoddam fuluris molli-
 bus diligenter aptatum: in uicis
 opimentis decore ornatum. quod
 eidem episcopo seruabat: cui
 mirum significans etne felici-
 tatis requie. ad quam per mo-
 dum eam assumendus. Eadem
 uero nocte qua defunctus est. posi-
 to in ecclesia corpore. cum signum ad
 sollempnes uigilias dedicationis
 pulsaret: predictus frater euigilans.
 cepit ilico pontifice defunctum
 ad mentem reducere: statimque
 facta est uox in auribus eius:
 loquens ad eum de eodem dei
 famulo defuncto: et dixit.
 Ecce nunc a principio signum huius
 recipiunt illum sancti dei omnes
 in consocium suum. Hunc uocem frater
 ille audiens gauisus est ualde:
 surgensque uenit in choram et sta-
 bat cum ceteris ad processandum

.iii.

semper glorificatione bñ viri
mente reuoluens Cuius cele-
brarent matutine laudes res-
piciens vidit: et ecce i pietibz
templi cta defuctu antistite
quasi vniqz hore spacio luciar-
ia copiosa diuinitz accensa
ita ut p multitudie numer-
ari no posset. **S**piritalis ita
q clauitatis lumen corp'alibz
oclis ituens apuctz e valde?
i gras agens deo p omibz
q videat i audiat: i iubilo
cordis ait int se. **D**ne deus
utitur: bñ omnes q spant ite.
Ve bñ iste scus que elegisti
dne i assupsisti: habuabit
i atrys tuis. **C**redo em atz co-
fido: qd digna e int stoz et
electos tuos apuitai: q i pñti
stlo p uia huilitatis i credens:
studuit mandatis tuis fideliz
obediē. **E**xpletis aut pz de-
positione bñ vi duobz me-
sibus. cu ipse fr eet i choro
ad viglias vigilas i psalles:
subito venit i mentis exref-
su. **E**t ecce apparuit ei btus
episcopus idues se sacdota-
libz: et quasi pparas se ad
missa celebranda: ita ut ipe

adiuuas eu reuersaet casula
sup brachia illiq. **P**orro eade
hora cantabat hic vsq i ecclia.
Et itroibo ad altae dei: ad deu
q letificat iuuentute mea.
His itaq de gusatione i cosu-
matione sti vi breuit anotans:
placet hoc loco subuente unia-
culu dignu relatione: qd ipse
dei famula cu gaudio asserabat
se vidisse. **C**onsulit eiusde p-
sulis fuit: ut qda ipius basilica
veta et ruuosa dilapidaret: et
i meliore pte statu repararet.
Cu ipm ergo altae i pñti uita
sua dirui pcepisset: repperit i
eodē capsula stabrosa ac ve-
tere: stoz reliquias cotinente.
Porro int easde reliquias
corpz dñi repositu eat qd ita
sani i integri ita mudu et
candidu et ab omi corrupone
penitqz alieni iuentu e: ac si
recentissime ibi reconditu eet.
Hanc nemo i tra ulla repty e:
q ~~out~~ eiusde ecclie ul' altais
constructione ul' gserone se vi-
disse recoler. **V**iso itaq tanto
miaculo unisi qui aderant
letati sut valde: et edificati i fide
glorificauerut deu: agnoscentes
utiqz ipm ee sanctissimu corpz

.m.

ex om̄i p̄ce posse b̄t̄m eē plau-
 ging: cōtigit iſtigante dyabo-
 lo ut apt̄ ip̄m int̄ p̄ſanos &
 atq̄ lucenſes p̄p̄os q̄uis & pi-
 culosa guerra occider̄: q̄ etiā
 p̄ obitū ip̄ius & t̄uōne p̄nū
 iſtānata atq̄ p̄telata p̄ aliq̄t
 ānos durauit: ſed vix tandē
 ad pacis concordiēq̄ v̄inclm̄
 renouat̄ potuit. Cuius modi
 uō fuit occasio h̄9 diſſenſiōis
 nichil int̄eſt: hoc ſolū dici-
 mus dāpnosa & penale tanti
 pontificis aīe. guerra illā
 extiſſe: ſicut diuina r̄uela-
 cōne declaratū ē. Post dōc-
 t̄uōne ne p̄e h̄9 b̄t̄i p̄ſulis
 aliquāto t̄pe illapſo: fuit ī in-
 ſula ſardiniē ſardos quidā
 honeſte cōſiſtens: q̄ etiā ſibi
 p̄erat & ciudā ecclie prochiāli.
 Erat at̄ eādē ecclia ext̄ ulla
 edificata: at̄ ab om̄i hōtū ha-
 bitatōne remota. Quada itaq̄
 die cū miſſa celebraēt: hora
 p̄ceptōis iueit̄ hoſtiā ſacrā
 ſup̄ corporeale fractā atq̄ idu-
 as p̄tes a ſep̄a diuifa: quā
 antea cōſec̄uerat integrā et
 ſana. Quid ubi & p̄perit: Eb̄atq̄
 & auxius cū metu & aīnācōe
 ſacrificiū & ſūmanit. C̄pleto

aut̄ m̄ſteio. cetisq̄ dimiſſis: ſo-
 lus ibi remanſit. Cūq̄ tr̄iſtis cēt̄
 p̄ ſigno qd̄ accideat̄: egreſſus
 foras venit et ſtetit ad orientale
 plagā eiūſde ecclie: dorſo ad-
 herens p̄iet̄i tēpli et facie uſa
 ad orientē. Qui dū ita poſitus
 ibidē aliquādui ſtaret & de re
 q̄ ſibi eueneat̄ t̄unde ac ſolli-
 cite cogitaēt: iſtremuit ſp̄ū: et
 iſt̄eruerūt ſubito p̄li carnis ei9
 Tūc irruente ī eū neſcio qua
 ūtute ex̄na. ita deſign̄ at̄ artui
 cepit: ut nullomō poſſet ſe ī
 mouē. Et ecce aptis ocul̄ vidit
 innum̄e multitudis turbas caſtres
 at̄ pedestres: corā eo citatis q̄ſ-
 ſib9 t̄iſeūtes. Erāt at̄ ī eis hōies
 p̄miſcui ſexus diuſe etatis & cō-
 ditiōis: ī quib9 & multos dephen-
 bat: quos uiuentes ī carne ante
 & ignoueat. Un9 ergo ex eis ip̄i
 p̄ſb̄it̄es quōdā not9 & carus ad
 eū acceſſit: & ſuo gradu cepit
 familiarit̄ cū eo loq̄. P̄cūctante
 uō p̄bro q̄ nā cēt̄ aut quid etiā
 agēt tanta turbaz ī ſimilit̄: v̄ndit̄.
 Aīe hōim̄ ſūt carne ſolute: q̄
 om̄es p̄ uarietate culpaz varijs
 ſubdit̄e penis ita ſemp̄ diſſu-
 reciproco: longe lateq̄ vagūt̄
 ī m̄do. Quedā at̄ ex eis citiq̄

q̄dā tardius liberande sūt: quarit
 dā uō pene īsolubiles p̄manēt.
Dū ille loq̄ret: respiciens p̄br̄
 uidit sup̄ditū ep̄m̄ dimisso
 vultu p̄tereūtē corā se. tamq̄
 distiti iudicis sinām ferentē:
 ⁊ tūmice potestati q̄ illi ad ep̄t
 īsultabat cū p̄pha dicentē. **N**e
 leceis sup̄ me tūmice tua. quia
 recidi: surgā. **U**ū sedero ī tenebris.
 dñs lux mea est. **D**iso ḡo eo sa-
 cerdos vehemēt' obstupuit: et
 cū terrore magno amiracōis:
 exclamauit dicens. **D**e tū iusq̄
 p̄tē: quid ē hoc qd̄ video?
Nūquid iste ē dñs n̄r baldū-
 n̄q̄ p̄ysan̄ quondā archiep̄us
 de monastio clauall' assūptus?
Rūdit is q̄ loq̄bat' ad eū. **I**p̄e
 ē uē. **E**t p̄br̄ ait. **H**ic tūc ergo
 tante p̄fessionis monach̄ ⁊ tāte
 p̄fectionis ep̄us depūit' ē penus?
 quē nos sperabam̄ iā ī celo
 gaude' cū angel'. **U**lle uō r̄ndēs
 ait. **P**̄ c̄to scias et nullatenus du-
 bites? q̄ ip̄e ē uē sc̄is celsiq̄ meiti
 pontifex: ⁊ magna est gl̄a ei⁹
 apud deū. **S**ed quū p̄t' ip̄m̄ int'
 p̄ysanos atq̄ lucenses populos
 diuina iā guerra uisat': p̄ptēa
 differ' a requie: donec int'
 illos ad pacē discordia r̄uocet'

*Q̄da nalu
 d̄f̄m̄ d̄f̄a
 ab ep̄lo Baluic
 eliza l̄ty d̄f̄i
 f̄ l̄ta p̄ny d̄m̄
 angonay d̄f̄i*

Post apparuit eide p̄bitēo
 colūpna qd̄a iūbaīs t̄nensi:
 cui⁹ clausus ul' cōem solis
 ualencia chœusmē uidebat'
 de celo usq̄ ad t̄ra p̄erenta: p̄
 qua' aīa qd̄a angelico ductu
 ad sp̄deā consteudebat. **S**c̄
 scitante uō p̄br̄o quid n̄r
 hoc eēt: r̄ndit al'. **I**p̄a ē aīa
 ⁊stantini quōdā iudicis: et
 dñi turritam. **H**ec at' p̄no-
 uem aīos uentis ⁊ pluuijs
 ⁊ algorib⁹ semp̄ exposita: a
 die erig' sui usq̄ ī stillitudo
 dom⁹ sue cōstitit: ibiq̄ su-
 or' excessiui penas hūit. **S**ed
 q̄ misericors ⁊ liberal' ī pau-
 pes extitit: et iudiciū iū-
 riā patientib⁹ fecit: īsup
 etiā de malis q̄ cōmisit cō-
 fessa ⁊ penitēs a corpe eruit:
 idcō iustitia a deo cōsecuta
 hodierna die mēt' a malis
 oib⁹ liberat': ⁊ boīs oīmb⁹
 facianda ad etiā b̄titudine
 introduc' **H**ec et multa alia
 sac̄dos uidit ⁊ audiuit de se-
 cretis alieiq̄ uite: int' q̄ etiā
 ductū ē ei. q̄ eodē aīo esset
 t̄nētūq̄: qd̄ q̄ cōsecuta mors
 ei⁹ uerū fuisse cōp̄bant. **S**c̄
 on̄ipotens de⁹ īnotescē uo-
 luit dilecti sibi pontifis aī⁹

*Q̄da nalu
 d̄f̄m̄ d̄f̄a
 ab ep̄lo Baluic
 eliza l̄ty d̄f̄i
 f̄ l̄ta p̄ny d̄m̄
 angonay d̄f̄i*

mj.

quous iusta quous sciam quatu
 lanisq; tñ rubigine culpe sus-
 catur no potuisse regni pui-
 tatis intrare: nec fulgorem
 meridiane lucis i qua celestis
 sponsus cubat itueri: do-
 nec ipsius gra expiata. et pace
 int dissidentes reformata ab
 eode sponso met' audire.
Tota pulchra es anima mea
 tota pulch' es et macula no
 e ite: veni de libano veni
 coronaberis. **Quid uo idui-**
 sione hostie sacre uob i sinua-
 tu putamus: nisi hoc q' tles
 reuelaciones no absq; iutu
 et uoluntate redemptoris nri
 ad conuocione et correctioez
 fuit mortalium: maxime cu
 a religiosis psonis tle aliqd
 uide contigit. **De dono**
est killy quonda danor epo.
proea mocho clauall' Sa.
Utr magnificus et cu **xxv**
 oim reuerentia noi-
 ando est killy quonda danor
 archiepiscopus et apostolice
 sedis i insulis aqlonaiba
 legatus: postea uo huilis
 cystnensis ordis monachus
 et cenobii clauallis pfectus:

cu adhuc esset adolescens annos
 natus circiter duodecim. tuisimissq;
 a parentibus causa studioz i sar-
 tua morabat: q' tunc i nobili illa
 hyldensemese ecclia florentissima
 a clericis diuisar regionu cele-
 bri concursu frequentabant: itaq;
 du aliq' diu ibide moratus fuisset
 i g'issima ualitudine incidit et
 diutius languore tabesces ta-
 dem a uedias despat' e: ideo
 q' pcuratu e ut oleo sacro iun-
 get: **Quo p'sbiteri ceteriq' fideles**
 huius rei gra lectulo ei assiste-
 rent: subito scis i agonia oim
 mebroz ac sensuum officio destitu-
 tus e: ita ut fere mortuus puta-
 ret. **Exemptus ergo carnis sen-**
 sibus ductus i spu ad quada ma-
 sione. tota uisceriq' quasi cibam
 ardente: ad qua du p'ius acc-
 det et curiosius i spue uellet:
 subito erupens vapor i tendij
 apprehendit icautu: mox q' i ulla
 foruare flammuola traxit i ui-
 tu. **Qui cu p'ting' arde cepisset:**
 itaq' nichil aliud nisi morte
 et igne etiam sibi sup'ee cogitaet:
 ecce miserante deo apparuit ei
 i uno diuisoerij late meato qda
 quasi fuitis angusti de ostio

ī ostiū ducens: qui etiā flānis
 vacuus eē videbat. **Quē** cūens
 ⁊ spe euadendi animatū. conatu
 quo potuit reptans ad locū illū
 refrigerē puenit: et p̄ illū ad
 ostiū tendēs celest̄ erit ⁊ fugit.
 palpitans ⁊ tremēs a facie ignis
 deuorantis. **Porq̄** palaciū
 quoddā regale ⁊ amplū repe-
 riens. ⁊ illuc īgrediens: uidit
 ī eo reginā celorū ⁊ duā aīgelorū
 vultu et hūtu mirabili choruscā-
 tem: atq̄ ī throno gl̄e residen-
 tem. Ad quā pauidū ⁊ anhelus
 accedens: flagitabat obire ut
 sui miseret. **Quē** p̄tinē illa
 dedignant aspiciens atq̄ iūua-
 cit̄ alloques qd̄ **quis** ausū fuis-
 set ī spectu ip̄ius apparē. mā-
 dat quātoq̄ egredi: ⁊ crucian-
 dū ad ignē reūti **Porro** mē
 alios mīri misēdie assistentes
 appaebāt ibi tres vī ueneabiles
 quorū unū ciuitatis eiusdē ep̄us
 eāt: alī uō demū: t̄nq̄ nihil
 omniū nesciō quid officij ī eādē
 ecclia am̄strans. **Hos** itaq̄ p̄-
 fatū adolescentulū ituenis ac
 recognosceus: lacrimabilē p̄-
 cabat: quatinū p̄ssime dñe
 p̄ ip̄o supplicāne dignarent.
Quod cū deuotissie facerent.

misēdissima illa dissimula-
 trie r̄ndit eis dicens. **Idē**
 qd̄ rogāe p̄ssimtis p̄ adoles-
 cente isto uariū meo respectu
 īdignos. **Hic** em̄ p̄sū
 ⁊ lubetū mīq̄ honorauit me:
 mīq̄ **saluauit** saluatiōne mē
 ul̄ una uice resp̄erit me. **Uq̄**
 illi rogaret ut solita pietate
 delicta iuuentutes ⁊ igno-
 rancias illū dimittet si de reo
 se emendaturū p̄mittet.
 accessit it̄m t̄nebūdū ado-
 lescentis obsecrās eā ⁊ dicens.
Miserē mei p̄ssima dñā:
 miserē mei miseratē gr̄is
 h̄sant: ⁊ ne claudas a me
 miserō terhausta uiscēra mē
 tue: quia pat̄s sū amodo ⁊
 usq̄ ī sempiternū seruiē tibi:
 ⁊ te sup̄ oīa p̄ deū uenēari.
Quod si gemitū meū istā
 calamitate meā agnosceret:
 magna aurī pondeā pro
 mea liberatiōne libent̄ īpen-
 det. **Talia** itaq̄ cū lamen-
 tabili uoce deprec̄mēt: b̄t̄s
 s̄na ūgo uēa mat̄ misēdie
 serenata facie respiciens illū
 dixit. **Quid** igit̄? **Putas** ne
 ualeas temp̄m ī digno p̄cio
 redime apud me? **In** h̄c em̄
 forsitan placē me posses:

.iii.

si cōgruū michi p̄cū p̄ tua
 redemptōe p̄solues. **T**ūc ille
 nō modice exhilaratū ī ubo isto:
 fides fiducialiq̄ accessit et dixit.
Sua ant̄ enā clementissima
 dñā: ego me optime redimā:
 et quidquid iussit in dignatōe
 tua libentissime faciā: tūmō
 esto in p̄p̄tia: nec me ī illū
 ignē cruciandū ampliq̄ rimit-
 tas. **S**ui regina uirginū r̄ndit.
Volo igit̄: ut de quāq̄ genēibz
 amōne quāq̄ in modios. hor-
 e de sigulis singulos nō ne-
 gligas redde. **Q**uo illo audi-
 to: letuit accepit: respondes-
 q̄ alacriter dixit. **S**arū ē k̄āssi
 ma dñā qd̄ ip̄omis ualde q̄
 iocūdū: et ego in eius uā bonā
 et cōferta et cogitātū et sup-
 effluentē dabo ī hōerū tuū.
Quod cū ī fide sua firmit̄
 p̄miss̄ p̄mississet: datis etiā
 fideiussoribz int̄ressoribus
 sup̄ditis: dimiss̄ ē tandē
 liber ad hūana reuēti. **R**ed-
 ditū itaq̄ sibi q̄ festin̄ aper-
 uit oculos: receptoq̄ usu lo-
 quendi: surrexit sedit ī lectu-
 lo. moxq̄ ī iubilū erūpens:
 cepit clamaē cū gaudio ma-
 gno dicens. **B**enedict̄ deo
 ego libeāt̄ sū: et ampliq̄ nō

ardebo **G**rās ago tibi s̄rā dei
 genit̄e uirgō. quia libeāsti me
 de incendio isto: et ampliq̄ nō
 ardebo. **V**identes cūcti q̄ ade-
 rant adolescente illū de mox-
 tis ianua reuocātū: ita clama-
 tem et ita p̄ ḡnudio gestiente:
 mirati **F** valde sciscitabāt̄ ab
 eo tante leticie causa. **I**p̄e uō
 p̄ multū t̄p̄is sp̄aciū nil aliud
 dicē poteat. nisi tantū modo deo
 grās ego nō ardebo: ego nō ar-
 debo. **E**t cū sepius illud repetis-
 set: cōiūq̄ tandē ad illos et quid
 sibi accidisset ul' quid uidisset
 p̄ ordine indicauit. **D**ñs aut̄ ex-
 astantibz uir bonū et eruditū:
 hesitante de uisione adolescen-
 tem secrecius alloqui atz īstrue-
 rit aut̄ dices. **D**ico p̄uoscēs
 futurū te ēē magnū noīs uirū:
 et gradū maxime dignitatis ī
 ecclia sortiturū. **Q**uē cū fauē-
 te deo adept̄ fuis: oportet te
 ī honore dei et s̄c̄e uirḡis maris
 diuisor̄ ordinū cenobia quāq̄
 de tuo cōstrue: ī quibz iuxta
 mensue tibi p̄posite rōne ha-
 beant̄ ad unūq̄ p̄sone duode-
 cim: diuino iugit̄ obsequio
 famulantes. **H**is ille auditis
 interim tacuit: sed quē res
 exitū **habuit** habitū foret:

semper sollicitus fuit. Porro in ipsa
 visione significatum est ei. tres illos
 venerabiles viros qui pro eo in tres
 seces extiterant cum adhuc in carne
 degeret. eodem anno sece de mundo
 migratuos: quod etiam celerius
 subsecuta mors eorum verum fuisse
 comprobavit. **P**rogressu vero temporis cum pro-
 fectus adolesceret etate patris et sapientia
 cresceret. iam in virtutum optimam profice-
 risset: ordinante domino ad virginem
 lundenis ecclesie que dante magistro
 habet assumptus est. **A**t perquam
 iam dudum prophetate sibi dignita-
 tis culmine ascendit: illos reddendi
 voti sui tempore adesse agnouit.
 In quo sub quibus gratiis anime
 secundum interpretationem voti sui di-
 versorum ordinum cenobia quibus se
 fundaturum regnie celi denoueat.
Partem igitur oportunitate de remo-
 tis galliarum partibus ubi fontem reli-
 gionis esse agnouerat non solum quibus
 sed etiam plures spiritualis professionis
 consuetudinem curauit: in
 quos etiam existens ordinis duos
 conventus obtinuit: unum scilicet de ipsa
 domo cystercienis et alterum de clari-
 ualle. quosque in optimis terre sue
 locis tanquam vites fructiferas
 vinum iusticie germinantes pas-
 tinavit. **V**t et semetipsum profectum
 rediret: mensuramque bonam et

superfluentem purissime libe-
 rati sui sicut promiserat pro-
 solueret: quibus cenobiorum funda-
 tione contentus esse noluit sed
 alia atque alia tanquam de suo quam de
 aliorum fidelium dono studuit edi-
 ficare. **H**abebat etiam operam per agri-
 cultatis ritum quibus adhuc ex
 magna parte terra illa tributa erat
 radicibus extirpare: et christiane
 discipline moribus omnes felici-
 ter reformare: superbientes et contemp-
 tes ultionis multitudine ferire.
Ita demum zelo iusticie armatus.
~~notam~~ notam queque supersti-
 tiosa eliminare: et omnia salutem
 animarum profutura genti sue pro-
 de satagebat: ut a multis
 retro temporibus nullum in metropoli
 illa antistitem sedisse putemus.
 qui tamen in ecclesia dei fecerit fructum.
 quantum ipse fecit. **D**ominus autem ob
 cuius honorem et amorem curam
 faciebat: curabat voti ipsius
 dare votum utilitatis: et quos sic
 anathematis vinculis inmoda-
 bat: ipse tribuli morte multaba-
 bat: ita ut adulterum quedam
 diuitem ac potentem. quem vene-
 rabilis sacerdos in rena domini publice
 excothamemat: in ipsa sanctissima
 nocte domine resurrectionis cum
 adultera et duobus filiis et ad-
 ulterio matris malignis spiritibus

.m.

crudelit' suffocatu ad inferos
 etnalit' puenidu detrahēt.
Santu quoq' bñardū reue-
 rentissimū clacūall' abbate.
 luer longius a se remotū.
 nūro veneābat affectu: v-
 nūm deuorōne colebat. **R**et-
 cōtentū ē ī filijs eū vidē. sū-
 tū nouū cenobiū extruxisset.
 ⁊ ab eo sicut p̄ dixim⁹ de-
 sidentū sac' q' gregariū exā-
 men ipetisset. **S**ualuit apud
 eū desidentū vehemēs. ut hō
 tante auctoritatis et ī insul'
 illis tā eccl'asticū q' seculai
 auctoritate singularit' potens:
 expositis suis oib⁹ et etiā se-
 metipm̄ piculis multis tra-
 deret et labori. **D**emit igit'
 clarāuallē p̄sona hūilis et
 sublimis: quā a simib⁹ fr̄e
 nō curiositas audiende sapiē:
 sed fidei zel⁹. et plenitu-
 do deuorōis attraxerat. **U**bi
 quātū fleuēt: quāle sese nō
 modo erga eū. quē tā vniūse
 suspinebat: sed etiā erga vni-
 ūsos quoslibet fr̄m exhibuit:
 nō ē facile dictu. **D**emū re-
 ditū ad pp̄a ut beneditū a
 fūilo dei panē r̄ferre posset.
 ⁊ diuiciā cōseruāe: hūano
 sensu p̄cepit. ut ī cubano re-
 coquēt: sicut solent q' mīaia
 tūseūt panē ferre bis coctū.

Sed abbas s̄tus amabili' arguēs
 ī hac pte fidē ei⁹ modicā tuem-
 ri: itāne īquid nō potest bene-
 ductio ip̄m panē magis q' re-
 coctio cōseruāe. **E**t nō acquieuit
 bñdicit' illū: sed cōminē panē
 sibi p̄cipiēs exhibei: bñdicit et
 ait. **E**cce hūc tolle teni: nichil
 demēps de cocturōne sollicit⁹.
Tulit: ⁊ ad suos p̄ multa quidē
 fr̄e marisq' sp̄ana p̄p̄e rediēs:
 gloriabāt fidei sue desertū eū-
 dentissima reuēitate cōiūctū.
Haut multo uō p̄ h̄c elapso
 tpe: tristissim⁹ r̄umox aures
 ei⁹ p̄culit de dormitōe bñ vtri
 sp̄eals amīcī sū: s̄bente sibi
 libellū de t̄s̄itu ei⁹ dño gūisfri-
 do monacho clacūallis. q' notū⁹
 ei⁹sde s̄tissimū abbatis nō puo
 tpe fuerat. **T**ūc uō cōtaluit cor ei⁹
 tūc seipm̄: et ī meditatōe ip̄ius
 exarsit ignis: vana t̄s̄itoria atq'
 caduca reputās vniūsa q' hōis
 itentōne p̄pediē p̄it a recto
 cursu quo ad p̄rie celestis b̄tū-
 dine tendit. **I**taq' cōmendans
 et eccl'ia cui laudabilē p̄fueāt
 deo ⁊ p̄cipib⁹ fr̄e. relictis parē-
 tib⁹ et pp̄inquis notis ⁊ amīcis.
Ip̄m quoq' p̄rio cōsp̄ti valedi-
 cens: exul egregius clarāuallē
 venit: sepulchrū bñ vī quondā
 m̄itum amīcī v̄s̄itauit: et ad

sanctissima tūba ipius uiuē et
 moxi delēgit: ubi etiā sacre re-
 ligiois habitū deo donante p̄
 modū suscepit. **N**ec em̄ in mo-
 tū defuncto quā olīm ī uiuente
 cōfessus ē: quippe quē p̄ moxte
 carnis ueruis uiuē oīno nō
 ambigebat. **Q**uāto ergo ab eccli-
 asticis et seculaibz negotijs se-
 cretius uacabat: tanto sanctis
 diuinis obsequijs intendē cura-
 bat: deuocōm sac̄ orōis cotidie
 ymo pene cōtinuē sollicitū iu-
 gūlaē: pro suis p̄cis p̄reitis mir-
 ra cordis contriti et sp̄t hūiliati
 deo offerre: et grām sup̄ne be-
 nedictiois thymianite pie cō-
 pūctiois em̄ius iploraē. **Q**ua-
 dā igit̄ uice dū ī oratio suo so-
 lus cōsistēt: apparuit ei uigila-
 ti et oranti quidā fr̄ ei⁹ uterim⁹:
 q̄ olīm defunct⁹ fuerat: quip̄ hos-
 tili gladio trucidat⁹ occubuit:
 et moxte p̄uent⁹ uiatū nō ac-
 cepit. **H**ic etiā dū adhuc uiuēt
 eūdē archiep̄m aliqui iuste of-
 fendeāt: nec ei aut̄ moxte recon-
 siliat⁹ ē p̄ satisfactionē. **C**ūq̄ ue-
 nisset aut̄ illi dimisso capite
 supplicat̄ ietnabat ei: quasi de
 offensa uenā postulans: aut
 etiā orōm̄ suffragia flagitās.
Stetit ergo aliq̄ diu corā illo:
 nil penit⁹ dicens: nisi tū

hūiliato capite calamitate ac
 necessitate p̄p̄a n̄ uicus. **B**ed
 neq̄ archiep̄us quicq̄ locu-
 ty est ei: quia timore et am-
 ratione inuina et mente t̄bat⁹:
 et sui infine cōpos fuerat.
Derūptamē ex eodē moxto
 nil aliud agnosce potēat: n̄
 solūmō caput et collū ac
 sūmitate stapulaz. **R**eliq̄
 nāq̄ p̄ corpis ita arde ui-
 debat: ut nulla penit⁹
 ea mēbeoz inuamenta dis-
 cerne posset: nec quicq̄ al-
 ternēt nisi flāmā q̄ totū
 eū occupauēat. **C**ūq̄ aliq̄
 diu sic inuēbilis apparuis-
 set: tandē ab oculis ei⁹ subla-
 tus ē: sed fr̄nā aīam sup̄ an-
 gustia sua magno dolore cō-
 terebeata reliquit: q̄ etiā pos-
 tera die uenies ī caplin mon-
 achoz: multa missaz et orōm̄
 ipendia p̄ eodē moxto im-
 petrauit. **D**e felici q̄ sūmatōe
 duoz p̄gnoz sepulchri dñi
 auūtiloz dōm̄ es illi archiep̄i

Utrū qm̄ ginam **La. xxvi**
 tanti pontificis men-
 tionē fecim⁹: neq̄quā absur-
 dū reoz: si etiā duoz auūtiloz
 ei⁹ p̄ciosā ī aspectu dñi mox-
 te quā inuēbilē grācia dei

.m.

uenerunt comemoremus. **N**o
 parū nāq̄ deuotas mentes
 i amore xpi flāmasse spera
 mo: si eiusde redemptoris
 mī mīra & uē iocūda clemē
 tia cū sceleratissimū p̄tore
 p̄cedns legemū ismīet. **I**gē
 hy duo frēs ex p̄clarissimo da
 noe sanguīe cūdi: nūc tre
 illū p̄ceres post regē videbāt
 sublimiores. **O**na aut̄ ex eis
 esklla noīe hō bellicosū & car
 nali potēnatūm dō: cū cēt
 aīo ferū atq̄ tribulū. multū sang
 uīne fundebat: et mala p̄petu
 bat imia. **A**l̄ uō noīe sueuo
 ur stē uite p̄piciū atq̄ ep̄us
 wybergens eāt: q̄ etiā p̄elsi
 gnīs dignitatē elegancia
 mox at; p̄rogatiua iūtutū
 longe supabat. **H**ic itaq̄ ger
 manū sui aīam sine i xpo
 diligēs: sed tyrānū eiū uitā
 uehemēt̄ abhōrens: studebat
 eū frequent̄ secretis arguē:
 et ut a suis p̄uitatib; r̄supisēt
 aīone. **S**ed cū parū i h̄mōi
 pia itentōne p̄ficiēt: quādā
 die colloquentib; eis ad iūte
 suadebat ei uenēbil̄ p̄sū: ut
 accipēs signū dīne crucis.
 theōsolimā p̄fiscēt. **U**lle uō

rēdit se hoc nullomō facē posse:
 nisi secū p̄geret ip̄e: q̄ asiliū da
 bat. **Q**uo audito: fidel̄ et uē aīq̄
 ḡtant̄ accepit: seq̄ qd̄ petebat
 facturū i q̄tinenti p̄pospondit:
 malens itaq̄ picul̄ & laborib;
 tantis seipm̄ exponē: q̄ fr̄is
 aīam de ore leonis nō liberaē.
Imposito itaq̄ sibi signo stē cr̄is:
 theōsolimā p̄t̄ abierūt. **Q**uo
 p̄p̄e puenientes: glōsū dīni se
 pulchrū. ip̄m q̄ uiuificū lignū
 stē crucis i q̄o salū mūdi pepen
 dit: cū magno pietatis affectu
 adorauerūt. **D**e hinc cū cetā loca
 scā deuotissime uisitando uene
 rando atq̄ adorando pagraēt:
 uenerūt ad quēdā locū nō lon
 ge ab theōsolimā sitū: q̄ p̄r iū
 ab iculis m̄cupat̄: eo q̄ d̄ns
 n̄r ih̄us x̄p̄r i ip̄o loco dicit̄ disci
 pulis formā tradidisse orandi:
 & eandē ibidē orōne ap̄posuisse.
Frat̄ at̄ ibi ecclia pua: uili ste
 mate q̄structa. **N**ū ergo p̄dici
 pegrinū cognoscerēt hūc eē locū
 unde fons orōnis saliens i uitā
 etiā de ore filij dei p̄mito erūpt̄:
 & ad r̄buenda fidelū corda p̄mi
 uisās mūdi p̄tes cū tanta b̄ndictio
 nis affluentia diuīat; ē: tūc et
 ip̄i i ḡredientes oratorū. haurietesq̄

de fonte saluatoris pietatis et co-
 fidencie spm: cōone de corde
 puro fuderūt ad dnm: obse-
 crantes ut sibi pctā dimitteret.
 et ab oī malo liberarent. **P**er
 defuit cor ~~no~~ votis supne clemē-
 tie respectu: quēadmodū rei de-
 clarauit euentu. **P**ā cū ptin9
 venētes ad flumiū iordani vnda
 illa facta potati eēt atq; p̄fusi:
 vus ex eis magus videlicet ille
 p̄tor est ill9 magnifice de uīa
 dei p̄sumēs et effundens aiām
 suā t̄ cōone: clamauit ad dnm
 et dixit. **D**eus om̄ipotes et clemēs.
 esto p̄picius obsecro michi p̄tor:
 et ne despicias aiām meā qua-
 liscūq; fui tui quā de p̄fundo
 maloz eduristi: et post tanta
 scelerū meoz naufragia ad
 portū p̄nie misericordit adduxis-
 ti. **E**t nūc dñe de9 suspecta est
 m̄ valde fragilitas mea et du-
 dū cōlita peccandi q̄suetudo:
 multūq; timeo m̄ a memet-
 ipso: ne forte reuers9 ad p̄riām
 blandiente rex p̄pitate pctā
 quoq; materia illicente: ad p̄sti-
 nas meas p̄uitates relabi com-
 pellar. **P**roinde p̄ssime p̄ qui
 diues es t̄ m̄a s̄ib9 iuocantib9
 te: si bonū videt: t̄ oculis tuis. et

ita expedie aīe mee agnoscis:
 p̄tor indulgentissimā benignita-
 te tuā ut absoluto iā uoto pe-
 grinationis h9. absolue me dig-
 neis a vinclo corpis istiq; solu-
 tūq; p̄t a uerbis p̄tor inbe-
 us duci t̄ r̄frigerij locū. **R**ōne
 uō q̄pleta cōgnouit alio uite
 sue t̄m̄m̄ iūm̄e: suūq; de-
 sideiū mor a xp̄o eē cōplen-
 dū. **V**nde p̄ceptis sacramentis
 valedicens eadē h9 hora ger-
 mano suo ceterisq; qui simul
 aderant: ptin9 t̄ stā q̄fessione
 reddidit aiām. **O** īcōphensi-
 bilis clemēcia saluatoris n̄ri
 dei. **R**ōne tibi videt t̄ p̄tor
 isto p̄odigni illiq; filij q̄ deuo-
 rauit substantiā suā cū me-
 tricib9. uanitatū et uolupta-
 tū p̄sona realit p̄ntā: quē
 adhuc longe agente pater
 iustitiaz uidit et m̄a mot9.
 p̄cepit eū cito idm̄ stola p̄a
 innocēcie: suq; festinabat
 absolue miserū de reatu
 q̄stie sue ut p̄modū tar-
 dius fuit p̄ne pietati reo
 idulcisse: q̄ ip̄i misēo idul-
 genciā p̄cepisse. **Q**uid em̄
 aliud fuit sceleratissimū

.m.

p̄cōre r̄ ip̄o lumine penitēcie
 sic orasse r̄ tā stelerē penitōi
 sue effectū obtinuisse? nisi
 effusis sup se viscerib9 dīne
 pietatis iuseia mortal' cor-
 ruptibilitatis despoliari et
 b̄te immortalitatis stola vesti-
 ri ac amulo diuini amoris in-
 signiri pedesq̄ affectionū
 calcamentis et̄ne puitatis
 muniri? p̄ recepōne filij
 p̄diti festiuas epulas toto
 celo iudici. **V**idens itaq̄ ve-
 nēabil' antistes aiām fr̄is sui
 p̄ cui9 saluacōe ita sollicit9
 extitit tū stelerē tū felicit̄
 assūptū: tūc r̄ ip̄e vehemē-
 ter affect9 desiderio inigra-
 di petuit aiē sue ut mox
 r̄t: r̄ ait. **G**racias tibi ago
 dñe ihu x̄pe qm̄ exaudisti
 orōne meā: vidisti lacrimā
 meā: quia ē totiens suppli-
 cāu ut sustipes p̄nā
 fr̄is mei. **Q**ueso ḡo te p̄missie
 fili dei ne me parais ab illo
 diuiciis separi: sed iubeas
 me cū illo ī tua pace m̄c
 recipi: ut sil' abeam9 r̄ sil' ad
 tuā m̄ia te donante p̄ueniā-
 m9. **O** v̄e amplectenda et
 amanda pietas dñi nr̄i ihu

x̄pe x̄pi **V**ix orōne sineat. quā
 ardentissima fidei deuocōne fu-
 dit: et ecce uocante se dño v̄ib9
 corpus cepit repente destitui: vi-
 tesq̄ t̄isitorie finē iā sibi adēē
 agnouit. **H**or9 dispositis q̄ p̄
 t̄is b̄iutate ueressuā videbant
 p̄cepit astantib9 ut corpus ip̄ius
 vna cū corpe fr̄is sui ad ecclia
 sup̄ memoratā q̄ p̄ nr̄ dī quā
 dño īspirante sineo pietatis af-
 fectu adoptauerāt. remota om̄i
 occasione referrent: et ibi sepe-
 lire curaret. **I**taq̄ cōmissū sibi
 pplm̄ dīne p̄uidencie **reogna**
 reconsignas et bona scriptura
 illis oib9 ip̄cans: et p̄ntib9 etiā
 ualefaciens ac b̄ndicēs: felicit̄
 obdormiuit ī dño. **F**actūq̄ ē a dño
 grande miraculū: ut desiderij
 sui cōpotes p̄gnacōis itine cō-
 sūmato p̄gnacōne quoq̄ p̄ntis
 exilij terminaret: ita ut ābo
 sil' ī vno loco atq̄ vno die de mū-
 do migraret: simulq̄ ī vntū
 locū ubi decreuerāt sublati
 sepulturas acciperent. **P**orro p̄fata
 ecclesiola cū antea breuis ac rit̄
 mosa fuisset: soloteng est eūsa:
 et de elemosinis ip̄or quas p̄t
 hoc ip̄m ibidē copiose delegarūt

in ampliore et venustiore statu
 reedificata est: in qua etiam nunc cor
 cepta pausat honorifice tumu-
 lata. Hic felicissimus pignorum
 consanguineus erat beate memorie
 dominus eskilg danoz quoddam archi-
 episcopus: a quibus non solum sanguis
 sed etiam fidei et deuotionis succum
 trahens: domestico animo exemplo.
 pignore viuere et pignore mori pro
 christo domino proposuit. Quia pro re-
 licta preclara dignitate quam in terra sua
 singulariter prouidebat: cisterciensis
 ordinis habitum in claraualle suscepit:
 et de habundantia diuitiarum
 suarum pauperum christi copiam largissime
 suppleuit: sicque eundem pauperum
 numero pauperum et ipse associatus et
 in optima consuetudine uitam suam
 consummas: sepultus est in presbiterio
 oratorij eiusdem loci ante altare
 beate uirginis marie: cuius ex hoc
 memoria in benedictione erit
 clarauallesibus in gratia ^{et} gratia
 ne. Tales itaque persone tam sub-
 limes honoribus. reuerende dig-
 nitatibus. odore uirtutum beatissimi
 patris nostri bernardi. facti quoque cis-
 tertiensis ordinis puritate attracti:
 imperium christi cunctis egyptiorum
 pompis preferentes. maluerunt
 sub disciplina ordinis temporaliter

potius inacerari: quam impensis
 sibi finibus falsis et honoribus
 etiam cruciari. *De nobili prin-
 ce gumaro papea monacho
 clauallis Laplin xxvii.*

Nam et nobilissimus
 princeps gumarus iudeus
 quoddam et dominus sardine detra-
 alis. cum aliquam gratiam orationis sancti
 martini thuronense expet-
 tisset: in reditu transiens per cla-
 raualle: et a beato bernardo de-
 uote susceptus: de salute quoque
 anime sue copiose ammonitus con-
 uersioni minime assensit: licet pri-
 stinus ipso prece et multum gar-
 rulate ceterum quaedam illuisset.
 Qui abiit: ut dominus sic locutus
 est. Ego quidem istum de tua
 conuersione diuinitatem rogavi: sed ad
 prius exaudiri non merui. Et
 tunc quidem abire te pacem: quod
 retine non licet inuitum: scias tamen
 te huc iterum de sardina re-
 uisurum. Abiit ergo in patriam suam:
 sed uerba que ex ore uiri dei audie-
 rat incessanter animo eius sti-
 mulabant: spiritu magis suggerere:
 te propheta quam tantum propheta sibi
 de se prodixisset cassari penitus
 non posse. Modico post hinc
 elapso tempore cum nunciatus esset
 ei beatum uirum transisse de hunc mundo

.m.

ad p̄m̄: constriat̄ ē aīo
 vehemēt̄: arguēs seip̄m̄ et pe-
 nitens ualde qd̄ ad illiū p̄di-
 cationē cōisq̄ nō fuisse. mox
 ergo igne illo quē dñs mittit
 i rōda electōr̄ suor̄ ⁊ uult
 vehemēt̄ accendi totū it̄m̄-
 duit̄: nec ot̄no morā facē
 sustinēs. p̄mogenitū filiū
 suū p̄ se i regno suo p̄ici-
 p̄i q̄stituit. Ipe uō dū adhuc
 quadragenariū eēt̄: etate cor-
 poris ⁊ aī uigore p̄ollens:
 relictā sardīna om̄niū gl̄a
 mūdi p̄retr̄: paup̄ ⁊ hūilis
 i gressū ē clarāualle: ibiq̄
 sub disciplina suscepti ord̄is
 usq̄ ad ~~maie~~ decipit̄ etate
 yūno usq̄ ad mortē p̄seue-
 rant̄ militas regnū: t̄m̄ p̄
 celest̄ se cōmūtasse gloriabat̄.
Quallit̄ uenēabilis abbas
Simon relictā abbacia i clae-
ualle p̄fessus ē. Cap̄ xxviii.
Uenēabil̄ Simon quō-
 dā abbas caziathi. qd̄
 ē nō ignobile monastiū
 magni ord̄is monachor̄: mag-
 no cordis affectu b̄t̄m̄ b̄nardu
 diligebat̄: adeo ut de q̄silio ⁊
 uolūtate ei⁹ totū pendē uidēt̄.
 Hūc aut̄ desiderū magnū
 ierat̄ curā pastorale deserē:

et fieri monachū i claualle **Ve-**
 ruptamē scūs p̄ b̄nardo sciens
 uirtutē uī et gr̄am qua cōmūso
 cenobio ydone⁹ ualde atq̄ p̄ne-
 cessari⁹ eāt̄: quā dū uixit i car-
 ne nūq̄ ei sup̄ hūmōi petuōe
 q̄sensū p̄be uoluit. **Quadā** igit̄
 die: dicit ad eū ip̄de abbas. **D**ñe
 p̄ ego senex et pene decipit̄ fa-
 tiscentib⁹ i corpore mēbris ⁊ i sup-
 urgentib⁹ morbis: uī iamq̄ re-
 solui me sentio. **R**ed si extra
 clarāualle deserē: eī michi
 doloe i q̄solabilis: ⁊ irrecupabile
 dāpniū. **P**ū nūc ē ut ul' mir-
 abie me iubeas ⁊ satisfacē vo-
 tis meis: q̄ mox acceleraus
 morā ampliq̄ facē nō me p̄-
 mittit. **C**ui uir dei r̄ndit. **M**ane
 i loco tuo: ⁊ noli timē. **E**go se-
 cutū te facio: q̄ mortē i clara-
 ualle. **C**redidit hō f̄ morib⁹ sc̄i:
 ⁊ mansit i t̄rē i placōe sua
 securior plūib⁹ aīis. **P**ost tr̄si-
 tū uō b̄t̄i uī cū iā desiderū sui
 stimulos nullo rep̄niente tole-
 rae neq̄ret̄: dimisso regnūe clā-
 ualli se cōtulit̄: ubi etiā magno
 dei dono magnor̄q̄ miraculo sep-
 temū sup̄uucis. mirabile p̄r̄sā
 i t̄li etate ul' i finit̄ate feruoris
 ac deuotōis exemplū nob̄ oib⁹

I fine reliquit. **De seniore q̄ vidit
b̄tam v̄ginē caplo monachor̄
psidente. Saplm xxix.**

Quida de senioribz clauallis
vir religiosz ac deuotz quada
vite sicut ab ipius ore audiuius
vidit i visione b̄tissima v̄ginetu
m̄rem splendidissio vultu z h̄itu
caplo monachor̄ psidente: q̄ etiā
i ipso caplo abbatis locū tenē et
officiū gerē videbat. **H**ec uō bene-
dictū filiū ventris sui puulū qui
natus ē nobis gestabat i gimo: to-
tūq̄ cōuentū mōchor̄ ita eā resi-
debat i ordine suo. **P**orro senior
q̄ i se videat mirabat̄ atq̄ iocūda-
bat̄ valde i aspectu gloriofi puuli
speciosi p̄ filijs hominū: et eiusde
sac̄ puerp̄e: reuerbentis oculis
p̄t̄ lūis clauitate nō satis p̄uale-
bat i facies eor̄ intendē. **N**ūq̄ iā
expleto caplo soluendz eēt con-
uentū ille: imperiosa uigo cōiūsa
ad seniore illū q̄ ad ei9 dextera
sedebat: osculū pacis ori ei9 dignā-
ter ip̄ssit: et insup̄ benedictum
fructū ventris sui ad ituedū atz
amplexendū **o**p̄ obtulit ei. **P**uo
facto cōiūens se ad alterū senē
q̄ ad sinistra ei9 sedebat simul
osculata ē eū: z nichilomin9 gau-
diū cordis sui ei ad ituedū p̄n-
tauit. **T**ūc unūsi q̄ aderat mo-
nachi celesti pace a **senior** seni-

oribz ill' hinc inde inuatiata.
De tante regine p̄tina salutē
dei i gimo suo q̄fouentis iu-
bilū et leticiā cordis letati s̄t:
s̄mp̄ cōuentū illo soluto. visio
ab ocul' intuentis sublata ē.
Tantā uō deuorōne de visiois
hui9 dulcedine senior ille cō-
cepit: ut domū capli nō aliud
eēt aliud nisi sectariū dei: p̄
tā celi intelligēt: ideoq̄ q̄nes
p̄ ante eandē domū trāsire
debebat: totiens fere cōtūti
locū i quo m̄rem m̄stodie
cū adorando filio suo reside-
re q̄spereat i cūnae solebat. **De
quodā mōcho cui d̄ns ih̄us
cū s̄to ioh̄e euāgelista apparuit.**
Ater quidā **sa. xxx.**
Reliosz ac timēs deū
dū p̄ficiendi desidiō flagret
et s̄tis meditacōibz die noctūq̄
vacuēt: b̄tissimū ioh̄em euā-
gelistā p̄cipuo diligebat affū:
i cui9 etiā s̄ptia atz m̄cōria
m̄ta pascēbat̄ deuorōe. **S**tū-
deus ex dictis ei9 sententias
tūq̄ malapiūca decerpē: q̄bz
lectulū cōstie sue s̄p̄atū cōf-
feteōe viciōz vitutū odore re-
fouēt. **F**actū ē at̄ quada vite
i vigilia oīm s̄tor̄ dū missa i
cōuentū celebraret: ut ip̄e s̄as
i ordine suo i choro. pistillo

.m.

vigilantis sollicitudis in nocte
 tanto cordis ad susceptione
 tanti festi thinnama se sac
 deuorosis conteret. **Quo** de
 more legere epla illa de apo
 calypsi: mira dulcedine in eisdem
 uerbis feruebat. **Tandem** uero in
 ultimo uisu quo dicitur agnoscere
 dignus qui omnia est accipere uirtute
 et diuinitate et cetera que sequuntur.
 tota anima eius in ipso liquefacta est
 igne diuini amoris: tantaque
 iocunditatis affluentia perfusa
 est: ut per inueniunt leticie
 scriptum uix caperet. **Unde** totus
 in iubilo totus extra se fuit:
 solum christum quasi puerum cordis
 oculis intuens: et brachijs arde
 ntis fidei et pietatis amplectens.
Quo uero adhuc ibidem staret:
 et pituita illa celesti mentem
 habunde reficeret: uerum finita
 missa sopore dno irruit super
 eum: tenuis quidem sed diuina gratia
 suauis. **Et** tunc pituita sua
 dignantur exhibuit dormienti
 que super dictam iocunditatem infunderet
 uigilanti. **dominus** uero ihesus christus:
 cum dilecto sibi apostolo iohanne:
 alloquens eundem apostolum. audiente
 fratre dicens. **Hanc** ego reuelationem

dudum tibi ostendi: non propter te
 solummodo cui iam de mea uirtute
 et dilectione etiam cognoscere. etiam pro fiducia
 a terat: sed maxime propter ceteros que
 me filii diligunt: ut ipsi gloriam
 meam agnoscant: fiduciam habe
 ant in me. **In** his uerbis euigilans
 frater ille repletus est gaudio magno:
 tunc propter indulgentiam sibi gratiam diuine
 uisitationis et consolationis: tunc propter
 ipsum domini attestacionem de uirtute
 apocalypsis: pro eo maxime quia
 dolens audierat quosdam hereticos
 eodem libro sancto detraxisse: duceres
 eum a beato iohanne euangelista apostolo
 scriptum non esse. **Evolutis** autem per quatuordecim
 diebus iterum quidecimum. cum super
 dictum frater pro peccatis suis ualde sol
 licitus facie domini in confessione et co
 tidiana cordis contricione peruenire
 curaret: assistit ei per uisum dominus
 ihesus christus: cum eodem apostolo suo iohanne.
Qui etiam ipso fratre audiente: per
 sic locutus est. **Si** quis uoluit a
 domino perfectam indulgentiam consequi:
 oportet eum peccata sua instant
 flendo ac penitendo pituitie.
Respondens autem dominus ait. **Quis**
 uoluit ad me peruenire: oportet
 eum hoc ardentem desiderare post
 modum autem in die natalis eiusdem
 sancti iohannis. uidit in uisione dominum

ihm xpm cu gloriosa mre su-
 a. quasi quoddam palatium mag-
 num intrat: in quo dicebat: esse
 paradysum. Illus uero ingressus ianu-
 a remansit aperta. Cumq; miraretur
 et seruu cogitaret quare porta eade-
 minime clauderet: dictu e ei.
 Hec e ianua uite q; i gesso p ea
 dno cu mre sua no claudit:
 sed cunctis fidelibus usq; i die iudi-
 cij ~~patebit~~ patebit. Quo ille
 audito: gemitus et exultans ait in
 se. Ergo et in patet aditus parad-
 ysi. Ingredior ergo locu tabna-
 culi admirabilis: usq; ad domu
 dei. Quo cu introire cepisset:
 ptingit excepit eu tenerrabilis
 iocunditas qda atq; suauitas. q
 cunctos sensus ipius penetrans et
 replet: nichil aliud cogitans si-
 nebat: nisi memoriam nre et ius-
 tite dei solius. In hac ergo mi-
 ra suauitatis dulcedine euigilans
 adhuc i delicijs paradysi se ee pu-
 tabat: sed continue corruptibilis
 uite motibus et sensibus uallatu
 se sentiens tantu felicitate mudu
 ad fruenda sibi collata: sed ad
 exercitandu i se celeste desideu
 gustu tenuit progata ee cog-
 nouit. Hys et huiusmodi reue-
 lationibus frat ille de loco deside-
 re coepit et negligencie excussus:

et ardore diuine caritatis ue-
 hementi inflamatus: tanq;
 ysachar asinus fortis apposuit
 humerum ad portandiu idest ma-
 bilit omnis pnie: ut requie
 qua uideat adipisci mereret.
 De fratre q; uidit dnm mra ihm
 xpm i exitu ciuitatis frs de celo
 descendit. Caplm xxxi. ...

Monachum quendam
 de collegio claciuallis.
 spiritale et bonis uoibus polle-
 tem: dno scdm qd i apocalypsi
 ait ego quos amo arguo et
 castigo. ad deridendum in eo
 scortia pni. gressissima egre-
 ditur quada uice laborare pmi-
 sit. Sed anteq; ad die tnu p-
 uenisset diuino nutu raptus
 e i quoda excessu iuentis: et
 diuidiu fere noctis spaciu q
 ex se fuit: multa uides et
 audiens: q tunc explicari nri
 appositu no e. Fide uo nocte
 defuncto e ibi religiosus quoda
 adolescens. mre mansuetu-
 dis et pacie monachus: qui
 languore maximo cruciatus. q
 plurimis annis duru ac duri-
 tuu martiriu dixit. Hic itaq;
 mores et flatu nouissimu
 diuicius thens: p arbitrate do-
 lozis genuito plagedo emittebat

in
 actiu

... cu eu pla-
 ... dicitur cu
 ... non conuer-
 ... hys scla-
 ... quoda
 ... et af-
 ... comone-
 ... quos
 ... m-
 ... fra-
 ... uer-
 ... dolo-
 ... q
 ... i
 ... re-
 ... p
 ... uide-
 ... modo
 ... re-
 ... que-
 ... i
 ... fra-
 ... ma-
 ... ma-
 ... ma-
 ... ma-

iii

Porro p̄dicty eger cū eū plau-
 gente audier: dicebat int̄ se
 planty iste r̄icus com̄iter̄ i
 r̄antū: ⁊ doloris isty ex̄ma-
 tā int̄ occupabit gaudiū
 sempit̄m. Sū h̄ ⁊ hys filia
 cognuer: eni p̄sona queda
 invisibil̄ an̄ lectulā ei⁹ ei as-
 sistens ac diutissime cōmonēs:
 ad singulos planty quos
 ille moxiens emittebat: **m**
 mirabili ⁊ īcepta quadā fra-
 gancia ac suavitare naves
 ei⁹ ac fauces vberius īdulco-
 rabat. Tūc nō seniebat q̄i
 rekte quadā iūtute sensibi-
 lit̄ ac manifeste ī semetip̄m
 itroēitē: et penetralia cor-
 dis ei⁹ suavissime p̄ungē-
 te. Sūq̄ hac mirabili v̄tione
 r̄erū et toty quodāmodo
 renouaty fuisse: ecce repe-
 te apparuit ei aptua que-
 dā ī celo: p̄ qua videbat̄ s̄
 quasi usq̄ ad sc̄m̄ celū ocu-
 loꝝ suoz acie tendē. Et fr̄a
 ē ī aūib⁹ ei⁹ vox clamaus
 de celo ex̄celso dicens. **D**ileat
 oīs fr̄a: discedat oīs oīs ma-
 lignitas: x̄ps venit. **I**n ip̄a
 hora visū ē ei qd̄ d̄s ih̄s
 x̄ps **p̄p̄m** paup̄m ⁊ h̄ūilū

consolator de celo descendet: ⁊ totū
 domū illā sua benedictioe r̄plet.
Ip̄e nō fr̄ cui her̄ vidē cōressū ē
 tanta alacritate ⁊ gr̄a p̄fusa ē: ut
 se ī paradiso dei esse reputaret: et
 ī iubilo cordis exultas dicer. **D**ñe
 d̄s n̄r: eni ista ē iūta et̄na: quā
 p̄misisti nobis. **E**t int̄ si reue-
 latis oculis bonū istud qd̄ senio
 ⁊ qd̄ teneo michi vidē ⁊ sp̄ licet
 habē: iā gaudiū **p̄f̄m̄** meū
 plenū atq̄ p̄f̄m̄ cēt. **H**oy igit̄
 īminente exity hora monachi
 illy adolescentis: pulsata ē ta-
 bula: et cōvenētib⁹ fr̄ib⁹ ut
 animā ip̄ius d̄no cōmendaret:
 liberata ē d̄tinio de corpore moens
 hui⁹: et et̄na leticia sub̄strante:
 fugit ab eo dolor ⁊ gemit⁹. **C**re-
 d̄m⁹ enī ⁊ pie cōfidm⁹ q̄ nō
 dedignaty ē eā introducē ī r̄c̄e
 suā: q̄ apt̄ eā ad tr̄ā descendē
 dignaty ē ih̄s x̄p̄ d̄s n̄r. **D**ū
 ergo corpus ei⁹ sepulchr̄e tradēt:
 aliū qdā bone quisardis frat̄
 reuelante d̄no aptis oculis sicut
 ip̄e p̄testaty ē nobis: vidit q̄i
 quoddā feretru de monumēto
 p̄cedē: et sursū ī et̄h̄ā tendē.
Porro p̄dicty eger ab eḡtudiē
 sua d̄no miserante cōualuit: ⁊
 ex hys q̄ ī obitu fr̄is videat̄ et
 audeat: seu etiā exp̄ri merue-
 rat. magnifice cōsolaty: gr̄as

egit deo. **F**ecerit bñdictiois illius
suauitate quā velud māna ab-
stonditū ī odore eximio seu sapōe
pstantissio expto eāt: postmo-
dū p̄ ānos plūmos nō quidē
cōtinuē? sed tū frequēt atz co-
piose cōsecutus ē: put ille benignus
ac suauis spūs q̄ ubi et qñ
z quātū vult spūrat paup̄i suo
misericordiē īfunde dignabat.

Nec modo p̄ sompniū aut p̄
excessū mētis sopitis ul' attōntis
sensibz corpis ut ī illa foesitū
agonia contigeāt: sed corpe vi-
gilante sed sensuq̄ vigerite orādo
psallendo legendo seu quidpiā
aliud agendo: eandē suauitate
diuinitz sensiebat. Quā diues
et libealis es ī mīa tua dñe oībz
inocentibz te: q̄rentibz nomē tu-
ū pusillus z magnus? abscondēs
gustū etie dulcedis et suauitatis
ab hīs qui sapiētes z magni sūt
ī oculis suis: et reuelans eū puul-
tus? qui oīa q̄ huius mūdi sūt
arbitrant̄ ut stercoza: ut te ī dul-
cedine tua lucifaciāt. **De vō dei
bosone q̄ ī exitu cuiusdā fr̄is āgeloz
contentz audiuit. Caplin.**

Non putemz silencio **xxvii.**
p̄tereūdū eē virū veneā-
bile bosonem: gr̄ie z moxibz ī-
signē. **H**ic vng de p̄mogenitis fi-
lijs quos bñssimz pat̄ bñardz
ī xpo p̄ euāgelū genuit: satis

ī sua nobili dñsatione mōstrat
q̄ regia mamilla lactata q̄
caste disciplinē rudimētis ab-
ticio fuerit ī buty. **H**ic hō paci-
entis et filij pacis ita benignus
ita mansuetus oīmbz appae-
bat: ut nūq̄ aliq̄s nrm̄ eū
videit iratū seu t̄batū: sed nū-
adūsa z p̄p̄a īmobil' fide stas
tūquillo semp̄ aīo durabat.
Qui dū iā ad ~~spūm~~ dēp̄tā
puemisset etate. et ita vibus
eēt destitutus ut etiā baculo
sustentante vix t̄redē posset:
nūq̄ tū otio īdulge. nūquā
corpore quietē īpendē acquies-
cebat: sed vāijs illud laboz
exterioris spūm̄ seruiē cogebat.
Iste nō veneābil' vir dū aliqñ
seruus loquēz: z de quozū-
dā fr̄m̄ pia ac desideabili
doctrinōne quā sepius nos
vidisse contigeāt. mutua col-
lacione iūte pascent̄: presta-
tus ē nob. q̄ ī exitu cuiusdā
religiosi fr̄is bñoz spūm̄
choros audieāt suauī melody-
a ī aere modulantes: atz ip̄ius
defuncti aīam ad etie bñitudis
requie cū gaudio deferentes.
Qui quātō sublimiq̄ ascende-
bat: tantomagis eoz voces ī-
ferius rarestebat: quousp̄tādē

relo recepti audiri vlt̄ m̄t̄ne
 potuerūt. **S**ūq̄ et ip̄e b̄t̄s sener
 uocante se deo ī pace in idip̄m
 velud obdormies sp̄m emissi
 emississet: tanta serenitate et
 gr̄a subito **refat** refulsit: tāq̄
 mirabili quadā imitacōe facies
 ei⁹ gl̄osificata apparuit: ut de
 uocōne oīm attestante beatorū
 sp̄itū p̄uiciā. atz ip̄ius dei nr̄i
 respertū serenissimū ibidē ad
 esse nullomō dubitacōem. **N**ūq̄
 enī ī aliquo moriente ul' mor
 tuo: tale tr̄istitiam vultū clai
 tate asperim⁹. **Q**ua pp̄t̄ vniūsi
 gr̄as agentes deo: cōmēdatō
 nis crequias ⁊ officū tanto
 alacris p̄soluim⁹: quāto de ip̄
 sius gl̄osificacōne p̄ tam mi
 rabile signū certiores esse
 uerim⁹. **Explicit distinctio .iij.**
Incipit distinctio q̄rtā. De ste
memorie alquirino monacho
quē dñs ih̄us xp̄us moriente
visitauit. Caplm̄ p̄mū

Hic ī renobio
 clac̄uallis mo
 nach⁹ quidā
 p̄fessioi sue
 mox integra
 te cōcordans.
 alquirin⁹ noīe:
 vir religios⁹ atq̄ sp̄italis: so
 lūus ī vultu. hūilis ī vestitu:

⁊ dur⁹ admodū castigatōe corp̄is
 sui. Ita nāq̄ c̄t̄it̄is ac temp̄as
 eāt ī h̄is q̄ ad usū corp̄is p̄tine
 videbant: ut oī voluptate et
 vānitate depulsa ip̄is necessa
 rijs etiā p̄cissie uter̄: licz oīta
 sio c̄tum l̄m̄tē credendi se ei
 frequent̄ īgerēt. **E**rat enī p̄t̄
 arte medicinē: ⁊ quāuis mag
 nates et nobiles t̄re opam ei⁹
 īcessant̄ expetēt: et iuitū et
 reuētē p̄ diuisa loca distherēt:
 ip̄e tū sup̄ egenos ⁊ p̄ paupes
 ītelligens magis oīmōdā eorū
 curacōm sollicitudinē īpende
 bat. **P**er modo ip̄orū egritu
 dines lūoxesp̄ curabat: sed et
 languentiū putridas carnes
 et fame defluencia mēbra ita
 dignant̄ ita diligent̄ p̄p̄s ma
 nib⁹ cōtrectabat: ut xp̄i vul
 nera fouē putāet. **E**t uē sic
 eāt. **T**otū enī p̄ xp̄o faciebat:
 et totū sibi xp̄i īputabat: qui
 n̄t̄e opa sectantib⁹ ī fine dictu
 rus ē. **I**nfirmis siū visitatis me.
Vnde ⁊ ip̄e dñs famulū suū
 sc̄ctis ⁊ solac̄ib⁹ sepius visita
 bat: ⁊ ad op⁹ nr̄sterij hui⁹
 mirabilē īcitabat. **Q**uadā igr̄
 vice vidit hui⁹ moī visionē: in
 clac̄ualle. **I**n p̄m̄is audiuit
 q̄i quēdā p̄cursoe celeste: ⁊

p̄sonaia voce clamante et dicente.
Ecce xp̄us venit: surgite et occurrite
 obviam saluatori. Cūq; omnes
 certatim ad videndum dñm p̄pera-
 rent: tūc et ip̄e cucurrit et stetit
 ostio clausi: p̄ qd̄ ventis eē
 sperabat. Itaq; ingrediente dño
 accessit et adoravit eū: flagitās
 ut acciperet b̄ndictionē et insidiā
 a deo salutari suo. **Q**uia p̄cepta:
 cepit eū attentius ituei: et unio
 pietatis affrū opacibat illi. **S**i-
 quidē appaēbat veluti doles atq;
 ising: cōfixa clavis et lancea p̄-
 forata: ac si eadē hora de cruce
 deposita eēt: ita ut sanguis vber-
 tim de plagis recentibus emanaret.
Porro ip̄e dñs linteolos mūdōs
 quasi coepalia tenēs: eisdē vol-
 neib; ip̄imebat: et cōuore dexte-
 rā eos p̄iciebat. **Q**uos fr̄ ille
 cū sūma veneratione recolligens:
 ac multa deuotōe deosculans:
 q̄i redemptōne aīe sue ī sūmi
 suo repositos q̄ seruabat. **H**is
 et huiusmōi reuelatōib; frequētia
 dño recūq; nō cessauit usq; ī fine
 opai bonū ad omnes: marie at̄ ad
 p̄gnos et paupes egrotantes.
Quia nō rigida ī penitētia ser-
 uanda: quāq; districto castigatōe
 corpis sui fuit: ex hoc satis ap-
 paret qd̄ cū idigentib; cūctis

cū feruore caritatis curatōnis
 opam īpendēt: se solū ab huius-
 modi cura erapebat. **H**is eū
 valitudinai; eēt ac debil' corpē:
 nūq; tū acquieuit carnalē sibi-
 met īpendē' medicinā: sed to-
 tū se deo cōmittebat: quū ip̄i
 cura ē de nob'. **S**criebat minuz
 v̄tutes aīe ī corpis īfinitate p̄-
 fici: nec posse monachū spita-
 les q̄solatōnes a deo recipere. q̄
 cū cōsolatūculas carnis sue
 tenere sollicitus. gustatē et vidē
 negligit quū suauis ē dñs. **C**ur-
 su itaq; uite sue laudabil' pacto:
 cū iā t̄p̄c īstuet quo p̄ labo-
 rib; et fr̄ pietatis opib; etiā
 tuercedē acciperet: īfinitate ce-
 repty. ad eternā puenit. **C**ūq;
 venēabil' abbas pontia. cuius
 sup̄ mēm̄m̄ ad eū grā visita-
 tōis venisset: q̄siuit ab eo quid
 ager: ul' quō se haberet. **I**lle uō
 it̄ndit. **B**ene b̄nne p̄r: bene
 dño agit' meū: q̄ vadēs va-
 do ad dñm meū. **Q**uid ergo
 īquit corpale molestia egre
 nō toleras: et tuētis āgustias
 nō formidas. **E**go īquit oīa
 tranquilla oīa leta q̄sidō:
 quia iā p̄uent; sū a dño ī
 b̄ndictōib; dulcedis: q̄ oēm
 tūcti merore a corde. et
 oēm pene dolore a corpē

Quarta

tulit. **R**idens itaq; abbas: dicit
 ei. **O**bscuro te dulce mi fr: ut
 pp̄ deū dicas nobis ad edifi-
 cationē nr̄am. si tibi diuinitus
 aliqd̄ ē reuelatū. **T**ūc aut illi.
 modo atq; huc t̄issetis ap-
 paruit in liḡ m̄scō & idigno
 dñs ih̄s xp̄s: qui pp̄icio ac
 sereno vultu me ituens: ac
 signa b̄fissime passiois sue
 ostendēs: ait. **E**re p̄ta tua
 deleta sūt: a facie mea veni
 ergo senus & vide ac deostu-
 lac' vulneā mea q̄ t̄m̄ dilexisti:
 et totiens cōfouisti. **T**ali ergo
 p̄missione firmat⁹: iā meū
 nō timeo: q̄ reposita ē her-
 pes mea t̄ sinu meo. **E**t scitote
 quia prima nocte aū vigiliā
 b̄ti martini migrat⁹ sūt dū
 opus dei celebrabit̄ t̄ ecclia dei:
 & tali hora. **D**efunct⁹ ē ergo eadē
 nocte & eodē tpe quo p̄dicat̄:
 iamq; ut uē ofidm̄⁹ requiescit
 a laboib⁹ suis: et tāq; colūba
 sup̄ m̄ue dealbata indifiat̄ t̄
 fixamib⁹ petre. id est factissia
 xp̄i dñi vulneā opletendo ado-
 rat: q̄ ē sup̄ oīa b̄ndict⁹ i gl̄a.
 Amen. **D**e fr̄e quodā mirabile
 gr̄am op̄uictiois habente q̄
 dñs magnifice cōsolatus ē.
Luplin s̄din. . . . .

Hater quidā de eodē monas-
 teio. dñs p̄ p̄ctis suis quib⁹
 deū nimis offendeat pauidus et
 aueris tota die cōtristatus iuḡ
 det̄: fletib⁹ & lamentis sine t̄pone
 recusabat: s̄ies min⁹ ofessione
 oris absq; cōfiteō cordis ad p̄mere
 dā veniā nimis sufficiente corā
 deo iudicai. **H**is volūne timois
 dei i quo s̄p̄te sūt lamētationes
 & ve salubri amaitudine ventre
 ofite ei⁹ aliquādiu amaitasset:
 dina tandē aspirante gr̄a m̄bea-
 na caritatis dei i qua s̄p̄tū est
 carne: facta ē i deuote cordis ei⁹
 tāq; mel dulcis. **L**epit nāq; iā p̄-
 nicias quasda laboꝝ suoz p̄gus-
 tūe & exp̄iuento diste: qm̄ sac-
 ficiū sp̄us cōtriti & cordis h̄uilia-
 ti: de⁹ nō dēspicit. **N**ā cū i tāta
 amaitudie q̄ p̄dicm̄⁹ cōtinie
 vsaret̄: nocte quadā vidit i vi-
 sione dñm̄ ih̄m̄ xp̄m̄ tāq; s̄ardo-
 talib⁹ ornamenti idutu: nissa
 celebrante. **Q**uocies uō iur̄ r̄itit
 sacrificij se ad pplm̄ cōitebat: tol-
 lens i māib⁹ suis calice de altari:
 cūctis q̄ aderant videndū offe-
 bat. **P**orro i ip̄o calice nichil
 aliud erat: nisi tantūmoda la-
 crime q̄b⁹ b̄ti maria magda-
 lene pedes ei⁹ i domo symois
 lepsi flendo & penitēdo rigauēat.

Quarta

ercessit. Et vidit: et ecce persona
 quedam nouacula acuta quasi
 insensibile lenit et suauiter ducit
 per caput ipsius: in momento in
 actu oculi veluti rasisit ei bar-
 bam collam et coronam: diuine
 indulgentie bonitate hoc signo
 flecti et suspiranti declarans.
 Descripti paucos pilos in uno
 tempore deserens: cotidiana
 ut ree negligentiar sine quibus
 uita ista non ducit neium deno-
 tans. Hinc et huiusmodi consolati-
 onibus isdem frater sepe releuatur:
 inspirante domino didicit in ipse uenire
 respirare: et de preceptis benefi-
 cibus gratias agens ad ampliora
 suspirare. **O** felix humilitas peni-
 tentium: o beata spes peccatorum sua pla-
 genam. **Q**ua potens es apud
 omnipotentem deum: quod facile uin-
 cis inuincibile: quod cito emendatum
 iudice coram in pristinum preuenit:
 tanto dulcius altissima etie
 iudicis iocunditate precepta:
 quanto nunc profudius in descensu
 iordani a lepra uiciorum mu-
 dai consensit. **De monacho cui
 eucharistia mirabilis sapo-
 ris gratia prestat
 but. C. iii.**
Fater quidam in sacre obsequia re-
 ligionis seruens et sollicitus.

du aliquo die dicitur secundum consue-
 tudinem cordis receperit et sanguini
 christi participasset: visum est
 illi tunc et per totam deinceps diem
 quod fauorem mellis dulcissimi in ore
 tenet. **S**equenti uero die dicitur
 eucharistiam similiter percipere et
 continuu idem silem exprobat est
 gratiam. **T**ercia quoque die dicitur
 diuinam nichilominus alimoniam
 receperit: tota iam ebdomada
 semel idulcia suauitate sentit
 peruenit. **E**x tunc ergo et deinceps
 hanc panis uite dulcedinem
 multiplicat et multo tempore sensit:
 modo rarius modo crebrius: put-
 datque gratiam spiritus sancti pauperi suo
 concedere dignatus est. **S**icut enim est ut
 aliquo tempore de amicis suis per
 culpa sua obiurgans iuste inuerti-
 omnis mensura super modum exce-
 det: nec tamen aliquando diuinorum sacramen-
 torum minus ab altari sumeret: ex-
 aspatam fratris gratiam per satisfactio-
 nem lenire curauit. **U**nde factum est:
 ut hostiam pacificam frater uerbum pa-
 rificato percipere possit: per melleu-
 spitalis suauitatis dulcedine quam
 antea refici et recreari consueuerat:
 super fel et absinthium amarissima
 amaritudine fauces suas infertur

in gloria o operat
operu in peccatore

ira ista mouet

inebūda hōerēt: Quo cū reatū
sui quātorius memoriā vedu-
rens: et p culpa mīng diserte
tuetiois hūilima satisfactioe
pniām agens: apostolicā illā
snām de cetero sollicitas obser-
uae curauit ī qua ait: Vos q
spūales estis: hui' moī coeri-
pue ī spū lenitatis. Attendat
queso istud exemplū qnūq e-
mūlatōres oēdis sūt. quicūq
zelo iusticie accensi feruent spū:
attendat ī q et caucius obsuet-
ne iiba forte iuste coereptōnis.

in arma vtrā furor
et emendatōis potulū

potulū quod frīb9 pmae conāt:
tū sibi q̄ alijs p̄ dictionē ip̄ni-
nem thant: dū et seipos p̄ trā-
dilacerāt: et quos emendae de-
buerāt dū ~~ex~~ erappant exulce-
rant: et ad excusandas excusacō-
nes ī p̄nis p̄ripere cōpellūt.

*De mōcho quodā multa de-
monū itantiā p̄presso q̄ etiā
dñm ihm vide meruit La. iii*

Ad confutandū pigritiā
et ad excitandā deuotōne
nrām unū de bellatōib9 xp̄i
pferemus ī mediū. q̄ ī renobio
clāuallis ab adolestēcia sua
usq̄ ad decipitā etate sub mona-
sticē discipline iugo desūdans.
tū multiplicia et acerrima de-

monū certantia p̄presso ē: ut ī
spū adiuuasset ī firmitate ip̄-
sius: tanta larualiu vmbra
malicia cōo et sanguis neq̄
quā sustine potuisset. Hic
itaq̄ ī oī stitate et iusticia do-
nimo siuens: etiā corpis inte-
gritate magno dei munē a-
iuris vteō cōseruauit: cui etiā
dñs ī testimoniū gemme pūita-
tis multa de scētis celestib9 re-
uelae dignatus ē. Quada uō
vice dū diuicijs p̄telatis uigilijs
ī quodā diuisio sola oraret: ī
hōeruerūt subito pili carnis
eig: et p̄t solitū turbai cepit
a facie noctū timois. Et ecce
turba demonū glomeratim
p̄ ostiū irruens: et quasi se-
iūte a multitudie t̄p̄uicū
cōp̄mes: totā domū īpleuit:
ita ut vndiq̄ p̄st̄pens ip̄m
quosq̄ orante hinc inde cōruet.
Ad' ubi ille p̄sensit: ilico sig-
no crucis armat9 crebras ve-
trias pete cepit: et b̄tē uigis
salutacōne frequētius iteras:
fantasmātū turbines ab ora-
torio celerit ext̄bavit. Post̄ uō
sequenti cū eūde locū orōis
grā repetisset: ecce iterū cō-
trarie potestates īpetu furois

.mij.

anelerantes: domnicili pietē
 lapideū ictu validissimo p-
 cussert: quō pcutit aries ad-
 mirū applicat: ita ut totū
 edificiū quatēt. **S**ūq vir dei
 leuaēt oclōs suos rōnt fenest-
 trā magnā ī eodē pietē ap-
 tam. ī ea cōsistē vidit demō-
 nem quēdā pēnatū ad istar
 griffis aut struōnis. qui ei
 immanē īmnebat: q̄i mox
 ruitiq̄ tēst atq̄ deuoratūq̄.
Quo vīso machinamēta
 zabuli aiādūt: et īnotato
 saluatois noīe: efferato pro-
 digno signū crucis opposuit
 ac fugauit. **M**ulta huiusmōi
 ludibria atq̄ ctanā passū ē:
 multoq̄ tpe ferri atq̄ referi-
 re nō destitit luctator egregiū
 iugi itēndē spūtales neq̄cias:
 luctamē sine fedē exiens. **A**ce-
 pit at̄ spēale grām hāt a dño:
 quā p pauci homīes assequūt.
Nā quonens pene uolūisset
 itentis lūibq̄ ī aera: solueat
 vidē corporeis oculis p diem
 globos demōiōxū stipatis ag-
 mīibq̄ passim ubiq̄ vagā-
 tū. **Q**uoz tanta ē īfinitas:
 ut p īmensitate estimāi nō
 ualeat. **Q**ue cū multifecūit

soleat appare: una tū ē scēna ul'
 potius īfocinitas ī q̄ frequētius
 eadē cōspicabat. **I**gī sōdm cōpū
 limamēta monstruosi homīes
 eē vident: statua gigantes. colore
 ethiopes. agilitate angues. leo-
 nes ferocitate. capitibq̄ grossis
 ac turgidis. ventribq̄ pūmētēs.
 corpōibq̄ curti atq̄ gibbosi sūt.
Colla quoq̄ pducta hūt: et exilia:
 brachia nichiloīng et crura lon-
 gissima pferūt. **N**ū at̄ alicubi
 ī aera sistūt: tū cor corpā mē-
 bratim facile discernūt. **N**ū uō
 distursu gyrōuago huc illucq̄
 vagant: tū nichil ex eis nō tū
 laruales vmbre et tōimū glōme-
 res dephendūt. **P**orro serenis
 diebq̄ qū sol īūtute sua luēt:
 tū visiones huiusmōi frequētūq̄
 ceruē solebat. **H**ūc venēabili
 vīo bīs augustūq̄ doctoz eximius
 ecclie. quodā tpe p visionē appa-
 ruit duces illū p īmīnēā lom-
 penaz: et usq̄ ad ipm putei ghe-
 hēualis īgissū: īque ex alto con-
 spiciens tremētibq̄ mēbus: pal-
 pitante aīo p pauōe ītolleābili:
 vidit illā turtaream ardentis
 abissi voragnē plenā clamōibq̄
 horrendis atq̄ ululatibq̄ īnser-
 ois: vīa excreanda semp ī igne

et clamor discorsis

.mij.

talis comedatō cēt iūciata tūr
 aīa illa q̄ iā serua p̄cessit: et
 nebula illa q̄ videbat̄ euamūt.
 Alio quoq̄ tpe accidit ut p̄facto
 vit dei die dīna diuīnis mī-
 esset officijs: i ecclia quada
 prochnali. Dicta itaq̄ offerenda
 cū iā mīstruō panis ⁊ uīni
 aqua mītri sacre fuisset mīse
 iposita: p̄tius apparuit ei dñs
 ih̄us stans sup̄ eandē aram
 i forma puuli p̄ filijs hoīū
 p̄erosi. ita manifeste atq̄
 moxose: ut usq̄ ad cōsumatōne
 sacrificij ip̄a quoq̄ p̄p̄modū
 visio p̄seuerat. Verūptamē
 p̄bit̄ eiusdē loci q̄ missa cele-
 brabat: hō thōnestē uite atq̄
 flagitios̄ eāt. Quadiū uō sar-
 dos ille seu fidelū oblatōnes
 recipiendo. seu simonē ut i die
 festo fieri solet ad pplm̄ p̄ferē-
 do. seu aliqd̄ aliud faciendo
 dorsū ad altare habebat: tādū
 stūs ih̄us an̄ calicē stabat. Quā-
 diū uō sacerdos ad sacrificiū facē
 tenebat: tamdiū stūs ille puulq̄
 tūq̄ mūdū p̄sbitei alitū abhōe-
 rens longe remotq̄ ab eo. p̄
 calicē cōsistebat. Qd̄ cū f̄ ille
 cōspic̄. cōpūctq̄ ē uehement̄
 ⁊ totq̄ i lacrimas resolutq̄: ita
 ut i vndatō lacrimarū cōtuitu

dulcissimi redēptoris orōe ei⁹
 aciem p̄pediet mūdū. Cōpleta at̄
 reuelatōne glōificauit deū q̄ sibi
 tlia dignatq̄ ē demonstrare: et
 v̄e cōgnouit qd̄ distantia meitor
 minime faciat disc̄panciā sac̄-
 ramentor: quā sacrificiū effcūs mul-
 latens cōstat ex iūte ⁊ merito
 sacerdotis. sed ex iūte ⁊ grā sal-
 uatois. **De sermōe cui dñs ih̄es⁹
 i parasteue apparuit uigilanti.**

¶ Quachus quidā **cap̄ q̄ntū**
 p̄facti monasterij religione
 p̄t̄ et etate puertq̄ dñi aliqui die
 s̄o pascens sedet̄ i claustrō liby
 an̄ se habens: apparuit ei dñs
 ih̄s xp̄s māibq̄ ⁊ pedibq̄ i cruce
 expansis: ac si eādē hoā fuisset
 crucifixus. Que s̄ visio felicissi-
 ma q̄ uis h̄us et pene momē-
 tanea fuit: adeo tū manifesta atq̄
 effcax extitit: ut uisiois ip̄ius
 deuota memoriā de corde
 uidentis vltiq̄ deleri nō potuit.
 Dicit enī q̄ canino ignito oleū
 inicit totū flāmascē facit: sic
 grā reuelatōis hui⁹ p̄cedia se-
 ris illiq̄ longo s̄e cōiūctōis usu
 ignita. sacri desiderij flāma p̄-
 ampliq̄ et p̄fectiq̄ illustit: vñ
 et ascensionē i corde suo dispo-
 nens ⁊ de iūte i iūte xp̄i p̄-
 ficiens: q̄ de a gesimū mī fallor i

ordine sup̄gr̄s̄ ē aīnī? tandēq̄
 corruptibilis carnis onē deponō.
 vidē meruit nō ī ymaginē
 firmitatis sicut antea: sed ī glā
 maiestatis deū deoz ī spon. *Quā
 misericordit̄ deicū quēdā dñs
 ut cōtēt̄ amoniūt. Cap. vi.*

Tressabil' deus: ⁊ tressabilia opa
 ei⁹. Quis enī digne affai q̄at
 quā mirabilis sit d̄s ī sc̄is suis?
 q̄ miris ⁊ multiplicib⁹ modis
 ī t̄p̄e uocat quos ab et̄no p̄s̄nūt
 ⁊ p̄destinat ut of̄c̄mes fieri yma
 gnis filij sui: ita ut etiā nōmil
 los ex hys q̄ p̄p̄t̄ flagitia ī massa
 p̄ditiōis penitē absorbendi vide
 bant: potenti uirtute erues t̄isse
 rat ī r̄gnū clauitatis eiusdē dilā
 filij sui: De quoz m̄io deicū
 quēdā iuuenē diuītē. seculo pro
 tia itendē deditū de voragine
 voluptatū p̄na castigandē cle
 ment' eripiens docuit nō p̄pare
 ī m̄cto diuiciā: nec libere eta
 tis petulantia seq̄: sed p̄ diuos
 labores p̄nē ad ueras diuici
 as et̄ne uite pueniē. *Hic itaq̄
 delicatū adolestē aditē nolēs
 ideo deicū seias a sc̄is p̄rib⁹
 institutas ut uacaret ⁊ uideret
 quī ip̄e dñs ē d̄s: nō ut sc̄is
 aut āleis aut q̄ buslib⁹ dyabo
 licis iugis iutenderet. solebat*

frequent' cū sociis ⁊ sodalib⁹
 suis spectaculis ⁊ alijs ludis
 varijs die p̄dē. *Quada' igit̄
 uice cū ad aliquā domū iocan
 di causa multi oflueret: ut
 theatricis plausib⁹ ⁊ iugis
 die ip̄m solito more cōsumeret:
 accessit aut̄ illuc p̄f̄am adoles
 tens ut et ip̄e p̄s̄ret hedos
 suos de spectaculo uanitatū.
 Erant illuc aleatores q̄dā cū
 aleis ludentes. quos ut meli⁹
 ex alto p̄spiceret: sup̄ mensā
 ibidē positā p̄n⁹ accubabat.
 Et ecce facta ē sup̄ eū subito
 q̄i man⁹ hoīs ip̄m iuisibili
 flagello diuicis cedens: que
 caput illiq̄ ⁊ humeros ac d̄sc̄ū
 totū ueluti pilo desup̄ ferien
 te crebris ictib⁹ t̄indebat.
 Ip̄e uō iacebat īmobil': ⁊ q̄d
 faceret aut quo se iuteret igno
 rans. *Dolebat p̄ nimia do
 loxis angustia ī uocē clamo
 ris ⁊ plauty erūpe: sed p̄
 pudore p̄p̄t̄ frequenciā c̄rū
 strepentis ppli nō ausa ne uē
 isana reputat̄: molestia uer
 berū egerime ferebat. In
 semetip̄o tandē reuict⁹ mox
 tem q̄i iā imminente p̄ oclis
 habens: arguebat se ī sp̄m**

.mij.

dñi gemes ī amaitudine
 aie sue. dicebat. **E**ya iñ dñe.
Nūc iuenerūt me pñā me
 a: et ecce iā moroz a ad in
 feros cū dolore descendo. ca
 rens pñie fructu. **D** pater
 iustidiaz dñe deo meo si res
 piciens videis afflictione
 pñoris ī angustis astuti: a
 me licet idignū de pñi pi
 nulo misericordit eripueis?
 pñito uoico spondeo qm
 nō ero īgrum bñficijs tuis:
 sed continuo sprens cūctis
 q sūt mūdi. serui me tibi
 tradā sempiternū. **D**ū her et
 silia tēde corā dño loqret:
 fñ ē uox ad ipm dicens. **D**i
 clarāulle cōiūsiōis grā adie
 uolueis: a i aīa a i corpe salus
 eris. **A**d quā uore respiras?
 a a dño se uisitatu itelligēs:
 ilico rñdit. **E**n trado me sūi
 deo: et domū clāuall. **A**d
 huc eade iiba tēde volue
 bat: cū mox recedente fla
 gello. toty etiā dolor euaniūt.
Benciens at factū ī se mise
 rodia: continuo nō acq̄uit
 curū a sanguin: et si ita
 equa equitacia ad manū
 fuisset. ne vniq quide hore

moxula sustinisset: quū in
 continenti uotū qd uoueat p
 soluet. **N**eq illā carnale cogi
 tatione ut domū rediet: pates
 a annos cōsulēt. domū fami
 liaq̄ disponēt. redditu agros
 censuq̄ locat: sed oīa her ab
 rūpens potiusq̄ soluens a cūcta
 h^r p̄t ep̄m arbitraty ut ster
 cora. eade die apata equitacia
 tēstini sūmo mane iter arri
 puit. a fane stli cūq̄ a fane leois
 fugiens. ut manēt ī solitudine.
Feruentissio itaq̄ desiderio ueni
 ens absoluōne clāuallis que
 pius uallis absinthialis diceba:
 frībq̄ modū a ordine sue con
 uisionis exponēs tanto iocūdior
 caritate suscepty ē. quāto p h^r
 india. dño uita cōiūsiōneq̄
 suā placē frēs illi p̄sumebāt. ^{hūilr}
Suscepty itaq̄ a p̄baty. dño
 quoq̄ donāte fidelis iuenty.
 veterē homie cū suis actibq̄
 exuit: et nouū q̄ scdm deū
 cūty est ī iusticia a sc̄itate
 uūctis tduens. tanta īstan
 cia cystriens̄ ordis arduos
 labores usq̄ ī fine uite sue
 cōplexus ē: ut cūctis sc̄issima
 cōiūsiōne ei9 ituentibq̄ liq̄
 do patēt: p̄ma illā cōiūsiōis

vocationē uē ab illo fuisse q̄ eos
quos amat arguit ⁊ castigat:
omneq̄ filiū q̄ recipit p̄na
pietate flagellat. **De nouicio q̄
b̄m b̄nardū sepius in visu
vidit. Caplm̄ septimū.**

Hater quidā de ordine
regulārū canonicorū cū eēt
p̄ficiendū auidq̄ atq̄ carismatū
meliorē emulatōe: desiderabat
desiderio magno b̄m b̄nardi
magisterio subiri: et clauallē
sui consociō sociari: hūc hoc
ip̄o s̄cō p̄e uiuente oseq̄ nūme
potiūt. **Quo** decedente audita
p̄iosa ip̄ius mortis fama cō-
stiatū ē aīo uehement̄: miserū
se atq̄ idignū clauitās: qd̄
voti sui op̄os fieri nō meruisset.
Post paucos aī dies apparuit ei
i visu uenēabil̄ pat̄ q̄ strenuus
op̄ator p̄mitq̄ ~~ab~~ ad laborandū
i agro latissimo: i quo manipu-
li tritice messis inuābiles esse
uidebant̄: ex quibz ~~ma~~ multitu-
dine magna i aceruiū grande
cogesserat̄: reliquis uō q̄ superūt
q̄ etiā multo plures erāt com-
portandis ⁊ coaceruandis p̄tina-
rit̄ i sistebat. **Quo** cū uidisset:
ilico itellerit cogerie manipuloz
figurā tenere multitudis fr̄m
quā ip̄e egius p̄dicator q̄d̄iu
vixit i carne x̄po d̄no aḡgarat̄:

adhuc autē restatē i m̄ios q̄ ei
meitis et exemplis ad saluacō-
nis grām essent p̄ducendi. **Quo**
multū exultans seq̄ unū ex h̄is
fore nō desperans: clarauallē
~~quāntis~~ q̄ cūq̄ potiūt ad h̄e:
postulans et i petrans se ad
p̄batōne adimitti. **Quo** dū ad
huc ibidē nouicia eēt et b̄m
vi memoria p̄ue i cessant̄
atq̄ i faciabil̄ aīo voluēt:
quādā die d̄m̄a c̄ra finē
vigiliāz fatigato illi ⁊ moīs
plūibz afflicto: cepit obrepe
sopor. **Et** ecce apparuit ei reue-
rendissimq̄ p̄ cuius amore
flaḡbat dignant̄ alloquēs
eū: et monēs de digenda
ad deū iugit̄ intencōe: cū co-
tidiana lacrimaz effusioe. **Quo**
si fuerit: diuinā misericōne et
suā ip̄ius uisitacōne securq̄
expectuēt. **Et** cū ista dixisset
recepit se i tūba suā: q̄ ibidē
coeam altai b̄e ugnis miris
posita eāt: q̄ uideluz recepō
tū euidentis fuit ut fr̄ ille nes-
cietet utrū dormitans an vi-
gilans hoc uidisset. **Cūq̄** ape-
ruisset oculos ⁊ p̄issimū p̄is
amortitōne dulca recordacōe
pensaēt: ecce iterū subito

III.

apparuit illi in plene vigi-
lanti: et repositis oculis tunc
dixit obtulit. Stabat igitur comi-
nis coram ipso: ita ut manu
tangere facile posset: diligent-
er considerans. Utrum dormierat
an vigilaet: mox videbat
eos qui excitant ad vigilias
dormientes. **Quae cum nouicia**
stupida et attonita intueret: pro-
tinus ille qui videbatur euamuit:
et quod mirum gestum est visum est
illi quod quasi sensibiliter per cordis
eius illapsus fuit fuisset. **Unde**
vehementer accensus in amore dei
et eiusdem beatissimi viri: ad sus-
ceptionem nouae uiae in gaudio
et exultatione spirituali de die in
die instituebat. **Demum sequenti**
**nocte cum vigilans firmi sili-
tate inueneret:** tale ac tanta diuine
uisionis gratiam ibidem experire:
qualem ac quantam in uita sua
numquam antea senserat. quod utique
meritis eius quae diligebat se
obtinuisse gratulatus est. **Cumque per**
**dies plurimos memoria habun-
dantiae suauitatis huius recolendo**
frequentius eructaret: fundebat
ubertim dulces et pias lacrimas:
quibus die noctisque faciat non po-
terat. **Transacto autem anno perba-**

coris eius sacrum habitum cum multa
denotione suscepit: ueste incontinentie
qua non tam foris quam intus uestitus
erat iugis meditatione perpetuaque sol-
licitudine illibatam seruare contem-
dens: sicut per uestigia ueniam
di patris quae uicem diligebat. **Idem**
fesso studeo per modulum suo quod dies
et uita sua in bona perseverantia
assumens: illi ut confidimus est asso-
ciatus in celis: cuius in terris positus con-
socium ardentem desiderauit: et uigilans
requisiuit. **De monacho cui**
dominus in ihesu christo semel et iterum
apparuit. Capitulum octauum.

Huius quidam teodem cenobio
nouicia fuit cum ex toto corde
dominum querere uellet: conuersus su-
expansis frequentis oratione solebat: ^{manibus}
ubi tamen oportuit id facere potuisset.
Quada itaque nocte in principio
uigiliae cum esset in choro clausis
oculis manibusque protensus ad deum
intendens: subito affuit ibi dominus
ihesus christus: loquens ad eum et dicens.
Perterge in manus tuas. **Ad haec**
itaque uocem cum aperuisset oculos
fuit ille multum obstupuit: sed utrum
dormiens an uigilans hoc audisset:
non facile discernere potuit. **Ex hac**
autem uoce multum feruore multaque
denotione mente accipiens: eadem
dem formam orandi suae deinceps

solicita fuit. Post aliquantū uo
 tps cū iā monachū fr̄is ī quodā
 eiusdē ecclie angulo sc̄tius
 staet? ~~mis~~ intento aīo uictis ma
 tribz sicut solebat orans: subi
 to fuit ī spū. Et ecce astitit ei
 dñs ih̄s xp̄s: suppositis atq̄
 expansis manibz suis manū
 illū excipiens: ⁊ q̄ ad p̄fessionē
 admittens. Duo fr̄o cū fuisset
 homo reūsa ad se: gauisū ē gau
 dio magno valde: itaq̄ felici dor
 tus exp̄m̄to c̄tissime c̄didit ubiq̄
 diuinā ad eē p̄nā marime uo
 sicut testat̄ leḡslator n̄r b̄nd̄s.
 q̄n̄ op̄i dei sue orandi sū ~~p̄sa~~
 psallendo īst̄m̄. **De fr̄e ar
 mulfo q̄ uidit dñm ī cruce pende**

Magne deuotōis uir **te. l. ix**
 Dei magna p̄ditū gr̄a noīe
 armulfo cū adhuc cēt̄ ī clauā
 le nouiciū uidit ī uisione appa
 rente sibi dñm ih̄m xp̄m: itaq̄
 ī cruce pendente. Erāt aut̄ ut
 sibi uidebat̄ ibidē duo alij no
 uicij: q̄ secū erāt ī p̄baōe. Cū
 ergo supplicat̄ dñm adorasset.
 ⁊ ut sui suorūq̄ sociorū miserēt̄
 hūilima p̄tē rogaret: motū
 n̄ra pius dñs resperit ac be
 nedixit eū et alterū cū eo sup̄
 dictorū nouiciorū. **Serues uo no
 uiciū q̄ h̄ uidebat fr̄u illū**

diuina b̄ndictione numine
 roboratū? fr̄na pietate mo
 to cepit attentiq̄ rogare dñm:
 ne ip̄m a largitate sue bene
 dictionis excludet. R̄ndit dñs
 neq̄q̄ illū eē benedicendū:
 sed ad massā magis p̄tinē
 maledictorū. In h̄is uerbis eu
 gilans nouiciū ille. de b̄nd̄ōe
 qua cū socio suo a dño b̄nd̄i
 merueat oppido ḡtulam est:
 sed q̄d de illo de quo tū istem
 sentētiā audieat futurū fore
 dubiū expectabat. Post tr̄u
 itaq̄ die tr̄ius nempe neophy
 tinitatis uiculu r̄ūpens ut
 istem sui noīs eth̄nologyā
 male gerendo se exp̄m̄t: mal
 gērus siquidē uōbat̄. ordie
 delicto reūsa ē ad uomitū uite
 seculais: et fr̄is ē apostata uilis.
**Reliqui aut̄ duo qui b̄nd̄itōe
 dñi firmati fuerant: p̄po mi
 serante benedictionē h̄ditate
 possiderūt: et q̄m ad soctē be
 nedictorū dñi p̄tinerēt: ī p̄p̄o
 suo iuste et pie usq̄ ad finē
 uite p̄seuerando declararūt.**
**De fr̄e q̄ dextēā dei se bene
 dicentē ī uisione de osculato ē. l. s.**
Hater quidā eiusdem
 cenobij cū se ad q̄redū
 dñm magno desideio comit̄s
 set: et p̄ saluatoris n̄i ih̄u

.iii.

xpi memoria dulci meditando
 continue ruminat: vidit illa
 quada vice i visione sibi appa-
 rente. **S**ollucit aut de sua sa-
 lute: flagitabat obire saluti-
 fera ei benedictione: dices **O**bs-
 tro dñe: benedic mi ut salus
 fia. **P**ius uo dñs q aptea pau-
 peri suo appere dignatus fuit:
 ut aliqua stilla dulcedis sue
 tpi misericordie ipender: ele-
 uata dexta sua sta benedixit
 eu. **Q**ui ptin sibi teadem
 visione videbat tenarrabili
 gaudio ee replet: pia psup-
 rone apprehendens scissima dex-
 tera aqua benedicta merueat:
 cu igenti deuote de osculabat
 ea: atq dicebat. **H**as t ago
 dñe ihu xpe fili dei viui: quia
 benedixisti mi et saluus ero

**De fr̄e q̄ bt̄am maia magda-
 lena i visu vidit Haplin.**

Hicri ruda **u**nderimū.
 fr̄i religiosi atq deuoto:
 dant e t p̄u vide bt̄am maia
 magdalena splendissio vultu
 et hitu: an̄ alme stante. **Q**ua
 visa: replem e isde fr̄ leticia
 magna. **C**uq̄ cognat̄ aīo op-
 tando atq supplicando et cu
 magno estu sacri desiden sus-
 pirando: quatinq̄ ei bt̄issima
 dei genit̄ uigo maia cui de-
 uotissime die ac nocte serue-

bat silit monstrat: fr̄a e uox
 ad eu i tpa visione dicens. **N**osse
 te conuenit: qd̄ necdu ydoneus
 ad sublimissima imaculate dei
 genit̄is i uigins claitate intu-
 enda. **D**atage ergo et c̄re: et
 p̄fice quatu potes: ut ea quq̄
 uide mereais. **De magno tuq̄-
 dam monachi laici profectu.**

Non gloriat **H**aplin **xv.**
 aut dñs p̄ p̄phetā sapiens
 i sapientia sua: neq̄ diues i diuitiis
 suis: sed i hoc gloriat q̄ gloriat
 gloriat scie i nosse me qm̄ ego
 su dñs. **H**aut diuine ~~scie~~ scie for-
 mula p̄fectio imitati sut: h̄i q̄
 sub p̄e nro b̄nardo t claualle
 celestis p̄hie disciplinis ibuebat:
 no solu lrati et i misteris sacre
 legis eruditi vi multi: ueruetia
 layci i illutenti qua plures: q̄ et
 si huane scie fabam p̄ qua ad
 p̄fectiois culme intereut m̄ime
 q̄secuti sut: habebat tñ gram il-
 luminante et sp̄m uiuificante:
 q̄ de oibq̄ q̄ oporebat: seculari
 scia t̄copabiliter efficacius eos do-
 cebat. **T**aliu quida monachy layci
 no lra docty sed p̄u: cu esset
 feruens i ope dei coismat̄q̄ me-
 lioz haut segms emulato: di-
 dicit sp̄us fr̄i magistero no alcu
 sapie. sed semetipm i oibq̄ hu-
 liae: sacre religiois studia q̄ in
 moribq̄ cotubnalū suor dute

iii.

Quanta uo admiratione dignu
 censuit tante humilitatis promi
 u: p hoc euidentis motur.
 qd i sinoib9 i conuentu frū
 habitis eiusde frīs aliquoties
 debita cū laude meuit: asse
 rens nullā ex oīb9 ututib9
 quas ipse uē monach9 i sim
 plicitate cordis sui i alio emu
 merat: tante fortassis excellē
 tie fuisse quāte pia cōtemplā
 tio eāt humilitas. q negligētes
 i frimiores quosq iuxta se po
 sitos nec uidebat nec attende
 bat: solos illos p̄tinari studio
 p̄ oculis hīs. quos uita i mori
 bus spectabiles eē sciebat: q̄tū
 eorū cōpāte sibi metip̄i uita
 sua i oris suis uilescēt. **De**
cōuō cū deuotione b̄s
huard9 p̄ spm̄ agnouit. Ca.

Trabat aliqui sanctissima
 sollempnitas assūptōis si recte
 inemū itemerate i imaculate
 uirginis dei genitris maie: et
 frēs grangiay clauall' ob re
 uerentiā tante diei ad abba
 nam festinabāt. **Dez** i una
 ex hīs grangiis q̄ uiciniores
 enit fuit cōils9 quida religio
 sa ac times deu: q̄ et si pro
 simplicitate sua profectiora
 queq̄ sac̄ religionis apphēde
 uequibat: bone tū uolūta

tis i deuoty existens: p̄ssimā
 dei genitricē dnām nrām s̄uceo
 ueneabat assū. **Lū** autē m̄gr
 grangie ordinaet quisnā ad
 abbaciā ire debet: ut q̄ ob tute
 lam domi remauerēt: n̄t̄ ceteros
 q̄ remansuri erūt: eide frī cūa
 custodienday ouū cōmissa ē.
Quā cōmissione lūz egerriue
 ferret. qm̄ sperabat et multū
 desideābat diuini ymnus et
 cantilenis sp̄italib9 m̄t̄ eē q̄s
 i honore regnie reli a s̄to illo
 cōuentu deuotissime p̄solēdas
 fore sciebat: nichil tū ausus
 cōtūdicē. obedientissime paruit
 ipanti. **Unde** accidit ut deuotō
 stā quā mente cōrepat: quāq̄
 p̄ i quietudine t̄rene occupatōis
 quā obedientia **in** iūxerat
 p̄de timebat: eade obedientia
 p̄mptū uolūtatē ipius remū
 nerante uelud ignis scintillas
 et estuas i p̄cedis ei9 magis
 ac magis dilatata feruentior
 effūet. **Porte** itaq̄ sanctissime
 celebratis dū sollicitas exubias
 sup̄ ḡge suū i pascuis q̄escen
 tem seruaet: frū ē ut somit9
 signi matutinal' q̄o frēs ad di
 uinas laudes exsoluendas in
 cenobio excitabāt: quodq̄ ob
 cōtūctū silenciū p̄cul audiri
 poteat: aures ei9 reuerberaet.

.mij.

et acceptabile deuotionis v're
sacrificiū hac nocte obtulisse?
ideoq; fructū laboris vestri
interdem etnā apud dñm ⁊
eandē benignissimā p̄tecti-
onem vram vobis repositā
ē: cōtissima fide tenē debetis.
Verūptimē sc̄ie vos volo
vni ex innocib; ⁊ simplici-
tib; fr̄ib; vris com̄sis que
obediētia hac nocte i motib;
et siluis istis sub diuo. tāte
festiuitatis gaudia celebraē
coegeat: tā iocūdū tā deuo-
tū tā festiuit dñe v're ma-
tutina; exsoluisse seruiciū?
ut nullū vrm quātacūq; sus-
pensa contēplacō seu itensa
denoō ipius deuotōm quā
nō alia cōtēplacōis sublimi-
tas sed submissa sc̄ie simpli-
citatē essent hūilitas p̄ferri
potuerit. **Q**uo audito: mirati
sūt vniūsi. **P**ropue uō nō
solū mirati. sed et ḡtulati
sūt et vehement' edificati
fr̄es layci quos ob̄ia tam
festiuis q̄ p̄uatis diebus
frequē i diuisa opa f̄hebat:
cōtissime scientes qm̄ sicut
septa claustrī ⁊ p̄ietes tēpli

sc̄m nō fr̄uit timorē dñi negli-
gentē: sic etiā negotia q̄ causa
tremē nccitatis ob̄ia iūxerit
nil obesse poterūt p̄uas manus
i orōne leuanti p̄uas q̄stia
dño seruē cupienti. **De visioe**
quā vidit fr̄ quidā Tobitu
altiq; fr̄is Caplin xiiii.

Hater quidā sc̄ie cōsacō-
nis: dignus cui dñs sc̄ta
sua reuelatē dignatē: vidit q̄-
dā vire i visione se q̄ i i finitōio
clauallis positū. **E**t ecce p̄iosa
q̄dā idumenta de pallis et
seins: a veneabilib; ~~p̄ois~~
q̄busdā p̄ois i eadē domo
iudebant' et p̄parabant'. **D**e
cui; rei nouitate cū multū
obstupiūset: dictū ē ei vna-
menta ista de q̄b; ita miris:
p̄parata sūt ciudā de filiāb;
abbatis clauallis: q̄ modo
p̄cessua ē ad nuptias. **E**t q̄
nūq; habz pulchritudis i se q̄
cōueniat generi suo: optet ut
habeat saltē p̄ciosq; fragiā-
ciam vestiū atq; decore. vnde
placeat etno sponso: i cui;
p̄uissimū thalamū nō nō
macula p̄ci. sed neq; ruga
negligēcie quā benignissie
cōtatis ipius i dulgēcia nō
tereit: nullo modo itrac potit.

eadem igitur hora pulsata est
 tabula defunctoria et defunctus
 est ibi frater quidam de quo iuuentum
 est quod quous innocente et manu
 sueta uita duxerit. in opatione
 tunc aliquantulum negligens et remissa
 extiterit. Unde nunc eam ut cui
 gratiam absoluti decoris propter me
 rita non prestabat. ei numerum
 fratres de orationibus suis copiosio
 rem orationem impenderet. *Demosthenes
 layco qui missam per sompnum
 didicit. Capitulum xv.*

Rarissimum celestium distri
 butio spiritus sanctus. qui omne
 datum optimum et omne domini per
 fertur. descendens a patre luminum
 singulis fidelibus prout uult
 dispensat. monacho quidam
 layco et illiterate speale ac mir
 rabile quoddam gratie sue. conferre
 dignatus est. Hic itaque homo galterus
 nomine doctus et litteratus fide et
 deuotione non inferiori uestiarum
 officium in clauallibus multo tempore ge
 rens. non secundum personam accep
 tionem. sed necessitates indigen
 tium uestimenta fratribus cum multa
 dulcedine caritatis prouidebat.
 qui etiam puritate innocentis uite
 tam deo quam hominibus curam et
 acceptam eam. Huius aliquando in situ

suo quiescenti persona quedam
 reuerenda dormienti apparuit.
 precipiens orationem quatuordecim
 ut intraret et diuine maiesta
 ti deuoty missam cantaret.

Ille uero super huius precepti no
 uitate non parum attonitus sil
 etiam persone sue humilitate con
 siderans mirabatur quidem per
 uerundia. sed precipientis
 auctoritate pressus. nec resistere
 ausus. uelociter paruit sponte.

Aggressus itaque insolentem opus
 et sacerdotalibus ornamentis.

In duty. missam de spiritu sancto cum
 magna deuotione per sompnum
 celebrauit. Cumque euigilasset.
 eandem missam quam antea petito
 utpote literas nestriens igno
 rabat. coedens sciuit. et
 eam deinceps per plurimos
 annos in memoria retinuit.
 tantoque ea in meditationibus et
 orationibus suis dulcius rumin
 tiare studuit. quanto se hanc
 non ex humana doctrina sed ex
 inspiratione diuina didicisse
 iocundius meminit. *De magna
 penencia cuiusdam cuius in
 firmitate ipius Capitulum xv.*

Quibus quidam cum de do
 mo clauallis leuitate

sua. tertio fuisse egresso.
 tunc recepto: tunc salu-
 taibus moribus suis p[ro]p[ri]is
 b[ea]ti b[er]nardi c[on]p[er]it cepit
 apostasie sue p[ro]p[ri]am i[n] q[ui]o
 uia t[er]tio g[ra]t[ia] p[ro]p[ri]etate sue
 rat totis medullis cordis
 hoerere: quid p[ro]p[ri]e ul' sa-
 tisfactionis d[omi]no p[ro] t[er]tio enoxi
 reatu suo offerre posset em-
 ius querere. Et i[n]spirante d[omi]no
 cognouit et intellexit ad p[ro]-
 merenda venia delictor[um]:
 et ad optinenda g[ra]m u[er]u-
 tu[m] nichil efficacius nichil
 acceptabilius i[n] aspectu d[omi]ni
 ee sacrificio cordis contriti
 et sp[irit]us humiliati: q[uo]d solit
 regno celor[um] u[er]u[m] fuit p[ro]ua-
 let: et formidabile cunctis
 diuine iusticie distictione
 gemitibus i[n]enarrabilibus
 flecte c[on]sueuit. Hec itaq[ue]
 pietatis arma corrupiens:
 et se cont[ra] seip[s]u[m] erigens:
 p[ri]mo quide[m] uniuersas cordis
 obsuancias sine dissimula-
 tione negligencia quatu[m] po-
 tu[it] obsuare studuit: et
 i[n]sup cotidianis p[ro]p[ri]is et

lamenti p[ro]p[ri]a sua p[ro]p[ri]a dilue
 sollicito fuit: salubri p[ro]p[ri]o
 exemplo stantes ne laberent:
 lapsos ut erigerent i[n] forma[m].
 Ceteru[m] dissonante d[omi]no q[ui] foera-
 oribus p[ro]p[ri]is foerora solet adhi-
 be[m]e medicina: quos i[n]effabili
 pietate sua quos uasa ~~corrupta~~
 cotu[m]elie t[ra]nsfret i[n] uasa honois
 et g[ra]t[ia]e: i[n]g[ra]ta e[st] p[ro]p[ri]o i[n] ossibus
 fr[act]is p[ro]p[ri]is. et p[ro]p[ri]is e[st] i[n]tra fe-
 mora u[er]u[m] pestio apostemate
 canteroso: et i[n]fente i[n] dies an-
 gustia languoris totu[m] distabuit:
 ita ut caribus i[n]tra locu[m] u[er]u[m] u[er]u[m]
 undiq[ue] corrosio ossa nudata
 patefere[m]t: et uulnea u[er]u[m] u[er]u[m]
 staturient. ~~Amis~~ itaq[ue] plu[ur]ibus
 i[n] grabato curteratis: et diuine
~~corrupta~~ a[n]i[m]ad[er]sio[n]is flagellis hu-
 lit subditu[m]: quot hoeris uiue-
 bat totide[m] pene i[n]tentionibus
 subiacebat. Erat ergo paci[n]ti
 a[n]i[m]e miserabil[is] dolor et angor
 a facie p[ro]p[ri]is corp[or]is sui:
 sil[en]t[er] seruitu[m] eius angustia
 cordis i[n]mensa p[ro]p[ri]o horrore et
 fetore que[m] tabrosu[m] u[er]u[m] co-
 tinue exalabat: sed laboris
 ac paci[n]ti hui[us] e[st] nichilomin[us]
 remuneratio copiosa penes

deū utiq; reposita. **S**atagebat atq;
 ipse fr̄ istiusmodi ī doloib; et p̄ssius
 suis semp; grās agē: corde edēs
 ⁊ oēs q̄fitens sese recipe longe
 adhuc ip̄aria incitis. **I**n autē
 iā ad purū excocta fuisset ī eo
 scōra p̄cā ut sc̄dm̄ sapientis
 dictū ablata r̄ubigine de argēto
 eḡdet vas puīssimū: tandē
 educta ē aīa illa de b̄re cōfla-
 torio purgatois: et velud ar-
 gentū igne examinātū mūda et
 nitida cū cetis misēdie vas
 trāslata ē ad palaciū sumi
 regis. **S**ed anteq̄ de lacu mi-
 serie ⁊ de luto fecis educēt:
 ad q̄solatōnē om̄i v̄e penitē-
 tū meruit ī hac iūta p̄libae
 fructū laboris et pacie sue: et
 nescio quid ineffabile de illa
 sup̄na dulcedine ad quā sine
 fine fruendā ī proximo cat
 admittenda p̄gustae. **Q**ua
 gustata: tāq; misto celesti ī-
 ebriat; p̄tius erupit ī iubilū
 p̄romi celestis. **E**t serenata
 facie cepit ideota et q̄ nūquā
 cantae aut lege didicēt: cū
 suauissima melodia quosdam
 novos multūq; delectabiles
 ymnos ac modulos cantae
 de canticis syon. **F**acta autē

hac voce cōuenit multitudo
 fr̄m vidē grandi miraculo
 hominē tantis miseris ⁊ cala-
 mitatib; opp̄ssū ī ip̄o mor-
 tis accessu cantando ac tri-
 pudando morti iultante:
 et quodammodo dicente. **U**bi
 ē mors uictoria tua: **E**tte
 ego magna p̄tore et paup̄u-
 la hominū qm̄ stigmata
 dñi ihu ī corpe p̄ noie ip̄ius
 patient̄ sustinū: te larual
 umbra: n̄r uerois. gaudij
 extimāte et uite p̄ditē nō
 timeo. sed potius cōtempno:
 scies te absorpta et penit;
 admichilata ī uictoria cruce
 dñi n̄r ihu xpi. **I**ta ergo p̄-
 centor n̄r modulizās ⁊ alla
 qd̄ ī plateis celestis ih̄lm̄
 frequētat̄ quodamō p̄ocu-
 pans: quid p̄ mortē caris
 factus esset ī carne adhuc
 corruptibili posit; p̄sago
 miraculo declarauit: simp-
 letabūda ⁊ laudas ī voce
 exultatois et cōfessiois bea-
 tati illā aīam exalauit.
De cui; felici q̄sumatōne
 b̄tus b̄uard; multū exhilarat;

.m.

sermone deuotissimū ad fr̄es
caplo fecit: comedas i eo dignū
piū fructū et amabilem paciā
eius omibz pponēs exemplū **De**
uiso cui sc̄ia diuina scriptu-
raru collata ē Lap^m r̄on.

Solebant ifirmam clauall'
cū gaudio et amariōe mag-
na referre de quodā religiose ui-
te conuiso grām quādā amabilem
et memoria dignā: quā dñs ip̄i
an̄i obitū ip̄ius cōferre dignatus
ē. Cū em̄ n̄r grā bone uite
ip̄ius mēta remunerāe dispo-
suisset: et ifirmate correptū ali-
quādū derubisset: tandem
ignescēte languore mortis
signa euidentia apparētia re-
soluōne corpustuli imminē
miciabāt. At ecce spirante ubi
uoluit: et quā uoluit spū s̄o.
nouo uē et stupendo miraculo
illuminato ē intellēis eius: et apta
ligna illius: cepit hō rusticus
nō qui nūquā lras didicēat
expeditē latino uti eloquio.
miras quasda sc̄ias de scripturis
sac̄is differēs: nichil tñ pferēs
nisi qd̄ sane doctrine agruebat.
mirabant̄ fr̄es layci q̄ lras
nesciebant: quā eēt huius rei
nouitas: et acutis quātorū
monachis. i audientia nichilo-

minus eoz isde i fuis septuag
mistia luculento sermone pande-
bat. **P**ostea suaves quasda canti-
lenas de misteris s̄e ecclie mo-
dulatis uocibz decantabat que
nisiqua audiri cōsueuerāt: ita
ut audientes miraculi nouitate
attonitos reddēt: et carit̄ suau-
tate mulcēt. **B**ed quid omnipotēs
et misericordes d̄s i hac tā i soluta
grā simplici et rustico hōi
collata mortalibz inueste uoluit:
nisi hoc qd̄ i etna b̄itudine.
regni ip̄ius s̄dm apli sentētia
nō eēt iudeus aut gr̄ barbarus
et sc̄ita seruus et liber lras seu
illras. sed s̄dm p̄pham erūt oēs
docibiles dei et om̄es a maxio
usq̄ ad minimū eoz agnoscēt
tue d̄ dñs. **O**tinā attenderēt
exemplū istud hom̄es inquieti
q̄ circumēt mae et aridam ut
palea lre impleat̄ et typo s̄ie
turgeat. ut uocent̄ ab hom̄ibz
rabites et m̄gr̄: ut gloriēnt̄ se
eē legistas et detistas dyalēti-
cos et sophistas: ut de negocio
pretatis auaricie et ambitōm
seruiāt. **O**tinā iquā cordis
aure p̄cipent et i telligerent:
quā sicut rusticus huius et ydeote
q̄ simplicit̄ i timōe dei abulāe

studuit i obitu ipsius diuinitie
 sublimitas collata e. et notia
 a misterior celestiu referata:
 sic eduiso ipi stulti et fatui
 remanebut i obitu suo: cu
 diuicias stie quas sine timore
 deuocauerunt ~~uno~~ euoment:
 et de ventre eor exher eas ds.
Et hec dicimus no ut stie appe
 titores gnialit rodempnem: sed
 ut doceamus omne homine p
 unitu sudametiu timoris dei
 collocat i fossato huilitatis: q
 timor dei scdm vera diffinco
 ne huius sapie est: de hic qua
 tucup voluit stie supedifficet:
 quia nulla vniq stia tflat: vbi
 dina pit et fina cuitas edificat.
Itaq nouus iste theologus de q
 locuti sumus. q a timore dei tpu
 ens fastigiu pfecte sapie apphen
 dit de metuit i qsumatone pntis
 iute cu aliquadiu stas sentetuz
~~reita~~ vaietate et cantiu mo
 dulata suauitate tate dulcissimo
 poculo audientes letificasset: ta
 dem i bona ofessione tuisiuit ex
 hoc mudo ad prem: felici absorp
 tione i abyssu etm luis absorbent
 dus: cuius hac iuta pntias

ad hoc tm ut rexe attepat
 ut ~~no~~ nos i odore vnguetoz
 quibz delibut ead tanto au
 dius curre facer: quato solis
 mansuetis et huilibz fonte ve
 sapie patere cognoscemz.
De comiso bubulo q vidit i
visione dnm ihu xpm boues
minante.
Cap. xviii.
Quamuis quida ^{minante.}
 i vna grangia clacual
 lis bubuli gerebat officiu:
 homo purus ac magnesim
 plicitatis: quia oia q sibi a
 mgtris suis fuissent iuita
 puptz ac deuotz crequebat:
 i diuine retributis itutu toti
 dianos labores patientissime
 tolerabat: hic quada vice vi
 dit i sopnis iuxta se dnm
 ihu xpm iocudo nimiu
 spectaculo illa sua dulcissima
 manu aculeu tenente: atq
 ex alia pte tenoms. boues
 xpm minante. **Quz** euiglassi
 i phissimi collaboratois sui
 mansuetudine benignitate
 dulcedineq mente reuoluet:
 exarsit subito i pcedis eius
 ignis vehemens desiden: xpm
 suspirantis xpm facie ad fa
 ciem vide cupientis. que

Quarta

i bta visione ta sociale colla
 borare habe merueat. **S**up
 dissolu uehement' cupet et cu
 xpo esse pius dñs qui cu
 mitib9 ambulat et co sinoci
 naro cu simplicib9 e. deside
 riu paupis sui nequaqua
 differre voluit: sed mox ide
 fr' egritudine cocepto lecto
 derubuit: et die septimo la
 bore et dolore cu morte fini
 uit: uita9 ppetua cu rege
 sempitna que e xps dñs fe
 licit' apprehendit. **A**d huc in
 extimis agente reuendissim9
 abbas ipius bñs bñard9 gra
 uisimo i'trauit: quaten9 filio
 repatrianti cui9 q'sciam pura
 ac simplice nouerat ualefa
 cer' et ia exire pante cont' la
 truculos spitalis nequicie
 sua bñdictione munitet. **C**u
 uero p'dicta uisione ip'o ismo
 referente cognouisset: pliu
 mu' inde g'tulato e. **D**uo
 defuncto pnu'ciauit de eo con
 fident' qm' cu deo ambulauit.
 et ue' cu ip'o opato e d's: ideo
 q' tustulit illu dñs. **N**o em'
 poteat dñs miseratoe out'p'e
 suu' suu' i' supmo agone de

seret: cui dignatissim9 comes
 et cooperator fuet i' laboe **De ma
 gna huilitate cui9da' cōiisi.**

Quoniam quida' **Cap' xix.**
 de fr'ib9 clauall' inocen
 tis uite et cōisacōis honeste:
 cu' g'uit aliquadiu egrotasset:
 tandē ad extima deuenit. **I**ntro
 iuit at' ad eu' gra' uisitacōis
 bñs abbas bñard9: et confortas
 illu' ait. **C**ofide fili. q'a nūg'ti9
 es ia' m'it de morte ad uita':
 de laboe t'pali ad requie' sempi
 tna'. **A**lle uo' cu' igenti fiducia
 r'ndit. **Q**uid m' p'ga ad dñm
 et cōtoe' meū? **D**e cōfido. et
 quatū de n'ra dñi mei ihu' x'
 p'sumē audeo c'ty' sū: quia cito
 uisuro sū bona dñi i' tra' u
 uenciu'. **P**orro bñs p' ut eāt
 mediu' sapiēs pastoe'q' sollici
 ty': timēs m'imu' homi' rus
 ticano ne tū fida' r'essponso
 de p'sup'ōis magis temēitate
 q' de q'stie p'uitate p'cederet:
 ait. **S**igna rōe tuū fr': signa
 rōe tuū. **Q**uid e' qd' locutus es?
Unde tibi ~~fr'~~ subripe potuit
 tante p'sup'ōis audacia? **E**nī
Enī uero tu ne es ille paup'cu
 lus et miserabilis homo qui

cū nichil aut ppe nil habēs
 stō necessitate forsitan magnis
 quā dei timore cogente ad nos
 cōfugisti: multis p̄ribz tandē
 aditū īpetrando. **N**os uō causa
 dei collegim⁹ īopem: et parē
 te fecim⁹ ī victu atz vestitu cetis
 qz cōmū uitatibz. hys qz nobiscū
 sūt sapientibz atqz nobilibz uis:
 ⁊ fr̄us es quasi uis ex ill. **A**uid
 ergo t̄buisi dño p̄ oībz istis:
Et ente nō suffiat īgtitudinē
 tue ītis accepisse te tot bene-
 ficia dei manu dñi: nisi et
 regnū ip̄ius hēditariō iure uen-
 dices tibi: qd̄ nullz uisqz r̄gū
 aut principū quātūlibz auri
 ⁊ argenti inolibz potuit cōpae.
Ad h̄ ille r̄ndens placido vultu
 ⁊ t̄nquillo aīo dixit. **B**n̄ pater
 t̄mne? b̄n̄ utiqz potasti: et uen-
 sūt oīa q̄ dixisti. **V**erūptū si iu-
 bes loquar ad dñm et p̄em
 meū: et paucis ap̄ia vñ nichil
 paup̄i ⁊ misēō potuit suggei.
 tante nō p̄sūpcōis sed ut ego
 q̄fido deuocōis occasio. **N**ā si uēa
 ē illa p̄dicatō v̄a. quā sepius
 t̄culcastis qd̄ s̄z regnū dei nō
 carnis nobilitate nō t̄rens di-
 uic̄is possidet: sed sola obedie

v̄tute acquirit: h̄c v̄nā sen-
 tenciā tāqz iūbū abbiuati a
 dño sedula cōmēōratōne ap̄d
 me continui: pones illud q̄
 signaculū sup̄ cor meū assidue
 meditando: et sup̄ brachiū me-
 ū sollicitē opando. **R**uēte si
 pluz ab oīmbz iugis et somis
 meis quibz me obsequi ac siue
 iussis: et si cuiqz illorū aliqui
 cōbedies fui: et si de fr̄ibz n̄ris
 quēpiā ūbo aut signo ul' quo-
 libet alio mō quātū ī me fuit
 contristau. **N**ō si opam dedi
 oīmbz ī xp̄o obedie oīmbz
 seruiē cūctosqz p̄ dei grām
 dilige: qz p̄hibē me p̄ ut de
 nūa ei⁹ nō q̄fida. **V**is itaqz
 pat̄ cū tale r̄fū ab homīe ruf-
 ticano accepisset: gauisqz gau-
 dio magno valde: et ait. **V**e
 b̄s es fili t̄mne. q̄a cad̄ ⁊ sāguis
 nō reuelauit tibi sapiām h̄c:
 sed p̄ celestis ip̄e te docuit:
 ip̄e posuit aīam tuā ad uitā:
 rectissimōqz tramite p̄dixit ad
 p̄riam. **N**ā ergo secur⁹ īgrede:
 quā iā patestrā est tibi ianua
 uite. **D**efūcto itaqz fr̄e ⁊ creq̄is
 celebratis uenēabil̄ p̄. de con-
 uisatōne et q̄sumatōne ei⁹ simo-
 nē ī caplo luculentū sua illa

.rñ.

deuotione et **f**acienda peccant:
 omnesq; illis exemplo ad amorem
 obtemperant. **D**ehe-
 menter namq; affectus fuerat in
 responsione illius: et magis.
 congratulabat ei sup obtemperantia
 et sup ipsius an punitate: qua
 si vidisset eum signis et prodigijs
 chousstante. **D**e **co**uiso p^o cuius
 morte d^{ns} glosa reuelat
 demonstrat dignitate e^o grite
 pfectiois i^uta sua fuit et
 quanta b^uitudine i^uta morte g^ose

T sup d^oto cenobio al^o quida **cu**ty
 conu^o extitit vir religiosus
 ac magne mansuetudis:

qui p magisterium dⁿⁱe gr^e didi-
 cerat ee mitis et humilis corde.
 Huic ceti fr^{es} testimoni^u phibe-
 bant qd nunquam visus fuisset:
 nunquam quibuslibet iuuis p-
 uocatus ad ipam^ena irrupere.

Hic inspirante deo statueat finit^o
 i^uno suo ut a quibuslibet fr^{ib}us
 iuste ul' iniuste p^oclamaet: to-
 nens p illo careat: et p singu-
 lis p^o n^o ad minus una vice
 dicit. **C**uius etia exemplo i^ufo-
 mati multi clauall^ou fr^u:
 eandem consuetudinem usq; hodie
 quasi p lege custodiunt. **V**erit^u
 tamen si accepta deo et grata
 hon^oib^u ead^e deuotio et humilitas

huius b^oti vi. videat qd qd res-
 ponsuri sit deo i^udie t^uedi ex-
 atnis eius q^o eccl^ouio nitur: qui
 si forte ab aliquo p^oclamati fuerit:
 exaspant: et ad ipam^ena uba pro-
 rumpunt: rancore quoq; que adu^oso
 p^oclamantes se contumaciter
 lae nequit: seu etia oportunitate
 captat quo no caritatis s^o rancore
 sp^u i^upulsi. eos q^o se p^oclamauerunt:
 cu^o quanta p^ont exaggeatione culpe
 reclamant. **P**dictus itaq; vir dei
 quadam vice p negotijs eccl^oe sue
 i^u via directy: nate habuit p fan-
 tes cuiusdam nemoris solus t^uisire.
Contigit aut eum ibidem i^uman^o
 i^ude latronu: q^o etia despolian-
 tes eum. iuuentuq; quo uehebat
 cu^o sartuiculu rapuerunt: nil ei
 penitus p^o sola caritate relique-
 tes. **I**lla uo qm no ead^e incaute
 focis i^u cysterna relicta: sed fir-
 missime patie nodis i^u i^umo
 cordis assecta: sicario^o uolencia
 t^uine no potuit. **P**alua igit car-
 itate: nichil dei suus amitte po-
 terat: quia p nichilo ei erat q^oq^o
 illa remanente p^odebat. **R**ecedentibus
 uo latronibus cu^o ia paulu-
 lu^o p^oressissent: ip^o ad oronem
 p^osternit: obsecras dⁿⁱm ut hac

eis inquietate remittet. **Q**uidam
 aut ex ipis intuitu dei reuisa et
 frēm a longe subsecutus: curiosus
 obseruabat: uolens scire qd ageret.
Et uidens eorū diuicijs insistentē:
 relecti cursu reuertit ad sonos:
 percipiens pectus suū et dicens. **V**e
 nobis miseris et dāpnatis. **E**nī
 moriemur omnes quia hūc tū scī
 hominē et tū scī monasterij frēm
 malo nro ^{tam} male tractauimus: si
 quidem ipso reuelante agnouerāt
 qd de claualle eēt. **H**ic enī tūc
 ex quo recessit a nobis nō cessat
 orare nī gemitu et lacrimis: nec
 dubiū ē quin ipse dnm roget
 etiā p suis inimicis. **P**ost audientes
 lacrimuli illi cōpuncti sūt aīo. **V**e
 locutū redeūtes: inuenērūt illū
 adhuc ī orōne flexis genib9 in
 tentū. **C**ui mox uniuersa q̄ uolēt
 ei abstulerant restituerūt et uenia
 supplicat postulatā ī pace dimittūt.
Quo uiso: fr̄ ille saluatori xp̄o
 immensas grās referens, gauisus
 ē gaudio magno valde de com
 pūctioe p̄dōmū magis q̄ de re
 ceptioe spoliōr. **I**ste gō uir bonus
 cū rapōto s̄to laudabilē usq; ad
 finē uite sue p̄seuerasset: tandē
 uocante se dño collectus ē ad p̄sēs
 suos: uisura bona dñi ī fra uiuē
 tū: aīmodo et usq; ī sempiternū.
De cui9 glōsificōne: uisio t̄lis

apparuit eadē qua defūctus est
 die. **E**rat ī quodā monastio lō
 gius a claualle remoto mōch9
 quidā religiosus et magne opio
 nis uir: quē p sua s̄tate omnes
 eiusdē monasterij frēs s̄mē doli
 gebāt. **H**ic igit eadē die qua
 p̄dictus fr̄ ī claualle defūctus
 ē: et ipse moriens ad ext̄ma
 deuenit. **C**ūq; iā moeti p̄rimo
 uidēt: raptus est ab huānis: ita
 ut omni mēbrorū officio defūtu
 tus a mane usq; ad horā nonā
 iacēt īnobil. **T**antummodo ī
 pectore modicū s̄p̄ramenti
 superat: qd enī a moctuo se
 cernebat. **I**ta ergo de mane si
 cut iā diximus usq; ad horā no
 nā ī extasi positus: tandē ad
 seipm̄ reuertit: uicutesq; recepta
 lingua iterū ī uerba laxat.
Stupentes uō q̄ aderant: cau
 sam ab eo repentine discessio
 nis ac reuisionis flagitāt: q̄ba
 ipse r̄ndit. **H**odie nī a sensib9
 carnis ī sp̄u subleuatus aff̄heret:
 inueni me subito ītroductū
 uelut ī paradysū uoluptatis:
 ī locū glōsū atq; p̄clarū r̄m̄s:
 cui9 aptitudinē pulchritudinē
 atq; amenitate huāni sens9
 angustia estimare nō sufficiat.
Videbat̄ illic p̄ciosiorē uasor

.m.

aliozq; ornamentoz gl'a mag^{is}
 ⁊ diu'sitas multa: i' finita quoz
 deliciaz pparato: quō s'j solet
 i' aduentu cuiuspiā potentissi
 regis aut t'patois. Erant etiā
 illi s'ci inu'abiles: i' mensa
 clauitate chorustantes: quoz
 alij iā aduenerat: alij adhuc
 de ciuitis ptibz i' uidi uenie
 bant q' ad grande spectacula
 citatim pperantes: et uelut
 ad die sollempne vndiq; con
 fluentes. Audiebat p'tea ibi
 dem suauitas armonie celestis:
 ⁊ resonabat vndiq; grat
 actio ⁊ vox laudis. Ego nū
 hys q' videbā ⁊ audiebā nimis
 obstupuisse: sciscitatus sū ab
 angelo ductore meo: quena
 eet tante sollempnitatis ⁊ le
 ticie occasio. **Hic** uō r'ndit:
Hic ē celebritas noua noui
 cuiusdā s'ci hodie de domo n
 clauall' assūpti. ⁊ i' gaudia
 ista modo sollempnit' introdu
 cendi. **Hoc** itaq; d'cto: iussit
 me citiq; egredi: atq; ad hūa
 na redit. **Ad** cū ego minū
 detestaret: obsecrabā me
 dullus: ut ab illa felicitate
 ad miseras corpis ampliq; nō
 renitterer. **Ille** uō respōdit:
 modis omibz optet te ad

frēs tuos regredi: donec annūcies
 que uidisti. **Quo** facto p'tius reu
 teris: et etie istius leticie p'tici
 piū obtinebis. **Huius** rei grā
 missa sū ad vos iudicāe uobis
 ista q' uidi: ut et ipi benefaciē
 tes p'ficiatis ⁊ p'seueretis i' bono:
 stientes utiq; q' nō deerit m'ces
 o'p'i uō. **Et** cū ista dixisset: illo
 ualedicens eis obdormiuit i' **domo**
dño. **Plauit** aut eū oīs cōgre
 gatō monastij plautu magno.
 utpote scissimū ⁊ magne utili
 tatis uirū: de cuius exemplo oēs
 erant i'formati: et de cuius cōsilio
 pendebat uniu'si. **Ille** ergo solli
 citi tempz horamq; notantes:
 cū requisisset i' claruualle cōg
 nouerūt frēm sup'dictū eādē
 die qua uisio demonstrata ē.
 fuisse defunctū. **Cuius** mirū
 tanta ac talis i'uenta ē cōi'sacō:
 ut fidē facile faceret tanto ac
 tū miraculo. **Stus** uō b'nardq;
 cū quidā de frībq; hār uisionē
 coram eo cū grandi ānnacōne
 referet: ita r'ndit. **Et** vos frēs
 ita miramini? **Ego** uō magis
 annūcie incredulitate ⁊ duricia
 cordis u'si: qui adhuc minime
 cōditis aut miniq; forte adūtitis
 uocē illa ueridicam: q' de celo

clamat: **B**ñ mortui: qui tñs mo-
rui. **A**mmodo enim id dicit sp̄s: ut
requestant a laborib9 suis. nichil
siquidē luce clarius et iuta qua
vivo certis gstat: omnes q̄ t̄ ordib9
hui9 puitate obedientes et huiles
pseuerauerit: mox ut carne ex-
uertit ab oī miseria p̄tina exue-
dos: et immortalitatis glā vesti-
endos. **A**udientes uō fr̄s ab
ore tanti p̄ris testimoniū h̄c de
puitate ordib9 uehement̄ gforta-
ti sūt: et de glōsificatōe fr̄is q̄
puitate ordib9 totis vib9 sectat9
fueat dñi clemenciā collaudan-
tes: studebat et ip̄i distictiois
~~u~~ uite vias neq̄q̄ abhorrere:
ut et glōsificatōis q̄ artū et agus-
tū viā p̄t̄ xp̄m i credentib9 re-
p̄mittit̄ p̄ticipes effici merent̄.
Omn̄a et nos q̄ t̄pib9 istis no-
uissis q̄b9 refrigerante iā caritate
tepiditas et negligēcia usq̄quaq̄
subtraē cepit: hec audh̄m̄q̄
legim9: recalescimus ad imitan-
dū vigore feruoris et deuotōis
stōe p̄m̄: ne forte q̄ filia ip̄ius
cōsiliōis t̄cia habem9. cōsiliōe
~~q̄~~ reprobā degēns effert̄.
sicut puitate ordib9 sacri negli-
gim9: stā puitate illiq̄ sūme
b̄titudis alienati. illuc depute-
m̄: ubi nulla ordo. sed ..

sempiternus horrore i hitat. **De**
fr̄e quē b̄tus b̄nardi amon-
uit ne tēptatōm cedēt. xxi.

Dost t̄sitiū reuentiss̄
p̄ris b̄nardi fuit i clāe
ualle fr̄ q̄dā q̄ i p̄mordio con-
uisiōis sue tūq̄ nou9 miles
crebros hostiū assult9 tolerabat:
c̄bra temptatōm iacula scuto
pacie vilit̄ excipiebat: sup̄
oīa em̄ sp̄m̄ formicatōis adeo
ifestū sentiebat: ut fantasias
misere carnis q̄b9 maligna ille
credi ei9 i gere continue nite-
bat̄ manu sac̄ ap̄ūctiois et
orōnis vix abige valēt: et in
hoc fr̄uōio gstris tota die cō-
tristat9 i credēt. **A**ugebat̄ dies
molestissimū h9 gstris mole-
tia: nec eāt rudi tyrūculo
tanta pacia: ut violētā pas-
siois dure se vltis ferre posse
confidēt. **U**nde etiā delibera-
uit aīo cedē temptatōi: et pro-
terto religiois hitu ad st̄m
reuit. **C**ūq̄ iā sollicitate recede-
di oportuitate obsuaret: asti-
astit̄ ei p̄ visū b̄s b̄nardi
paulo aī defūct9. i xp̄ans ip̄i9
scediā: et arguens sup̄ i qui-
tate quā mente gregat: et actu
p̄fice satagebat. **E**t **C**ū tū
ille r̄idisset sese diutius

reluctatū fuisse: et iā tēptatōis
 violentiā ferre nō posse: aut
 stū ad illū. **B**erō p̄nosces:
 qm̄ multa ē adhuc cōtinūa
 manent. **H**ed age vilit̄ noli
 deficē: qā dñs aderit tibi tāq̄
 adiutor ī oportunitatibz ut eruat
 te. **U**nde tibi pollicet̄ q̄ si ī
 ordine usq̄ ī finē p̄seuerāuis:
 saluus eris. **N**ō si aliq̄s te nocē
 temptauerit: ī die nouissimo ^{for. sicut}
 ego p̄ te r̄debo: et aīam meā
 ponā p̄ aīa tua. **U**ic amicu
 fidelē p̄m̄ p̄em̄ auxiliāū for
 tem: quī mox tē carnis ī uita
 b̄ta manēs. se fidelē p̄bans.
 ouicula tritante iā iāq̄ ī ba
 rātrū apostasie r̄uente t̄am
 dignant̄ uisitauit: blandis
 q̄solatōmbz foruit exhortatōi
 bus roborauit: et p̄ dei mise
 ricordia de p̄cipio p̄cipio
 mox ad uias uite reduxit.
Tali nāq̄ pollicitatōne tanti
 p̄is. p̄dicty fr̄ aīat̄: sp̄m̄
 pusillanimitatis et diffidentie
 penit̄ a corde suo. elimināuit:
 et ad agone certitūis īredi
 biliter roborat̄. demit̄ps a sta
 bilitate sua nullis maligni sp̄
 machinatōnis seu tēptatōnū
 uolentijs. moueri potuit: sed

sicut ei p̄dictū fuerat multoz cō
 tinū. agones desudās: de cūctis
 p̄ dei grām uictorie fr̄phū re
 portatē meruit: atq̄ ī ordine s̄o
 usq̄ ad finē uite sue ī optima
 cōsuetudine p̄seuerans: salute
 et̄na s̄dm̄ p̄p̄sione. deo dilecti
 p̄is sui. feliciter q̄secutus ē. **De**
fr̄e tui st̄is malachias et st̄is
bnardū apparuerit et p̄ culpa

Huius quidā de ^{sua castiga}
 fr̄ibz eiusdē cenobii cū ^{uerit ca.}
 īstructo dyabolico ita mēte cor
 rupto eet. ut iā apostatūe a deo
 et pactū cū īfno facē id ē ad
 st̄m̄ rediē disponēt: uidit ī visu
 noctis b̄m̄ bnardū et st̄m̄ ma
 lachia reuētissios ip̄ius loci
 patronos ī dormitōio de abulan
 tes et fr̄es ī lectis suis pausantes
 singulatim uisitando b̄ndicen
 tes. **Q**ui cū ī ordine uisitatis
 ad lectū uidentis h̄. deuenisset:
 nec tā benigne repperere. nec
 benedictione qua cet̄os firmāue
 rūt roborauere: sed magis q̄
 indignantes adūsū eū stabāt:
 sicut b̄tus malachias ad st̄m̄
 bnardū locutus ē. **H**omo iste p̄us
 et ī quieto nichil oīno boī gerēs
 aīo. nō timet īiquitate medim̄

[Marginal notes on the left side of the page, partially obscured and difficult to read.]

i cubili cordis sui: itaq̄ p̄ua vo-
 luntate dyabolice suasioni as-
 sensu dedit: ut ad vomitū se-
 culi quātinā potit reuertat. **Q**uo
 audito: b̄tus b̄nardus dixit ei.
Tu de monastio meo fugē
quies: Et quo fugies miser
 a facie d̄ni: **Crede mihi:** q̄a
 malo tuo clia cogitasti. **S**cio
 scio: sola veracō intellectū dabit
 auditur: et qui p̄ timorē dei
 te coerigē neglexisti dignis
 iubeib9 castigat9. **U**ltēiq̄ fugē
 nō temptabis. **E**t h̄is dictis:
 cepit eū crebris ictib9 timidē
 baculo quē tenebat: et ait.
Ecce stipendia q̄ mēris: sur-
 ge nūc et fuge si potes. **F**u-
 gilans autē fr̄ ille. iuēnit se
 t̄m̄sioib9 illis totū quassatū
 atq̄ q̄ fractū: ita ut ad firmi-
 toxiū duct9 lecto detineret. **T**re-
 mens itaq̄ ac pavens fr̄es
 q̄ sibi ap̄tabat rogat: ut p̄cē
 quātoriq̄ ad se faciāt veniē.
Quo accersito: cū multa con-
 tione cordis q̄fess9 ē malicia
 quā mente cōrepat. et ope
 p̄ficē itendeat: et penā quā
 inde ptuleat. **P**ricee uō de-
 sidia et secedia ei9 sicut

dignū eāt corripiente: et p̄
 reatu instabilitatis p̄mā i-
 uigente: isdē fr̄ p̄fete re-
 sipuit: et nō apprehendit eū
 vlt̄ desiderū fugiendi. **C**ū
 etiā salubrit̄ didicisset durū
 sibi fore cont̄ stimulu p̄uge-
 tis gr̄e calcatrāe: studuit
 decetēo eidē gr̄e salutē suā
 i se misericordit̄ opanti cū
 timore ⁊ tremore coopari.
De cōsuo q̄ s̄os āgelos i abitu
suo p̄sentes vidē meruit. **La.**
xxm

Tfirmabat: aliqui cōsuo
 quidā de fr̄ib9 p̄fati mo-
 nastii homo religios9 et
 laudabil' cōsuetudin' q̄ in
 simplicitate cordis sui viā
 artā et angustā p̄ quā itur
 ad deū cōfesso pede sicut
 i morte ip̄ius patuit **cur-**
currerat. **C**ū em̄ bonū
 cursū cōsumasset: et iā ad
 ext̄ma deuenisset: ap̄tis oculis
 vidit s̄os āgelos p̄ntes
 assiste lectulo suo. **Q**uos ut
 vidit: mirū i modū exhilat9:
 quasi iā de morte t̄p̄haēt.
 c̄t̄stantib9 fr̄ib9 ait. **Q**uōd
 nō app̄atis āgelos dei?
 qui modo venerūt: **P**ulsate

Oratio

ergo quatuor tabula: qui ipi
pistolant exitu meu. *De* uba
sineat: mox piosa resoluty
i morte. felice aiām reddidit:
nec dubiu qui spūs bñ quos
puidē merueat eā suscepit:
et secū ad gaudia sempiternē
bñitudinis pduerūt. *Qualit*
comisa qd sine licētia caligas
lauit & dūto pūnto sit ca xxiii

Quonia de p̄clais moibz
religiosaz cōsuaone seu
enā p̄iosa moete stōz p̄m
ad edificatōne p̄ficiētiū
multa iā diximz. libet nūc
ad cautela desidiosoz negli
genciā cuiqdā fr̄is et penā
quā p̄ eadē negligētia sua
diuinitz sustinuit trāsferē:
quatmz sicut volentes p̄ficē
ūtutū exemplis ad meliora
puocant: ita negligentes q̄p
diuine aiādūsiōis vlcione
territi. veruēciā nūca sac̄
ordis iustituta trāsgrēdi ve
reant. *Comisa* quidā gran
giaz clacūall: caligas suas
absq̄ m̄gr̄i sui licētia lauaē
p̄sumpsit. *Exierat* aut̄ solz
et stabat i ep̄idme r̄ui qui
p̄e grangia fluit: cepto ope
iustitens: heu miserimz nō

osiderans. q̄ ḡuit i oculis dñi
deliquit q̄ i minimis pūitate
sac̄ ordis violae p̄sumit. *Qu* ergo
ut diximz temeratio op̄i cuius
m̄gr̄i testem cōstātm nō hēbat
iustitē: audiuit voce clamante.
tūq̄ si aliq̄s alti loq̄ret: & di
cente. *Prote prote.* *Ret* mox
sensit se idem cōsū duobz ḡ
iustitens ictibz ferri: vno i
capite & altero i pedibz: t̄medq̄
ac pallens cōiucty i grangia
redijt: qd fecisset & qd audisset
ac qd patēt. t̄mentibz labijs
fr̄ibz iudicauit. *A* q̄bz cū q̄festi
ad abbacia trāsmissz fuisset:
p̄m̄ suū p̄t & penā p̄m̄ qua
poteat huilitate q̄fessz. *Dicebat*
aut̄ eosde ictz quos iuisibilē
arcepat: paulatim ad itiora
sua serpe: vnu a pte capitis
& alterū a pte pedū: sc̄p̄ moīs
oibz uite t̄minū sc̄ctiturū: dū
idem ictz i corde ip̄ius sibi
mutuo iūgerent. *Qd* etiā
vex̄ fuisse rei exitz p̄bauit:
dū isde fr̄ paucis iustitens
diebz i bona q̄fessioe vitā fi
rmit: tūto *pūnto* pūnto ut
p̄e t̄dūmz ad deū vades q̄to
tribilioe moete p̄ culpa sua
pūnti p̄meruit. *Sed* quid

m

excessu p delibetione quide
 sed ree p contemptu minime
 cotracty: adhuc aliud quoddā
 sile huic licet nō i claraualle.
 sed Talia domo cystriensis
 ordis factū. referre liber: qua
 tūq p hor pbeius etiā minū
 mox mandatorē trāssione
 nō pui pondeis apud deū
 cē: et ut mētis mē desidia
 genūno exemplo qī manu
 quada sollicitudis ut ad cau
 tela sui euigilet exatet. **Ceno**
 buū quoddā cystriensis ordis
 vambat abbate. **Voraty** ē aut
 pater abbas: quatin9 ipō pūte
 et osiliū dante sctōm ordinis
 istituta: frēs domo ydonea
 psonā i ptem et pastore aiay
 suaz eligerent. **Sū** aut temp9
 electiois istaret et pē abbas. tū
 ex pūatis q̄ ex publicis collo
 cūtib9 singulor9 uota x uolū
 tates didicisset: congruuit
~~fontis pte~~ saniore pte vna
 nūm cōsensu eadēq̄ sūā i
 psonā quada cōuenisse: que
 tū forte aberat sed i contūe
 ti pperabat eē ventūa. **Frat**
 aut psona eadē: maior celler
 arius dom9 ill9. **Nocte** uō
 diē elōnis pcedente: audiuit
 pat abbas p diuinā reuela
 tione voce dicente sibi. **Vide**
 ne monachū illū constituas

abbate: quia sine caligis iace
 p̄sūpsit. **Ad** hūc voce uenēabil
 abbas vehementer expauit: et cū
 multa animatione quidnā sibi
 dūis p hor istituae dignaēt: an
 cipiti cogitatione pensabat. **Por**
 ro psona sup̄ memorata q̄ ad
 tanti officij dignitate ydonea
 fore spabat: p̄die q̄ electio cele
 braēt sero uenēat: queq̄ etiā
 sūmo mane p̄em abbate signo
 q̄fessiois facto i caplin traxit: et
 quia quada uice dū cēt i tūmē
 minio estu decto decto. caligus
 erue atq̄ sine caligis doctie p̄
 sumpisset. hūilū q̄fess9 ē. **De**
 hūc semioib9 x q̄ maturiois
 erant osili9 cū p̄e abbate con
 uenientib9 quatin9 de electioe
 tractaret. reperūt omēs pari
 voto eadēq̄ sūā petē: que
 dīne reuelatiois archanū tali
 honōe p̄uandū ~~inducant~~ in
 ducant. **Et** p̄t abbas dīct9
 eis īmotiut quid sibi diuinit9
 ipatū fuisset: et ut aliā psonā
 eligerēt osiliū dedit: dicens i
 possibile eē ut cōt̄ q̄stiam suā
 mandato dīi iobediēd existēt.
De mirabili fūore dulcis memoie
quoddā iohis p̄ois clāuall ca rry
oportuni fore existimo
O virū v̄tutis dulcis videl9

memorie iohāne quōdā p̄ore
 clacual. quē conditō tulit ad
 edificatōne posterorū stili officio
 reuocāre: qui de calce domū
 p̄ris rethab qd̄ nomē ascendēs
 nūptat: id est de feruore celestis
 discipline quā stūs pater
 binardū tradidit iuentiū sumēs.
 astensiones i corde suo disposuit:
 et tanta ḡstantia indeclinabilis
 itentōis limite p̄ne traditōis
 obseruauit: ut vniū carnalis
 voluptatis seu pompe secularis
 tāp̄ vniū mortiferū phœrestēs.
 sumē illud peritū nō arcesset.
 Exigit aut̄ hoc a nob̄ nri huius
 t̄pis plane miserabil̄ iopia: i q̄
 tepiditas et negligētia usq̄ adeo
 iualuē: ut hodie feruentissimū
 sibi quisq̄ videat: si nō vsp̄qua
 tepidus et remissū iueniat. **Hic**
 itaq̄ strenuis vir p̄oratus i clacualle
 p̄ plures annos fūctū officio. tanta
 alacritate sp̄is et pacia corp̄alis
 exercitij p̄te hanc sollicitudis am̄
 strauit: ut q̄i signaculū videt̄ po
 suisse sup̄ cor suū s̄mā illā. quā
benedictus b̄fius p̄ n̄ p̄posito seu
 p̄ori monastij p̄ponit dicens: q̄
 quātū pl̄ p̄latū ē cetis: tanto eū
 sollicitius oportet seruāe p̄cepta
 regule. **Erāt** ergo frequēdis diu
 nis p̄mptis et alac̄er m̄imis: nō
 noctib̄. nō dieb̄ requiescens.

Principue uēo dulcedini psalmo
 die q̄ i sar̄ illo cōuentu multa
 morositate et uocis itentōne
 psoluūt: tota mentis itentōne
 et sollicitudine i strabat: ita
 ut stupor et an̄tiacōni posset
 quidē eē oib̄: p̄uans ymita
 cōm. **Dedeāt** ā ei d̄ns ad opa
 pietatis ḡgruū s̄atis i s̄mētū
 uorē s̄z grossā et validā. quā
 enā i seruio largitoris felicit̄
 expēde curauit: s̄rens m̄
 iuitū s̄t fluēta ḡrā p̄o
 fontis sine fraude eē restitue
 da: ut uberius iterū flueret.
Stabat aut̄ i medio iuuentu
 larū tympanistāz sicut sup̄ior
 cetis p̄ officij dignitate: sic
 etiā eminentior cūctis s̄e
 deuotōis feruore et uocis ex
 altatōne: psallens et sātagēs
 p̄uenire p̄ncipes id est sp̄is
 angelicos cōiuctos psallenti
 b̄ p̄atos deuotōne psallenti
 i ōspectu diuine maiestatis
 i odore suauissimū thyma
 tiatis offerre. **Ret** leuē ḡstē
 iacturā reputabat: si q̄i
 rauitatis ul' alac̄ i firmi
 tis i cōmodo ~~inuenit~~ in
 ueniente: sollepnē psalmo
 die s̄maximū m̄m̄q̄ alac̄ter
 psoluisset. **Ad** m̄ r̄issimē
 accidebat: quia cū cetis d̄ns

.iii.

etiam a gratia sanum et competentis
 robore corpus accipat: et ad
 omne opus bonum pro regentis
 illud spiritus arbitrio paratum.
Ceterum inflexibile mentis eius
 seruitio dei vigilantiam quis
 digne amittit. quis congrue
 effati queat quod sit infra
 longissimum et cotidianum sacrum
 vigiliam spatium seipsum ad
 tolerantiam ardui illius laboris
 atabat? actidia pigritiam seu
 somnolentiam vilitate impulsaba-
 bat. et si propter humane nature fra-
 gilitate dormitaret se vel raro
 deprehendebat. quam seueram
 uentione negligentiam suam re-
 darguebat? **U**t autem perpetua-
 tem vigiliam quasi comonito-
 rio quodam pulsata illibatam
 seruat valeat: lignum quoddam
 in superiori parte stalli in quo stabat
 in gemosa compositio sic apta
 uerat: ut si quando pleritate vi-
 giliam preterea dormitaret cepisset:
 nutantis capitis declinatione
 malleolus se percipiens eriperet:
 et ad vigilandum repente
 lectu suo sollicitiore redderet.
Porro ad operum manuum cum forte
 alias exortupato esset frequenter
 ibat: hanc seque se et in hoc
 exercitio demonstrans: et pu-
 sillanimes non tamen voce quam

exemplo ad tolerantiam laboris
 exhortans. **S**icut uero secatiois
 et messiois tempore quando beati illi clau-
 uallenses mures velud in frivolo
 tota die frigitur adeo tenant la-
 boem instabat: ut omnes pro neglig-
 gentias aliorum tempore illius laborio-
 sis diebus cotidiano sudore se
 diluere reputaret. **U**t uero pergit
 et aduenam se esse super fratem ut habe-
 hic manente ciuitate sed futura
 inquire remiserit: et de substancia
 mundi quantum minus poterat
 accipiebat. sobrietatis et psimo-
 nie deore corpus suum castigans:
 quam uita in carnis marcarum
 perficit. **I**n vestitu quoque eandem
 modestiam et humilitatem suabat:
 grossos uetes et cotutos panos
 semper appetens et amplectens:
 preciosos uero molles et subtiles
 quasi quamdam pestem fugiens.
Nam ut de cetis taceam ipsum
 capitale lecti sui in quo per nocturnas
 uigilias et diuinos labores ses-
 sit caput reclinat consueuerat.
 non pariebat qualescumque plu-
 mas habere: sed feno et paleis
 illud farciens. sic cubabat. hanc
 surda auditor sine. quam in uita
 legit sed a multis quasi dura
 declinat: quam abhominabilem omnes

corpalis requies. **N** bñ et potius
~~appenda~~ appetenda huius sñ vi
 vilitas et abiectio sui thūilitate
 veā quā arrogancia abbas illius
 ipsūpcone pessima de quo rta
 relatione cognouimus. qd̄ ī p̄tib9
 sarviniē cenobiū quoddā cystri
 ensis ordis regens p̄ans qui
 de lana t̄re illius fiebat neq̄q̄
 vti dignabat̄. sed p̄ciosos de
 flāndria p̄anos quib9 lenoci
 t̄is voluptatis et vanitatis
 satisfacē posset. ānuatim sibi
 cōpari faciebat. **Q**uo defūcto
 cū monachi vestimenta eis
 int̄ se p̄trent̄. p̄ce dom9
 vnā de t̄ūctis eis sibi retinuit.
 quā etiā cū sollempni quadā
 nocte quasi p̄ reuerētia diei
 festi idueret̄. tāq̄ si ardentib9
 lāminis candentis eris vret̄
 tribulit̄ exclamauit. et detesta
 bile veste longius a se p̄ient.
Que pieta. velut candelas frū
 scintillas ex se emitte visa est.
Atoniti stupore miraculi. ceti
 qui de anathemate illo aliqd̄
 rapuerāt. cū om̄i velocitate
 p̄tes singulas ī uediū p̄ferūt.
 ac ī vnū locū cōponūt scintill̄
 creberrimis vndiq̄ quasi de
 thibano ardente mirantibus.

Nec cessauit exiciale pdigū.
 quousq̄ vicin̄ abbates ī testi
 moniū tam t̄nendi iudiciū de
 asciti sūt. **N**ō sic hūilis iohes
 nō sic. q̄ p̄peruī hūilitatis xp̄i
 pluris estimauit om̄ib9 pom
 pis egyptior̄. q̄ veste p̄ciosā
 nō q̄siuit sed desperit. nē tū
 de vilitate habit9 sui glām
 mūdi sitiūt. sed ad glōsū
 uotis desiderisq̄ amittū an
 gelor̄ sup̄trauit. **Q**uāta q̄st̄
 tia mentis venēabil̄ p̄ce iohes
 cūctis voluptates calcant̄. **ca. xvii**

Utrū th̄is et huiusmō
 ste religionis. p̄ncip̄ la
 boris exicis tanta terat ei cō
 stancia mentis et longanimi
 tas pacie. ut s̄z ī cotidiano a
 gone desudat̄. nō facile tū
 refrigeriū qualiscūq̄ tyalis
 q̄solatiois sibi subripe patet.
 nūq̄ nisi ex̄t̄ma necessitate
 vrgente vigilas s̄m̄ desere.
 seu īfirm̄itocū intrāe q̄sentiet.
Accidit aut̄ quadā vice dū sa
 cris vigilis int̄esset. et corpa
 li molestia tact9 īfirmat̄.
 nec valet psalmodie odas
 strēm̄itate qua solebat adī
 ple. **C**ūq̄ magis ac magis
 malū int̄ se grassari et p̄ vi
 talia diffusū serpe sentiet.

lus multū a cogitacōib⁹ suis
 uiget⁹ ut de choro eriet: p̄sti-
 tit tñ tristis quidē et repu-
 tans ne forte eiusdē īualitu-
 dnis īequalitate p̄ssā īfimi-
 toxiū qd̄ quātū ī se fuit semp
 uitae studebat: intraē apel-
 lēt: **F**uitis sollempnis vigili-
 ant: locū quēdā sēctiorem
 adit: ibiq̄ remotis arbutis
 quāto sēctius tanto securus
 talia secū loquebat: **Q**uid
 modo miser iohes: **A**d mō
 erit: **Q**uāq̄ īfirmis: **Q**uāq̄
 īfirmoxū qd̄ solet aut sub
 flagellis dei laborantiū corpa
 misericordit̄ resouei. aut fla-
 gellat se simulantiū q̄ scias
 tribulit̄ dissipae. tantilla ī
 cōmoditate uicta ītrabis:
Et quid hoc: **V**idelis ut lām
 molliōib⁹ cultis stratū et
 ornātū ascendas: et queq̄
 meliora sūt īrellatō. queq̄
 delicatiora īppriuariis
 p̄t̄ reuēntiā officij qd̄ cōdignū
 sūgeis morture et pudōni
 obnoxie carni accuratiō p̄a-
 rent: et sic negligētiores q̄q̄
 fr̄m ad sēctanda carnis sue
 cōmoda tuo puocent̄ creplo:
Ergōne delinosa hac īfirmate

cursū penitētie tue intrūpe de-
 bebis: **Q**uae nō potius p̄suis
 de m̄ia dei q̄ potens ē morbu
 t̄ tempore: ut et corpus excreat.
 et de labore p̄mē q̄ ē senuaiū
 b̄itudinis etne nichil minūe
 cogat: **M**utu ud dei monach⁹
 quidā p̄m̄is car loco illi īqo
 un̄ dñi talia secū loq̄bat: qui
 pietis tñ īm̄sticio ab eo diuisa
 clarus p̄h̄ n̄m̄uris susurrū
 audiebat: quip̄ mox festin⁹ ad
 reuēntissimū abbate gualdū
 cui⁹ sup̄ mencione fecim⁹ cred: quid
 a p̄ore audisset īfirmant.
A quo uocato uix obediētia ro-
 gente īfirmoxū ītraē opuls⁹
 ē: licet hoc īualescētis egtudis
 ei⁹ pond⁹ p̄ se require videt:
Leterū quā strenue quā diste
 quā prudent̄ officij sibi cōmis-
 sū am̄strauit: q̄ benignū q̄
 piū q̄ caritatiū se fr̄ib⁹ suis
 exhibuit: quā rigidū q̄ ~~autō~~
 auctorabile cū forte censū ius-
 tice id deposset se ostendit:
 nō ē m̄e p̄uitatis euolue: **I**ta
 etiā delicatis et teneis more
 gerebat: ut tñ nouas et conf-
 formā ordis usurpatis cōsue-
 tudines carne magis q̄ sp̄m̄
 redolentes quas p̄ negligē-
 tias placet īsubūisionem

religionis et p̄dicōne aīar̄ facile
 pullulāe noneat: nūq̄ t̄pibz p̄ora
 ty sui claualli subrepe passist.
Dicebat t̄m̄q̄ sicut b̄ti plati
 sūt qui tradicōnes p̄m̄ p̄ vigore
 discipline illibatas custodiūt.
 sic p̄f̄o musei t̄m̄is q̄ p̄ neglī
 genciā et icuria sua. religionē
 itepese et ordmē dep̄ite p̄mittūt.
Nā t̄emel ext̄m̄ata religio: nō
 sine ḡuissimo standalo et p̄tur
 batione tā plator̄ q̄ subditoz
 refoemai potit. **N**ec mō ī ma
 ioibz sed etiā ī m̄moibz occu
 sioibz sicubi forte emerisissent
 cautissime euigilabat: adeo
 ut quada vice vna de semoibz
 p̄oessz dec̄p̄uz et fere edentulz
 indulgencia venabil' abbatis gr̄
 aldi pane īfirm̄toen ī cōuentu
 fr̄m̄ manduciet: patient' fr̄e
 nō valēt. **H**ec aut' īpaciā nō de
 t tabida peste iudie: sed feruore
 religionis et ordinis emulacōe des
 cendebat. **D**icebat ergo. **N**ūquid
 nō senes nō debiles an̄ nos ī h̄
 domo st̄a fuerūt: a quibz tamē
 nūq̄ t̄le aliquid vsurpatū ē
 quale m̄r̄ a nobis p̄sūt: **N**ūquid
 nō remissiones et indulgencias
 corpales magis p̄ arbitio īpantis
 quā requisicōne p̄pe uolūtatis
 accipiebant: ita t̄m̄ ut misericōdia

eis īpensa consuetudinibus
 ordīs t̄m̄ine obuiaret: **S**ci
 mus uēo nō nullos eoz tāta
 altitudīe sp̄italis uite a curis
 carnis auolasse: ut etiā ī de
 c̄p̄ta etate miseros se repu
 tarent: si īf̄iores alijs ī uig
 lijs ī ieiunijs iuenerent: cō
 solaciūtulas ^{quoq̄} corpales a platis
 sibi oblatas recipe nullatenz
 acquiescent. **T**uendū et ualde
 tuendū nob' ē. ne cū sancti
 antecessores nr̄i sp̄ū fortit' repe
 rint: et sp̄ū fortius cōsumāue
 rint: nos sp̄ū īcipientes carne
 qd' d̄s aūtat enervit' ḡsumē
 mur. **D**ua p̄t' si quis ē t̄m̄ nos
 ementez laborz sener q̄ fatiscē
 tibz m̄ebz ī acie cōuentuz
 st̄ae nō possit: facius est ut
 m̄t̄ioze obsuanciā accipies
 n̄ccitate sua īfirm̄tozū t̄m̄si
 gat: q̄ cōuentū tenēs n̄r̄ ab
 strinentes et natūā grossioibz
 alimētis utcūq̄ sustentantes
 cōsolacōnes īfirm̄tozū req̄rat.
Tert̄y sū aut' q̄ vniūsq̄q̄ p̄p̄ā
 m̄cedē accipiet scdm̄ suū la
 bore: et q̄ p̄re sennat. p̄re et
 metet: q̄ iudex q̄ tribuliter
 minat' strutatū se īplm̄ ī
 lucinis: subtilissā exanūacōe
 discinet: q̄ occasiōe qua ue
 n̄ccitate quis pondz diei et

.m.

estus qd̄ i vna dñi sabaoth
 poctae suscepimꝫ declinet. In
 hac igit̄ s̄i feruoris emulatioe
 et religiose conuersionis. claita-
 to et gr̄e dei alit̄puz iohes.
 vita sua laudabiliter q̄sumas?
 denariu diuini et isup men-
 sura bona et oferta et roagi-
 tatum et sup̄effluente qua s̄
 laboibꝫ multis vigilis sup̄
 modu. strenua quoq̄ execu-
 tione seruicij dei conq̄sierat:
 a sumo p̄fauulias receptuq̄.
 ifirmitate correptꝫ lecto de-
 cubuit. Ad que visitandu cu
 venēabiles vi es killꝫ danor
 quoda archiep̄us. et alang
 antiodorensis quoda ep̄us
 venissent: videntes hominē
 feruentissimu ut r̄ipa ḡuis-
 sima ifirmitate a soluto rigore
 suo it̄m̄i cedē. ut salte vesti-
 bz egtudini ⁊ debilitati sue
 r̄opetentibꝫ refrigeraret?
 zelo quoda q̄passiois ducti.
 vestes aliquatulu tractabi-
 liores quas tante p̄sone et
 ifirmitati r̄ogruē nouerant
 iusserūt afferi: petentes ut
 causa leuantiis eis vestiri
 dignaret. Tu uo forno adletha
 dñi. eade vestimenta corā

se posita. seuerius it̄uenis: aut
 Ita ne beatiorē me fiet vestis
 mollis ⁊ tēnera? magis q̄ ḡssa
 ⁊ rusticana? Aut quale emoli-
 metu erit. hūilitate qua a p̄-
 mis r̄ouisionis mee ams tanta
 sollicitudine suaē curauit? im̄mēte
 moctis articulo p̄de? **Credite**
 p̄uitati mee: q̄ q̄ diu sup̄ est
 sp̄us i visceibꝫ meis nō r̄cedā
 a vilitate. p̄ qua elegi abiectꝫ
 eēt domo dei mei? nec dabo
 occasione iūinis meis ofuden-
 di me cu loquat eis i pocta **Aut**
 aut̄ vocante dño. moxibūdos
 hos iā iāq̄ moxientes art̄exuēo?
 quatit vultis. p̄uidū hūc am̄s
 factū r̄duite et ornate: q̄ q̄qd̄
 de massa vitali sp̄u r̄arente fiat:
 nihil mea m̄esse ofido. **Tanta**
 itaq̄ fidei iūtitisq̄ ostancia mū-
 nity vir dñi iohānes? corrupti-
 bilis carnis manā exuit: ⁊ bō
 dñi i tra viuētū vidē p̄me-
 riut. Corpꝫ eiꝫ iuxta sac̄ ossa
 fr̄m̄ veteris abbate quoz pa-
 nencia et hūilitate hant
 seguit̄ im̄itatz fuit̄i r̄odigno
 honore sepultū requiescit in
 pace. **De venēabili gherardo**
mōcho clacuall' pomodu abbate Ca-
xxviii.
Postq̄ aquila illa grandis
 magnaz alaz multaq̄

plumaz magnus videlicet pas-
 binardus. grandis meins subli-
 mis sive correptoris alius. ornato
 uarietate uirtutum. medulla rederi
 id est p[ro]funde religionis qua de
 summitate libani id est de altitu-
 dine diuine gr[ati]e accipat. In sol-
 tudine uallis abstinential[is] plan-
 tauit. quatinus eade[m] uallis me-
 diante amantudine p[ro]p[ri]e u[er]et[ur]
 In claraualle. cepit iam religio-
 ip[s]a tripplantari sup[er] aquas multas
 id est diu[er]sas nationu[m] seruicosas
 ac ~~in~~ tumidas uoluntates.
 tanq[ua]m ceruleos undar[um] uertices.
 ad ue[re] pietatis cultu[m] inclinae.
Volens aut[em] isde[m] uenerabilis
 pat[er] in p[ro]p[ri]is aq[ua]lonau[um] p[ro]p[ri]u[m] sic
 et in gentibus cetis aliquo fructu
 habere. petente religiosa feia
 regina suecie. comientu[m] suu[m]
 ad p[ar]tes illas direxit. Cum mo-
 nachu[m] et co[n]si qui ad hoc deno-
 minati fuerat. ut hominibus ru-
 dis et idonitis foema religionis
 et discipline traderet. minio
 merore obstinati p[ro]p[ri]os quibus
 ualebant agerent ne tanti p[ro]p[ri]o
 p[ro]p[ri]a cauituri ad exteras et
 barbaras mittent[ur] regiones.
 sanctus abbas r[ati]o[n]dit. **Q**uid hoc est
 dilectissimi fr[ater]es quod facitis. **U**t

quid irr[ati]onabilibus fletibus
 et p[ro]p[ri]os affligitis animam meam.
Aut n[on] quid uoluntate mea et n[on]
 potius uoluntate dei cui o[mn]es
 obtemperare debemus sequor.
In hoc negotio. **F**ra[n]c[us] aut[em] cora[m]
 eo posita uestimenta et uasa
 sac[ra]. ceteraq[ue] utensilia ad mi-
 nisteriu[m] diuini officij p[ro]p[ri]e
 cia. q[ui] ~~idem~~ idem fr[ater]es qui
 mittendi erant secum ferre de-
 bebant. **V**olens itaq[ue] certos
 eos reddere q[ui] a d[omi]no egressi
 eet[ur] sino. eleuauit pelu[m]
 q[ui] ad recipienda[m] aqua[m]. sa-
 cerdotis manibus sudenda de-
 putata eat. et digitu[m] fudo
 eius imp[ro]uens dixit. **I**te hoc
 uobis est signu[m]. q[uo]d sp[iritus]
 d[omi]ni misit uos. uirum in mo-
 du[m] rigore et inflexibilitas eris.
 teneitudini digiti eius cede-
 uisa est. adeo ut cuius quantita-
 tis sacer articulo fuit usq[ue]
 hodie liquide ualeat dimosci.
Quatu[m] aut[em] intus cessisse. tan-
 foris equalitate excessisse uide.
In testimo[n]iu[m] eunt tanti ma-
 culi eade[m] peluis in sectaio
 domus qua[m] tunc pas[ter] sanctus ex-
 dinauit suina cum reuencua
 seruat. **P**orro p[ro]dicti fr[ater]es

videntes p̄cipua diuine gr̄e
 p̄ncipia adesse stimulos edacis
 tristitiae rep̄nentes gauisi s̄t:
 et licet remotissimos et i vl-
 timo climate aquilonaris
 brume abstrusas nationes nō
 sine quodā hoerore sp̄s adie
 possēt: tñ eandē gr̄am dei-
 meitis et p̄ribz s̄i p̄ris m̄i
 infuementibz se commutua
 pia ofidētia p̄sumebat. **Fr**
 ud m̄i ceteros adolestēs qdā
 honeste idolis. et colūbine
 simplicitatis gherardz note:
 cū dū de p̄ncipia ḡnancie
 s̄de ciuitate traierit: q̄ ipa
 nentia alijs dolens cū lac-
 rimis dixit ad virū dei. **Be-**
 atissime p̄r ego misēabil
 iuuentulz relicta domo
 p̄na. p̄retisp̄ om̄ibz que
 tñ i hoc s̄lo desideabilia
 & amabilia eē poterāt: re-
 ligōis amore p̄mitatē tuā
 adh: sp̄ans me tua dulcissia
 p̄ncipia debē frui: doctino
 tus et exempl̄ debē iformari:
 tus meins & p̄ribz adiuuari:
 subq̄ s̄t huius multitudinis
 vmbraulo. a turbine tēpta-
 tōm. & ab estu iuueiliū
 desidēxiū tutari: qd̄q̄ votis

om̄ibz eropto m̄i s̄ar̄ coepa
 fr̄m nr̄oz i hoc ciuitateo q̄este
 cū die expectatē nouissimū.
Et ecce eicis me hodie a facie
 tua: s̄t̄q̄ collegij h̄q̄ consortiū
 p̄do: & t̄sup desiderata michi
 sepultura p̄uaboz. **H**ic p̄orsz
 h̄ic vehement̄ doleo: quia cor
 meū combatū ē i me. **C**opassz
 adolescenti vir b̄tus: afflictā
 merore aiam ei9 affatu blando
 multā curauit: et q̄ post aīos
 quāq̄m̄ta futua erāt sp̄u p̄phetico
 p̄uidens: ait ad eū. **V**ade fili
 k̄me quo te sp̄us s̄tus mitte
 dignat̄: et i agro d̄m̄to tamq̄
 strēm̄is opator labora: eḡtibi i
 noie d̄m̄ pollicet & securū te
 facio: q̄ sicut desideras i clāualle
 moerens: et celestis sponsi glo-
 riosū aduentū vna nobiscū
 p̄stolabeis. **H**anc ergo tam letā
 p̄h̄ p̄ris p̄p̄nsione velut arrā
 sui desidēxi fr̄ ille suscipiens
 gauis9 ē valde: sciens utiq̄
 nec falli posse nē falli velle
 hominē quē sapie et iūtatib
 sectantū eē manifesta signoz
 et p̄digioz declābant iudicia.
Fuit itaq̄ et i domo ad quā
 cū cetis fr̄ibz iūciae mittebat:
 p̄ons et celleram̄ am̄stratōes
 strēm̄ie p̄currens: diuina

largitate gr̄e nomē p̄t̄ et offi-
 cū abbatis sortit̄ ē. Cuius dig-
 nitatis apice licet t̄uit̄ consē-
 deret: males t̄ hūili loco saluā
 quā t̄ sublimi p̄ditai: suscep-
 tū tamē religiosissime cōsua-
 rit̄e decorauit. Quia uō p̄t̄
 paucitate clericor̄ vir aliq̄s de
 fra illa cōitebat: dñs fidei
 suo de p̄tibz germanie et aglie
 litteratas et distas p̄sonas
 mittebat: p̄ quos disciplina
 monastice religionis t̄ regno illo
 fundata c̄tebat et fructificabat
 cōpetent̄ t̄ p̄lis q̄ monachū
 quidē audierāt sed monachū
 antea nō uiderāt. Ip̄e etiā dñs
 abbas celleratio suo abrahā
 noie uio prudenti vniūsa do-
 minus ordinacōne t̄ temporalibz
 et certioribz negotiis cōmissis:
 totū se sp̄italibz studiis man-
 cipauit: atq̄ lucrandis iten-
 de t̄ sūto dei uigil et sollicit̄
 tuent̄. frequens eē t̄ labore
 dū alias vacat̄: frequēs etiā
 t̄ lectione. corpale subsidū de
 cōi quere: et p̄ oīa forma
 pietatis et religionis fr̄ibz
 suis se studēs exhibē. Tanta
 quoq̄ mansuetudis et paciē
 gr̄a pollebat: ut cū quadā
 uice monacho quidā quē p̄

culpa castigarat: maligno
 sp̄u afflat̄ descendente eū
 p̄ gr̄a dormitōi pugno tā
 ualide percussisset ut dolor nō
 modicus ictū succederet: tante
 p̄sinitatis hominē nō solū
 nō erēt seu gr̄i culpe subicēt:
 sed cōtr̄io secessit eū thens
 ueniā corā ip̄o petēt: suppli-
 cans ut rancore q̄ adū se
 hēbat p̄t̄ deū dimitteret. Ce-
 terū quicq̄ uirtutis aliquid
 religionis tā t̄ se q̄ t̄ subditis
 deprehendebat: nō hoc sue
 dūstrie sed dei gr̄e. meit̄ sp̄
 st̄issimū p̄is sui b̄nardi t̄ne-
 bat. Itā uō si forte agendor̄
 causa negotior̄ c̄ta nēctas
 eū de monastio p̄ḡdi pos-
 tulasset: tantū se ac talē t̄
 oī disciplina et cōtinētia se-
 cularibz exhibebat: ut tā rex
 quā p̄ncipes fr̄e illis. sicut
 reuēciā hominē dei ipsū
 uenerarent et colerēt: et au-
 dito eo multa facerent et libēt̄
 eū audiebant. Dux aut̄ fr̄e
 illis uir strenuus et potens totū
 se ad reuēciā b̄ti uī sub-
 mittebat: fastigiūq̄ p̄ncipat̄
 sui celsitudinē sc̄itatis ip̄ius
 adeo hūiliabat: ut aliquoties

.iii.

familiariis suis dicit. Quacumque
 hora abbatem gherardum me vi-
 de asideo: tanto timore conuul-
 sio: ac si omnia secula et obstacula
 peccatorum mei pateant oculis eius.
 Ut autem iam senesset et usque ad
 decipitatem etate peruenisset: qua-
 dragessimam in placentia complens
 annis: variis quoque infirmitatibus
 corporis eius quatuordecim: reperit
 frater rogare quatinus sicut con-
 multo tempore cum eis vixerat ita
 etiam sepulture locum apud ipsos
 sceleris dignaretur. Quibus vir
 dominum respondit. Ne queso loqua-
 mini ita filij mei. Oportet
 modis omnibus ut in claualle
 moriar: et secundum sponsionem
 deo dilecti patris mei. cum suis
 que ibi pausant. in pace in idipsum
 dormiam et requiescam. Causan-
 tibus illi et dicentibus. quomodo te
 pro illis reducere poterimus: cum
 pro veterana senectutis incom-
 moda tot et tantis infirmitati-
 bus quassatus et debilitatus sis
 ut vir ad primos timores
 danorum spirante te peruenire
 posse putemus: cum multa fidu-
 cia respondit. Verbum dei validum
 et forte. viuunt et efficiunt. quod
 per os reuerentissimi viri auibus

meis infusu penetrabilibus cordis
 mei aram bone spei huius qua
 ferax ididit: propositum hoc itine
 successu prestabit: vos tamen quod
 precipio ample curate. Itaque gestio
 in duos equos composito teo
 collocat: et non sine grandi mira-
 culo a similibus orbis per tanta
 spacia. per tot maria et flumina
 pericula claravalle peruenit: ibique
 in infirmitate aliquandiu re-
 mansit in bona professione spiritum ex-
 alavit. Accepit vero desiderate
 sepulture locum iuxta beate memorie
 domini huberti rubeam: que eum fami-
 liariter in vita sua dilexerat. Cuius
 decessu cum rex suecie cognovisset:
 cum genuitum prestatum est: regnum
 et fratrem suam dignam non fuisse ut
 ea tanti viri sacra ossa requiescere
 debuisset. *De visione per quam a
 temptatione sua quodam novitius
 clauallis liberatus est. Capitulum*
Quercus quidam rex
 de ordine canonicorum
 regulam arcioris et sacrioris
 vite desiderio claravalle veniens.
 deuote susceptus: sed et ipse per
 motum tirocinij sui floribus sua-
 ue olentis consuetudinis ornate solli-
 cito fuit. Cuius prope vite suavi-
 tate nimis egre dedisset: et

noue quā assūpseāt hūanitatē
 affitas palato cordis nūq̄ saper:
 reperūt de interiorib⁹ ei⁹ uariā
 temptatōnū ebullie tempestates:
 sicut necesse ē homīes altius
 ordinis ad ordinē cōstāntem
 uenientes pl⁹ multo quā stāres
 de seculo uenientes expiri. **Ver-**
sabant autē oculos cordis ymagines
 consuetudinū quas antea diu
 ī usu habueāt: et eas ratiōna-
 biles et honestas fuisse collid⁹
 hostis suadebat: cōstāntes uō
~~obseruatiōes~~ obseruācias quas
 distē cogebat: uelud rusticas
 ⁊ tūm suaves rudi adhuc
 mens fugiebat ⁊ abhōerebat.
Verū mutante et fluctuante
 ouicula iā iamq̄ ad apostasie
 retrada turpitudine respiciē-
 tem: diuina misericōdia modo
 ab errore rethē ⁊ ī bono pposito
 cōfirmatē dignata ē. **Aspiciebat**
 ī visu noctis. ⁊ ecce ī nubib⁹ celi
 dñs maiestatis rex regū ⁊ dñs
 diuāciū ih̄sus xp̄us fili⁹ uerēbat:
 tāquā iudicanti⁹ orbe t̄re requi-
 tate ⁊ redditū uincūq̄ scdm
 opa sua. **Tū** uēō uniuerso gñe
 homīa cū timore et tremore nillo
 ad hanc exāminatōne suspens⁹:
 singuli quiq̄ ordines q̄ s̄t̄ etiā

dei. seorsū et seorsū coadima-
 bant: solliciti ualde de obs-
 uantijs et certimonijs regule
 ⁊ ordinis sui: ne forte pperam
 quid ab eis gestū seuerissim⁹
 iudex suo illo subtilissim⁹ stru-
 timo dephendet. **Ut** nā atten-
 derent hoc illi q̄ regulā beati
 augustini p̄fiterent: et singulas
 ei⁹ s̄nās cotidie capulis suis
 legūt: et tū seculari uiuē et
 stāres diu et esse nō uereat:
 uerū etiā glānt: ul' etiā illi
 qui cū regulā b̄ti benedicti
 habitu et specie religiois p̄fi-
 teant: om̄moda seculari cōsua-
 tōne sua suantes seculo fidē:
 menti deo p̄ tonsurā nostrūt.
Uidebat iterea p̄fatus noui-
 cius p̄clarū quēdā ordinē ⁊
 magne multitudinis sepatim ab
 alijs cōsistē: ī cui⁹ medio sple-
 didissim⁹ quidā iuuenis ce-
 lesti glā adornat⁹ stabat: et
 quasi dux et patron⁹ diuini
 illi⁹ exercit⁹ eē uidebat. **Cū** p̄
 sacer ille cōuent⁹ de statōne
 sua se mouēt: ut coram dño
 apparēt: p̄fatus iuuenis cū
 multa alacritate p̄debat:
 uniuerso retui subsequēti se.
 nō mediocrem fiduciam cō-
 sequende misericōdie p̄bens.

.iiii.

p̄oero ceti ordines cū sūma
 reuētia uementib9 cedentes:
 et p̄ se trīseculib9 iētūantes:
 p̄rogatiue felicitatis eorū con-
 gratulāi quodamō uidebāt:
 ip̄e etiā splendor pat̄ne glorie
 dñs ih̄us q̄ cū sit finend9 ineffa-
 bil' maiestatis oīpotentia: cū
 quasi tenerrim9 lignū uincula
 pietatis ⁊ misericōdis dulcedine.
 susceptū i osculo iuuenē: dīne
 claritatis sue gl̄a ip̄m cū oīm
 collegio illustriuit. Nouicius at
 cū h' uidebat cepit cū i genti
 amātiōne querē: quēnā esset
 illa iustorū ḡgūto: q̄ tā spe-
 ciali p̄rogatiua p̄ cetis ordib9
 a dño meruit honorari. Dicitū
 p̄ e' quia ip̄e eēt ordo cyst-
 tēns: iuuenis uō ille splendida
 s̄ssim9 b̄nardo p̄m9 clacūall'
 abbas. Hec ubi her audiuit:
 quasi de extasi q̄dā i se r̄ūsus:
 dicebat m̄ se. **P**ūquid nō ego
 sui nouici9 i ordine cystēnsi:
 i magna illa domo clacūallis:
Ut quid ergo miser otio torpeo
 et nō festino me cōiūgē huic
 p̄clatissimo ceti: quatin9 cū
 eis et̄ne b̄ritudis p̄ticeps siā:
Et her dicens: totis uib9 cele-
 rib9 q̄ s̄ssib9 ad hoc moliri

cepit: sed obstaculo quodā ip̄e-
 dit9 p̄ficē nō ualuit. **N**ā ueluti
 rama quidā arboris coctuos9
 atq̄ nodos9 p̄lexis rēcūtatib9
 pedes ⁊ tybias ei9 uudi9 sic arta-
 bat: ut h9 sūmope i pedimētū
 hoc abrupte m̄tēt: i casū tā
 laboraēt. **U**nde sibi metip̄i uebe-
 ment' idignat9. q̄ tam fr̄uola
 occasione tanto bono p̄uaret:
 dūq̄ tot9 ad expediendū se
 mouēt euigilat: et uisionem
 suā prudent' adūten9. idigna-
 cōne quā dormiens ~~conter-~~
 rōrepat: uigilās et sobrius in
 laqueos tēptatiōis qua i r̄retit9
 fueāt uilit' intorsit. **L**anta nāq̄
 seueitate pristinae suae osuetu-
 dimū ymagines quas an' delect-
 tabilit' tēpē et cū eis fornicari
 solebat: a corde suo eliminauit:
 ut eas sibi dñai uleis nō p̄-
 mittēt. **H**ystriensū uēo i stituta
 sar' q̄ h9 s̄nt speculū iusticie:
 factioē tū malignorū sp̄itū i
 estimatōe ei9 uiluerat: toto
 mentis desiderio q̄plere ē. et i
 eis p̄ ardua ⁊ āgustā uia nō
 quasi i iertū c̄rens. coronā
 b̄ritudis consecutus ē. **Qualit'**
demonēs tuā dā cōiūso nocē
uoluerūt n' ualuerūt. Ca. xxx.

nō

Quoniam quidam unus ex opilio-
 mbus clauallibus cum esset vir
 bonus et religiosus: officium sibi com-
 missum cum sollicitudine et ma-
 suetudine timoris dei exercebat.
 Unum uero bonorum firmiter deuotio
 et simplicitate consuetudinis eius
 in unum exacerbat: aliquid ne-
 quitiae suae contra eum moliri
 conatus est: sed deo auxiliante
 fraudis eius conatus in se collisa
 ad nichilum redacta sunt. Cum enim
 esset aliqui nocte frater ad caulas
 uigilans et custodians uigilias
 noctis super gregem suum: ecce subi-
 to facta est in aere commotio magna
 turbata. et comminatio intra
 se tempestas ualida uentorum.
 Tonitrua quoque crebra et terri-
 bilis undique crepantia mugiebant:
 sed et fulgura fulgura terri-
 ma celsa stupentia timore et
 horrore maximam mentibus hominum
 ituriebant. **S**ed itaque frat-
 riter: et signo crucis fre-
 quenter se inuicem nomine domini
 trepidus et anxius inuocabat:
 scilicet suffragia suppliciter implora-
 bat. Cum ergo sic staret ad orationem:
 cepit audire strepitum et uociferationem
 quasi exercitus ignis ad
 partes illas cursu rapido uenientes:
 et quanto amplius propinquabant:

tanto clamores clangores ue-
 turbarum audiebant: sed insuper
 diuisi gregis ferarum monstrorum
 rugitus et uoces terribiles esse
 deprehendebant. Cum ergo usque
 ad caulas omnium cum ingenti
 strepitu peruenisset: tamen ipsas
 oues usque ad ossa lamiatum
 et uocatum: frater attentius oratione
 diuina uirtute repulsi sunt. et
 intrae minime potuerunt: sed
 diuisis agnibus hinc inde
 celesit transientes: nichil eis
 perire nocuerunt. **U**erumptamen
 duo ex eis statura enormes et
 fuligine nigricantes: ad fratrem
 orantem diuiterunt. Cum paulu-
 lum coram eo substitisset: unus
 ex eis locutus est ad alterum dicens.
Hec dyabolus nos ducit: et ipse
 nos huc uenire fecit. An non satis
 dixerat uobis: quia non licet nos
 transire per bonum. **H**is itaque dominus
 quasi peringero lapsu peruenit
 abierunt: et cum paululum per-
 traxissent: omnes tenebrarum trole
 una cum eis euaniuerunt. **H**anc
 autem uisionem frater ipse qui uidit et
 audiuit: sub testificatione uerita-
 tis innotuit nobis. **C**uius miracu-
 talis erat consuetudo: ut fide dominus
 eius non adhibere nefas esse pu-
 taremus. **C**onstat ergo quia

.m.

p bona iustorū contrariē po-
testates trāsire vetant: nisi
forte exigente aliqua causa
diuinitū pmittant. **De frē
au dñs ihus cū glorioſa mīre
ſua apparuit. Caplin xxxi.**

In domo fontis martināthi
romisā quidā degebat rōie
robertū: q̄ illuc a claraualle
trās trāsmissū: religiōis disci-
plīne quā ī claualle didicēat
neq̄q̄ īmemor eāt: sed uirtutis
et deuotiōis exēpla frībꝯ
eiusdē loci ī oī cōmūſatiōne
ſua dabat. **Intēa** In ceterā
uō pietatis studia q̄ dño se-
dulo offerebat. hoc p̄cipuū
habebat: q̄ b̄tiffime dei ge-
mitis et uigilis maie seruicō
deuotū iſtebat: p̄p̄ialis q̄
pat̄ri ſui b̄nardi memoriā
frequenti et dulci meditatiōe
ruminabat. **Cursu** deniq̄
p̄ntis uite pacto ſalutaciōis
ſue cōtitudinē. die quoq̄ mortis
ſue tali p̄noſtica uisione p̄-
uide meruit. **Ad** quātū diē
doctōis ſue uidit ī uisione
dñm ihm xp̄m et b̄tiffimā
dei genitricē cū ſcō b̄nardo
abbate ſtantes ī quodā ceto
delicaz: cuiꝯ amemtat̄is

et gl̄e tanta eāt īmensitas:
ut huāna locutiōne explicari nō
ualeat. **Ipe** uō fr̄ q̄ her̄ uidebat:
ſtabat ſecusū: ac respectū dñe
~~manefacto~~ miſericōdis ſupplicat
flagitabat. **Tūc** p̄ſſima mīr
aut ad filiū ſuū. **Dñe** fili: qd
factū es de isto paupe tuo:
Et dñs ad eā. **Quid** qd tibi
placuit mīr uenenāda. **Rēdit**
illa paup̄m ſuſcepte: et hūilū
conſolate. **Uolo** igit̄: ut eū ī
requiē tuā aſſumas. **Dixit** dñs
ad eā fac ſicut uis. **Rēdit** ei
b̄tiffima uirgo. **Et** qñ fiet iſtud:
Aut dñs ad illā. **Quāta** die uerāt:
et ſaluet̄. **Transacta** itaq̄ uisione:
fr̄ ille qd uideat et audiat retis
īndicauit: et om̄es attōntos et
ad p̄ditū diē ſuſpenſos reddi-
dit. **Et** aut cōtitudō reuelaciōis
p̄bare: **q̄m** ī graueſcente e-
gritudine qua p̄mebat: quāta
die iuxta ſimonē ~~de~~ dñm miguit
a corpe: et ī requiē et pacē q̄
exſupat om̄e ſenſū aſſūpt̄e:
qua ei b̄tiffima uirgo dei genitricē
ſuis p̄ſſimis p̄tibꝯ obtinē
dignata ē. **B̄t̄i** igit̄ om̄es qui
q̄fidūt ī ip̄a: eiꝯq̄ ſuicō uir-
gilanti deuotiōne iſtūt: qm̄
īmenſūā bonā et cōfertam

.m.

ihm epm. mansuetissima voce
 dicente sibi. Dimissa sunt et p[er]na
 tua. **H**orq[ue] ab extasi dimissa
 e[st]: et t[er]se reu[er]sa[rum] consolatus e[st] vehe-
 ment[er]: et gr[ati]as agens deo. didi-
 cit de re[ver]ted[ur] serui[re] deo i[n] timore
 et erulme ei cu[m] timore: sicq[ue] i[n]
 optima co[n]suetudine co[n]sere[re] s[er]u[us]:
 plenus die[rum] appositus e[st] ad p[re]s-
 suos: labois sui p[ri]mu[m] i[us]ta
 etia[m] a d[omi]no p[re]ceptis. **H**ic at[er] v[er]-
 uenabil[is] memorabile miraculu[m]
 q[uo]d n[on] n[on] accideat retulit nob[is]:
 q[uo]d a quibusda[m] honestissimis
 fr[atr]ib[us] et co[n]sultorib[us] suis audi-
 erat: q[uo]d ip[s]is p[re]s[ent]ib[us] et rem-
 t[er]tius explorantib[us] accideat

Frat[er] i[n] p[ar]tib[us] germanie
 miles quida[m] strenuus et gr[ati]e
 nobil[is]: q[ui] t[em]p[or]e uite p[re]s[ent]is expli-
 cito sp[irit]u emisit. **C**u[m]q[ue] diu mor-
 tuus iacisset: et i[n] t[em]p[or]e huma-
 nois t[ra]n[si]t[ur]: a[n]i[m]a redante. repen-
 te homo rediuu[us] apparuit:
 et velamine reuoluto aperuit
 oculos: atq[ue] i[n] stratu funereo
 resedit. **S**tupentib[us] cu[m]q[ue] q[ui]
 aderant planctu[m] et lamenta
 merentiu[m] ilico sopuit: et a
 mortuo suscitato. causa tante
 nouitatis exquiri. **U**lle uo[ro]
 p[re]s[ent]e v[er]o[rum] atq[ue] g[er]mano qui

ei succede[re] h[ab]ebat i[n] p[re]m[io]rio: ita
 exors[us] e[st] fa[ct]u[s] ad illos. **C**u[m] i[n] morte
 iquit oculos claudere: duct[us] su[m]
 p[er]tin[et] ad t[ri]bunal iudicis exami-
 and[us]. **I**biq[ue] appens[us] i[n] lancea eq[ui]-
 tatis: et iuuent[us] su[m] m[er]ito habes:
 q[uo]d oporteat ad salute[m]. **C**u[m]q[ue] i[n]
 d[omi]natio[n]is s[er]u[us] me[rit]o fuisset p[er]-
 ferenda: m[er]it[us]q[ue] q[ui] ibide[m]
 aderant s[er]u[us]. p[re]miss[us] su[m] redi[re] ad
 vos: et ex duob[us] qui i[n] p[ri]ncipa-
 lit[er] obsit[er] remediu[m] v[er]e pietatis
 expete[re]: videlicet obligatio[n]e maxi-
 ma debitor[um]: et illegitimo fede
 m[er]it[us]. **T**u[m] co[m]miss[us] ad muliere[m]:
 nosti aut[em] mei dilecta co[n]i[un]ge. q[uo]d
 affirmatis linea iu[st]i illucio
 mat[er]nois co[n]i[un]cti sum[us]. **H**ic
 est q[uo]d etia[m] mortis etne rei ambo
 tenent. **U**nu[m] t[ri]m[od]o sup[er] esse
 remediu[m]: agnosce. **S**i relucta
 seculi pompa. xpi co[n]u[er]sio mo-
 nastica p[ro]fessione te co[n]u[er]tis:
 michi venia et tibi glam[er] ip[er]bis.
No[nd] illa g[ra]t[is] accipiens: sese i[n]
 continent[is] factua[m] esse firmavit.
 Demde co[n]uocatis sigulis debitor[um]
 bo suis g[er]mano suo p[re]cepit: ut ad
 ea q[ui] iuste expostularent: singulis
 satisfacere. **I**n[ter] ceteros uo[ro] iudeus
 quida[m] accessit: et trecentos debiti
 solidos exigens ab eo. **Q**ue[re] seueo

vultu et reuerberans orlio ituens:
 cunctis qui aderant mirantibus dicit
 ad eum. Tu neque in celo neque in terra neque
 in omni creatura dei: aliquid habes iuris.
 Tamen ne videamur te ante tempus iu-
 dicare: tunc precepit ut per omnia recessus
 deret ei sicut et ceteris. **Quia ergo**
hec et filia dixisset: reclinato istum
capite: emisit spiritum. De religioso
quodam confesso clauallis nomine
laurentio Kaplin xxviii.
Quodam claraualle comitis
 quidam religiosus nomine
 laurentius: cuius etiam superius de
 de venerabili viro domino gherardo
 de farfaliis aliqua mandare
 me mentione fecimus. Erat ergo
 vir ille spiritualis et deuotus omni
 confessione sua: omniumque com-
 punctionum mirabili pertinacia iugiter
 insistens: ita ut per plurimos annos
 cum sancto confessor barnardi et mala-
 chie corpora in septuaginta die nocturnis
 seruaret: vix unquam aliqua hora
 posset ibidem aliter iueneri: nisi
 semper omnium incubens. et diutinis
 fletibus pavimentum rigans. **Hic**
autem piuitans et deuotionis celsitu-
dine non sine multo labore per gratiam
dei conquiescit: quoniam in primordio
confessionis sue multis temptacionibus
suis verabatur: et contra malignorum
spirituum venenatas suggestiones

diutino etamine exercebatur.
Propterea vero quadam die finitibus
 matutinis in quodam domicilio
 solo esset: ecce immundus spiritus
 malignus et planges: dissi-
 gyrionago contra eum rotabatur.
Ipse vero frontis sue signaculo
crucis imposito: quidnam esset
interrogauit. Versipellis autem
malignator ut videri adhuc
et teneri menti grauiore mentem
recutere: respondit. Ego sum ille:
qui temptaui et flagellaui iob.
Quod audies frater quoniam adhuc
nouus in confessione sancta eras:
timuit vehementer: et fugit
a facie maligni spiritus et eum
ulterius non vidit. Post transiit
autem beati barnardi contigit ut
ipse frater a domino philippo ve-
nerabili quondam preore clauallis
ad regem sicilie rogerum mittetur:
per negotio eiusdem ecclesie. Cui
tum roma fuisset ingressus compro-
quod idem rex inprimis mor-
tuus fuisset: constitutus est anno:
et quod in tali articulo facere debet
procesus ignorabat. Et recordatus
sunt patris sui barnardi sub quo per
diuisis negotiis frequenter in-
missus prope ibat et se defendebat:
tum gemitu et lacrimis comitis
ad orationem eiusdem sancti dei iuora-

.m.

bar dicens. **P**er me per me crucis
 isrl' et auriga eius: ut quod dere-
 liquisti nos? **H**eu me per quod
 dicitur ul' quid faciam ego paup-
 culus et misellus: ego omni con-
 silio et auxilio destitutus. **T**e
 vivente et te iubente securus
 predebatur ad fratres et ad nationes
 diversas: et ubique recipiebar
 ob gratiam et reverentiam tuam: mi-
 mirum deferens salutaciones et
 litteras tuas: quas reges et principes
 cum ceteris omnibus tamquam relictis be-
 nedictionem suscipiebant: et
 eulogios tuos nobiliores quicquam
 se nobilitatem gaudebant. **N**unc
 autem te defuncto. defuncta est tecum
 pietas et gratia mea: nec erit iam qui
 pegno et ipsis manum porrigat
 adiutorum. **E**t ecce mortuus est
 rex qui te sincere diligebat affectu:
 et surrexit pro eo filius eius: puer
 qui te forsitan ignorat. **Q**uem
 adhuc tam longe remotum si
 adire volueris et repulsus ab
 eo pati contigerit: inconsolabiliter
 in erit dolor pro tanto labore
 et longissimi itineris defatiga-
 tione istud redire negotio: quod
 te vivente hominis omnibus cumula-
 tis in claravalle tua redire sole-
 bam. **S**i vero contumeliam et usum

negotium in temptatum reliquero:
 torporis et insipie argui potestis
Porrige proce auxilium: pro bene con-
 silium edigenti: et ne despicias
 gemitum suum miserandi. **C**um de
 itaque nocte apparuit ei isdem
 beatissimus pater: et magnifice conso-
 lato est eum dicens. **Q**uid est visum
 est frater: ita de dei misericordia et mea
 intuitu diffidere. **N**umquam enim ul-
 ubi sensisti tibi defuisse am-
 culum meum in necessitatibus tuis? **A**n
 forte impotentior me modo au-
 tumas quam iam introductus sit in
 potentias domini: quam olim fuerim
 dominus in carne viri? **V**ade ergo se-
 curus: quod postea curta evenient:
 et in hoc scies quod ego te miserum.
Hec et alia plura sancto loquente:
 frater ille pro nimio pietatis ardore
 totus in anima liquebat: et corde
 eius inmensa perituriente leticia: foris
 quoque devotio lacrimis erumperebat.
Cumque evigilasset madentibus oculis
 atque maxillis: etiam pulvillum in quo
 caput eius reclinarat: eodem lacrimarum
 profluvio undique perfusus esse agnovit.
Dummo igitur mane iter arripens
 cum de urbe fuisset egressus: reperit
 cuneum istum. mercedem gratia
 scilicet advenit. **Q**ui agnoscere

est eē de claualle: mox cū ī suo
 conductu atq̄ cōductu ḡtanti aīo
 receperūt: et queq̄ necessaria coti-
 die gratis nūstrabat. Tandē ī ḡssa
 ad regē sicilie: inuēit grām mag-
 nā torlis ei9. Et nō solū de ne-
 gonio p̄ quo fūeāt ad p̄m desti-
 nato prosperū euentū obtinuit:
 ueterā rex aptis thesauris suis
 ad edificatiōē noue basilicē clae-
 uallis: p̄ eiusdē p̄ris sui aīa.
 nō modicā auri sumā p̄ eūdē
 frēm magna cū deuotiōe t̄nsū-
 sit. Hui9 itaq̄ romā p̄duct9 fr̄:
 tlem nichilomin9 grām ibidē
 repperit: ut de ~~de~~ denari9 cardina-
 lū alioq̄ romanorū plurimā
 acciperet b̄ndictōes: ita ut etiā lar-
 gentib9 eis. ex uibe usq̄ ad decē
 bubulos educēt: quos nō sine
 īgenti om̄i stupore deo se p̄tege-
 te sc̄p̄ p̄ris sui meritis p̄ocina-
 tib9: claraualle usq̄ p̄duxit. Hō
 em̄ sans mirari sufficit: quod
 hō debil' ac ueteran9 cū duob9
 tm̄ puerulis. tante enormitatis
 & ferocitatis aīancia. q̄ etiā boues
 multa corpulentia & fortitudine
 supant p̄ tot locorū distīna. per
 tanta latronū p̄domi9 molim̄ia
 tā longo itinē salua & incolumi-
 tinae potuisset? p̄sertim cū gen9

illud ataluū cū alpes ut assert-
 ī tota occidente h̄attēna uisū
 nō fūeīt: **B**ix em̄ uel una die
 malignantiū occurr9 ac uio-
 lencias potēat dectinae: que t̄n
 oīa deo fidele famulū suū p̄
 orōnes sc̄i b̄nardi tutante per-
 t̄nsiūt. Idem̄ p̄ms. factū ē autē
 ut t̄nsē cogēt p̄ q̄ddā mūcipi-
 ū cui9 p̄cipatū latronū
 p̄ncipes obtinebāt: quorū ma-
 n9 nulla n̄m̄inis euadē po-
 terat: nisi q̄ forte uibo p̄uale-
 bat. mane uō iā rutilante auro-
 ra cū de aliquo p̄to ī quo cū aīa
 lib9 p̄noctāet eḡdēt: rogabat
 attentius d̄m̄m̄ deū. sc̄m̄q̄ b̄nar-
 dū: ut ab īm̄m̄enti p̄iculo eruet:
Et ecce apparuerūt ei p̄cul' q̄si
 duo uī obuiā ei uenientes: et
 singulos cōs ī māib9 accensos
 ferentes. Qui paulatim app̄m-
 quātes cū iā pene ad ip̄m̄ p̄ue-
 nissent: subito ab orlis ei9 eua-
 nuerūt: multāq̄ fiducia euadē-
 di dei famulo cōtulerūt. In ḡssa
 itaq̄ illū dyaboli m̄idū: ilico
 sistit: atq̄ ad p̄dā diripēdā
 undiq̄ accurrūt. Ruru ues dei
 supuenētes eadē hora quidā
 honesti uī: cū cū claualle se
 eē cōgnouisset. de māib9 irru-
 entū liberarūt: et cū suis.

semperque bonis fructuatur. **.iii.**

omnibus abie fecerunt. Tandem vero
 puemens ad claravalle muran-
 tibus univrsis noui generis bestias
 itulit: que multiplicatis fetibus
 rotidie propagantur: atque ex eo loco
 per multas iam puicias dilatantur.
 Ipse vero se ad spiritualia reuersa
 studia sacre discipline quam suis
 tradidit benedixit: semles hu-
 meros in tota alacritate suppo-
 suit: pia confidentia presumens
 eius se meitis et precibus ab eternis
 malis eruendum: quod ipsum de
 punitis itineis tam multiplicibus
 periculis misericorditer absolutum
 ad claravalle suam saluum pdu-
 ce dignatus est. **Narratio cuiusdam
 spiritualis monachi de clara-
 ualle. Capitulum xxxiii.**

Quidam religiosus et
 spiritualis monachus de col-
 legio clauallibus: in partibus
 danie in una de domibus clauallibus
 diutius habitabat. habitauit hic
 igitur quadam vice rediens ad
 claravalle: fratribus causa edifica-
 tionis retulit iocundum quoddam
 et omnium acceptatione dignum narra-
 uit: quod in insulo saxonie nouit
 accidisse asseuerabat. Fratres in
 eisdem partibus quoddam cystrien-
 sis ordinis renobuit: in quo quodam

magne religionis et ammirande
 humilitatis monachus in simplicitate
 cordis sui christo domino deuote serue-
 bat. Qui cum in omni sacro ordine ob-
 seruancia fuens esset atque deuotus
 seipsum in omnibus despiciens et humili-
 ans maxime cum silentio et quieti
 operam dabat: omnium operum
 atque lectio continue uacans: ita
 ut semper ad orandum suum legendum
 ubicumque poterat mirabili dulcedine
 haberet: fructum tamen deuotionis magis
 quam eruditionis in letione requirens:
 ita se delectabat: sicut in omnibus
 diuitibus. Appropinquante autem hora
 migrationis eius de hoc mundo cum
 graui egrotaret et oleo infirmorum
 iam inunctus esset: rogauit ut corpus
 in puri lauaretur: et vestimentis
 quibus sepeliendus esset indueretur. Fratribus
 vero causantibus nouitate et hoc
 facere differentibus: cum in petitione sua
 persisteret: ob reuerentiam status sui
 quod volebat obtinuit. Quo factum:
 constantibus autem. Relictum unum
 quisque ad officia sua quae modo
 mortuus non sunt sed die sequenti
 per refectioem seruitorum vomit
 me dominus. Sicutis itaque fratribus ad
 hanc prophetiam hominis dei suspensis:
 illuxit dies altera: et eadem qua

p̄dicit hōca somnū tabule vniū
 sos ad cōmēdatōis officū migrā
 tūo ~~psolē~~ psoluendū oculus
 sicutauit. Ad cū tanto deuocō
 facerēt quāto moriente terna
 vita morē glāudiū fore cōtius
 sperabat: ipse s̄c̄ iā vltimū
 cōhens sp̄m subito dīna grā
 illuātā ē: et exhyleata facie
 cōstantibz dixit. **En modo**
iḡdit̄ ad nos ille dīctus dñs:
bz iohes euāgelisti. Et cū pau
 lulu retinisset: it̄m dixit **Ecce**
nūc venit b̄cā dei genit̄r et ūgo
maia. Et p̄q̄ modicū m̄uallū
 ampliori repente grā illustiq̄:
 clara voce subiūit. **Ha fr̄es:**
ecce iā venit dñs ih̄us xp̄us:
 et cū eo s̄c̄r̄ ageloz aliozq̄ s̄c̄r̄
 frequētia **Et cū hoc dixisset:** con
 festim ī iubilū et exultatōne cor
 dis s̄c̄ dulcedine illz que ītueba
 raptz cantūe cepit et iponē an
 tiphonā illā dīctēs. **Subuenite**
s̄c̄i dei: occ̄rite angeli dñi: atq̄
ita cantando aiām reddidit. Vi
 dentes aut̄ fr̄es hominē ī morte
 exultantē et cantando morientē:
 eandē antiphonā q̄i de ore ip̄ius
 festinato rapuerūt: et cū multo
 pietatis affectu. eleuata ī extelsū
 voce p̄cantauerūt. **Hec itaq̄**

p̄dictz senior fr̄ibz clauallis si
 delit̄ īnotuit: eozq̄ aīos ad cō
 temptū mūdi depectūq̄ sui
 et amore dei uehement̄ accē
 dit: quoz vtrūq̄ vnitatores
 efficiant̄ om̄es qui h̄c legerūt
 ul̄ audierūt: scientes cōtissime
 qm̄ quāto quis ī hoc īmūdo
 depectioz silētiū quietis et hūi
 latis appetēs fuerit: tanto ī suo
 apud deū glōsiaz et sublimit̄oz
 appaēbit. **De clais luminibz**
clauallis. Capitū xxxv.

Hattēq̄ itaq̄ de clais
 lūibz clauallis nerno
 et de claisimo sole q̄ de eadē
 cōspicua valle cōsurgēs vniū
 sas mūdi p̄tes claitatis sue ra
 dīs illustrauit. nos differūse
 sufficiat: cū tñ paucos admodū
 flores de sp̄ciosissimo flōidissi
 mozq̄ p̄to uernantis eiusdē b̄cē
 vallis. ad accendendū ī nobis de
 uocōis sacre feruorē decerpseri
 mḡ: quātūq̄ rutilantis eoz pul
 chritudis uenustate illecti sua
 ue oleuciaz ~~reita~~ recreati:
 m̄sidiū cū oī uāitate et volupta
 te sua sp̄nē atq̄ ad et̄ne claitatis
 patā anhelāē ī lib̄o v̄e theologie
 ī quo s̄c̄pte sūt lamētatoēs car
 men et ve: tota mentis uigi
 lancia distatmḡ. **Ad q̄ ad h̄**

tā pdoneq? Propterea qd aliud
 restat nobis? nisi comedē pa-
 ne dolois Tamaitudis rōpūti-
 omis: ut sint nobis lacme nrē
 panes die ac nocte? ut totis me-
 dullis cordis suspiramus ad eos
 de q̄b9 locuti sum9: si forte ce-
 lestes cōiūue mīa moti? ad ora
 latitū sub mensa ratulorū ul'
 erigua aliqua sublimiū illarū
 deliciarū fragmenta demittat?
 p̄ que ne i via p̄ine deficiamus.
 sustentem? Ceterū sicut i p̄d̄is
 p̄tib9 cōgnouim9 quā libealis
 sit mīa dei i s̄tos ei9: q̄p̄ pius
 reppens i electos illi9 q̄ man-
 data vite absq̄ dissimulacōne
 custodiūt: sic i subsequentib9
 exemplis demonstrabim9. quā-
 ta benignitate quā ignoscat
 peccantib9. seu quāta districtio-
 ne delinquentes iudū feriat?
 quatin9 sic misericordiam cōplectem̄
 ad omne op9 bonū pati: et tū
 si forte negligētiores nos i via
 mandatorū dei dephendēim9?
 maledictionē q̄ op9 dei negli-
 gent̄ exsequentib9 itentat?
 pauida semp̄ mente pensem9
 ¶ *Explicit distinctio quarta.*
 ¶ *Incipit distinctio quinta.*
 ¶ *Ammonitio dōm gherardi abbis*
de nō iurando. Caplm̄ p̄mū.

Bate memorie dñs
 gherard9 quonda
 claenall' abbas cui9
 sup̄ p̄iosa t̄oppm̄
 dñi morte desēpsim9: solebat
 aliquoties fr̄es suos a q̄suetudīe
 iurandi cōp̄stē: et ut efficacius
 psuadē posset. rem quanda
 fr̄ibile q̄ cūda iuratori tū r̄cēs
 accideat exempli causa narrāe
 curauit. Dicebat eandē rem p̄
 ueneabile virū cadorn ep̄m sibi
 inotuisse: cui9 etiā capellani9
 vir valde honest9 se p̄sentē m̄-
 fuisse affirmabat. Erat igit̄ m
 p̄tib9 illis hō quidā carnalis.
 q̄ dū aleis aliq̄ ludēt: et
 tesseris sibi male cadentib9
 pdēt: quicqd̄ de mēte i burā
 ueniebat ore furibūdo iuiabat.
 Itaq̄ iā pene oīa amississet:
 alius qdā nephand9 aleator
 accessit: et tūmida illū idignatōe
 amouens ait. Sede iers cede: ego
 ludā p̄ te: tu em̄ nestis ludē
 neq̄ iurāe. Itaq̄ et ip̄e ut erat
 filius p̄ditōis silit̄ pdēt: dyabo-
 lico furore i flāmato: cepit oīa
 dñi nr̄i ihu xp̄i tā intiora quā
 extiora q̄ p̄ ordmē mēbra per-
 iurāe: nichil oīno iuracū

dimittē volens. **P**roferbat ergo iuraciones quasda seu blasphe-
 mas horribiles atq; lauditas: que ad-
 modū cordis & oculis destructo vno
 ved destructo dyabolo extogitabat.
Ast ubi dei & hominis dñi nr̄i oīa
 mēbra furioso & blasphemio oē
 cōsūpsit: adiecit ad cūmūlū
 sue dāpnatōis. etiā stemerate
 nr̄is ei9 stissima mēbra iurāē:
 tribuli nimis sātagens temeritate
 vniūsa singillatim at atq; seria-
 tim venenato dente decerpē:
 ita ut sane mētis oīes q̄ aderāt
 a facie blasphemantis & obloq̄-
 tis aures obstruerēt: et pectora
 tōderēt. **R**ecidū iuramenta oīa
 sacrilegū iuratore expleuēt: et
 ente repente vltio digna atq; dīna
 iūvisibili & quasi fulmineo ictu
 feriens ac p̄forans scleatū:
 maiestatis irate tribule dedit
 experimentū. **P**ausq; itaq; blas-
 phemū corruit: et putans qd̄
 aliq̄s eū martiali gladio cōsodisset:
 hoerendo genuitū exclamās ait:
Heu heu miser: quis es q̄ me
 miseristi: **C**ūq; diuicius ī trā
 palpitans & moeritoseos genuitū
 efflans volutāēt: tandē regēte
 inaligno cui traditū eāt: ab ho-
 minabile aiām tartareis ignib9

cōtinuandā tradidit. **I**udato
 itaq; coepe ad lauandū: iūcta
 ē ī dōso ei9 plaga rerens tribuli
 aprūa dehiscens: ac si aliqua
 feruris amplissima ibidē īmisa
 fuisset: ita ut penētia coedis.
 epatis & pulmōis fūdū appa-
 rerent. **D**uo viso: cōfriti sūt
 iuratores: videntes q̄ zelo dñi
 exercitiū tā grandi aiādisione
 multauit iuratore ipiū atq;
 blasphemū. **C**ūq; rumor velo-
 cius puolās īmefactos vndiq;
 vicinos t̄hēt ad videndū: qd̄
 de itimis vicinis ei9 mēst9
 atteleābat ad illū. **H**uic ergo
~~itineranti~~ itineranti apparuit qd̄
 mortu9 hō quē viuente ipē
 cōgnouēat: et ait: **A**gnostis
 ne me: **E**go sū ille defūct9:
 olim tibi nō ignot9. **N**oni quo-
 tendas: sed trassū te fatigas. **V**ā
 em̄ morte absoept9 ē: q̄ viuētē
 te putas īuēnē. **P**orro unū ē
 qd̄ te latere nolo: quia dñs ih̄s
 xp̄ns a suis cōtinuēlosis mllas
 cōtinuēlas patit̄ patient9 & ex-
 spertat: tūq; paciens redditor.
Verūptū īmaculate genuitū sue
 lesiones atq; cōmūta nō facile sus-
 tinet: sed aut p̄nti supplicio
 citius p̄iit: aut forte si r̄ser-
 uat ī posterū cetis malis.

D.

acerbis ferit. **H**is itaq; potatis:
defuncto ille q̄ loquebat̄ euamut
p̄ v̄s ad que locū pueniens:
m̄m̄ mortuū iuxta mortuū va
ticinū reppit. ⁊ referens q̄ au
dierat froem froei ⁊ immaculū
m̄aculo adient. **A**liū quēdā
iuratore ipudētē ⁊ exetabile
cū fines sup̄dite ciuitatis ca
docti fuisse affirmabat p̄dicto
venēabilis abbas gherardq;
q̄ cū b̄tē ⁊ itēmeate dei gem
trus ⁊ uiguns marē sac̄ et
secreta mēbra ore spurcissimo
iurāe p̄sumēt: mox m̄udo
sp̄itū ~~trudo~~ edito durissā
passione diu veraty atz distoet
ē: ita ut oculis eiusis. ⁊ facie
tota enoem̄ itumescēte
lignā ardētē atz eiectū lōge
ab ore p̄eriget. **Q**ui cū ita
fuisse longo ⁊ hoerendo tor
mento extruciatus: tandē mi
serabile aiām malignis sp̄itibz
reddidit: linguāq; effrenē quā
extraxerāt ne ī morte retrahit.
His ⁊ huiusmōi exemplis dñs
gherardq; abbas claeuall' fr̄es
suos ne iuracōibz assuesce
rent detrebat: quā lūz om̄i
ham̄ cōsuetudo iurandi pi

culosa sit: a monachis tñ et
oibz religiosis etiā m̄inas iura
cōnes sine ḡu p̄iculo vsurpae
nō posse c̄tissimū ē. **De p̄iculo
p̄etatis. Cap̄lm̄ sc̄dm̄.**

P̄ssime recordacōis dñs
Abrahā quōdā p̄tee abbas.
que ē una de filiabz claeuallis.
florē uiguntatis cū fructibz bo
nox opm sine q̄bz castitas nō ē
magna apud deū: vsq; ad cōsu
mācōnē immaculate uite. largiēte
x̄po q̄seruauit. **I**nc itaq; homo
stissimq; ac singulari mansuetu
dinis grā p̄ditū fuit: iugūq;
dñi ab adolescētia cūctis diebz
uite sue ~~des~~ defesso studio por
tauit. **Q**ui cū adhuc eēt etate
p̄t et religione nouellq; modi
cam p̄am̄ noui scissurā ad
resarciendā uestē ī ḡbatulo suo
sine licētia abscondit. **P**ed dū
eā paululū requisisset: ⁊ r̄usa
to undiq; stratu suo m̄ime
reppisset: miratq; abcessit: ⁊ re
mordente q̄stia furtiua rapinū
lam. p̄uata cōfessioē q̄ntocius
delē curauit. **E**t o magna v̄tus
cōfessiois: magna nichilominq;
pietas redemptois: qui totam
quodāmodo sp̄em salutis h̄siane.
cōstituit ī sacramento q̄fessionis.

Sicut enim nulla ~~in~~ multi-
 plicitas nulla cuncta encem-
 tas aut steleru p̄f obsiste: q̄
 gr̄a p̄ue ⁊ huilit̄ ofertente sub-
 leuet de ymn̄s baratri ⁊ colloet
 ī fastigio celi: sic n̄m̄p̄ etiā
 m̄ina delicta ofitei distimulātē.
 p̄cipit̄ de fastigio p̄fectionis
 ad yma misereabilis dissoluōis.

Itaq̄ p̄dit̄ iuuenicula q̄ p̄dent̄
 adūterat tantillū p̄ctm̄ suū
 sine ofessionis remedio aboleri
 nō posse: cū p̄q̄ modicū t̄p̄s
 trituallū sola ī coquina stutellas
 abluēt: ecce subito p̄m̄cula ille
 p̄ aerem laps̄: ⁊ velut aliq̄
 poente. manib̄ ei⁹ t̄iect̄ ē:
 quatin̄ cū ip̄o sordes matiales
 deterget: p̄p̄t̄ que sordib̄ p̄p̄ta-
 tis aiām ei⁹ sathanas tempta-
 ueāt. Quē cū ctissime recognos-
 cēt ⁊ pietis quaq̄sū obtutib̄
 nemine ī eadē domo neq̄ sursum
 neq̄ deorsū aspiciēt: manifeste cō-
 perit ab imūdo sp̄u furtim sub-
 latū fuisse: sed p̄q̄ factū ofessio-
 nem ab eo retineī nō potuisse.
 Quap̄p̄ ī timore p̄t̄ et exulta-
 tōne cordis gr̄as agens deo: aiād-
 dūt̄ quā cauendū quāq̄ ti-
 mendū sit ab eiusmodi p̄p̄ta-

tib̄ qualib̄ m̄inis. eis qui
 purā atq̄ p̄fectā paupertatis
 p̄fessi sūt iūta. **¶** Cū etiā
 stimotalis quedā ut legit̄ p̄t̄
 erigūū seicū filiū qd̄ sine lucē-
 tia lectulo suo reposueāt: dy-
 aboli sustinueāt ī morte ca-
 lupmā. **¶** Alius quidā cystē-
 sis ord̄is monach̄ q̄ īfinitate
 tact̄ ad horā ultimā de-
 uenisset: atq̄ iā loquēdi offi-
 cū amisset: vidit imūdū
 sp̄m̄ ad istar sp̄tine sedentē
 ī p̄ctā iuxta pietē poita: ubi
 stapulae t̄p̄is pendebat: p̄o-
 ro ī t̄p̄o stapulai veteri ⁊ dirup-
 to idem fr̄ modicū panis
 scissurā sine lucētia m̄p̄ assu-
 erat: quā ille ip̄ura sp̄t̄ sua-
 uit̄ attractans. ⁊ sepe deoscu-
 lans etiā lingua l̄gebat: et
 manū palpabat. **¶** Cū ille vi-
 det̄ īgenit̄: et q̄ iā loqui
 nō poteat: p̄tensione r̄idit̄
 īdicando v̄bisq̄ semir̄iptis
 ac d̄m̄diatis balbucēdo ~~et~~
~~quodamō~~ quō poteat īmie-
 bat: ut derisorem pessimū
 annouerent. **¶** Fr̄ib̄ uō q̄ c̄ta
 ip̄m̄ stabat imitantib̄ ⁊ d̄m̄
 p̄ructantib̄ qd̄ dicet̄ aut qd̄

.v.

intendet? dicit tandem misere-
 ratione recepit officium lingue:
 et ait: **N**umquid non vedetis
 obstem illi demoni sedete
 in ista scapulari: et ore spurcissi-
 mo labente putacium illud quod
 mihi teo sine licentia assue-
 spici? **E**xpellite ergo quanto
 citius steleat: et tollite de
 idumento putacium: ne michi
 in fine calumpniosi et impius iste
 derisorius insultet. **S**uper omnes istate
 respuent: et spiritum nequam quem
 ille respiciat: videri non possit.
 amoverunt scapulae de loco
 et partem recessit exprobrator
 pessimus. **S**icut vero istius accepta
 poena pro delicto suo rursus ob-
 mutuit: atque pro paululum in
 bona confessione decessit. **I**taque
 summoque cauendum est omnibus nobis
 qui sumus cisterciensis ordinis pura ac
 deferata religionem professi. **M**un-
 do et vniuersis qui mundi sunt: insup-
 erbia nobismetipsis abrenu-
 tiamus: ne saltem in minimis et vili-
 bus quibuslibet rebus dandis
 vel accipiendis seu habendis
 sine licentia macula demum
 conscientie nostre. et acerrimis hostibus
 nostris. matiam calumpnie: qui

^{isrl}
 in exitu de egypto id est aie de
 corpe tanto acius atergo instabit
 malignissima exprobratio. ne-
 quissima insultatione. seueissima
 ultione. iusto dei iudicio. **H**ec eos
 excessu plectentes. quanto nunc nos
 facilius caue possent si timore
 dei sicut in regula nostra nobis pre-
 cipit continere pro oculis habent.
**Quatuor pericula sunt monachi
 sine habitu suo id est cuculla moi.**

Utrum illustrissimus romanus
 que et honeste consuetudinis
 monachus dominus iordanus de fossa
 noua. que est una de domibus clau-
 uallis. retulit nobis quoddam gran-
 de miraculum: quod in Italia in
 quodam cenobio cisterciensis ordinis.
 dominus ad ammonitionem et correptionem
 nostram fieri concessit. **M**onachus
 quidam ibidem cum per frivole disciplinam
 regularem deuote et humiliter usque
 ad meta sibi a domino constituta
 cucullatus: **egrotabat**
 ad mortem. **Q**ui cum in morte iam
 exitu magnis febrium estibus
 veretur infirmam nunquam desisti nunquam
 ve monasterii habitus sacramentum con-
 siderantes: ad releuationem ardois
 exutum eum cuculla. scapulari indu-
 erunt: et ita per negligentiam eorum
 manendo spiritum exalauit. **V**erum
 antiqua corpus sine commendat.

q̄ mortuus fuerat repente redi-
 uiuus apparuit: et mirantibz
 vniuersis ita excessus sui. Ego cum
 mortis carnis clauderem: et carnis
 sensibz exemptus i uita aie. spita-
 les orlos apertam: mox a sanctis
 angelis benignis susceptus i eo
 hitu q̄ carnis idiuuas exui.
 id est absq̄ cuculla usq̄ ad portas
 paradisi p̄ductus sum. Cuius ductores
 mei me iuduce conarent et
 etne b̄titudis mansione collocare:
 sp̄us angelici q̄ illis ianitorz offi-
 cium habe videbant. me diligen-
 tibus ituentes: et monachum absq̄
 monachali veste ee dephende-
 tes: clauserunt portas continuo:
 neq̄ excluderunt: ~~dicentes~~ dice-
 tes. Numquid iste sine cuculla
 recipiendus erit i ordine ul' rege
 monachoz? Repulsus itaq̄ pa-
 uids et t̄pidus mauebam foris:
 metues minuz dapnatiois subie-
 ctum suam. Veru ductores mei
 p̄ me rogantes dicebat me excep-
 to sermone hoc virum extitisse
 pbabile: et iobsequantia monas-
 tii ordis satis fuisse deuotum: sed
 r̄usū ē ilico etna lege sancitū
 ee. monachum sine hitu monachali
 id ē cuculla portas illas nequa-
 itrae. Cuius magis ac magis anxi-
 arer: et ne ab etne b̄titudinis.

ianuis penitus excluderet p̄-
 timescere: subito ab eisdē istis
 ianitoribz audiu p̄m iudice
 dnm nrm ihm xpm sententia
 legisse: ut ad huana reuiteret:
 quatinz accepta p̄ma p̄ ne-
 gligena mea: cucullaq̄ rem-
 duto: portas paradisi ia sine ob-
 staculo itraem. Hinc auditis
 fr̄es cu gaudio i amiracōe multa
 gr̄as egerunt deo: q̄ sūt m̄ia-
 bilia magna sola. Sed mox
 p̄doto fr̄ q̄ reuixerat. ad q̄fina-
 tione ductoz suoz accepta p̄ma
 idutoq̄ cuculla: inigrauit in
 pace. Constat ergo monachi ha-
 bitu i quo etia forma crucis
 exprimit: si uita monachi tene-
 at magnū habe misteriu: sic
 i uita sp̄m legimus quida s̄o
 fuisse monstratu: q̄ eandē sp̄us
 s̄i gr̄am. qua sup b̄tissimi sa-
 cr̄mentū baptismi uenē con-
 spexit: postmodū etia sup ha-
 bitu monachi cu b̄ndicet: uidit.
 De fr̄e tu grande p̄m aliqd
 a memoria extideat. Uaplin
 c. **Q**uoniam f̄a eet aliqui m̄.
 Mortalitas magna in
 domo grandis silue. sub vene-
 rabili p̄re pontio postmodū
 clacuellis abbate: egrotabat
 ibidem religiosus quida r̄usū

.v.

noīe stephani: q̄ moriendi
 desideio tractq̄: vir aliquid tibi
 sumē arquescebat: sed votis
 et supplicis cōtinuis. ut ab hac
 valle platonis de hoc durissi-
 mi exili filio adam ergastu-
 lo educti meret̄ orabat. Unde
 fr̄m ē: ut desideiū cordis ei⁹
 tribuet ei dñs. **Quē** cū ismai⁹
 q̄ ei sedule ministraret cū tāta
 deuotione et t̄quillitate cordis
 moriente cernēt: attens⁹ ē et
 ip̄e vehementē desideio moriē-
 di: et dixit ad eū. **Obsecro** b̄nē
 fr̄. q̄a video te erupis hui⁹
 st̄i mor̄ eruendū: et ī gaudi-
 ū dñi tui felicit̄ int̄duendū:
 ut cū puenis ad dulcissimū
 dñm nr̄m ih̄m xp̄m. etiā m̄
 relexim cōmeatū ab ip̄ius be-
 nignitate ip̄etrue digneris. **Ille**
 uō r̄ndit: suū ei nō defuturū
 auxiliū: si tū licet. **Euolutis**
 aut̄ post dormitiōnē ip̄ius pau-
 cis dieb⁹: apparuit eidē ismai⁹
 suo p̄ visionē: et dixit ad eū. **En**
 ego ī pace recept⁹ a dño. video
 bona dñi ī t̄ra uiuentū: que
 ir̄opabili om̄em exsuperant
 delectatiōnē carnis et sāguis:
 et nūc ex debito sponsiōis mee
 reit̄or ad te. opem latur⁹ tibi:

nō tū illa quā traute petisti:
 sed quā tibi potius expedie agno-
 ui. **Recordae** ergo q̄ cū adhuc ī
 st̄lo esses: illud t̄c̄e piaculū cō-
 misisti: de quo nodū p̄ q̄tōnē
 cordis et q̄fessionē oris absolu-
 meruisti. **Confite** igit̄ et p̄niam
 age celeit̄: q̄a si aū obitū p̄
 q̄fessionē delatū nō fuit: post
 mortē īdissolubile p̄manebit.
Euigilās aut̄ fr̄ reduxit ad mē-
 tem illud graue delictū qd̄ ante
 ānos duodectim̄ p̄petrarat: sed
 ab ip̄ius memoria letali obliui-
 one fundit⁹ abolutū eāt. **Accel-**
 erauit igit̄ q̄fitendo et satisfaciendo
 liberat⁹: et gr̄as agens deo mai-
 feste agnouit: q̄a nō frustrast̄
 suffragia expetit̄: nec p̄cipē-
 dendū eē q̄fessionis sacramentū:
 sine quo etiā t̄les ignorantie t̄bē
 ip̄utant. **De piculo cor̄ q̄ p̄m̄**
sua cōfitei erubescūt. Cap̄ v.
Quoniam misericordit̄
 dñs p̄diti fr̄s ignorā-
 tiam et obliuionē distulit: et
 eū ad salutae remediū q̄fessionis
 attraxit: nūc ostendē libet q̄ite
 dāpnatiōis rei sūt q̄ t̄mēdi iudicij
 dei īmemores p̄m̄a gr̄ua que
 cōmiserit. p̄ inutile uerūdiā. de
 qua scriptū dicit. ē q̄fusio addu-
 cens p̄m̄i cerati. cōfiteri ul̄

dissimulant ul' erubescunt: i' uita
 tu opibz q' fortassis pressu tyris
 acquisierunt q'fisi. semetipos
 decipiunt: cu' scriptu' sit. q' i' uno
 hoc e' i' confessione delinquit. **n**
 tulta bona p'det: et frus est
 omni reus. **D**ns arnolds abbas
 belli loci vir fidelis religiosus
 narrauit nobis miraculu' glo
 riosu' quod sibi a quoda' cala
 rensis monasterij p'ore uio s'co
 relatu' ee dicebat: quo p'nte
 res ip'a contigeat. **F**rat' i' frivolo
 limonicensi mat'na q'da' religi
 ose **u** ualde co'nsatoris: que lig
 maitali uinculo tenet: tu' ie
 iunjs & ordombz atq' elemosinis
 rebusq' religiosis actibz ip'stes
 i' hitu' seculai uita' regularem
 quodammodo dure' uidebatur.
Peruptane' i' adulescentia sua
 piaculu' quodda' graue commiserat:
 de quo uehement' erubescens:
 nuq' illud alicui homi' p' nimia
 ueridia q'fitei uolebat. **Q**uocies
 tu' p'sbuteo suo cofitebat: pallia
 tam de isto crime' mentione' fan
 ebat: ita q'fessionem suam rocludes.
De oibz p'ccis meis q' nuc' ptuli
 et q' no' ptuli: culpabile me fa
 teor coram deo et uobis. **C**uq'
 huc i' fine' ena' confessionis ueluti

sigillatim simone' emittet: tra
 hebat ex uino cordis loga sus
 piria. et tota i' lacrimis soluebat.
Hoc igit' p' annos pluimos fre
 quent' atq' unisformit' ea actitan
 te: sacerdos ut car' pendens et
 sollicitus adu'it aliqd' pestiferu'
 latere i' corde ip'ius: un' et in his
 argumentis temptabat idip'm
 ab ea p' q'fessionem elice'. **S**ed du'
 nichil hac sollicitudine' proficeret:
 monuit ea' uicini monastij ca
 lacensis sup' memoratu' adire
 p'orem: et ei t'p' uio' s'fissimo tota'
 q'fessionem suam exponere. **P**orro sacerdos
 eunde' p'ore sup' hui' mod' u'bo se
 cretius p'munime' curauit. **C**u'
 ergo uenisset ad eam uuluer et
 ip'i q'fite'et: nichil ab ea extorque
 potuit: nisi qd' p'sbit' solebat au
 dire. **F**actu' e' aut' ut i'firmata et
 minime' q'fessa moeret. **C**uq' diuina
 moerua iacueret: tardante' filia
 eius q' de alio remotiori uio ad
 mat'ri' corpis exequias uocabat:
 dilata e' interim sepultura. **Q**ue
 cu' tandem' conu'ito g'adu' aduenies
 magnis euularibz fleret: omnesq'
 aderant ad lamenta' r'ouet: re
 pente misericordissima dei omni
 potentis uirtute' femina q' defuncta
 eat. ia' reuiu'it: et redente' i' ip'u'
 corpus aia. p' q'fite' moeris.

D.

diuocū sūm ē dulce spūs caris
 q̄scentū. **Tūc** quasi de ḡiu sopno
 euigilasset: flenti et lamētāti
 filie sic locuta est. **Noli** flē filia:
 ressent oculi tui: q̄a iā miserāte
 deo reuixi. **Discinde** uelanimū
 p̄pedimēta q̄b9 amittor: ut surgē
 queam. **Solutis** itaq̄ cū oīm
 uelocitate ligamentis: erecto ca-
 pite seā ~~res~~ resedit. **Tūc** illa
 iubente s̄ardos p̄perant d̄struit:
 et seredentib9 cūctis. contagiu
 uenenosū p̄tmo p̄ q̄sione emittit:
 atq̄ diluit. **Postea** q̄fluctib9
 p̄p̄lis ad m̄iaculū Ituendū: ip̄a
 mulier testinabil gr̄e dei i se
 farte testis et amūctate effecta:
 rei geste ordīe cūctis exposuit:
 et qualis p̄ intuentōe genitris
 dei et ilgms maie liberata fu-
 isset hoc modo dicit. **Ego** mi-
 serabilis p̄tate dū i hac uita cū
 homib9 i cōsulerer. p̄t bona opa
 q̄ faciebā et religiosa cōsationē
 q̄ quā p̄tendebā uidebar quidē
 corā oculis hominū stāe: sed coram
 oculis onūpotentis dei i ruina
 mortis iacebam: cui9 mandati
 p̄uacitate esse impia temeritate
 nō p̄tinuū. **Constituit** em̄ dñs
 istā ecā sua: neminē absq̄ cō-
 fessione posse saluā. **Ego** aut
 misera licet de cetis p̄ctis meis

pura frequent q̄sione facere:
 tū quoddā ḡue p̄ctū qd̄ i adoles-
 centia mea cōmisi p̄ minima uē-
 ritidia nulli unq̄ homīn ausa
 fui cōfitei: p̄ptea oīa opa mea bo-
 na q̄ faciebam. i fructuosa et i uti-
 lia michi reddebam. **Derūptū**
 eūde lapsū meū solebā singul
 fere dieb9 stissime dei genitri
 maie coram ip̄ius altari ul' yma-
 gine ul' ubiq̄q̄ poterā penitēdo
 lugendo et flendo q̄fitei: et ip̄ius
 m̄iam miserabili q̄rimōiā iplorae:
 ne me p̄ hoc p̄ctō meo patēe
 etne dāpnatōis sm̄am subie
Postq̄ at mortis debitū solui:
 p̄ting a malignis sp̄itib9 undiq̄
 uallata crudelit rapiebat. i pelle-
 bar discruciebar: et cū amāssā
 exp̄tatione p̄cti mei ad infū
 supplicia dāpnanda detrahebar
Recōdabar uiterea elemosinay
 quas fecerā: ieiuniorū uigiliarū
 et cōmū cetēorū bonorū opm
 i q̄b9 multo tpe sudauerā: et
 mirabar qd̄ tāq̄ oīm cūctū
 rea ḡhehenalib9 tormētis absq̄
 ulla misericōne destinaret.
Quēbam lucē opm̄ meorū: et
 cōtinuo pestifero tabo i q̄fessi
 p̄cti mei de ymo cōsue mee
 tribulit euaporante. ita ordi mei

D
obnubilabant et contenebatur:
ut radios dei et ceteri luminis quod
per elemosinas et bona opera conuenit
nullo modo respicere valere. Heu
tunc licet tarde minus intellexi
misera: hec esse stipendia obstinati
et obdurati cordis mei. **T**unc quod sit pro
ciosum miseris mortalibus dei et ceteris
sua sui preceptis non obedire: non solum scire
sed etiam experiri compulsa sum. Itaque omnino
consilio et auxilio destituta: recordata
sum quod hoc ipsum peccatum meum pro quo
iusta damnationis sententiam eripiebatur
beatissime dei genitrici et uirgini flendo
et lamentando frequenter confitei sole
bantur: et continuo modicum aliquid
spem concipiens: ipsam ueram mentem
meam et uirginem spem miseram ne me
misella in summo uicinitatis articulo
confiteri confutata delinqueret uotis
magis atque suspirans quam uobis oraba.
Nec mora eadem consolati et pretio
omni ad se confugiuntur tamen stella
matutina et fulgor meridiana ad
uentientis terruit et impauit de
mones qui michi illudebant quod
ancilla sua tuade presumpsissent?
iussitque quatuordecim deponere pedes:
ibi que dimitte eam: donec a domino eg
deret sententiam. quid fieri iubet. **C**um
dicto citius paruisset nequa propter?
tempora nostrum me accedens ad benedictum
fructum uentris sui dominum meum ihesum
christum: adocauit et ait. **O**bseruet pietatem

tua domine fili: ne tradas bestie
atiam illam: que sua transgressione totam
meam ymaginem toties deplecauit.
Cui respondit dominus. **N**osti dilectam matrem?
quod sine confessione saluari non potest. **A**
illa. **D**omine: omnia tibi possibilis sunt:
ne queso confidas facere paupercule
huius que fiduciam in me habuit: et
per multa bona et iusta opera facere
tua. licet non secundum sententiam placere
curauit. **A**ut dominus. **N**am fas non est
ut pro quibus petitione repulsam
a me patiaris: et qui ex carne
loco confitendi et penitendi non est:
placet ut anima habet pro corpore reddi
ta quod male deliquit et peius
apud se retinuit: humiliter peni
tendo confiteatur: statimque reducta
debito tandem ordine iustitiam
consequatur. **N**on itaque domino impante
et pressa domina mea sollicitate per
rante. **M**issa est ad me angelus bo
nus: que me de omnino expectatione
malignorum spirituum eripies. pro
corpore sicut finis restituit. **N**unc
ergo confessione pacta tempore est ut
abeam minime iam reditua: sed
retinui mentem dei caritua: que me
lucis indigna finiendo iudicio suo
eadem mentem prouenire et subsecute
tam dignantur subducit. **C**um her
illa dixisset: caput in feret
rectinauit: et signaculo se

.D.

crucis se inueniens spm exalat.
 Atma quicūq; etne moeris ia-
 culo p̄ crīmale pctm aliqd̄ trās-
 fossi. exemplū istud legit ul'
 audierit. ad cōfessionis et p̄nie sa-
 lutē remediū aiet̄: scies pro-
 culdubio neminē a dño veniā
 cōferentū: q̄ vitio ip̄ius hoc
 ē plato ul' sacerdoti suo hūiliā
 cōtempserit. **¶** Ad si q̄s absq; fū-
 damento cōfessionis v̄tutū opa-
 tane p̄sūptōis edificatē tempta-
 uerit: ul' de cōfessōe q̄ i exm̄is
 fit. p̄t̄ ip̄a bona opa sua p̄sūp-
 serit: seu maiore dementia t̄le
 aliquid quale m̄t̄ retulim̄ de
 se sompniauerit: nouerit q̄ quāto
 alius ab alio cōfessionis volauerit
 tantū ruina ei⁹ ḡuoc̄ erit: et q̄
 cōfessio i exm̄is tanto difficilior
 concedit̄: quāto **sub** sup̄bius de
 ea p̄sūp̄t̄: singulaia quoq; p̄u-
 legia paucissimis p̄ diuā grām
 collata: generalitate p̄oressa exten-
 dunt. **¶** Ex h̄is colligit̄ multo me-
 lius eē adhuc vacat. et i h̄o coepe-
 sum⁹. p̄ueniē facie dñi i cōfessōe
 p̄ua: q̄ i obstinatōe nr̄a p̄durā-
 tes i die ḡn̄alis resurrectionis sem-
 pitne cōfessionis et obp̄ten̄ m̄q̄
 finendi cū angelis et hominib⁹
 notū sustine: insup̄ etiā hor-
 rende maledictionis iaculo

ferri. qm̄ dicit̄ impis et i cōfessis
 ut maledicti i igne et̄nū. q̄ pato
 ē dyabolo et angelis ei⁹. **¶** Quāta
 pietate dñs sompnoletā cuiqdā
 deuoti mōchi castigauit et quāta
 seueritate aliq̄ tepidi et negligē-
 tis mōchi terciā corripuit. **Cap.**
vi.

¶ Erat i sup̄dito cenobio
 grandis silue monacha
 quidā sp̄italis: et magna grā
 p̄dito. Qui liḡ assidue cū somno-
 lenie vicio luctat̄. **¶** Ad attendēs
 purā dño sicut op̄eret deuo-
 cōnis sicutū i psalmodia ex-
 hibē: tñ natūe fragilitatē i har-
 pte sup̄ae nō poteat. **¶** Quādā itaq;
 vite dū stāti ordine suo i choro. et
 quasi pigtando et dormiendo
 psalle videt̄: astitit ei qdā reue-
 renda p̄sona cui⁹ vultū nō ag-
 noscebat. q̄ etiā excitans dormi-
 entē apprehendit eū p̄ vestimētū
 a pte pectorali: et q̄ ex choro eū
 t̄hē mtebat. **¶** Qui dū t̄hēt ap̄ies
 oculos suos et videns eū: dixit **¶** Dis-
 es dñe: et cur me ita trahis: **¶** Ille
 aut̄ r̄ndit. **¶** Et tu cur ita dormis:
¶ Itaq; dicit̄. **¶** Quāqd̄ p̄ptea de t̄-
 stratu tuo surrexisti et chorū i-
 trasti ut dormitando et capite
 nutando risū de te i iudicis tuis
 facēs: et nō magis p̄ptea ut dño
 creatori tuo i aspectu stōy āgeloe

.D.

pura dno mitit exhibe suavitē?
 et tū ne isolestat et supbiat sop
 uolentie scēdib9 itingit? et mi
 sera tertia q̄ arma spiritalia
 proiciens. hostib9 se vltō tradit.
 nō dormitans sed dormies et
 stens p̄fundiq̄ aliqui i choro q̄
 t̄lento: nec vlla viuacitate mē
 tis resistens malignis sp̄itib9
 illudentib9 et dūentib9 i curuacē
 ut tūscana. **P**ulch' vco gentio
 hoc exemplo qd̄ retulim9 ip̄a
 distanna exp̄ssa ē: q̄a illū ad hle
 tam xpi cui9 mētionē fecim9
 p̄ grām quidē pūgnatē sed ex
 t̄mitate succūbente bona āgela
 blando alloquio ad cautela sui
 sollunoxē efficit? hūc vco cy
 iernam et serēdiā pdidim9 ca
 terua maligno9 sp̄iū t̄rozib9
 et clamōib9 ip̄bis isertando:
 mente captū et fere sensu alie
 natū reddidit. **D**e bonis sinna
 m9 exempla: eligentes magis
 tū vris v̄tutū i agone sp̄itali
 vilit' certatē: pigro9 et iutilū
 tepiditati sic ex aiō cōparam?
 ut tū negligētiā eoz p̄t̄ sp̄e
 dīne r̄būcōnis seu p̄t̄ metū
 ghebēne ignis moīs onūib9 fu
 gē studeam9. **N**ā et seniores
 clauallis de sc̄ssimo p̄e nro

binardo referre solebat q̄a dū
 q̄dā vice noctis vigilis iūteet:
 vidit angelū dñi cū t̄rensorio
 celesti thinnamate referto. vtrūq̄
 choeū lustrantē: et quos vigilan
 tes psallentes exantes iuēmebat.
 suauissio nectae sp̄itualiū aro
 matū corda eoz reficiens fasti
 diū tollebat: et deuotōne i eis
 exacuebat? quos vco sōpnolē
 tos pigros et iutilēs cernebat.
 q̄i cū quadā idignatōe p̄teribat:
 nec eos aliquaten9 celesti pitā
 cia dignos iudicabat. **V**eneabi
 lis etiā p̄ dñs richard9 abbas
 quondā sauingmari de quodā
 religioso et sc̄o abbate q̄ i vna
 domoz sauingmariensiū abbat
 zabat i mirabile quandā ac pau
 cissimis ut rex exptā. grām no
 bis i motiut: quā ip̄i ob meritū
 deuotōis sue. largitas diuine pie
 tatis p̄rogatē dignata ē. **N**ā cū
 carnalib9 nō solū desidēs verū
 etiā cogitātib9 a corde suo pe
 nito eliminatis i pūitate et deuo
 tōne mentis vigilaet psallet et
 exaret? supna desup aspirante
 grā. solebat sentie naib9 suis
 ifluente pegni cui9 dā odōis
 nectareā suauitate: cynamomi
 et balsam om̄iq̄ odoramētō9

fragrantia incompabiliter exsuperan-
tem. faucibus etiam suis quasi manne
celestis dulcedine transfundi sentie-
bat: omnemque in se saporem et omne
delectamentum suauitatis habere:
quod veluti fons viuus ex ore illius
scaturiens. inde ad infera
recepit et aere defluens: utrumque
ipsius hominem dulcore inuicibili
perfundeat et afficiat. ita ut
ex sima dicitur possit. Quia dulcia
faucibus meis eloquia tua domine:
super mel ori meo. Felix autem qui
non modo in seipsum: verum etiam in
corpore suo quousque adhuc corruptibili:
iam gustare et videre meruit. quod
suauis est dominus. Nullatenus itaque
dubitandum est. quod cuiusque tam excellens
domum concessum fuerit: carnalia in cor-
pore desideria potentius extinguunt:
spiritualia vehementer accendunt. animam
ipsam igne diuini amoris totam
liquefactam fuerit. **P**ropterea malignorum spirituum
fugam infirmat: spiritus angelorum
prentia indicat: et preoptatum diuine
clementie respectum tam felici quam
veraciter exprimito denunciat. Sic
sic nouit dominus consolari humiles in ser-
uitio suo strenuos et deuotos:
nouit etiam fratre desiderare et tertio.
comoda carnis sue plus iusto

D. dominus fidelis voluit: hoc in actibus suorum
dei profectibus spiritaliter et uisibiliter

sertantes: prout quodammodo iudi-
cio declarans. quod in futuro exami-
ne manifestandum propheta denun-
ciat: uidelicet quod in seipsum inuen-
entem domino et non inuenientem: inuen-
ientem domino et reddentem. uolentem
et non reddentem: cui secundum
testimonium sancte scripture melius fue-
rat non uolere quam pro uoluntate non
reddere. Itaque quod in superius memoratis
personis diuisis per qualitate meritum
stipendiis. corporali et uisibili
artium etissime scientie debemus.
Sicut enim professionis sue memo-
res et nulla labore seu uigilia
istanca preces quo minus
cotidianum psalmodie et ymnorum
cursum prompta et alacri deu-
otione persoluant: domine dignationis
pietas sanctissima uisitatione
releuat. fouet et consolatur: sic mi-
nime professionis sue oblitus et
nec sumis ut ayunt dignis
arduos labores uigilia et ser-
uicij dei tange uolentes. horri-
da demonum colluuias uariis
illusionum et passionum fantasie
sedae non cessant. et baratrium pe-
rulosissimum tepiditatis et negli-
gentie de die in diem periculosiores
efficere conantur. **Quam periculum sit
sacros ordines ambire. Cap. viii.**

B.

Audiant ambitiosi auscultant ad sacros ordines seu ad ecclesiastica beneficia impatiuntur anhelantes exemplum de ambitioso: audiant quod et confirmant: et quid sibi de maximo timendum sit in minimis considerantes: ut vel tandem periculo crucifixerunt deum se impudenter imprudenter agere vereatur: quam hereditas ad quam festinat in principio. eodem dieo maiestatis qui ex Trinitate crucifixus est nato. In nouissimis benedictione caebit. Monachus quidam cysternensis ordinis religiosa admodum consuetudine vitam suam consummas: septuaginta et erumpens hanc miserabilis uite morte infuente te subtrahit. Duo defuncto: sacra domo illius nocte quadam imminente iam tempore vigiliarum dum postulat signum horologii: vigilans sedebat in lecto suo. Et ecce spiritus eiusdem defuncti frater tunc solido et palpabili corpore vestitus repente stetit coram ipso: super lametabili voce allocutus est eum. Domine sacra: ego sum ille frater tuus defunctus: sed cur mitti ad te uenerim. quod ut pietatis intuitu pensare digneris.

Ego enim dum adhuc essem uiuens in corpore licet per gratiam dei uigilantissimis in obseruatione ordinis mecum existerem: in uno tamen fui delinquis: quod scilicet sacrum diaconatus ordinem carnaliter contempni: et ut hinc ad hunc honorem gradum ascendere sine respectu timoris dei valde inquietus fui: quodque adhuc est grauius absque condignatione huius delicti de corpore exiui: quia nec tanti ponderis hoc fore putabam quam post mortem inueni. Sed pius dominus idcirco mihi me tibi apparere concessit: quatenus quod iam per mecum mereri non possui: fratrem meum qui adhuc tamen sibi quam aliis misericordiam dei promereri potest. omnibus debeat adiuuari. Itaque obseruans per pietatem domini nostri ihesu christi: quatenus calamitatem meam proxiis exponas: tempore roges ut in capitulo me absolues grauem orationem per mea liberatione fratribus iungere digneris. Et ut noueris hec que uides et audis fantastica nequaquam esse illusionem: in argumentum ueritatis psalterium quod portaris ante aliquos dies in capitulo requisisti et non dum inuenisti: in illo

tli loco repositū iuuenies. Verū
 sacra q̄ her audiat et videat luc
 multā mirac̄ tā soluta noui
 tate rer: tū cū eēt homo matu
 ri cōsiliū ipō die nemū quicq̄
 sup hoc iūbo locutū ē: reputā
 ne forte tāq̄ sōpnatōe aut a de
 mōibz illuz derisū habēt. **N**octe
 uō sequēti dñi sicut p̄us vigilās
 ⁊ sedens ī lō suo de hys que sibi
pr p̄nta nocte cōtigerāt cogi
 tuēt: attentius rursq̄ idem fr̄
 defūcty sicut antea vigilanti ⁊
 stupenti apparuit: eiq̄ dixit.
Nō r̄e dñe sacra. nō r̄e agis
 erga me. qui nā dñi p̄cto qm̄
 p̄tāui ei: t̄cūq̄ manu q̄ hōrē
 dū sit t̄ndē utinā ⁊ tu nō expia
 ris. **D** si st̄e posses q̄ ḡuis ē iā
 mīna pena aīe carne solute:
 p̄fecto nō tam negligent agēs:
 sed totis vībz succrē satigēs.
Qua p̄t etiā asp̄cā cōtestor
 te p̄ deū. ne vltiq̄ dissimules:
 sed petitiōne meā effectū man
 cipae festines: quia spero me p̄
 orōnes fr̄m nr̄oz apud clemē
 tissimū iudicem deū misericō
 adepturū. **V**t aut̄ totiq̄ duber
 tatis strupulq̄ a corde tuo tollat̄:
 et meip̄m eē que paulo ante
 viuente ī carne bñ noueras

nō dubites: ecce tolle de māibz
 meis psalteriū qd̄ portāq̄ ī caplo
 q̄siuit ⁊ nēdū iuuenit. **T**ulit itaq̄
 sacra de māibz eiꝯ psalteriū:
 sup tā laudibz mirabilibz dei
 vehement̄ obstupescit: quia
 t̄pe uē est q̄ fr̄t mirabilia mag
 na sola. **P**ero idem sacra
 st̄e desiderās utrūq̄ nā solidū
 ⁊ palpabile eēt corpꝯ qd̄ vide
 bat: utrū ue sic subiacēt tactū
 sicut visui. cū habēt p̄ se
 v̄gā tulit eā ⁊ quasi tangendo
 expigētie satisfactiꝯ leui
 utu vibrāuit illā: sed mox
 nullo penitō obstaculo r̄sultante
 q̄ p̄ vacuū aerem sic p̄ corpꝯ
 qd̄ appāebar t̄nsducta ē. **H**anc
 aut̄ fr̄o p̄or̄ ⁊ fr̄ibz q̄ videat et
 audiat īnotuit: psalteriū enā
 qd̄ accepat tāq̄ veitans p̄gna
 ptulit: sicut fr̄is illiq̄ aīa p̄
 rōes fr̄m orōnes ⁊ missaz cele
 bratiōnes penit̄ ut īdimo abso
 luta b̄fitudis et̄ne cōsac̄ū dō
 miserante p̄meruit. **S**ed qd̄
 est q̄ omnipotens deꝯ ī hys no
 uissimis p̄ntis seculi tēpōibz
 tā multa de aīarū statu clāsc̄e
 fr̄t q̄ antea latuerūt: ita ut
 aptis reuelatiōibz atz ostēsiōibz

.D.

aiaz post morte carnis uita.
 futuū q̄ seculi manifestatō se
 nobis quodāmodo īfre iam
 iamq̄ appare' uideat'. nisi h̄
 qd̄ ait b̄tus papa gregorius. q̄
 q̄nto p̄ns sc̄lm̄ app̄inuat ad
 finē tanto futurū sc̄lm̄ ip̄a iā
 q̄ app̄inuate tangit'. et signis
 manifestōibz aperit'. **De** igit'
 h̄is q̄ t̄mendi iudicij et̄m di
 tantis et̄ tā manifestis erūpen
 tibus signis. adhuc sc̄dm̄ apl̄m̄
 turpe lucrū sectantes. questū
 estimant pietate. q̄ sac̄s or
 dībz et̄ eccl̄iasticis honōibz
 p̄ sus nefasq̄ se intrudē nō
 uerent'. et̄ cū dicat idem apl̄s.
 neminē sibi debē assume ho
 nores. sed q̄ uocant' a d̄no tāq̄
 aaron: isti econtr̄io sup̄bo
 orlo et̄ īsanabili corde quaslibz
 eccl̄iasticas dignitates p̄re. p̄no.
 et̄ obsequio uenditiē nō eru
 bescūt'. nō ut ieiunijs uigi
 lijs et̄ orōibz itenti lucran
 dis aiabz iugulet'. sed ut gu
 le et̄ uentri uāitati et̄ volup
 tati et̄ sup̄bie uite satisfaci
 ant'. quoz dāpnatō nisi re
 sipuerit et̄ p̄nitentiā egerint.
 tanto cit' p̄ om̄ibz hom̄ibz
 durior et̄ īp̄extabilior. q̄nto ip̄a

dina sacramenta idigne puadē
 et̄ uiciorū xp̄i sacros ordines car
 nali sibi arrogāe nō timuerūt.
Ded quid agimz ul' potiz quo
 lacrimaz ymbre plangē poterimz
 q̄ hac ambuōis peste unūsu
 genz filioz adam sic ḡn̄alit'
 īfectū ē. ut q̄nto q̄s religiosoz
 sac̄toz et̄ p̄fectoz eē contendeit'.
 tanto subtiliq̄ hoc īfine mētis
 uicio se pulsāe erubescat'. **Si**
 cut em̄ ī quodā sermone testat'
 b̄tus b̄nardo. nobilis ratiō sumz.
 quippe ad ymaginē dei creati
 sursum aspiramz om̄es. ad alta
 nitunt' cūcti. et̄ sublimia secta
 mur unūsi. nec eēt om̄io ullū
 uiciū altitudis appetit'. si legē
 ab altissimo p̄fixā nullq̄ ascen
 dē gestentiū trāsgredēt'. **Na**
 uō m̄ueniēte p̄tō. m̄tērio n̄ra
 curua. racō ceca. uolūtas īfina
 effecta est. n̄tē habemz pro
 īp̄fōne n̄ra q̄p̄ūgi ī credibz
 m̄is. st̄ndi ī q̄fessioibz. hūiliai
 ī p̄mē labōibz. et̄ om̄io sollicita
 eē ne unūq̄ demz m̄bra n̄ra
 arma īiquitatis p̄tō: hoc est
 ut m̄iquā uanis ~~adulatiōibz~~ ad
 ulatiōibz simulatiōis obsequijs
 ul' quibuslibet q̄si suauitū mox

lenocimus. mœbo nos ambicōis
laborat a primis ul' ppositis
nris dephendi pariam. **De pūlo**

Tobediencie Saplin octauū

Quoniam ap̄ls de dño ⁊ sal
uatore nro dicit. quia
fr̄s ē p̄i obediens vsq̄ ad mœ
tem? et b̄tissimq̄ legislator n̄
benedict̄ obediām vsq̄ ad i
possibilia extendat. ip̄e etiā
dñs de pl̄ans ecclie sue fateat?
q̄ vos audit me audit? et qui
vos sp̄mt me sp̄mt? dolendū
valde ē qd̄ s̄c̄ religiois pro
fessores ⁊ obediām sup̄ oīa ⁊
an̄ oīa uouentes ī tm̄ q̄nq̄
sup̄bie et Tobediē fastū pro
rūp̄e? ut nec p̄cibq̄ flecti
nec m̄nis fr̄eri queant? ut
ab īsanie sue furore detinnes
cē uelint. **U**nde necessariū reor
exēplū Tobediē ī mediū addu
cē? quatin̄ h̄n q̄ iracūdie felle
cōmoti ⁊ sup̄bie vl̄cē exasp̄ati
nec deū timēt nec hoīes reue
rent? audientes q̄ tribuli iudi
cio suo deo sup̄bis resistit. dis
cant magis huīlī et obediē
cū m̄tibq̄. quā sp̄olia cōtūma
cie et arrogancie diuidē cū sup̄
bis. **C**om̄is̄ q̄dā cysticiensis

ordims p̄ori suo Tobediens
qd̄ sibi īpabat sup̄ba mēte
facē despiciens nullo repp̄ū
dei timois. nullis fr̄m blan
dis amonitōibq̄ ad hoc poterat
īdū ut obediēt īpanti? q̄n
p̄mo timidis ⁊ īdisciplinatis
r̄nsionibq̄ hoc se m̄q̄ factū
tū garr̄iebat. **I**ntēa sole ad
ocūsu v̄gente. dies claud̄?
et ip̄e r̄ancois ⁊ amaitudis
felle pl̄ng ⁊ ī q̄tūmana sua
p̄durat nō p̄timestēs. tūq̄
p̄ausatiō ī l̄o suo se collōc̄?
illū apostolici male mem̄or
sol nō occidat sup̄ iracūdiā
uām. **E**t ente p̄mo cōtūmo
noctis cū necdū obdox̄misset
se adhuc d̄re sup̄bie uino
corde machinando malū sa
tiffacēt? assit̄ duo neq̄ sp̄us
fuligine tetricos draconibq̄
crudeliores. stantes an̄ ip̄ius
lectū? quor̄ vna sic alteri q̄si
m̄rogando locut̄ ē. **Q**uis
nā ē iste q̄ hic iacet? **R**ūdit
alē. **C**om̄is̄ quidā. **H**urs̄ ille
p̄cē q̄ locut̄ fūc̄at q̄ substō
chando neq̄q̄ inquit? sed Tobe
diens quidā. **E**t continuo

.5.

subicent ^{alt} dicens. Ergo si iobe
 diens e: rhamq eū ad poētā.
 Per segmū dūto: qd' dīreāt
 exequūt nā manū mīsed
 iacentis: & de lectulo mīnū sua
 ut excurrentes: os etiā ipius
 ne clamaē posset obturantes:
 de dormitōio & retu frīm obe
 dientū iobediētē et cōtūma
 tem traxere dēlit. Deinde
 p̄ aera eū ferentes cū venisset
 ex septa monastij: reperūt
 illudē ei: p̄ nefas ad altitū
 eū iaculantes: sicut solēt hoīes
 ludentes pilam iare et cape.
 Cūq; diutius illussēt ei: di
 miserūt illū: ad horā recedē
 tes ab eo. Sed o tēpūgnā
 bilis dyabolice nequicie dē
 litus. Post paululū nāq; rūsū
 cū sicut p̄q; cepisset illudē ei:
 ente signū suū oīpotentis
 dei subito isomūt: ad cō tūmū
 tūq; si tonitruū de celo cum
 fragore sup̄ eos rueret territi
 fugerūt: miserū uō cōsū iā
 nō sup̄bū & cōtūatē sed ad istar
 damule pauidū ac tēnebūdū
 I quādā paludē q̄ ibi cūt pie
 terūt. Qui se inde put potēat

primens: subitū quādā arbore
 cōsedit: totū ex fuligine paludis
 demigū atq; fedatū. Vbi cū me
 rore et angustia dep̄ssū sedēt:
 et tūq; tōntinētī reditūas larua
 les demonū effigies formidāet:
 astitit ei rēpente p̄sona q̄dā
 reuēnda. dices ad illū Vō fortūe
 & noli timē: qm̄ malignū illi
 tenebrarū mīstrū sup̄bie & con
 tumacie vltiores: tibi vltreū nō
 rē neq; p̄sumāt. H̄c at iusto
 dei iudicio tibi p̄ptēa acciderūt.
 q̄a tū sup̄be iobediens rēbell
 esse semen tuo nō timuisti.
 Hanc at frō cū isdē cōsūsus
 fr̄s nō ~~app̄er~~ apparet:
 & lūz multū p̄ officinas q̄sū
 iuēnti nō posset: suspicari
 sūt oīnes clamdestino eū
 discessu ad stīlī vomitū r̄dusse.
 Frat at sitū loci hīs: ut co
 quimāos op̄tēt ad mīstēiū
 roquime mūdā aquā ex p̄oētā
 hauriē. Vn̄ fr̄s q̄ tūt coq̄ne
 officio iſeruebāt. sūmo mane
 ad hauriendā aquā egressi:
 viderūt cōsū illū velut amē
 tem sub arbore sedentē: festi
 natos rēdentes p̄oētī & fr̄ibz

qd' viderat idicant. Por itaq;
 assumptis seni aliquatis ex frībq;
 eruit ad eū foras. Vidensq; eū
 sic miserabiliter se habentē: q̄sunt
 quac̄ ita sedet illic: ul' quid
 mali illi accidisset. Ipe at̄ cum
 iis vutibq; moxū tentās frībq;
 ad se accede volentibq; et tœuis
 oculis st̄gulos respiciens dicebat:
Vos tota nocte hac vidistis me
 ludibrio fuisse malignis spiti
 bq; et nemo ex vob̄ auxiliū
 in ferre curavit. **P**tm̄ itaq;
 itellererūt fr̄es. cū p̄ culpa ī
 obediē et cōtumacie sue aliq̄s
 penas soluisse: et p̄cipiente
 p̄ore ductq; ē ī infirmitatē: ibiq;
 diu iacens et eadē dementia
 laboras didicit ex hys q̄ passq;
 ē cōtumax et rebellis nō esse:
 sed solūmodo sicut sc̄ptū ē. sola
 veratō intellectū dedit auditū
Itaq; sicut ir̄spabile malū est
 supbia et rebellio: ita sine ex̄
 exēplo punient̄ dāpnabūt̄ et
 cruciabūt̄ supbi arrogant̄
 et rebelles: quoz̄ sm̄a longe sit
 ab oibq; nobis q̄ deū sincerō
 corde et hūli. et caritate dilige:
 et vicarijs ip̄ius p̄latis nr̄is ī
 om̄i sollicitudinē pp̄ ip̄m sub
 di et obediē decrevīm̄.

**Itē de p̄nulo ī obediēcie Cap̄
 nomū**

Sunt uō nō nulli q̄ licet
 ab hac grossa et quodā
 modo manifeste p̄emptoria ī
 obediēcia sicut dignū ē deti
 nent̄: ī unioibq; tū p̄ceptis
 p̄ obediām iūctis maḡ cauti.
 limitem obediē facient̄ q̄dū:
 sed et si p̄p̄ea reatū ī obediē
 q̄fessioe et p̄m̄a diluere conāt̄:
 magis hoc p̄fūctioe quā ueā
 cordis cōfiteōne facē cōp̄bant̄.
Hys ergo adhuc exēplū obediē
 p̄ponē nō ḡnabor: ut quibq; pa
 tris mendatū id ē p̄p̄e volūtatis
 appetitū. cōt̄ mandatū p̄lati
 sui suavis eē dimostret̄: hō exēplo
 fr̄iti respiciat̄: ne forte patris
 furtiuus ī stomacho q̄stie vertat̄
 ī fel appidit̄: sicut diuicias ī obe
 diēcie quas delectabiliter deuorāt̄
 euorāt̄: et de vent̄ eoz̄ ex̄hat
 eos d̄s. **I**n p̄uicia q̄ d̄i ḡma
 ma tr̄is tenū. q̄ etiā ḡnali nōie
 saxomā vocat̄ fr̄itico ciuitatis
 padeburnēsis quā karola mag
 na imp̄ator condidit̄: sibi p̄tea
 palaciū edificauit̄: erat renobū
 stimonialū ~~aroldiscū~~ aroldiscū
 m̄cupatū: qd' st̄w apl̄oz̄ p̄
 filioz̄ zebederi sac̄nōi attitulant̄
 magne antiquit̄ religionis

.D.

et discretissime discipline fuisse
 dimosnat. ~~hius monasti~~ monasterio
 quoda tpe p̄fuit vir uite venēa-
 bilis noīe petro: de ordine re-
 gularū canoicōz assumptō: quū et
 ipius monastēi iustituta scdm
 r̄gula b̄i augusti dispoīta sūt.
 Erat ergo hō ille mandator
 dei scrutator sedula et executor
 deuotus. et clarus caritate. et hūili-
 tate submissus. ac castitate p̄ci-
 pius: quū t̄p̄ fidel̄ participatō
 et aīz sponsi. sponsae d̄ni sui
 sibi commissae castitate p̄uigili
 sollicitudinē zelabat: latrūculos
 quoq̄ integritatis corruptores.
 ne thalamū celestis sp̄sī viola-
 rent vilis̄ impulsabat. ~~Quis~~ b̄is
 polleret moribz: hoc ī quisiōe
 sua p̄cipuū velut p̄ciosam
 margarita habebat: sac̄ scilicet
 uenēatōni dei genitris sincerā
 cordis affectiōe iustē: hostiā
 salutariē et sacrificiū singulaē
 p̄ qd̄ p̄cā mūdi tollit̄ ī ei
 honore multa cū deuotiōne
 frequent̄ ~~mal~~ ymolat̄: ip-
 samq̄ sibi ī cūctis nēcessitatibz
 suis aduocata elige. ipiusq̄
 suffragia lacrimosis et cōtinuis
 p̄ribz iplorat. Porro lauda-

bilem t̄lem q̄suetudinē sibi
 effereat: ut quociens nomē
 mellifluū eiusdē b̄e v̄ginis
 et n̄ris noīari audisset: si opor-
 tunitas uenire petende deesset
 iēctimato reuerentē capite. gemi-
 bus etiā aliquatūlū ituruationis
 salutariōne angelicā eidē m̄ri-
 m̄ie quāto deuotiō poteat re-
 p̄sentat̄. Dem̄q̄ optimi agōis
 cōtantiē felicit̄ q̄sumato: t̄p̄
 aduēit quo uēditā illā celestis
 oraculi s̄mām cepit̄ dicentis.
B̄i mortui: q̄ ī d̄no inuēit̄.
 Adūsa nāq̄ ~~ut~~ correpto vali-
 tudine febribz cepit̄ estuāe:
 et quāto uiciniōe eē mortē sig-
 na mortis erūpentiā nūcia-
 bant: tanto special̄ pat̄ne
 sue d̄ne m̄e auxiliū cepit̄ em̄is
 flagitāe: cōsuetudinariā sibi
 salutariōne ipius frequentius
 iterāe: et ut ad suū suū exitū
 occurrē seq̄ a malignoz sp̄iū
 nequissia delitate tuēri dig-
 naēt̄ attentis̄ orat̄. Itaq̄ paucis
 diebz cū dormitiōne suā uoca-
 uit priorissā eiusdē loci noīe
 gisla prudentē valde ac reli-
 giosam v̄ginē: quāsdā etiā
 de senioibz sorozibz dixitq̄

ad illas. **I**n ego ingrediar via
 vniuse carnis: et licet p modulo
 tunc pura dno studuerim ex
 hibere seruitute: tu qm nescit ho
 vtru amore dignus sit an odio.
 distiti iudicis anticipem adhuc
 suam reformido. **P**orro notu
 vobis facio: qd bta dei genitrix
 vgo maria regina celi dnm mundi
 me tras qualencumq; simul suu
 tra hora sexta visitaet atq; ut
 speo credo ofido de huius mundi
 exilio erue: secumq; ad celestis
 pte lucidas mansiones assumet
 dignabit. **Q**uod em meis me
 meitis ofequi posse nullatenus
 psumo: hoc p ipius stissima
 meita in fiducialit vsumpo.
Vos ergo domum mundai qtotius
 facite: sedilia qpointe et ornate:
 ac tra hora qua pdixi vniusas
 sorores cu thymamante et cereis
 adee pcepte. **U**sq; ego vniculu
 illu sequencie assuprois bte vgis
 st; te celi regina itrepeo: curte
 sil sorores i iubilo cordis et vocis
 sequencia ab eode vniculo vsq;
 ifine alacti deuote pntent.
Vex paxilla cetisq; sororibus q
 aderant fide cotinuo dicitis eis
 adhibentibus utpote stitatis et
 innocencie ipius ofstis: comissu
 quida theodrici noie ad caput

lectuli i quo ho dei iarebat
 stas et tridulo hys q dicebant:
 Ha i corde suo loqbat. **O** ve
 mobile et ifim. oisq; vbo idens
 gens feineu. **I**te em h homo
 i vicinia mortis ofstutus de
 ficiente sensu aliena loquit:
 et iste sorores vba eis. taqua
 ex rone pcedentia ul' veita
 te subnira: putat cotinuo
 effectui fore mancipanda.
Talia eo cogitante stus sacdos
 caput vtrute qua poterat ele
 uans et ad pte illa vbi cotis
 stabat oculos digens: es ne
 inquit ibi fr theodrice? **Q**u
 rndente su dicit: accede aut
 huc ad me. **I**llo quoq; pting
 accedente: da mi tqt manū
 tua. **O**bstupefactus comissu et
 adhuc eu quasi minus q pote
 sui cosideans: no ausu tu
 contidit simoib; st: dedit
 manū sua. **Q**ua vir dei
 apphendes digitis suis i di
 gnos illis forcius ofstingens:
 sicut veru e ait qd ego ma
 nu mea manū tua teneo:
 digitisq; meis digitos tuos
 stingo: sic veru e qd ego p vtu
 tem gre dei locutus su: qd at

.B.

tu i fecto cordis tui loqueis.
 falsu ee stias me stulis de-
 hitae sensuq turbato nescie
 quid dicam. Sic itaq p unq
 icduli pphetam ac ve diuinā
 correptione: omni ~~dubitatione~~
 dubitationis nubilo a cordibq
 ceteroq deteriso: tantā grām
 spitali pī suo. relus fuisse
 collatā omnes i rōe gūlulabāt.
 Jam altea dies illuxeat: et hōa
 quā vir dei p dixerat: sole ad
 centrū festinante proximabat.
 Omīsitūsq sōe cū frībus
 lauis aduata pīssime rīgne
 reli. aduentū tanto certius p
 stolabant: quito ea is q p dīe
 erat manifestiore miraculo com-
 pbarat. Tanta uō reuēntia
 mentibq cūctōy qui aderant
 ita pīaxatā hōeā rīfusa ē: ut
 diuā aliquā aduenisse vītute
 nemī astantū dubitae fas
 eet. Ipe uō bīs sardos mirū
 i modū sēnata facie eleuatis
 i reli oclis maībq quoq sur-
 sū pīensis: vīsiculū q p dīeāt
 cantando rīposuit dices. Te
 reli rīgna. hī plebatula pīs
 concebrat mentibq. Sed quis
 digne effai queat: quanta

deuotione et opūrtione quātoq
 pietatis affrū eadē sequētia a
 sōeibq pīantata sit: **I**acebat
 interī serus dei i agōmā: raptq
 q i extasim multa de seētis
 celestibq et de statu eiusdē reno-
 bī p reuelatōne agnouit: q
 pgea pōisse semozibq sōeozibq
 q idicauit. **O**mī uō ocul' teū
 desieris: subito obnubilata ē
 facies eiq: et corrugata fronte
 mēozis cuiusdā. et aīrietatis
 magne signa dedit: erūpēnsq
 i vocē misēabili lamentatōne
 elia edidit ōba. **C**ur dñā pīssimā
 et misēardissimā suulū tuū pau-
 perulū i hac fete mortalitatis re-
 linquis: quē līs idignū tā be-
 nignā visitatōne cōsolāi dignata
 es: **D**ulcissimā pīscia tuā tātis
 desidēatū votis. expetita pītibq
 et lacrimis iāq moitio dignant
 idulsi: et nūc ad pīam uite.
 ad gaudia padysi rediens. misēo
 comitatu tuī cōsēcū negas: **Q**uāq
 frequent' iterando dñā pīssimā
 dñā misēardissimā ne delinquas
 me. teat volo teat volo. cūctos
 i fletū et lamenta cōitēt: repēte
 reddis sibi postq pīe nimā
 defatigatōne cōpustulū modicū
 conqueat. dimissis ceteris. et

p̄cessa cū paucis socioibz semoi-
 bus secū retenta: talit̄ ē locutus.
Refocillandi gr̄a modicū aliq̄d
 liquois afferte m̄: quatenq̄ ari-
 ditate lingue delimita faucibz
 reumate deterfo. expedito pro-
 ferre valeat: qd̄ dicē debeo **f**es-
 tinato itaq̄ p̄cessa p̄sep̄am
 modicū vinū ī vasculo affente:
 mor ut limē domq̄ ī qua hō
 dei iacebat attigit: ille cū neq̄
 visu ^{neq̄} olfactu neq̄ ullo coepis
 sensu p̄cipē posset qd̄ illa gestat:
 exclamavit dicens. **N**ō dñā p̄-
 issa neq̄q̄ afferatis nob̄ vinū:
 q̄a vinū archana denudat: et
 vinū apostatāe sūt etiā sapiē-
 tes. **A**udies illa tā euidenti sp̄ū
 p̄phetie se eē dephensā: adeo
 it̄muit: ut gradit̄ vix reflectē
 posset. **D**e h̄c modica aqua re-
 focillatq̄: ita exorsq̄ ē. **Q**uāta sit
 pena Tobediē et culpa: utinā ego
 miser auquā penā expirer subti-
 lius it̄tellerissem: ut mentibz v̄is
 sicut n̄re ē ip̄mē valeā. **I**te enī
 p̄ reatu Tobediē p̄missā dñā mea
 ī hac lacinae valle nūc me r̄liq̄t:
 nec dignū censuit ut sub p̄tentiōe
 ip̄ius aereas p̄tensiens potestates:
 celi sc̄ta penetrare. **Q**ualis at̄
 ip̄a Tobediā mea sūt: audite.

Accidit aliqui ut plūmū dyote-
 sis huius p̄sbitei ī p̄iuda calcula-
 rōne decepti: ieiunū quatuor
 t̄pm mēsis septēbris illegitimo
 t̄pe cū p̄ochianis suis celebra-
 rent: ī quo errore et ego canonū
 sc̄ta m̄m̄ vigilanti attendes.
 p̄lapsi sū. **I**n primo uō synodo
 cū h̄n q̄ legit̄mō t̄pe ieiunū ce-
 lebrarant h̄c t̄r̄ssionē acu-
 sarent: p̄ceptū ē ī iūte obe-
 dientie ut q̄nūq̄ huius delicti
 cōstitus sibi eēt: veniā petēt.
 et se culpabilē reddēt. **C**ūq̄
 ceti quos q̄st̄ia accusabat ma-
 lentes p̄clitai famā q̄ q̄st̄iam
 qd̄ iussū fueat h̄iulit̄ facerēt:
 ego miser plō deferes ordm̄
 ⁊ opinioī mee q̄ iūtat̄ q̄a et
 v̄nq̄ ex p̄latis eccl̄ie erā ⁊ non
 nulliq̄ religioīs eē putabar:
 heu q̄fusioīs okp̄brū nō susti-
 nens publice veniā perē erubui
Hor ē p̄ctm̄ meū. hor delictū
 Tobediē p̄p̄t qd̄ hodie tāto homo
 p̄uor: ut a cōsectatu v̄nūsal
 dñe m̄ris m̄re repulsq̄: ab in-
 troitu et̄ne uite ⁊ sempit̄ne gl̄e
 ad erūpnas mortalitatis huius
 reuocato sū. **P**orro p̄cessa ī-
 quirente v̄trū nā p̄ct̄ illius
 maculā p̄ q̄fessioīs ⁊ p̄m̄e
 lauathrū nō diluisset: illeq̄

.v.

se hoc nō semel sed pluries
 confessū fuisse asseit: cū magne
 animātionis stupore p̄cessa sub
 iūrit. **De in peccati dñe p̄:**
 quid ergo dixerim de sacmē
 to confessionis? **Si tibi nō semel**
 sed pluries ofitenti idulgen
 tia ē negata: quis iā aliis
 mediante confessione delictorū
 veniā p̄perare poterit? **At ille**
 dignū memorie v̄bū respōdit:
 dicens **Scie** debetis qm̄ scdm̄
 itenātionē ul' cōtritiōnē ofitentis
 siue peitentis: nūtenō iudicij
 siue remissio idulgentie dei
 refertur. **Na** uō misit ego
 p̄m̄ meū scdm̄ v̄s̄ estimā
 tionē ponderūē negleri: ut
 quāta oportuit ofitōne & cō
 pūctione cordis ofessō sū. p̄p̄ta
 nerdū idulgentiā ofeq̄ merui
Lūq̄ illa estis et metens lo
 cutus fuisset: soror q̄ p̄ntes
 āderant corda magno t̄ore
 cōmissa sūt. & ad obediē pūitate
 sectandā nō mediocriter accēsa.
Triduo si bñ merū p̄gea
 sup̄iurit: tanto amarior lugēs
 p̄m̄ suū: q̄nto diuini iudicij
 distictionē euidentia fucāt expt̄.
 moriens at̄ mortalitatē magnā
 Teādē domo futūa eē p̄dit?

que etiā mox ei e uestigio sub
 secuta ē: sicq̄ ip̄ace ofimās dies
 suos plena opibz boīs apposita ē
 ad p̄es suos. **Derūptū** festiuā
 illā & oīno gloriofa ~~affi~~ assup̄ō
 nem q̄ cū bñ dei genit̄e maia
 stōq̄ āgeloz frequētia assumi me
 ruyset si culpa nō intuenisset:
 mēto cōbediē p̄didit. **Quo** v̄tinā
 exēplo nos om̄es q̄ obediām p̄fessi
 sumz terreamz: ut nūq̄ ad cōbediē
 viciū p̄siliamz: aut si p̄ ~~ffinitate~~
 ifinitatis huāne cōruptiōnē plapsi
 fuerimz. cōdignis hoc p̄nie lamen
 tis diluē festinemz. **De p̄iculo**
cōspiratiōis sup̄lin decimū.

Aud pūitiā q̄ gmatā p̄ma
 dicit cō metropolis magūcia.
 frutorio ciuitatis wāgionū. que ē
 warmacia exstat cenobii cystriēf
 cedis de linea claeuall: qd̄ gma
 mica ~~lingua~~ lingua stoemangia: **vome**
 qd̄q̄ mēp̄ratū latine pulch̄ ifula
 d̄. **In** hoc monastio t̄pibz bone
 memoie dñi godefridi abbatis:
 fū est aliqui iftigante maligno
 ḡuissimū scandali occasio talis.
Sup̄iori t̄pe p̄ negligēciā seu
 ponz p̄ idistam beniuolantiā
 platō. cōsuetudo cōt̄ fecmā ce
 dms p̄sūpta Teādē domo to
 leueat: s̄z ut com̄is sicut et
 monachis ānuatim noue bote
 darent. **Cū** aut̄ p̄d̄s vir sc̄m̄z

de altera domo assumptis diuina
 pit et humana uocatoe p̄mū ho-
 nois ḡdū nō penūe ul' caris
 ⁊ sāguis progutua sed uite
 melto prudēneq̄ deroe ī eādē
 domo ⁊ ecclia obtinisset: et
 tueisset cōsūs temeraio hor
 fupū delectui: laudabili zelo
 accensa p̄sūp̄tione pessimam
 tēsiūt esse corrigendā. Itaq̄
 puati ī osulis ⁊ publicē in fr̄m
 caplis cepit īgenie de p̄sūp̄tā
 nouitate causai: monē rogat:
 tandē etiā p̄cipē: ut tōtītudo
 prauē osuetudis ordīs rertitūdi
 nō cōueniens. absq̄ scandalo
 dissensōis si fr̄i posset āputat:
 Sed q̄ uisq̄ dire p̄sūp̄tōis car-
 naliū fr̄m mentibz tenacissio
 glutino misere ~~obstina~~ obsti-
 natiōis sic theseat ut absq̄ scan-
 dalo auelli neq̄q̄ posset: maluit
 ut prudēs ut s̄dm b̄ti ḡgōen
 doctna scandalū magis creiret:
 q̄ uitas relinqueret. Lepert itaq̄
 cōsūsi p̄mo q̄dē ī angulis susur-
 rantes n̄m̄urāe: de h̄c ospiatōe
 paulatim īualescente: seditionē
 publicā effrenata īfama medi-
 tāi. Tociq̄ uō mali ītentōe et
 cōspiciatōis auctōe extitit cōsūso
 quidā. cui dormitōn fr̄m ser-

uandariūq̄ botaz cūā cōmissa
 fuerat: qui dyabolico spū īplem
 ⁊ s̄dm p̄phetā ī os loco silēni
 picrens. m̄t singulos. m̄t sil-
 plūes cōueniebat. suadebat.
 hortabat: ut m̄q̄ osuetudinē
 suā īsolētie fomitem. elatōis
 m̄centiūū quacūq̄ p̄cū seu mi-
 narū occasiōe sibi paterent
 auferrī. Et o q̄ miabili ymo
 q̄ lauentabili demētia spūs
 sup̄bie illos quos semel derepit
 illaqueat: ita ut arduos diuissi-
 mosq̄ labores q̄s si p̄p̄ deū
 subie cogereēt ītolēbiles uidi-
 curent: cōtinuante fastusq̄ typo
 īflati tāq̄ leues ⁊ faciles subie
 nō uēant. Cū em̄ d̄ns abbas
 susurria eoz p̄mū dephendisset:
 p̄cepit p̄ uirtutē obedie ut q̄cūq̄
 ex eis silēniū r̄ūper si an̄ r̄ibū
 hoc faceret eādē die. s̄m uēo p̄gea
 īsequētī die ī pane ⁊ aqua iei-
 uinaet: q̄d is cuiq̄ sup̄ memō
 auing nō cōsūso sed p̄sūso. neq̄q̄
 uirtutis amore sed ut īuidiā abbat
 suo sustinet tāq̄ relūq̄ datā s̄m̄z
 seruaē curabat. Nā cū pene cōti-
 die ospiatōnē cōflando silēniū
 frangeret. singulis etiā fere diebz
 ī pane ⁊ aqua ieiunabat. ut ul-
 sic aīos fr̄m īodū abbas īflā-
 maret: qui tam durā ⁊ thūanā

D

sententia pmulgasset. Intea
 factissima dñi aduentu
 celebritas aduenit. et appiatio
 prella claudesbis susurris aucta
 et roborata undiq; itonabat. iasp
 publicu scandalu et ipm gñissi
 mu mitabat. Dedeat naq; pdcus
 pseudo coisq; coislu pessimu.
 qd ena et sceleratissima istancia
 fieri porgebat. sz ut iugilia
 natal dñi aggratis friba de
 grangis unanimo consensu
 dormitoriu monachor tpe labois
 ascendent atq; de singulor lectis
 botis auferetes. minutatim
 eas ferro secaret maibq; dis
 serperet. Et licet pdignosa h
 et ifanis eoz nequicia vene
 rabilis abbas qstiam mine la
 tet. dissimulauit tu sicut
 scriptu e: qa pdeno tpe malo
 tacebit. Ceteru qnto i tantis
 angustijs longius aberat hua
 nu osilu pit et aurilu: tate
 emicus dine pietatis visera
 statuit impellanda: monachisq;
 gnale coone mdicens monebat
 ut singuli scdm possibilitate
 sua dñi misericordiam peterent.
 qm de tanta isolena carna
 lu frim melius aliquid dispo
 ne sua pietate dignaret. Insta

bat ia pcpua et festiua natalis
 dñi sollempnitas: et an paucos
 dies eiusde sollempnatis. dno
 abbate caplo coisq; psidente
 pdicty singulfer dissensio et
 miset sathane de discreta absta
 nentia et q; barba sua noua
 cula penito abrasisset. qd quide
 miset ille intencione comouedi
 scandali fecerat: a quibusdam
 coplicib; suis neq; zelo cois
 neq; frue caritatis itutu sed stu
 dio exercende malicie pclamato
 e. Cui; dñs abbas blando affa
 tu queret cur hoc fecisset: et ex
 titu dis coedmatiss; resposioi
 bus eis itelliget malicia ipius
 ee apleta: laudabili quoda ius
 ticie zelo accensq. sic ad eu psa
 go spu cora oib; locuto e. De
 buera quide fr salutib; moitis
 aggredi cohumate animu tuu
 si forte respiceres a laqueis dyali
 a quo captiuus teneis ad ipius
 volutate: sed qm ebes supbie
 orlm coedis tui adeo obmubilant.
 ut ea p huilitate mea en posse
 no psima: qm sic te alienatu
 video ut moita ma irrideas po
 rius q; recupias. idco nūc oib;
 hic sedentib; de te fiducialit
 pmicio. qa nisi teletius et sine
 dilacoe respiceras atz huiliato

spū ad satisfōne venias onipo-
 tentis dei terribile iudiciū bñi-
 senties: et sicut scriptū ē ī tēpe
 v̄ndicte dissipet te dñs. **H**ic
 iterū atq̄ t̄no dico om̄ibz hic
 sanū itellētū hūibz qm̄ sicut
 pius et misericors dñs hūilibz dat
 grām. sic terribilis deo ī dēctmabi-
 li linea rectitudis sue sup̄bis
 resistit: ideoq̄ tu qui pacis et
 īstitudis quā s̄c̄i p̄es sanxerūt
 publicz hostis es: si ī malicia p̄-
 seuerauis. diūssimū ītra paucos
 dies p̄c̄tabis iudiciū. **C**ōfido ei
 ī dño ihu et ī glōsa nr̄e ei⁹ cui⁹
 nos īv̄tiles seruuli sum⁹: quia
 domū istā ab ip̄a sua fūdatōne
 fr̄ne caritatis glutino laudabilū
 q̄ moxū disciplina aspiciat: nō
 pariet̄ tua minū īp̄ba puica
 na corūpi. **I**ā p̄es fr̄m sup̄ ī-
 testine discordie tabo gemētū.
 ad aures dei sabaoth ascenderāt:
 et angel⁹ dñi. accepta ab eo s̄mā
 p̄t̄siens eos quoz frontes signo
 thau hoc ē vexillo hūilitatis xp̄i
 īsignitos repperit: miserū con-
 spiciatōis auctore. cui⁹ fronti car-
 acterē bestie et draconis q̄ ē rex
 sup̄ filios sup̄bie ip̄ssū vidit.
 percussit ac siue moxa extinxit:
 p̄itq̄ cū eo totiq̄ scandalū turbūe
 et p̄sūptōis nebula dissipauit.

Hecpe nāq̄ diei vigiliā natal-
 diū p̄cedentis cū p̄q̄ ap̄letorū
 de īfinitio descendisset et īfir-
 miaiq̄ cōsueq̄ q̄ quasi secūda⁹
 eiusdē cōspiciatōis eē videbat̄ cū
 quo etiā venenata dissentiōnis
 q̄silia frequē tractabat ei om̄it-
 risset: subito voce dolois cū ge-
 m̄tu valido cepit emittē: et
~~palescente~~ pallefēte facie n̄ibz
 cōtractis atq̄ oculis de statu suo
 euisis: morte ī ḡtinenti affutū
 tristia signa declābat. **T**urbat⁹
 alē cū iā ~~in~~ mutante cernēt:
 ne forte repentino lapsu terre
 illidēt̄ mediū ap̄letus ē: sed adeo
 subitanea mox̄ fuit: ut anq̄
 fr̄a petē posset: int̄ man⁹
 tenentis se finesti sodalis
 miserā aiām exalacet. **T**ūc cō-
 turbati sūt p̄ncipes aspiciatōis:
 robustos ī cōtūmācia sua ob-
 tm̄uit̄ f̄mor: obriguerūt oēs
 dissentiōis et īst̄matis īcentōes.
Quā bon⁹ es dñe ihu sp̄anti-
 bz īte: quā dulcis ē nr̄a tua
 ī t̄pe ībulatōis. sicut ros matu-
 t̄n⁹ et sicut pluuia oportuna
 ī diebz siccitatis. **T**u em̄ es rex
 regū et dñs dñāncū: q̄ sedes
 ī throno iudicij dissipas om̄e
 malū īt̄ntu tuo: q̄ p̄ v̄n⁹
 p̄t̄ois terribile morte p̄ccōses

D.

cohercisti multos: et dormi
 illa quae placita tibi Te a iueta
 sunt opa. a turbine pmeditati
 dicit diuq̄ cōflati scandali
 misericordie libeasti. Accurrerūt
 undiq̄ ad signiferū suū cōsūsi.
 et quē postea die ad iudiciū scelus
 petrandū quasi ducē sequi de
 creuerūt: eiꝯ bone ihu cadauer
 extinctū. miserabili tumultu
 firmiteoū deferētes. ī area ubi
 frēs vita excedē solet constanti
 metu et tremore collocarūt. **N**ō
 enī passus es dñe sacrissima
 sollempnitatē tuā ī qua p̄nū
 mīserō āgelor. pax frīs ānūcia
 ta ē: discordie scismatisq̄ p̄ba
 rōne fedai. **L**ūq̄ tabula defū
 tor signū dante unūser aures
 prellerent tū mariē p̄tea q̄a
 nemine illuc sic p̄mū moeti
 stebāt. dñs theobaldꝯ tunc
 subcellarius p̄modū uō eiꝯdē
 loci abbas quiq̄ inde assumptꝯ
 platus m̄ri ecclie salus euer
 barensl. q̄ ē una de p̄nīs filiaba
 claeuall. cuiꝯ etiā relatiōne nos
 ista didicimꝯ. cōnēm quā dñs
 abbas p̄ puicitia q̄sp̄iatōnis
 cōstitueat. usq̄ ad illā hōcā
 obliuioī traditā eodē momēto
 quāto deuotio potēat p̄solue

bat. **A**udito uō somitu tabule festi
 nantē ī firmiteoū cucurrit: et cū
 requisisset quis defūctꝯ eēt: uehe
 mentē ammiratꝯ dei iudiciū dñm
 abbate q̄ tūc forte de dēmittēto
 descendeat ad cōmendatōis offic
 iū defūcto p̄soluendū quātoctus
 iuuant. **A**llo quoq̄ celeriq̄ accurrete:
 cū remoto a p̄te capitis opimēto
 quo corpꝯ tegebat. facie iacens
 intuto eēt: oplos maibꝯ et ex
 t̄mo cordis Rhens sup̄p̄ria: heu
 iquit miserime. ecce quō sine
 p̄nā malicie tue. dñno iudicio
 extinctꝯ iaces. **E**t hoc ip̄m sc̄dō
 et fr̄io ī gemmas: utinā iquit
 moita mea cōtinuari dño nō
 p̄preuisses. utinā mīseria dei
 et̄nalit nō excluderis. **A**liquādiu
 itaq̄ quid sibi faciendū eēt de
 liberās: tandē id cōsultius eē
 cōdidit ut cōmendatōis officio
 ex more pacto corpꝯeas ī etiā
 delato postea die frēs omēs tū
 monachos q̄ cōs̄dos maturiq̄
 cōuocaret: quatinꝯ q̄sibi ī tali
 articulo faciendū eēt ī cōe deter
 nerent. **C**ōuentione aut̄ fr̄ā: sic
 dñs abbas ī audiētia cūctor locutus
 ē. **M**ostis frēs p̄nū: t̄p̄ p̄ūso
 p̄p̄oito p̄raui cordis et maliciose
 uolūtans sue hō iste dephensꝯ.

sic: que nisi dicta dei iudicij cen-
 sura quatonq de medio tulisset?
 domni ista optia pace & concordia
 hactenus durante. gravissimi stan-
 dali cautio cu apluribz suis quos
 ad hoc susurris i probisq suasi-
 omibz illereat iore minime
 tenuisset. **Q**uia pp qm pnsita
 te eig omnes scmg: confessione
 uo seu pnam ipius no nouimq:
 corpus eig mt corpa frim nroz.
 neq; pom debere censco. neq;
 hoc temeritate aliqua sed libe-
 rime iusti iudicij decne ofido.
Quo audito. extimue & expallue
 comisi: utp sibi cu semidibz
 monachis seorsu loqdi licentia
 daet supplicat postularut. **S**a-
 ne hoc p indulgentia dm abbis
 coseruti: cu i pre diuitissent
 cosily gra: post paululu rasi
 et solocens coram ipso pstrati
 ta monachi qd cosisi: ut ma
 defucto no neguet multa pui
 stancia penerit: spondentibz
 coisibz atq sub attestacone dmi
 nois asseuerantibz: qa si dms
 abbas distitione sine teperaet.
 & defucto lig minq digno coem
 sepultura no neguet: sese ab
 oi itentione qcepte malicie res-
 satuos: & sup repetitoe nouq

botar uba vltiq nullomodo se-
 motuos. **D**icebat prea quida se-
 mox excepto simone hoc. alias
 viru extitisse satis pbabile: ne
 debe ab homibz iudicij sme-
 nna detem teu. que fortass
 dina nna idco tempalit pu-
 nisset: ne correpta malina effe-
 tu macrae posset. p qua
 etnalit dapnai meruisset. **S**o-
 sideans itaq dms abbas ita te-
 pora expedie & ne forte nouissiq
 erroz peior fiet pce. si coisi
 qui hac occasione facile sedai
 poterant. i maig aliquid scnda-
 lu prozupent: silq metuens
 sibi. si preprope austiore qua
 oportet snam daet: qm snia
 cospiator necdu a caplo geniali
 pmulgata fuerat: amut ipe
 petrom ipox: celebratisq ex moe
 missay exequiazq sollempnis
 mt corpa frim defucto fr tre
 comendaty e. **B**ndictio p oia
 deq q domu illa de altissima
 rype maliciose ofpiacis pen-
 dent ia iaq ipfundissimu
 baratru gius standali p-
 cipitanda sicut pius sicut
 misericors libeant: ita ut
 sepulto fre tonq discordie

D.

fer cōsepulta quodāmo videntur:
 ne calidissime vulperule
 feda vestigia succedenti tpe
 i eadē domo dephensa fuisse
 ois illa stā aggrāto usq; hodie
 gloriēt. **C**eterū dñs theobal-
 dus cuius sup mēione femina
 cū eēt eide defūcto frī ex an-
 tiquo itime familiāritatis am-
 nia quūto: seq; iūte tā i
 vita q̄ i morte cū alterutrū
 eorū discedē cōtigisset orōmū
 suffragijs astrinxisset: qm̄
 idem cōisā an op̄iātois tur-
 bme nō ostēpēde religiois
 extitēat: sciens i sup̄ma sorte
 nūmūis amnū p̄bai: dolēs q;
 valde de p̄iculo aīe illū quē
 viuente familiāt dilexerat:
 statuit apud semetipm̄ amūā
 p̄ eo facē orōne. **I**ndubitan-
 nāq; credidit: qd̄ si exigentib;
 meis. p̄cū t̄pendia defūcto
 nichil emolumētū ferrent: sibi
 tū bone volūtatē sue fructū
 p̄ditū nō posse. **L**ūq; toto
 illo aīo supplices p̄ eo p̄ces
 ad dñm̄ fūdisset: tenoluto
 am̄ cūulo. isde defūctū ei in
 visu apparuit: vultu lūgubri
 triste sese subisse sm̄am sig-

nificās. **I**ntrogatū quō se h̄rēt:
 r̄ndit se ab hora exitū suū ad usq;
 tempū illud i volūone q̄timate
 a rebelliois ḡuissimorū suppliciorū
 penas luisse: nō tū de m̄ia dei
 usq; quāq; deppae. **H**anc utrū hor-
 simplex sōpmū amaly reuelatōis
 misteiu fuit sicut temerariū ē
 diffimre: ita piū nobis ē sup aīā
 fr̄is defūcti p̄cipite refrenāe sen-
 tenciā: cui fortassis t̄pulis mortis
 horrendū exitū sempit̄ne m̄ie
 fuit am̄iculū. **Q**uia m̄ia a iudicō
 e regione se responentib;: clarius
 eluceffit m̄ia. **V**erte quā sēno
 pietatis sue oclō dñs h̄ar domū
 repperit euerbacensis probat
 etiā: i qua cū longo p̄ tpe no-
 uar botarū questio malignissio
 demonū i t̄m̄tu mota fuisset:
 tantorū standalorū tantorūq; cala-
 mitatū sp̄me eruperūt: ut eas
 magis flere libeat q̄ v̄bis expli-
 care. **D**it ergo nobis appositū
 exemplū i hūilitatis et cautele
 monimentū: ut si v̄m̄q; serpes
 ille antiquū hostis iūteatō ziza-
 mā distēdie a op̄iātois. p̄p̄
 q̄suetudines ordinis i locis q̄b;
 fuerim; seminaē temptauit:
 nos i timore dei. pacis q̄rdieq;
 violatores velut aspidēs et

basilios fugientes. cū pater filijs
qui p̄uas consuetudines cont̄ formā
cedis p̄sumptis zelo dei certipae
et extingue conat̄. ex aduerso vilit̄
ascende m̄itūq̄. p̄ domo d̄m nos
opponē nō pigritem̄. qm̄ qd̄ sepe
dicendū ē. ac sine obliuione re-
tinendū ē. deo sup̄bis resistit
huilibz aut̄ dat grām **De p̄culo
excomunicatōis. Caplm̄ xi.**

Lacet unūsoꝝ qui xp̄iano
noīe censent̄ mentibz p̄ fidē
qua ībuti sūt velut nālū p̄suasū
sit. excomunicatōis sinām nichil aliud
esse q̄ separātōe a deo alienatōe
q̄ a iuta et̄na. tū q̄a corda p̄
negligentiā t̄pencia pl̄z q̄nq̄
mouent exempla quā ōbar. neces-
sariū duri demonstrāe p̄emp-
toria her̄ sinā. q̄ sit pauenda
rōnabili c̄atue que etiā r̄rōna-
bile c̄atua nōnūq̄ aut̄ moeti.
aut̄ ḡuissime subiat calamita-
ti. quatinz miset hō cui sp̄calit̄
ob meritū sup̄bie anathematis
sp̄culū t̄tentat. quid sibi de se
metuendū sit penset. qm̄ ea q̄
rōnis experientia subie nesciūt.
p̄ ōtute diuinū nōis anathematis
m̄uone ferūt. **Ludowico pius
ip̄ator augusti karoli magni filij.**
qui p̄m̄o et̄as xp̄i p̄ galliā et

ḡinamā de amplissimis ip̄ialis
fisci redditibz magnifice ditauit.
ob q̄ etiā pius meruit cōgnom-
nai. quoz ut fert̄ audiuit voce
dicente sibi. ludowice venemū
eccl̄ijs addidisti. t̄p̄tibz sarome
sup̄ ripam werre magni flu-
minis cenobiū monachoz fun-
dauit. qd̄ sc̄dm̄ magnificentiā
ip̄ialem diuicias et honore m̄lto
nobilissime exaltant̄ ad distinctio-
nē cōtie veteris q̄ ī gallijs est
cōtia nouā appellat̄ dect̄.
**In hoc monastio t̄p̄bz p̄ye
memorie fredrici ip̄atoris car-**
abbas quidā noīe conrado. q̄
sc̄dm̄ pompaticā consuetudinē
ip̄ialiū abbatiū nūc ceteris se-
culais gl̄e illecebras amulis
aureis utebat̄. longe alit̄ ut
ēdo affectz q̄ ille v̄e paup̄ et
huilibz sp̄i p̄m̄o abbas clare-
uallis quē sicut de eo sc̄bit̄
pl̄z delectabat̄ rastrū et sarcula
q̄ thiara et amula. Contigit itaq̄
ut quadā vice habet̄ amulū au-
reū q̄ eāt illi p̄ciosz. quē vna
diez sedens ad mensā d̄i iuxta
moxem curie causa abluendaz
manuū deposuisset. nigris nes-
cio an serijs infuentibz ali-
quāto negligentia sic sup̄ mesa

.B.

relictus e. Aduolans interea dome-
 sticus ales coenans que curiales
 abbates i delictis habebat. nullo
 penito aduente rapiuit ore
 amulu: nec furci se reu esse
 itelliges pinci volatu i midulu
 suu aspocauit. Veru postq
 exempta e fames epulis mēsisq
 remotis surret oīes? et
 abbas dāpnū suū itelligens
 ministrorū q negligentiā cul-
 pans amulu quaquauisū qri-
 otus iubet: sed auctore sceleris
 astias omī illudente minime
 cepit. Itaq tā cōuiuas quā
 mīstros supertos hīs abbas
 frūq idignatōe cōmoto mā-
 dauit plebanis oppidi quod
 amplissimū & ditissimū haut
 longe a uicinis cenobii sitū
 abbatis subiacet dicit: qting
 acerrimā excoīcatōis sīmā
 publice itoquerēt teū q se hō
 scelerē maculāe nō timuisset.
 Quo frō: sicut cūctis rōne utē-
 tibz i hac pte testōniū cōstie
 frūis & dece inoēntie: sic ipa
 irōnabilitas natūe subterfuge
 nō potuit. qī hēs tempales
 anathematis soluet penas: qē
 sempitnas solue trāsitoria con-

ditōis sue vetabat ifinitas. Septi-
 nāq ipbus quidē sed tū culpe
 sue istius fur paulatim lāguisē.
 cibū fastidie. ludicras croītatōes
 cetēasq irōnabilis teptias fatie
 p quas stultorū homī timōe dei
 negligētū aiōs oblectāe solebat.
 segnis exerce: de hinc etiā penas
 proice: ad postmū uō ipis quoz
 plūmis tabestētis carnis corrup-
 tiōne fugientibz misēabil et
 ānnatōne digna cūctis se cūenti-
 bus appare. factū ē aut quada
 die domestici abbatis ipō p sen-
 te de tā pdigiosa alitis illiq
 imitātōne int se qrentibz. rēp
 tā isolutā neq q sine causa fieri
 posse asseuerantibz: ut et vna
 ex ipis sit q iocando dicit abba-
 ti. Considerandū nob ē dñe.
 ne fete iste sit que queitis:
 & h hōerenda plaga quā cūctis
 vniculi anathematis imodam quo
 ē indimū det. Attomnis ad hor
 ūbū cūctis: vni ex mīstribz p-
 cepit abbas arbore i qua cubile
 alitis illiq eāt festinato ascende:
 strantq stipula & sarmentoz
 repignis subornatum diligen-
 tius reūsae. Qui mox ut as-
 cendit: reptū amulu. ab iūria

Dixit vendidit: nec sine
stupore omni qui aderant: manibus
abbatis restituit. Misero itaque
fure qui atrocissimas furti penas
luebat: nec furti se reum intellige-
bat: domino ut eductus nutu prodito:
ad consilium discretorum viro-
rum dominus abbas hijs qui exco-
municacionis sententias de-
derant mandavit: quantum ana-
thema quod reo intulerat: restituto
damno celerius relaxaret. **Ad**
postquam factum est: sicut per paulatim
desicere pestifera tabo de die in
diem languescere proditus ales
visus fuerat: ita postmodum per
instrumenta reviviscere quodammodo
atque reviviscere cepit: quoad usque
pristinam forme sanitatem amis-
se non sine magno dei miraculo
integraliter restitutus est. Invenit
etiam in gestis beati patris nostri bernardi
quod cum ad dedicacionem nove basilice
sustinatensis cenobii civitatis fuisset
tanta mirabilis multarum multitudo
propter nitorem nove calis etiam
recens limitam conveniret: tantaque
tranquillitate tranantibus generabatur:
ut fratres valde timerent ne forte
dedicacionis sollempnitas que postea
die celebranda erat eorum improbitate

impediret. **Ad** cum per sancto inti-
matum fuisset: solita confidentia
quam indeo habebat usque: exco-
municacionem eas. Mane autem factum: vni-
verse misere ille anathemate
periculo percussus et mortue ita
paumentum omne repluerat:
ut palis eas inogerem adu-
nai gerulisque exportari nunc
fuit. **Ad** et de muliere quodam
audiuimus que ob pietatem suam
publice exco-
municata meruerat: que
sedens ad mensam panem canibus
periret: sed canes solito odore
polluti panis extrinsecus recedebant:
et eum tangere nullatenus arde-
bant. **Ad** quia vero pauidus et in-
super-
tus debet esse homo qui ratione et gra-
dine malum vitae bonumque operi
valet. ne in extremum et separatis
a deo tribile suam invidat:
si sic irrationabilis cuncta que pietate
nescit: ac per hoc per penam
soluere non tenet: inveniunt
anathematis severitate quam
periret videat. **De periculo idis-
cretorum confessorum et de laude discretorum.**
Quam pulchre **capitulum xii.**
sacra scriptura discretionem
mentem commemorat esse virtutem
que quam sciret quidam limes in-

.v.

virtutes & vicia mediis alterutra
 her ab invicem sagaci prudentia
 distinet: vicia virtuti spere ad
 umbra exsufflat: ipsas virtutes
 p devotione impinguat & ordinar.
 Ipsi in fide no picit sed magna
 magis pietate suscipit: qstias
 pntates sibi p qfessionis veridia
 demudatas p tuectiois aspitate
 neqf exulcent sed benigna co
 solatione mulcet et eigit: ac si
 tanta e pusillanimitas qfiten
 tis ena gravissima scela q vir
 multoz anoz luctu abolei posse
 sperarent: p sacrificiu spūs
 humiliati cordisq concti facile
 dele posse melliflua exhorta
 tione suadet. Non sic pastores
 multi in ecclia dei discreti et
 ipetuosu spū suo diffgentes
 gregem dñi: qui discretiois utute
 ignoantes & piosa lingua
 eucharis qua pntatis aie ta
 bida vulnea lingunt: ut ad
 salute pduant no habentes:
 quos sanae debuerat ampliq
 vulnerat: quippe pietatis vis
 ribz vacui exaggeratione due
 duntneq pnie quasi semarū
 quoddā contemptu et despacione
 ifirmis iducit. Neq vō ista
 sic dicimz quasi no rre faciat.

qui pntoibz p qualitate seu qua
 titate cinnu adigna penitencia
 iungit: sed qa ubi e tanta pusilla
 mitas ofitentis ut no solu p
 ofusione ppetrati scelis veruena
 p gravitate pnie subsequetio
 pallente fmente spūq deficientē
 discretu confessor videit cu q confitet
 interim omo dissimulet nre
 e: ac lacte dulcis ofolationis blan
 dimentoz pie exhortationis susten
 tet aiam pauore lassā: q ad usq
 benivolencia ipius roborata so
 lidiorē fructuose pnie cibū sumē
 comialescat. Quati vō piculi sit
 vni discretiois ignorae nec scie
 iux aplm cu ifino ifirmai neq
 qualitate penitētis pensae: iteq
 quāto laudis pmo attollenda
 sit discretu confessor q p vntione
 grē dorentis se de sibo vntozq
 ofitentis qlitati ul possibilitati
 oformae se noueit: pulchrimo
 valdeq iocudo creplo lectoris
 sensibz ipmē curabo: ut q stūs
 & discretu e. discretione pficiat adhuc:
 q aut duru & discretu e. H ere
 plo quasi manu quada sollitu
 dms pulsata. sordes idiscretiois
 quātoriq absterge festinet: et

quāto pietatis studio puulos carlie
 dei pturie debeat donec epus for
 meret eis. sollertis asideatōis idustu
 diste nō gnet. **Q**uiles quada no
 bilitatis diuiciaru. iuuentutis
 magnarq; viruū titulis adornatis
 et ob hoc sensu carnis sue i flato.
 leges diuinas pū et huānas
 cōtempnebat. et iura ciuilia iūāq;
 naturalia ofundebat. incendijs
 rapinis sedicōib; et homicidijs oīa
 replens. fas nefasq; pūpendebat.
 et ut bñt vniūsa ei; mala con
 cludā. nec deū timebat nē hoīes
 reuēbat. Habebat sane fidē con
 iugem i oī xpiane religiois pietate
 quātū sub tā crudeli maīto
 licebat deuotā. q; virū suū sīcēa
 caritate diligens. pūitate ipius
 irremediabilis lacrimis flebat. atq;
 pro emendatōe ei; assiduas ad
 dīm pces spūalis magis q; carnal
 amōis fundebat. affectu. **P**tea si
 qñ tūm dū animū ei; aliquātulū
 ab ira deserbuisse semoīq; vultu
 leticia p̄tendente vidisset. salutari
 b; eū mōtis aggrediebat. et ut a
 tantis malis tandē aliquā cessāet.
 faciemq; dīm p cōfessionē et p̄mē
 hūilitatē et deuotōnē placuēt. ex
 hōeracōib; et lacrimis multis obse
 crabat. Ille uō nūc qdē p̄iculosissi

ma dissimulatōe. nūc at turbida
 indignatōe vixcem optima. salu
 tem suā zelante. a se repellebat
 dicens nūdū sibi tēē hār volū
 tate. se magis bellis ac mili
 taib; reb; debē mēdē. nec
 posse pati obprobria p̄mēq;
 et aīcōe exp̄tancū sibi si oīo
 a tertia toepens finis suis
 mala p̄rogantib; talionē du
 plicatū ul' etiā exp̄licatū non
 reddidisset. **B**ed lic; sepius sic
~~repulsa~~ repulsa. nullo modo tū
 desp̄atōne frangebat. optima
 mulier q; virū suū sac' desidei
 vultu pturiebat. nec desistebat
 casta consilia etiā iūto ip̄oetune
 op̄oetuneq; i gerē. donec tandē
 assiduitate bēnuolēne ē ei;
 p̄tesq;. vixena quoq; caritate de
 limity. sic ad eū locuto ē. **E**tte
 ad cōsilū tuū cōfitei volo. sed
 ubi tlem cōfessōe fuemā cu
 tute ofstiam meā cōdere possim.
 quāq; se tū bēnignū at; hūmū
 exhibeat. **H**oc illa q; salutē vī
 sui ardentissimo pietatis affū
 siciebat. v̄bū hoc velut auspi
 catū de ore ip̄ius leta capiens.
 dñe iquit. ego vobis fidū et
 hūmū ofessōe p̄curabo. tū
 ab hac bona a stā volūtatē nō
 moueamū. **I**git' q̄rente sp̄italem

D.

medicū veterosis ac multiplici-
 bus p̄tatis aīe vulnēibq̄ curā-
 dis ydoneū: iuēnt quēdā re-
 ligiose quidē conūsatis p̄sbi-
 terū: sed heu grē dīctōis ig-
 nariū. sed qualitates & opletioēs
 egrotantiū dīctōe p̄mitō nes-
 cientē. Ad hūc ergo venēabil'
matr mat̄na feminea sim-
 plicitate hominē religiosū
 etiā dīctū eē reputans: mi-
 seābile virū ad suū adduxit:
 monens & obsecrās quatinus
 purā ruborū q̄fūsiōis neq̄q̄
 redente. cōfessionē nō sicut hōi.
 sed sicut reuēa xp̄o d̄no fare
 nō dubitēt. Quod tū ille put-
 poteat fecisset: sacerdos audiens
 tā multiplicia tāq̄ enormia
 scēla obstupuit: et quē de-
 pfūdissima p̄ditōis fouea ma-
 lagmate pie q̄solatōis eipē de-
 bucat: indīcti rigois mītrone
 t̄baratrū repente duplicate
 deppacōis miserū t̄icit. Liebat
 nāq̄ ad eū. **D**iquidē o bone vir
 excessū tui qualitatē mediocri-
 tatis meta cohēnt: nec te tāta
 c̄mū et scelerū enormitas
 euoluēt: utiq̄ mediocritatis mee
 consiliū libent̄ ipendere **Dez**

qm̄ tanta et t̄lia te commississe cō-
 stat. q̄ nō cuiusuis sacerdotis sed
 solius s̄m̄ pontificis exanimi
 resuanda sac̄ canū sanxit auctoi-
 tas: suadeo & hortor. ut q̄ totiq̄
 potis l̄m̄na ap̄lor̄ petens s̄tē
 sedis **ap̄** apostolice pontifici
 q̄stiam tuā hūilit̄ pandas: atq̄
 ad ip̄ius m̄tū p̄me labore subie
 nō ḡueis. Ad hec v̄ba effem mēs
 illa q̄ aliquatūlū mitigata et
 hūiliata eē videbat̄ tāq̄ si validis-
 simo lapidis ictu t̄ fronte percussa
 fuisset t̄stremuit: et retrudescēte
 crudelitate miserabil' hō totū in
 q̄ama v̄s̄ dixit. **E**rgone nil
 aliud a te expertae debeo: qui
 ad hoc me hūiliaui ut tibi q̄stiam
 meā manifestare. **O**sbiteo uēo
 simplicit̄ t̄ndente se ad p̄ns meli9
 & sanq̄ q̄siliū nō habē: mox ille
 filius belial an̄ tuus oculos tāquā
 nichil eāt sāguis. euāgnato gla-
 dio caput ip̄ius amputauit: re-
 diensq̄ ad v̄xerē suā t̄stem euētū
 et sāguinē sedate q̄fessōis apuit.
Expauit et expalluit illa: atq̄
 p̄ n̄mo dolore cordis pene exa-
 nimata: detestandi parricidij
 m̄itio nō v̄bis sed luctu & lacrimis
 respondit. **H**ec qm̄ c̄uitas de corde

D
puro et gratia bona fides non ficta
quae in pectore optime coniungis alius
radicatur: difficultatibus cedet: obice
pulsantis repellit: malicie malleo
extinguit: quae foetus ut mors. diu sicut
Iphis sapientia prohibet: Immo quanto
durius repellebat: tanto valentius
insistebat: nec desinit donec ad victo-
riam producat iudicium pietatis: et secundum
sententiam apostoli saluaretur vir infidelis per
mulierem fidelem. **E**stiuabat altera
theodora feruentissima desiderio sal-
uare cupiens alterum sizzimium: et
vix altera natalia de viro suo si fieri
posset efficit gestiens adrianum. **D**er
doximitate oculis eius: mirum quidem
terribile dei **i**udicium comparari suo
proponendo: mirum uero patris uite bre-
uitatem atque instabilitatem ioculando:
quousque rursus ab eo cooperante
gratia dei querendo uoluntate eliciunt.
Tum uero uelut apis sagacissima
pina curiositate querere cepit sicubi
non solum religiosum: sed etiam discretum
confessorum reperire posset: quae potius
pauca in delictis et spiritum lenitatis in-
struere posset: quae sciret calamum
quassatum penitus non esse coterendum:
ne forte nouissima miserabilis
uir sui detestanda fieret foribus. **E**t
uolente domino. cuius iudicia sunt abissi-
milla minus: quae secundum altitudinem

benignitatis sui quam stercatissimos
quosque ad uitam uocat: presumptuos
uero de innocentia sua relinquit
in manus consilii sui: inuenit enim
quendam religionem spirituum. dis-
cretione precipuum. lacrimandis ma-
gis ydoneum: negotiosum quoque foetus
mulier intendebat aptissimum.
Ad hunc itaque alii naama. syrus
spiritualis lepre contagione a planta
pedis usque ad uerticem percussus
adducitur: in descensu iordanis.
hoc est in humiliando patris confessionis
per uirtute septiformis gratie spiritus sancti
abluendo: ut decreto mortuus quidem
esset patris: uiuere autem deo. **F**acta
autem confessione stomachorum gratie
pestiferi fellis humoribus euacuato:
prudens et pius medicus. ferrum
secationis ignemque adustionis penitus
abstondens: suauissime consolatoris
unguento seminare aggreditur di-
cens. **E**rrauit quidem sunt o anime
patris tua quibus deum offendisti et
aniam tuam uulneasti: sed quia
cuiusque seu quatuordecim sunt. quod sunt
ad inapprehensibile diuine pietatis
abissum. **N**on propterea quia nulla situle
ad pelagus mais. **Q**uia propter sua
deo tibi bono animo esse: et quia per
gratiam dei confessionis antidotum
conseruatus es: penitus quoque ponone
licet aliquatulum amarum sume

.B.

nō fructus: quā sine illa. confessionē
 nem̄ pdesse posse dīna sanxit
 auctoritas. **H**en̄ itaq̄ eit salu-
 tare hāc p̄mē porone ita tibi
 ipare: ut p̄ eā moētis et̄ne p̄-
 nilū euadas: et sempit̄ne uite
 p̄cipio nō fraudēis. **M**utante
 illo soloq̄ p̄mē nōie audito. res-
 pōsū nō dante: quit iqt̄ frat̄
 fr̄mē. qd̄ tibi videt̄? **P**otēis ne
 aliquatūlū p̄mē sacrificiū deo p̄
 tantis p̄m̄is et delictis tuis of-
 ferre? **U**lle r̄ndit. **D**urā at̄ diu-
 f̄nā p̄m̄am nec agē possū nec
 volo: sed si scdm̄ sp̄on̄sionē tuā
 seruata mediocritatis q̄sideatōne
 t̄e aliquid m̄ iposueis. qd̄ v̄ires
 possibilitatis mee nō credat̄?
 conabor agḡdi qd̄ h̄cētis. **E**t
 ep̄ms. **C**onsidēa ergo iā m̄m̄ me-
 nū: menam̄q̄ v̄ires tuas: ut ea
 t̄m̄ n̄ūgnūq̄. q̄ te p̄firē posse
 putauēis. **Q**uid ergo? **A**ltem
 ne facilia tibi sūt aliquanta
 ieiunia: elemosinar̄ ue larga
 erogand̄ m̄iqd̄ te grauāe po-
 teit̄. **A**t ille. **N**ichil h̄c̄ facē
 queo. **N**eq̄ em̄ ul' ad h̄c̄ā fr̄iā
 ieiunāe valeo: reiq̄ familiaris
 condiana et̄ iōsideata effusio.
 ricus donū meā ad ultimā
 egestate p̄durēt. **S**p̄us ait. **S**i
 te nichil h̄c̄ facē posse putas?

salte ul' thot q̄sentas nob: ut
 aut sepulchrū d̄m̄ pegna p̄ p̄m̄is
 tuis visites: aut c̄te rome l̄m̄ia
 aplōy suae corp̄s s̄ti iacobi i gale-
 nā supplex adēas: quatin̄q̄ ip̄oz
 ituentu p̄m̄oz tuoz indulgētia
 p̄cipe increas. **M**ox miles ille
 fortis qd̄ē corp̄e. sed nimis pusil-
 lus at̄ debilis c̄ede: c̄ceptam
 idignatōne cōhibē nō vales sub-
 stomachando r̄ndit. **E**t qd̄ sine
 causa vana loq̄m̄ini: **S**i em̄
 v̄n̄q̄ diei it̄ne a fra mea re-
 cesso: statū rapinis itend̄is di-
 reptōibz dilapidatōibzq̄ pate-
 b̄nt oīa mea: et ego r̄ediens
 iuēmensq̄ nichil obprobriū ero
 p̄p̄inquoq̄ et̄ auctoz meoz: subsāna
 no et derisio inimicōy. **A**bsit a me:
 ut tam graue d̄pendiū honois
 mei sil' et p̄m̄onū mei iturā.
Quid facēt quatin̄q̄ p̄m̄is mediq̄.
 egro m̄e manū ip̄ius misēabilū
 tabescente atq̄ deficiente: om̄m̄q̄
 p̄ozsā medicm̄ā resp̄uente: **Q**uid
 m̄q̄ facēt illi: qui nō dico sc̄atē
 aut v̄ente sed fouente et v̄ngētē
 abhorrebat? **H**ic iā n̄c̄e eāt ut
 pia d̄st̄ctio s̄t̄q̄ cōpassio p̄tes
 suas exerceat: ne forte ouicula
 morbidā et languidā p̄ q̄ xp̄us

D

mortuus ē iuuetatū ille draco de-
uocaret: qui ~~absorbet~~ absorbet flumi-
nū penitentiū et nō mirat: sed h̄
fiduciā qd' et ip̄e iordanis peni-
tentiū iſluar i os ei⁹. **I**git̄ ep̄o
quidnā sibi i t̄li articulo faciendū
dicendū ve foret anticipi mentis
t̄rutina pensante: diuina subito
grā illustrat⁹: hylari vultu dixit
ad eū. **E**ya foetissime miles. potis
ne saltem vna nocte p̄ oib⁹ p̄m̄is
tuis silentiū tenē? **A**t ille licet eēt
p̄m̄ ad deſp̄ationē. neq; sicut mo-
net scriptū laborare v̄m̄q; fare
p̄dicoi sue ullaten⁹ acquieſcēt:
audito t̄m̄ hoc ūbo q̄i de ſū somp-
no euigilans: ait **S**i p̄m̄ v̄m̄q;
noctis silentiū. oīa p̄m̄ mea m̄
condonant: faciā qd' q̄ſulis. **E**p̄us
uō de d̄m̄ pietate fiduciā plena
fide cōcipiens: metuenſq; ne forte
p̄ penitentiā reddimū paſſ⁹ oib⁹
se rurs⁹ ſteleib⁹ iuoluet: r̄fidit.
Fuit t̄m̄modo qd' dicit: et sub q̄-
licūq; forma p̄m̄e ul' obediē hū-
liae coram deo euſq; victio: fir-
mit̄ h̄m̄ p̄poſitū c̄m̄ialit̄ decretō
nō p̄m̄andi: et ego pro aiā tua
i die ~~finendi~~ finendi exam̄is
iusti iudicis dei r̄ndēbo. **F**it unq;
conſenſ⁹ v̄e mirabilis: ſtatuit̄
factū sine exemplo. mittit̄ cū bino

rōmerti a ſt̄lo iauditi: ut p̄m̄
v̄m̄q; noctis silentiū. multoꝝ
ānoꝝ c̄m̄a flagitijs q̄ſſia
i t̄m̄a relaxarent: et t̄m̄ tāta
ē v̄tus obediē tant⁹q; sublimi-
tas caritatis. ut qd' p̄m̄a mens.
ſc̄is aiām ſaluāe cupiens de
dei ſui larga benignitate p̄-
ſimebat: n̄ritū ſc̄i nullomō
potuit. **D**ecimante interim
ad occaſū ſyderis lucis. noctis
q; tenebris iūbentib⁹ ducit
ad eccliam penitentiē ſuā ver⁹
paſtoꝝ: v̄e dign⁹ noīe i honōe
pontificis: atq; an̄ ip̄ius c̄m̄e
fores nouus de iuuetatō dyabo-
li milite x̄pi t̄r̄tūcul⁹ de fide
de paciā. de p̄ſeuerantia. de
multimoda demonū callidita-
te diligenti⁹ iſtruit. et q̄a niſi
q̄ſ legitime c̄taueit. nō corona-
bit. **S**up̄ oīa uō cōmonet̄ ſe-
piuſq; ei ab ep̄o iūctat̄ i p̄cipi:
ut quicq; audiat. quicq; vide-
at. quocūq; t̄roꝝ quātūq;
horripilationes ſenciat ne vllā
ōm̄o ūbū loquat: quocūq; ſc̄o
maue ip̄e ep̄us cū cruce d̄m̄a
veniat ſuaq; benedictōe ſc̄m̄is
officiū reſtituat. **D**em̄ **D**em̄
i iudis agoniſta. qualit̄ in

D.

spūali palestra se exercere de
 beat sufficient instructy. letā
 tib9 angelis. fremētib9 demo
 mb9. ī ecclia introducūt. sū
 q̄ ordne an̄ altae sūt. rursūq̄
 ab ep̄o de p̄seuerante q̄stācia
 amonet. sūq̄ recedentibus
 nūctis ianua quoq̄ repagul
 firmissie clausis ī manu dei
 relinquit. **L**itū sept9 timoe
 et hoerōe noctno. didicit iam
 mitesse. sup̄bie factū deponē.
 crudelitatis beluine rabiem ī
 mansuetudinē cōmutāe. dei
 mīam quā an̄ timid9 de
 sperat. tremētib9 labijs ī
 uorāe. et ut se dīna pietas ī
 piculosi ctānis agone nō deserēt
 sup̄liat exoraē. **V**idit h̄ p̄tor
 ille q̄ ab īmicio peccat. et trāgē.
 dentib9 suis frendit et distabuit.
 de antiq̄ possessione sua. noua
 pietatis arte se expelli vche
 mentissime idoluit. totūq̄ ma
 ligno9 spūū caterua ad decep
 tōis et calliditatis laq̄os ten
 dendos īuocauit. **P**mo igit̄ cō
 timi tpe. dū penites ille pa
 uido corde picula oīa metues
 somi aure captuet. audiuit

repente q̄i fores ecclie reserā.
 viditq̄ fantasticos īstiores. re aut
 ueā demones ī spē quoydā nego
 ciator9 grā. p̄ciosariū vestiū coe
 mendari sibi familiarū ad se
 traē. q̄si singuli velut p̄anos
 diuisi colois multeq̄ subtilitatis
 ac magni p̄m̄ portantes coram
 ip̄o deposuere. sūq̄ q̄i opānen
 do ei locuti sūt. **E**t quid dñe se
 q̄rimini p̄portū illū. q̄ vos seduce
 conat. qui etiā ad hāc vos īcp
 nam p̄durit. ut ī medijs tene
 bris et hoerōe noctno nū sepulch
 mortuo9 velut amens et alienat9
 sensu sedeatis. **A**ut nūq̄d nō
 poteritis inaturioei post h̄ euo
 q̄petencioei9 modo p̄ p̄tis v̄is
 p̄m̄am agē. tñ ut nūc non
 efficiam̄ obp̄biū et detrisio īm̄icis
 v̄is. **O**m̄nes etiā p̄m̄iqui et amici
 v̄i audientes vos amentē effertū
 lamentant̄ et plangūt. īm̄ici at
 v̄i exultatōne magna sp̄ndiant.
 possessionesq̄ v̄as **A**uidissima
 cupiditate rāpe festinant. **Q**ua
 p̄p̄ et nos audientes calamitate
 v̄am venim9 ad vos p̄anoy q̄s
 attulim9. si eos cōpare voluētis
 p̄ciū plangato quātū placueit
 īm̄ino p̄solaturi. et si foete hoc
 tatu mō ab amencia respiscē.

honorēq; p̄stium recipe dignare
 tui. **C**ūq; vidissent callidissimi
 & malignissimi spūs qd̄ v̄bis eorū
 nullomō mouēt; & nullūq; ab eo
 possent elice responsū: q̄fusi
 recesserūt. altius temptatōnis
 prestigia post modicū machina
 tui. **C**irca mediū uō noctis dū
 miles memoratō de hīs q̄ videat
 attentiq; cogitat;: audiuit delonge
 velut strepitū equitū cū tuuultū
 p̄perantū: atq; ad eccliam ī qua
 sedebat festinantiū. **C**ūq; foribus
 ip̄ius ecclie appinquaasset; citius
 saltib; citis de equis suis desilie
 tes: luctuosis vocib; reperit cla
 maē dicentes. **N**ūquid hic ē h̄is
 suus n̄r socius et cōsāgūneq;. **C**ū
 autē demones ī sp̄e quocūdā p̄m
 quorū ip̄ius quos peculiai famili
 aitate dilexerat: quosq; flagitiorū
 et stelerū socios frequētis habu
 erat. **A**ffratis itaq; ut sibi videba
 pōnō q̄ reseratis ianuis. **I**ḡssi
 sūt ad eū: et mūt quidē dolentis.
 mūt uō idignantis vocib; vsi.
 p̄p̄o eū noīe cōpellabāt dicētes **H**eu
 heu aīcorū p̄p̄inqueorū q̄ dulcissime?
 q̄ te n̄citas ad hanc lugendā
 fatiuitatē p̄duxit. **D**ivus tibi h̄at
 volūtariā īfusāq; calamitatē
 p̄suadē potuit. **D**is edet unū

prudētē et idustū ī agendis
 reb; strēmū emulicūis disci
 pline guarū: ī bellis q̄flucti
 b; expientissimū ad tantā subi
 to demenciā p̄olabi potuisse.
 ut p̄p̄inqueorū & aīcorū īmemor.
 ip̄ius quoq; honois sui negli
 gens seipm̄ exīne īfelicitatē
 & miserie subde. cūctaq; bona
 sua rapinis & icendīs exponē
 nō cūctet. **S**cias nāq; omnes
 īmicos tuos quorū sup̄bia & au
 daciā ī robore fortitudis tue
 vili cōstantia retundē solebas?
 audito q̄ adūsa fortuna deicta
 atq; hūiliatū sis. letū et exultāē
 sicut exultant victores capta p̄
 da: dispositisq; agnūb; tyrāni
 ca crudelitate oīa q̄ tui iuris
 sūt rapē sueq; ditioni man
 cipāē velle. **H**ac ergo malicia
 eorū p̄moti venim; hōctā
 te amice k̄ntie: quatin; ab
 iecta demencia qua īuolue
 ris sociisq; et cōmilitomb; tuis
 quāton; astitis. adūsa
 r̄nis ī manu valida occrens:
 ne si qd̄ absit amicos hono
 rem tuū zelantes p̄p̄reuis
 et erie distuleis: postquā
 fertiles fundi tui cuncta

Q.

attinetia tibi rapinis et in
 tendis coisupta fuerit: sero
 minus huius te fatuitatis pude
 sil et tedere incipiat. **Q**ue em
 maior demencia ee potit: q
 ide ppe vni9 noctis silentiu
 oia pna tua tibi dimitti: **Q**d
 quod pseudo epus ille de corde
 suo ofmuit: no ad aliqua utili
 tatem tua: sed ut strenuitati
 tue qualiterq; satisfaciens pla
 cencia tibi ~~videt~~ loqui videt.
In hys oib9 subtilissime decep
 tibus cotinuatoib9 penitens
 ille dina gra illustrat9 imo
 bilis pseuerabat: nec vllu
 omo garruentib9 dedit respod
 su: sed canes ac sine effectu
 malicie sue seq; ipos p nra
 et furore diserpentes abire
 pmisit. **V**identes itaq; impieta
 tis mstri fabricatores menda
 cy. se i cunctis astuciar suaru
 argumentis ee frustratos:
 maximuq; pccocem de cui9
 qi eta pdicione victoria sibi
 applaudebat mediante utute
 obediē ipucto ut ita dicam tyo
 ad uita reuocm: luore iudie
 tinnu exaspati: crudelitate ia
 et toementis rem age decernit:

quatin9 si fieri posset q; bladiis
 no cessaret saltem fratrib9 et
 cruciatib9 act9 aliqd q; lectiq;
 vbulu depromet: sicq; pccosu
 salutis unguentū qd i morta
 riolo obediē pistillo parie con
 tindebat: p iparie viciu effun
 det. **I**gnē cursu noctis magna ia
 ex pte trisacto gullucim tentip9
 iminebat: cu ecce maligni spūs
 no ia ~~regna~~ ipēgna sicut an
 tea. sed i ppa spē penitenti illi
 apparue desormes et retri corpib9
 truces multib9. nūates oculis.
 diruq; malicie virus seuendo
 spirantes: q; etia undiq; eu val
 lantes tribulib9 vocib9 irpabat
 dicentes. **V** miles dāpnate: cri
 tinnū ser. scelerū sentina. fla
 gicio9 carib9: q; e ista vana
 spes tua qua seducis? **Q**uid
 aliud de cetero ee potis q; vni9
 ex nobis: q; hoerendis ctmib9
 et steleib9 ipos etia demones
 viciisti: **V** q; stulta q; vana q;
 fatua e he cogitacō tua: ut p
 vni9 noctis silencio cōsuetū nrm
 euade ingri9 nri iugū de collo
 tuo excutere te posse psinnas:
 cui9 ia caracte ad militandū
 regno noctis ~~signa~~ signato es.

Ne ergo contemptis nri penas co-
 dignas soluas: neq; semas ira-
 tos. quos habet placatos poteris
 si voluis: eri citius hinc atq;
 furore nro florentis iuuentutis
 tue vigorem tructis oblectatibq;
 dulcis mundi lenificant: de adu-
 sarns quoq; tuis aduutoio nro
 deuictis et ofusione et optis glo-
 riosissimu triumphu reposita. **H**ec
 quide illi. **C**eteru factis athleta
 dei q paulo au adeo pusillanimo
 ad paciam fueat: meitoq; fidei
 et obediē fudato id sup fmissi-
 ma petram id est xpm. sicut fal-
 lendo blandientes. sic terrendo
 irpanes despicies. **A**ppoutiq; si-
 lentu vilis suans. i tanta demo-
 nes hama puocauit. ut usi in
 furorem irruerent irruent i eu.
 plagisq; acrimis lacerantes. luc-
 luore vulneru sauciū illese m-
 ostie testimo gloriante reliq;
 ruit. **S**upato itaq; timoe noctno
 pme tēptatōis. a sagitta quoq;
 volante i die. r. pspitate secūde
 victoie stuto dine grē pcepto.
 etia nichilominū vire a negocio
 pambulāte i tenebris dyabolice
 seuiēte thozate pacie cōmittito:
 quid illi restabat. nisi demo-
 niū meidiastū. qd tanto acruis

i surgit i extellēna cordis iactā-
 riāq; uturu faciliq; se posse
 suplantare psumit. **I**n ruti-
 lantes auroa radios pgebat:
 et homo pitor sed petuens.
 tot tūphis subacte dyabolice
 nequicie clarus exultabat i
 grā dei. ~~cū magno desiderio~~
 penitusq; i alteru viru muta-
 tus. cū magno desiderio sus-
 cipiēde legitime pme psto-
 labat aduentu epi: q se octo
 diluculo venturu ee pmissat.
Hec her ē mutatio dext' extelsi:
 vē btus homo que tu erudi-
 eris dñe et de lege tua docuis
 eū. ut mitiges ei a diebq; mal-
 quū sodiet' peccatoī fouea etne
 pdictōis: et baratru miqua
 firmende cōfusions. **Q**uis actu-
 sabit adūso electos tuos dñe?
 * **T**e dñe **Q**uattriduamū laza-
 ru letalit' fetente hēroē vi-
 cior. et usiq; male iucteateq;
 cōsuetudis lapide pssim. iūture
 vocis tue foras euocante: qd ē
 q dice audeat cur ita facis? **T**ibi
 dñe sup pāte q tāq; iumenta
 qputruerūt i strore suo iustifi-
 catione. laus et honore et pias et
 xpm i stla stoz. **V**indissimq;
 aut ille leuiathan serpentis
 * **A**peiate: qd ē q claudat. **T**e dñe

.V.

antiqui oculis. qui de sublimi
 meito supbie cecidit: et tū omne
 subline p desideriu glē videt:
 ideoq em ad sublimitatē qua
 ipse pdidit ascendenti iudet:
 qfiderans penitente illū de vic-
 toria sua i grā dei exultante:
 longe alia via multoq pculo-
 soe quā antea isaciabilis ho-
 munda temptat: eū aggredit:
Sciens nāq i pximo venturū
 epm: cōvocatis tartareis mi-
 nistris suis. fraudulētissimū
 cōmentat srema: ipesq lupus
 rapax pūenda temēitate pas-
 toxis habitū iduit: cōdelissimū
 tyrānū i fausto pdigno pontificis
 psonā assumit: tenebrarūq
 mīstros falsa luce p̄fusos ve-
 lud mīstros iustiae subornat:
Predit subito ridiculū plas-
 ma: progredit falsū & fallē
 moliens antistes splendida stola
 decorat: facie letū: habitu in-
 cessūq quasi reuerendū: ut
 nichil mīng q̄ epus putat:
Subsequit satellites falsitatis:
 vestibz candidis et ipi fallacē
 adornati: tāq sacerdotes & leuite
 cetiq̄ inferiorū ḡduū clericū: por-
 tantes singuli velud utensilia
 ecclie: alij vasa sac̄ altaris:

alij idimenta sc̄i sacrificij. quidā
 uo velut libros diutni officij
 ipuris manibz ferentes: **S**ic
 ergo vsipellis & coctuosq̄ deaco-
 tūssignatū ē i angelū lucas: cū
 comitatu impietatis pietatē simu-
 lante accedens ad hominē p̄coe.
 sed grā dei ad pmām roboa-
 tū: sereno oē letale deceptois
 vitrus euoniūt: dicens ad eū.
D serue dei magna ē paciētia
 tua: iuncta ē fides tua: quia et
 pposita tibi obediētiā illesam
 seruasti: et seductores spūs. i oī
 malignitate atq̄ fallacia sua ad
 nichilū redegerūt. **P** oīs em
 nequissima eoz molimīa nos
 neq̄q̄ latere: quibz tota hac
 nocte multiplici fraude paciētiā
 tuā frangē. fidē cassā. obedi-
 entiā pessimāe conati sūt:
 cū tū p̄tegente dño effectu malicie
 sue p̄uati sūt. **A**duigūt em se
 pestilenti huius adulationi. ceteri neq̄
 spūs: q̄ i p̄pene p̄sbiteoz et dy-
 aconoz et alioz clericoz astabat:
 miris laudibz victoriā eis effe-
 rentes. **E**t alij quidē qd̄ sp̄entē
 sibi oblatū nec saltē regnū ne-
 dū tangē dignatū sūt: alij uō
 qd̄ p̄p̄m quos & amicos possessiones

et oīa q̄ mūdi sūt: timori dei
 postposueit magnificabāt: oēs
 autē ī cōe qd' atrocissima ūbēa
 patientissime tulerit p̄dīmbāt:
 atq; eū martirū collegū fore
 asseuerabāt. Deim̄ sūm̄q; ille
 nō pontifex sed doli artifex.
 ep̄a īquit fr̄ bonū etiamē etasti:
 cursū q̄sumasti: obediām sicut
 bonū athleta seruasti: mīr sup̄
 ē. ut quia auroa illuxit. accep-
 ta licentia loquais: et qualis
 de illis erroneis sp̄itib; tūpha-
 ueis nobis hoc audie a te cupi-
 entib; p̄ ordinē pandas. Interim
 gr̄e dei alūpn̄q; cui; oculos et
 aures talib; fantasijs ludificabat
 sathanas: gr̄uē ī cogitacōib; suis
 t̄babat: qm̄ idem seductōem sp̄us
 q̄ foris visibili sp̄e ei illudebāt:
 itē īuisibilis ad cōdendū fallacis
 suis vipereis suggestiōib; ip̄m
 eliciebant: **S** que miserēdissimā
 dei pietas suare deruerat: quō
 malignissimū īsidiatōes hūc sep-
 tūe nō cessant: **U**d' ideo fit: qz
 quis elāus sit: nō nisi p̄ derectio-
 nē ⁊ q̄fusionē suā ītelligit. Cū
 ergo sicut dixim; multū t̄batq;
 utrū loqui debet nec ne dubi;
 ⁊ anxius aīo voluēt: scētissimā
 subito dei gr̄a īspiratō: recedatq;

ē ep̄m̄ dixisse cū cruce dīctā
 se eē venturū. Curiosiq; itaq;
 plustrans oclis cūcta illa que
 quasi sac̄ signia sceleātis māi-
 bus īdignissimū bauuli ferebāt:
 signū salutāe mē ea nō eē sa-
 gacit̄ dephendit: qz lux ceterā
 oīa fallendo et mentiendo simi-
 lac̄e possit sathanas: signū tū
 crucis amirabile p̄ qd' deuictū
 et ad nichilū redactū ē effigiat̄
 penitū nō valet. **T**ertio ergo
 vehement̄ iāq; erūpe gestiente
 vocē īstra fauces castigans:
 ītellexit omnē illā candidatōem
 turbam̄ m̄stros eē tenebarū:
 atq; ad deceptōnē suā. false illū
 religionis finisse apparatū. **U**bi
 uō ille quōdā lucifer mīr aut̄
 notifer ceteriq; apostatici sp̄e
 viderūt cūcta fallaciar̄ suar̄
 argumēta cassā: seq; ab hōie
 peritōe sed penitēte ī omnib;
 ūsuctis suis velut p̄mū mē-
 struate. despici et p̄ici: tūq; si
 ip̄ius sūme dīnitatis ī vasa fi-
 guli ūtute opantis p̄ncipia p̄-
 tellerent: fr̄iti sicut fumis
 euantuerūt: nec vlt̄ ausi sūt
 nequissimis dolis vellucāe eū
 que sub umbra alar̄ gr̄e dei

V.

protentū viderūt īsidiaz suar
 laq̄is tenei nō posse. **H**ostibz
 igit̄ totius boni cū p̄ncipe suo
 deuictis atq̄ ofusis: s̄dm pol-
 lūtationē suā cū cruce d̄nica ad-
 uenit ep̄us: sacri dei nō ficticia
 sed uerā et germana religione
 īsigniti vallato frequētia. **C**ūq̄
 s̄m orōne reclusū suū salutasset:
 et ut loquēt̄ ī noīe d̄ni īperasset:
 ille adhuc nocturna picula metuens.
 vix ut ī v̄ba linguā laraēt̄
 suadei poteāt̄: quippe qui
 multōdas demonū īsidias ex-
 p̄to achademitorū moe de oībz
 dubitandū putat̄: seq̄ nūc uer
 et falsū d̄s̄nē posse diffideret.
Tandē viso cruce signo qd̄
 solū demones cōmiser̄ et fugē
 nō ignorabat̄: ītinato reuēnt̄
 capite adocauit: requisitūq̄
 ab ip̄o ep̄o. utrūnā breuē quidē
 sed salutare p̄mā sibi cūctā
 suasset: ul̄ si amplius aliq̄d sa-
 tisfactois sup̄addē posset: r̄ndit.
Ego reuēnde pat̄. ut obediētiā
 seruare īmēsos agones et piculosa
 valde c̄tānā breui t̄p̄o spacio
 desudata p̄curi: ideoq̄ gr̄as
 ago saluatoī m̄o deo. q̄ michi
 misēo licet et idigno quā p̄ti-
 nar̄ huc usq̄ salutis mee

inimicus extiterim. ul̄ quā r̄delis
 tyrānī p̄nciose satellitiom. meip̄m
 uerces mancipauerim: ī hac nocte
 demonstraē dignatus ē. **A**d h̄ v̄ba
 cūctis q̄ aderant attentis: et rem
 gesta sic desiderantibz: p̄cipien-
 te ep̄o ut qd̄ uidisset absq̄ cūcta-
 rōne edicer̄: tragediam dyabolice
 v̄sue n̄p̄antibz v̄missis ren-
 tauit: **U** sup̄ tyrānīe r̄delitatis
 indices plagas quaz lūore
 dorsū cetēaq̄ mēbra ei9 ītūmie-
 rant ostēdit. **C**ūq̄ gr̄as in corē
 d̄no ih̄u et xp̄o sup̄ īenarrabili
 dono pietatis ei9 referret̄. ep̄us
 grata hylaitate subridens. dixit
 ad eū. **Q**uid ergo tibi s̄ videt̄?
Rūquid sola hac p̄mā contēto
 vis esse: an adhuc legitimam
 p̄mā s̄dm eccl̄iasticas sanctiōes
 consentis subie. **U**lle uō p̄stine
 īfirm̄tatis sue penit̄ oblit̄:
 et ad tolerantiā gr̄uissimoz quozū-
 libet labor̄ p̄ s̄m sp̄us gr̄am ro-
 borat̄ r̄ndit. **U**ne p̄ quidquit
 iussit̄ p̄mitas tua libens et de-
 uot̄ implebo: t̄m ut malign-
 noxiū sp̄ituū manū effugē valeā:
 quoz̄ quā sit detestanda et ama-
 ra societas sicut horrendū est

expiri utinā sic miseri mortales
 p̄scie et p̄caue valeret. **Qua** p̄p̄
 sollempnes carinas. extensa
 ieiunia. votiuas p̄grinationes:
 et si qua sūt alia q̄ legitime p̄m̄e
 agruūt subire p̄ata sūt: qm̄ absq̄
 amāitūdie p̄m̄e p̄ccōes ad uitā
 redire nō posse. p̄ grām dei c̄tus
 effrūs sūt. **¶** Sed quis digne effū
 queat. quāto ep̄us gesticit gaudio:
 quātas unūsi qui aderaut om̄esq̄
 cōgnati et amici ei⁹ sanū sapie
 tes. deo grās reddiderūt: cū ab
 ore p̄ccōis aut vni⁹ noctis sp̄acū
 sup̄bissimū et obstinatissimū
 om̄esq̄ p̄ccōs p̄m̄am respūctis
 tā sc̄a tā hūilia tāq̄ deuota ūba
 resonarent. **¶** Sup̄ om̄es uō amira
 bilis ⁊ bonorū memoria digna.
 cōiūe ip̄ius speciali tripudias
 gaudio. benedicebat d̄m̄i: ^{im̄} virū
 suū ^{q̄} cui carnali copula iūge
 bat ad sp̄itales ⁊ castissimas agm̄
 imaculati muptias labore atq̄
 idustria sua p̄ sc̄e cōis atq̄ ^{pie} exhō
 tāōnis assiduitatē atraxerat.
¶ Ecce q̄ dulces q̄ suaves q̄q̄ sa
 lubres pietatis fructus sc̄e disc̄ōis
 ūto ptulit. ⁊ e regione q̄ ama
 ros q̄ p̄m̄iosos q̄q̄ mortifēos

p̄dicōis fructus misere disc̄ōis
 viciū fecit: qm̄ sup̄ memoratū
 sacerdos q̄ ad sanandū egrotū
 susceperat: uirtutē disc̄ōis igno
 rans ⁊ quā benignū opacientē
 q̄ ī fine cōsue se exhibē debuis
 set nō itelligens: sibi quidē
 mortē t̄palem astiuit: illi uō
 quē ad uitā reuocāre debueat.
 etne mortis pondus duplicauit.
¶ Hic uō b̄tus ep̄us. qm̄ uirtute
 disc̄ōis magnifice pollebat.
 cū oīa pietatis argumenta
 illi defecisse uiderent: p̄ sa
 gacitatē pie disc̄ōis aliquid
 iuenit. unde sup̄bū salubrit̄
 p̄sterneret: ⁊ hūiliatū ad uitā
 resurgē faceret. **¶** *Quantū picu
 lū sit quātiq̄ hora cōfitei vo
 lentē differre. Caplin xiii.*

O m̄ne datū optimū et
 om̄ne donū p̄st̄m̄ desur
 sū esse ⁊ a p̄e luminū descē
 dere iacob⁹ testat⁹ apl̄us: stul
 tam uidelicet philosophā illorū
 redarguens: q̄ lumē boni
 opis uinacitatē itellētis **liber**
 libeō assignātes arbitō: suā
 conant⁹ statuē iusticiā: ideoq̄
 iusticie dei nō sūt subiecti.

.D.

Anus et pensae sufficiat quibus
 casibus quatuor calanitatibus non
 solum humane carnis sed etiam huma-
 ne mentis infirmitas pateat. si ul-
 ad momentum a gratia deserat.
 quod nec quid exera secundum
 quod oportet nesciamus. si non
 spiritus infirmitate mentem adiuvet.
 Non queso patienter feras lectorem
 si adhuc de sacramento confessionis
 necessarium ut recte exemplum
 bene perstrinxerit. itaque evidenter
 clarebit quod lamentabili ruine
 tentas humane mentis que per liberum
 arbitrium corrupta est obnoxia sit.
 et rursum que potens que efficax
 sit gratia ad salvandum quod perierat.
 que utique ab ipsa ^{eterna} ruina servare
 poterat. si non secundum egregiam
 ambrosii sententiam necessarium fuisset
 ad peccatum quod christi morte deletum
 est. ut postmodum nobilis ad ymagi-
 nem dei creata natura. quid perse-
 ul quod per gratiam sit agnoscens.
 misericordiam domini tenent non obli-
 viscat. In uno ex monasteriis
 ordinis premonstratis. quidam de
 fratribus aliquando infirmum officium sce-
 litus est. qui secundum ea que in facie
 sunt appetentis religionis et ho-

neste confessoris esse videbatur. sed
 heu pondus et pondus quod utriusque
 est abhominabile coram deo. dep-
 hensus. appende istateam dolosa.
 quam foris per hypocritam sobrium psi-
 moniam amatorem se esse simula-
 bat. intus vero in secreto suo gula et
 voracitati laxans habenas. obscurum
 quod forte suavius infirmis apparasset.
 cibosque delicatiores fidei eius ob ne-
 cessitate infirmorum edidos. non verum
 iudicium dei stoleatissime infirmebat.
 Contigit vero ut cum hunc nequamissimo
 vicio privanda temeritate aliquando
 subiacuisset. nescio quo iudicio
 operum ad horam confitei deliberaret.
 Itaque in sacra vigilia pertherostes in
 horam nonam. cum iam abbas eiusdem
 loci ad celebrandum officium ipsius
 diei sacris vestibus ornanda esset.
 accedens ad eum. signum ei confessionis.
 sicut moris est confitei volentibus
 ferit. Abbas autem putans eum de
 cotidianis negligentibus aliquid ha-
 bere dicit remittit. significans ut con-
 petentiorum ponere horam ad confite-
 dum quereret. se ad celebranda sacra-
 menta continentem esse processurum.
 Repulsa ergo ab hunc istis. eo quod
 scelus omni confessione et ignominia
 plenum dicitur effectum confessionis
 habere non meruisset. timebatque

D

ne forte ignicula ille timoris dei
q̄ i eo ad p̄ns accensū fuerat hac
dilatōne tepesceat: ne se post mo-
dicū t̄m̄ iueniet: ut cōfusionē
q̄ gl̄am adducit sufferre valet:
sed magis ~~for~~ cōfusionē que p̄am
op̄at̄ incidet. Tali ergo merore
affectū atq̄ ad desp̄atōne p̄clue
fr̄em illū hostes hūam gr̄is ma-
lignū sp̄us cōsiderantes. velut la-
trones sup̄ pupillū irruere: mi-
serā aīam que se p̄ rōne cōt̄
ordinē cōt̄ oēm iuris & hones-
tatis pulchritudine m̄derētis caris
sue volūptate saginaueāt. felle
obduratōis abstīneatōis desp̄atōis
potantes et usq̄ siuipius uigulū
hominē iā m̄te captū uolētissā
suasione ip̄ellētes. Demq̄ ab hoā
qua repulsa passū ē usq̄ ad uesp̄a-
fatione demonū uariis & p̄uiciosis
cogitacōibz fluctuās fr̄is cōsp̄ies
elongatū a sapiā dei q̄ dicit: ego
sapiā habuo i cōsilio & eruditū
m̄t̄m̄ cogitacōibz: iudā p̄ditōe
q̄ celo freq̄ posus n̄t̄ utriq̄
perijt. ifelicitissā demētia statuit
p̄mittai. Jam factissime sollemp-
nitatis uesp̄tina synaxis a fr̄ibz
agebat̄: et ille q̄ p̄ ifirmancū

solacio remoueret statōne sua
deseret cetū fr̄m se subtrahit:
nō itelliges miser tanto se ma-
lignor̄ sp̄itū iudis faciliū deripi
posse: quāto se a cōggatōne ius-
tor̄ deū laudancū magis elon-
gare p̄sumebat. **Quid** plura:
Victus tandem tedio et desp̄atōne
ip̄ius quoq̄ uite sue odiū
currens: iñt̄ stultū pactū cū
morte. et fedū cū ifr̄io pepigit:
atq̄ i ip̄a st̄a nocte pentheros-
tes culerū guttū cuius volup-
tati dedecoroso lenocinio sa-
tisfecerat iimmergēs: eūdē in
steleratissā m̄fectione sui
centōe habuit: cuius instinctu
cyclopēa voracitate sectū nō
stimul. **Tū** uō ap̄astate sp̄
nequissimo ep̄udiantes gaudio.
quo specialius et profusius
exultare soleut. si q̄n̄ aliquē de
m̄to religiosor̄ supplantare po-
tuerūt: ignorantesq̄ p̄sūptio-
ne suā diuina censurā celeris
ēē r̄p̄mendā: tāquā iā plena
victoria potiti cōsilū ~~uincit~~
inire: quatinus sic seminare
de medio tollentes absentaret:

D.

ne forte anq̄ penitus expiraet
 iuenty a fr̄ibz quacūq̄ pieta-
 tis arte ad q̄fessionis et p̄m̄e
 subsidū reuocaret: sicq̄ p̄dā
 nephariā tartarei p̄ncipes
 amitteret. **Ceterū** cū neq̄ i
 vesp̄is neq̄ i sac̄is vigilijs fr̄
 ille i cordine suo i choro apparet.
 recordatq̄ abbas signū q̄fessionis
 qd̄ fecerat et repulse quā susti-
 nuerat. totū i tremuit: et q̄si
 iā p̄fugiente sibi sp̄u suo ne
 forte fiet qd̄ factū eē nesciebat.
 ḡrissima cordis q̄cussione ce-
 pit vereri. **Velocit̄** ergo qui-
 busdā fr̄ibz accitis ad iārendū
 eū pauidq̄ et anxius mittit:
 sibi a iusto iudice deo i pu-
 tandū fore reputas: quitq̄d
 adūsi p̄tulisset is q̄ q̄fitei
 volente licet euidenti ne-
 cessitate minq̄ tñ diserte re-
 pelle p̄sūpsisset. **Quesito**
 itaq̄ i infirmitatis cetisq̄ lo-
 cis i quibz iuenty posse
 sp̄abat minime repty ē: sed
 tandē curiosius h̄is ^{qui} i m̄ssi
 fuerant etiā obstrusos
 quoslibet angulos p̄stru-

tantibz? i necessarijs i fimoꝝ
 culter horrendi sceleris i m̄st̄
 cruore i fecto paumētū quoq̄
 multo sanguīe rubens. i t̄e
 euentū recent̄ admisi homi-
 cidij i dubijs declauere i d̄ijs.
Quo viso expauere et expal-
 luere fr̄es ad iārendū destina-
 ti: atq̄ illiq̄ q̄ ab iūctio h̄m̄
 homicida ē. crudē maliciā
 adūsq̄ fr̄em pusillanime
 p̄ualuisse i gemuerit. **Sed** cū
 quidnā de cadauē ut puta-
 bant exticto fr̄m fuisset abdita
 et obscura queq̄ loca p̄lustrādo
 diligentiq̄ exploraret. ne ullū
 oīno vestigiū uiuentis ul'
 defūcti rep̄re ualeret. maio-
 re stupore p̄cussi sūt. celeiūsq̄
 regressi. lamētabile fr̄at̄m
 ericij euentū abbati et fr̄ibz
 p̄andē maturarūt. **Oritur**
 mor meror̄ et luctq̄ oīm̄:
 vox vna fr̄is ruina pie cō-
 passionis affectu plangenti:
 sed is p̄ cetis i pacientiā luget
 q̄ pastois nomē et officū
 tenens misēabili ouicule p̄-
 didis occasione dedisse

notabat. Illuxit interea festiva
 deuotione colenda dies penthe-
 costes. et fratres optate diei reue-
 rentia missarum sollempnia deuo-
 tissime celebrantes omnipotentis
 dei clementiam supplicat postu-
 labant: quatinus solita pietate
 quod nam de fratre illo factum fuisset
 ipsis manifestare dignaretur. Verum
 domine clementie bonitas quam in-
 palpabilis et mentis supplicium ex-
 cedit et vota mentis contenta
 id solum concedere quod petebat: lar-
 giori dono gratie sue demonstrare
 voluit quam dignantur ruine peccato-
 ris illius manus mentis sue suppo-
 sicut: ne is qui culpa sua
 castigari meruerat. dyabolice
 malicie presumptione collideretur.
 Non enim passa est irrefragabi-
 bilis censura misericordis equitatis
 dei. iudicium sine misericordia recipere
 illum qui iudicium metues sub
 alas misericordie per confessionis
 et penitentiam articulum confugere de-
 siderabat. licet hoc negligentia
 prelati sui consequi minime po-
 tuisset: sed neque sanctissimum
 diem quo spiritus sanctus corda
 primitiue ecclesie sue ad

illuminandas omnes gentes
 copiose illustravit: aduise per
 nocturna victoria sedari
 sustinuit. Erre namque dum sac-
 ristia celebrarent quidam
 de fratribus seorsum stans sub
 turre que campanas suste-
 tabat sursum forte repperit:
 viditque hominem illum summius
 infelicitate vel miserum sed pla-
 ne magnifica dei gratia beati.
 super murum quedam preceptum
 penitus iace: ita ut a remora
 et decessit de ipso muro pen-
 dens incontemti casurus esse
 videretur. Attonitus is qui viderat
 se ceteros: curiosiusque
 considerantes ipsum esse dephen-
 dunt: quem fratribus inimici
 continentium coepe et anima pisse
 reputabat. Nati vero cadaver
 extintum sese solummodo rep-
 turos: allatis scalis ascen-
 derunt: sed misericordie illius
 qui neminem predestinator suorum
 prece patitur spirante adhuc
 hominem iuenerunt. Non post
 quam clamore mixto gaudio
 ab hiis qui ascenderat ceteris
 innotuit: exultantibus omnibus

U

p̄cipue tū abbate q̄ se flens
 et euilans moeris illiq̄ esse
 reū clamitabat: gl̄a tibi dñe
 deus. gl̄a tibi sp̄s s̄c̄e deus
 a cūctis īgenimā. De hīc
 p̄cipiente abbate sūma cū
 cautela diligēciaq̄ depōitū
 īfirmītoxiā dilato ē: cūctis
 q̄ ī guttūe illiq̄ hōrrendi
 vulneis h̄yatūm cernentibq̄
 et mirantibq̄ p̄ gaudio quo
 nā modo sic saluus ītegritate
 mutulato viue posset ī
 lactulo collocato ē. Cūq̄ pau
 lulu queuisset: accedentes
 fr̄es aptura h̄yantis enoc
 mit guttūris manibq̄ q̄p̄
 sere. ne flatū vitalis cōtraio
 meatu erūpēt: temptantes
 si ul' hoc modo qualiterūq̄
 ūba edē posset. Sed miseri
 ces d̄s ei quē de tyrānica
 hostis antiqui malicia po
 tent eripuerat: fatūis q̄
 officū ad laudē gl̄e sue cōt
 um deficientis natē. q̄fessio
 nis grām concedē dignatū
 ē. Qd' ubi pia exploratū
 fr̄m curiositas adiūt. cont'

omēm legē mortalis natie
 etiā fr̄em illū sanitati restitui.
 mox cedentibq̄ cūctis abbas
 q̄fessionē īcaute delatā. vere
 magno dei munē stupendo
 miraculo tandē recepit: q̄fite
 ti quoq̄ pmām cōgruā iūxit.
 Et aut' plenū et absolutū cēt
 domū. qd' sp̄s s̄c̄us q̄ pietas
 dei dicit' excellentissio sollēp
 nitatis sue die progūe dignatū
 ē: cāto p̄pensius et deuotius
 pūitate s̄c̄e cōsuetudis postmodū
 emulato ē. quāto īsemetip̄o
 cercius expto fūcat. leuathan
 serpentis antiq̄ virulentis
 patē moesibq̄ eos q̄ scemate
 religiois īsigniti q̄stias
 suas latebrosiss̄ sc̄eleibq̄ macu
 lae nō verent'. **Sūy.** Sicut igit'
 testante ap̄lo q̄nīq̄ sc̄pta sūt.
 ad nr̄am doctnā sc̄pta sūt:
 ita p̄culdubio q̄nīq̄ dei mag
 nalia ī s̄c̄a ecclia ip̄ius facta
 sūt ad nr̄am erudicōne fr̄a
 sūt. Et p̄ptea q̄cūq̄ curā aiāz
 grā dei s̄c̄titi sūt: caueant
 ne quīs occasione seu n̄citate
 cōfitei volente. sibi dūm̄eat
 cōmissū sine gr̄u pondere
 discretiois differre p̄sumat'.

ne contrarij sint aplo dicenti: spm
nolite extinguere: et ne forte is q
mit ad vita reuocari poteat: ipa
repulsione sua raiisione cordis
uadens. post modicu ad uita
redire contempnat. **De piculo
discordie Epistolam xiiii.**

Quoniam dñs i euagelio dicit.
Quis qui nascit' fr'i suo reus
erit iudicio. itemq' ap'us salu
bit amoneat dicens. sol non
occidat sup iracundia iram?
dolendu valde e. quosda ena
de mio religiosor negligencia
ire frena laxae: et usq' ad
contenciois discordieq' ferem mit
du priuipie: qui du fois iuncti
esse cupiut: mit' g'uit feruut:
duq' fois pua et uilia defendt:
mit' magna et p'iosa pduit:
qa du rem t'palem tenere di
ligit: p ea si auferut' pliq'q'
expedit irascendo uel dilectiois
i'compabile thesauru amittit.
Ut ergo quisq' religiosa iuta
sectat' templu dei se ee me
mneit: dñm q' maiestatis ha
bitante i se iracundie seu discor
die passione offende ptimescat:
qualit' sacerdos quida religiosu di
pate qua celi rege i tris nato

celi ciues frigens ammaue
rut i penno suo uolae no
timuit: amiranda quada
gram sp'calit' a dno sibi collata
pdidit: ad cautela torpenti
desibe no pigritaboe. **H**ic
ergo laudabil' uite p'sbiter.
ignauie neq'q' martes onco.
sollicite satagebat: quatinus
co'usiois sue qualitas ab ex
cellencia g'odus sui no dist
paet: cotidie et p'cipue i
oblatone hostie salutis i q'
filio imolat' p'ri. ut tollat
p'ca mundi. p sacrificiu cordis
contriti et sp'us huiliati se
metipm i p'ntia sume diu
nitatis mactae curauit. **H**a
bebat uo prochiannu queda
q' licet seculais uite nego
cis iplurim' eet: fidei tñ
itegritate deuocoinsq' sine
ritate pastois sui meitis
foctassis impar no eat. **C**ius
naq' doctna et exemplo
religiose i'itutuz ecclie luma
sine cessacione cerebat: missa
ru celebracione sedulo obsua
tor i'iterat: sacraru p'cu
i'ntancia celos pulsans in

D.

simplicitate cordis sui tempe
 diuinum sacramentum cum domino loquatur.
Dolens autem dominus utroque me-
 titi ad laudem et gloriam nominis sui
 manifestare: laici illius tantum spirita-
 les et corporales oculos aperuit.
 cepitque infra ~~sanctum~~ sac-
 ramentum actionem dominum in
 ihesu christum beatis oculis videre
 super altare stantem iuxta calicem
 stantem: qui amborum oculos mira
 suauitate presentiae suae misericor-
 diae pertingebat. Consecratione
 vero diuinorum sacramentorum rite
 facta. cum pacis osculum in templum
 esset diffundendum: et sacerdos
 iuxta morem quorundam sacra-
 mentorum primitias oscularetur: in ipsa
 hora pius dominus accedens eidem
 ministro suo. pacis osculum dig-
 nantissime pertingebat. **D**
 quanta est benignitas redempto-
 ris nostri: o quantum de deo suo
 quorundam pia et deuota sim-
 plicitas meretur: ut ineffabile
 illam eterne visionis dei dulcedinem
 quam generaliter omnibus electis in fine
 seruat: ipsi quodammodo in hac
 mortali uita per libam uidebantur.
Is ergo qui ad tam diuine

contemplationis reuerendum archam
 admissus fuerat iuxta prophetam scriptum
 suum sibi retinuit: et cum frequenter
 speciosam formam per filios hominum
 uideret nichil tamen presbitero iudicium
 uoluit: ne aut ipse uanitatis no-
 taetur si tantum dei misterium facile sine
 magno pondere rationis apparetur: aut
 ille cui tanta gratia a domino collata
 erat. per elationis uicium eadem se-
 gratia periret. **A**ccidit interea ut
~~ocula~~ oculum presbiteri sacerdotis diuisis
 herbis et oleis uirentem cultorum
 quibus suo ipsa uiuacitate germinis
 quodammodo arridente paupere
 cuiusdam porcella furuus in rep-
 conibus intrae consuecit: et quia
 in domo domini sui ob rei familiaris
 penuriam unde uentriculum suum
 replere posset non inueniebat: aliunde
 hoc mendicantem appellabat. **I**taque
 sacerdos egrime ferens oculum suum
 uastari: cum frequenter pauperem
 illum animo uideret quatinus porcum
 suum domi teneret. ipseque porcum
 teneras olerum plantas suffodi-
 ente. cum iniuria uerberum esset septem
 oculi sepius expulisset. nec tamen
 quitquam proficeret: ad extremum dolore
 stimulatque eundem porcum occidit.

Verū paup̄ ille aialis sui rēitu
 cognosens. annūculū substantiāle
 sue se magna expte p̄didisse
 īgenit: volens agē cū p̄sburo
 quatinus dāpnū illatū sibi scdm
 leges restituet: illo econf̄ cōti
 sui iacturā exaggerante: qm̄
 paup̄ ubiq̄ iacet cū dēmento
 cause sue despectus et repulsus ē.
 Itaq̄ sacerdos irēconsiliatus maneb̄
 paup̄i fr̄ suo. ad imolandum v̄e
 rēconsiliatis hostiā temerarius
 accessit: sed dñs ih̄s q̄ fr̄s est
 nobis a deo p̄re iusticia redēptō
 et rēconsiliatō: discordie peste ma
 culato p̄nciā suā exhibē dignata
 nō ē. Et ecce hō dei cuius supra
 mentim̄ infra sacri canonicus
 actionē stans et deuotissime
 orans. illū t̄que āgeli desiderat
 p̄spicē more solito se visurū spe
 rabat: sed frustratus a spe sua
 vehement̄ turbatus ē: q̄sideas
 sacerdotē grā sibi collata p̄orsus
 nudatū: et q̄i nubilo quodā
 dīne idignatōis obfuscātū. **Q**
 ergo v̄erūda hūilitate sola tes
 tante q̄stia aliquādiu celauēat.
 causa exigente silentio p̄mē
 noluit: sed assumpto secessu p̄sbi
 tero q̄le et quātā grām p̄didiss̄

scētius suggestit: monēs et
 obsecrans ut si ī p̄am aliqd
 lapsus cēt p̄ q̄sionis et p̄mē
 remediū diluē illud q̄ntoria
 festinaet: si forte grām amissā
 largā redemptōis m̄i
 benignitate recipe merēt.
Consuetus atq̄ sacerdos nullus
 quidē cūialis delicti sibi
 q̄stū se esse. sed nec ī h̄is
 q̄ cotidianis excessibus eue
 nire p̄nt cōstiam se plus
 solito remordē r̄ndit: excep
 to dūtaxat qd̄ oētū suū p̄
 fundat nō sufferens paup̄is
 illis p̄ortū occidisset: et q̄ p̄
 satisfactōis hūilitatē necdū
 rēconsiliatus fuisset. **I**ntellere
 rūt ergo utriq̄ paup̄m
 susceptōe dñm: iuria paup̄is
 sui tanto seueriore quanto
 occultare vindicta p̄missē.
Festinauit itaq̄ sacerdos pusillo
 dñi p̄ cōdignā illatū dāpnū
 r̄cōpensatōne satisfacē: sed
 utrū sublimē illā grām
 quā p̄dideat recupauit
 necne. nō q̄stat nobis: qm̄
 siuis dei q̄ eandē cū illo
 grām ul' fortassis p̄ illo

B

papicbat: censorio semetipm
 castigavit silencio: ne myste-
 riu dei passim sine cte ne-
~~cessitate~~ cessitatis articulo re-
 uelae psumet. **V**eteru
 qm durina cordis huani
 difficult ad custodia sui ex-
 atit: adhuc etia ipius immi-
 ti testimo q sit pculosu
 discordie vitu coprobabim?
 qui lig iultu et coacty iutate
 prodar: tu qm elia vba
 deponie videt q fidelibz
 comonora ee nosuit. **I**n
 monastio quoda stimonialu
 tractabat aliqui ppositu
 eiusde loci cu socioibz qua-
 da possessione ipius reno-
 bi vendē volens: et sicut
 fei solet ex studio pui-
 sua smam tūq sanioi cosilio
 submea defendecū: gūis mē
 ipm et socioes discordia exorta
 ē. Verū pposito dicente. sibi
 editū ee dispensationē. totūq
 negociū auctoritate placōis
 sue. ad arbitū volūtatis sue
 cogente: socioes ecōctio mte-
 bant et gūit scandalisate
 recesserūt. **G**rat aut femā

queda layca Teode monastio q
 ab timido spū verabat. pro cuiq
 libeacōne cotidiana pū itācia
 socioes i cōe laborabat: et ut pesti-
 ferū spm validius urgere possēt.
 dntas sacramentis ea frequētius
 pncipae faciebāt. posteo itaq die
 ppositu pūpendens scandalū tbatz
 ipē cu gūius tbatz ipis socio-
 ribz ut pacificā hostiā imoluet
 igmā ē ad ~~altā~~ altāe dei: pactaq
 ex more diuinoz munerū cose-
 cratione: etiā patientē illā causa
 pncipende eukāstie sibi psen-
 tai feat. **T**um uo spūs neq
 mirū i modū recalcitrans:
 truculentus et hoerisonas cepit
 edē voces: ipm ppositū ama-
 rissima iuentione redarguens
 dixit. **O** miserrime et infelicissime
 homicidio. quid facis? **V**etale
 virg rancois et discordie toto
 pectore spirans usiq etiā gūis
 scandali pusillarū dnti corā odis-
 sime maiestatis reus ad qseran-
 da tractanda et manducanda
 carnē altissimi ipudent ipudē-
 terq sil' et irreuent irrupis.
Noueis p cto qa qsulcius fe-
 cisses. si domū dei hodie nō

istrasset: quā tante p̄sūp̄cōnis
 cauteiō q̄stiam tuā v̄stulasset.
Cūq; exēcissimis & orōib; multis
 cogēt quatin; diuinis sacmē-
 tis reuerentiā celibes cedēt
 quousq; mulier quā corq̄bat
 cōmūcasset: p̄ multas difficul-
 tates vir cogi poteat. ut de
 māib; illis q̄ dissencōis & cō-
 tenicōis vicio soedebat eukāstie
 grām eā sumē p̄mittēt. **H**ic
 colligū; negligēcia nr̄a hos-
 tib; nr̄is cont̄ nos vires accēse:
 et quia quāto q̄s ad p̄cūndū
 p̄cliuōe fuit: tanto p̄ncipis
 tenebrar; diuissimū iugū diffi-
 cilius euadē possit. **Q**uanta
 uō idustā discordie viciū fugi-
 endū sit. q̄ q; festinaut ad pacis
 cōcordieq; vinculū redeūdū sit:
 etiā magis ille ~~in~~ iohānes
 q̄ elemosinā dicit̄ satis oste-
 dit: q̄ p̄t̄ ~~comparat~~ cōpabile
 largitatē & apassionē quā ita
 egenos habebat gr̄o vocabulo
 eleymon id ē misericors appella-
 ty est. **H**ic b̄tus pontifex cū
 eēt alexandrie magne citatis
 p̄iarcha: micta eiusdē v̄bis
 p̄icius adulterinas quāsdā

leges i p̄zo rerū venaliū p̄po-
 ne volebat: q̄ exactionē ma-
 gis & auaricia. q̄ iustariū
 legū moderantiā redolerēt.
Sed libeālis p̄iarcha hoc
 i ḡuamē paupm q̄ pasua
 sūt diuitū fieri p̄p̄ciens:
 magnanimit̄ resistebat:
 sicq; fr̄m ē ut ḡuissima dis-
 sencōne t̄bati discordes abi-
 uice discederēt. **E**t uō mitis
 pastox q̄ a sūmo pastore dño
 nr̄o ihu xp̄o didicēat mansue-
 ty eē & hūilis cōde: lig po-
 tuisset q̄stiam suā ponocis
 cause testidmo tueri: scanda-
 lūq; illis q̄ auaricie estib;
 i flāmaty nr̄onabilē mouebat
 p̄uipendē: tñ timorē dei. cū
 sol iā festinaet octūbe p̄ re-
 ligiosos deiros mādauit
 p̄icio dignū memoia v̄bi
 dicens. **H**ūc patmā sol ad
 occasū ē. **A**d qd' v̄bi apūta
 p̄icius cū festinacōe surrexit:
 occutrensq; tenuit pedes
 honorandi p̄iarche: sicq; ve-
 rus imitator mansuedis xp̄i.
 dū se ad hūilitatis celsitudi-
 nē i c̄mae studuit: i cōde
 p̄mū supbie discordieq;

fontē extirpit. **De laude
patientie. Capitulum xv.**

Sed o michi suauē locū:
In quo p̄ similitudine exē-
pli cōgruent̄ valde memoria
fiat ammirande paciē cuiusdā
fr̄is: q̄ cū eo q̄ odeat pacē pa-
cificā eē et scdm̄ dñicū p̄ceptū
enā p̄ inimico exare satagens.
miserante dño tueterati lūois
virulentis radices de corde fr̄is
extirpauit: et quē diū paciēt̄
sustinēat violentissimū pse-
cutorē: deuotissimū recipe-
meruit obsecūdatōrē. In mo-
nastio quodā cōstientis ordīs
contigit aliqui t̄m̄ duos q̄sdā
fr̄es dissentiōis et odij seminatā
causa similitatis cuiusdā pul-
lulāe. Verū uno eorū ī malicia
discordie pseuerante: al̄ p̄ grā
dei cito respiscens qd̄ male ī
se pullulāe recognouit: rastro
opūtiōis eradicāe quātocius
festinauit. Quātō autē maluo-
lus ille clāculis seu aptis in-
sectatōibz. irrisiōibz. detractio-
nibzque fr̄is animū ad amai-
tudinē p̄ducē mitebat̄: tanto
iste ī hūilitate timois dei se-
metipm̄ submitteus lūois
et ī paciē stimulos quos in

corde ipsius aduersarius exacue tēp-
tabat: q̄fitendo flendo et exando
vigilant̄ retūdebat. Verū quid
nō mortalia pectora cogis lūois
et īuidie exetabil̄ trābes: **N**d̄
enī paciēs iste et hūilis fr̄ q̄stie
sue p̄stabat dando locū ire:
p̄cipientiq̄ se ī maxilla scdm̄ p̄-
ceptū euāgelicū p̄bendo altēā:
hoc totū p̄sūsus ille a timida
sinistre m̄p̄tando sup̄bie con-
temptuq̄ suo deputabat: quōq̄
is efferos animos ei9 paciā
sua limite temptabat: tanto
ille malicie sue furis agitata
ad p̄sequendū īnocentē. misēo
lūoce magis ac magis t̄rende-
bat. **H**inc sc̄m̄ est ut vers9 ī
amaitudinē vitis aliene. sanctū
aphanaē. ius p̄sb̄e. fas nefasq̄
q̄funde nō verēt: dūmō illiq̄
quē stercatissimo p̄seq̄bat̄ odio.
tranquillitate t̄bare. grām ob-
nubilāe famāq̄ fuscāe potuisset.
Herrens nāq̄ iūitū robur mē-
tis collutatiois sui. de cūctis
nequitiē sue adūuentōibz subli-
mit̄ triūphāe: foētq̄ paciē pede
malicie sue collū calme: ariceī
seuiens īuidia abbatē suū lup9

seuissimam ouem metum adiit:
 detestandi cuiusdam criminis quod
 nequitur committatur. fratrem suum
 nequius insimulans: ut de ^{que} ^{que}
 innocentie gloriosum reddebat
 pessimum medicum fermento
 corrupta fama si fieri posset
 humiliaret. Unde uero frater falso
 accusatus in causa uocatus est:
 sciens scriptum quia crudelis est qui
 famam negligit: ipse huius criminis
 sibi conscius non esse ingenue pres-
 tatus est: seque ad approbandam innocen-
 tiam suam examine quodcumque placuis-
 set spontanea uoluntate subiturum.
 Quia tamen sensu cecidit huius non
 solum ad faciendum. sed etiam ad sus-
 picandum de altero malum ab
 adolescentia primum nouerat: ubi
 semel emissum occasione scan-
 dali de se insimulans dedisse genuit
 doluit: et quod secum cum apostolo dicere
 poterat. gloria mea haec est. testimonium
 conscientiae nostrae: malicia dei uanis
 suspitionibus se agitare patienter
 ferre nequebat. Et tamen cautus seque
 consilium apostoli dicentis. noli uinci
 a malo: sed uince in bono malo:
 times etiam ne forte continuus
 dolor in pacem stimulis mittitur

In odium aduersarij uertit: totam
 uiam gressantis in se dolens ad
 negotium tristulit pietatis:
 assiduis orationibus uigiliisque fletibus
 tam pro se quam pro emulo suo diu
 insudat. beatissimeque dei gen-
 tricis pietate exorans: quatenus
 diuina gratia et se in caritate consumet.
 et in emulo suo magnitudinem
 malicie comprehendit: et ad tollendum
 scandalum somite uinctione dulce-
 dinis sue conpungit. Nec frustra
 laborauit in gemitu suo. neque
 pupille oculorum eius otiose pie-
 tatis aquis fluebant: sed qui
 consolatur humiles tribulatos suscep-
 torum dominus exaudiuit uocem eius:
 impletusque est in eo quod sapientissimo
 salomon ait. Cum placuerint
 domino uerba hominis: etiam inimicos
 eius conuertit ad pacem. Cum enim
 sacrificium cecidit coniti et spiritus
 humiliati in simplicitate deuotionis
 suae domino aliquodiu obtulisset:
 nec tamen dolor. qui tamen ob infamiam
 notum quam innocens inciderat: quod
 etiam per predicationem fratris qui men-
 daci et odij ueneno infertur
 peribat. praedia eius ^{de} pascebat
 cessaret: contigit ut taliter affectus
 quadam nocte in choro sanctis in

5

adine suo vigilas sollempnis
 inteset. Et ecce ad memoria
 calamitatis sue sil' et fratm
 piculi cepit ebullire de tinnis
 cordis eius medullis fons lac-
 mar: ve de fonte domus da-
 uid patente i ablucione pitor.
 et mestruate venaz suaz
 pncipia thens: quo scaturie-
 te fluebat ab oculis lacme
 no sup deducente eas sed p
 deducete eas: no ut g fundet
 a paret. q fundenti eas cofu-
 siois a pditiois fouea paueat:
 sed ut resipiens a laqueis
 dyaboli. a quo captiuus tene-
 bat ad ipius uoluntate. etne
 uite bntudine et glam recu-
 parer. Inebriatq itaq sincerissio
 vno caritatis qd letificat co-
 hois. cuius dignior poro et
 emmencoe laus e rrmicos di-
 lige. et oae p psequentiab
 a calupniantib9. no se poteat
 imedio firm pati: sed cito
 scitu petens. cora vno de al-
 tibus ad oone p pmit: q tms
 bulliecia ardentissime coputi-
 omis aromata liberius eua-
 porandi celosp sicut vngula
 funi penetrandi oportuata

tem nansiscerent: Ibi omi mi-
 secedia: dmi q a stlo sut mce:
 btissime quop dei genitris et
 vgis terhauste pietatis viscra
 miete reuolues: no ta vbis qui
 imensu fugitu cordis largissimo q
 lacmar ymbre ipam nrem mie
 que spes miseror ee dimoscat:
 ut sua adisunq sui causa sus-
 cipe dignaet supplicat postula-
 bar: qm negotiu qntuicup
 mtratu. p quo sume pietatis
 nr cea phissimo iudice filio
 suo. alleguatis officio fugi no
 recusaet. nec nisi pietatis or-
 dine tminai posse pia fiducia
 psuebat. Nec sefellit simplici-
 tate fidei ei9: magnifit e ves-
 tigio subsecut9 pietatis effect9.
 Ette emi du i multa cotrone
 cordis sui frequetius iteraet.
 pie dne misere. pia dna dei
 genite vgo maia succre misco
 omi pces9 cosilio a auxilio
 destituto: et adhuc pi m m m m m
 vba corde a ore voluet: adest
 illa spitalis paupm suscepit
 et peruliae refugiu miseror:
 dei genite vgo nr dna nra:
 no qualent9. no mediorrem

D
afferens consolacionē ~~desat~~ desola-
to: sed plane tantā ac talem:
quātā ac qualē reginā celi.
dnām mūdi. nrēm nrē. spem
nrē. et quē visitacione sua
dignata ē. decebat ipendē. Jam
psalmi quē nrē chorū psalle-
rūt ad laudē dei decantabat
ultimū vsū frēs psallebāt:
cū respiciens fr̄ ille oculis
lacrimas stillantib9. vidit illā
sublimē dnām agē. spem
nrē. quasi a dext^o latē
altis egdientē ad se venire
vultu et habitu ⁊ modo quo
nrēm nrē decebat reuēdā:
tūmens quoq; inbaē luminis
choruscante. Dequebat̄ ud eā
iuuenis splendidiſſim9: celesti
et ipē glā usignit̄ adornat9. In-
terim dū finito psalmo frēs
glām s̄c̄e trinitati dicerūt ⁊ sicut
mois ē ob reuēciā sūme ⁊
maiestatis. omnes p̄t̄ inclinarēt.
subsistit v̄go b̄t̄: sublimissi-
mūq; v̄trem cui nō adeq̄bit̄
omnis cātua. excepta dūtaxat
illa q̄ isar̄ et de sac^o v̄gmalī
ip̄ius v̄terio a v̄bo dei ⁊ unita-
tem p̄sone assumpta ē: illū t̄q̄

tā hūilē tam celsū v̄trem
reuerent̄ submissit̄: et quōq;
frēs glā p̄t̄ ⁊ filio ⁊ sp̄i s̄c̄o
p̄dicerēt: tūq; v̄ hūilis an-
cilla d̄m̄ iēt̄is p̄mansit.
Post h̄ etrigens se vultūq;
ad fr̄m̄ iangustia n̄stitū
digens: mellifluis v̄bis con-
solata ē eū dicens. **H**ō dei
cessent iā lacrimae ab oculis
tuis. et amantudo meroris.
quo cor tuū vehemēt̄ affli-
git̄ recedat a te: q̄ ē merces
opi tuo: q̄ sūme inoerente
altissimeq; caritatis d̄m̄ ac
filij mei pro modulo tuo
imitator̄ effect9. adūsarij
tui violentiā nō solū equa-
nimit̄ tolerasti: verū etiā
salutis ei9 piā sollicitudinē
gerens i luctu ⁊ lacrimis te-
metipm̄ p̄ eo i **o** rōspertu
d̄m̄ hūiliaē nō dubitasti.
Qua p̄t̄ noueis me ob s̄mce
tam fidei tue deuorōnē: tū
tibi glām q̄ emulo tuo v̄tū
a d̄no ipetrasse. **F**rat̄ uō qui
ad tantā s̄ctōr̄ celestū celsi-
tudinē admiss9 fueat̄ ut

D.

cunctis ordinibus angelorum re-
 uerenda matrem domini carnis
 oculis videt. nil fructus: neque
 turbam potestatem suavitatis et
 securitatis matrem videbat: si-
 ducialiter dixit ad ea. **O**bser-
 uata que es tu que sic dignatur
 loqui ad te seruum tuum: ut
 quis est iuuenis iste qui tecum
 est? **E**go sum inquit maria
 mater filii dei: iuuenis uero
 iste iohannes euangelista: cuius
 corpus obsequijs benignissimum
 filii mei in te pendeo. **E**t frat-
 er: **S**i ergo es illa per quam
 salus humano generi aduenit.
 quam reueretur et laudat uniu-
 ersis creaturis: cur quod et tu tamquam
 una de ceteris. ipsis etiam potes-
 tatibus angelicis honorandum
 caput tuum in te habes: permissa
 domina inquit. **P**roci debet quia
 quos nescimus gloria sancte trinitati
 cum metu et reuerentia exhibet
 in trinitate: totiens omnes uirtutes
 celorum commouet et ad laudem
 sui ceteris excitant. **H**is dominus:
 uisio beata ab oculis uidentis
 sublata est. **P**roci tam mirifica
 nectarei odoris suauitas eadem

hora apparuit beate uirgini. non solum
 frater illius illius qui merore et anxietate
 tabescebat: uerum etiam cunctos tunc
 in choro deuote psallentium penetra-
 cordis adeo gratiosa inspectione
 referent: ut facile daretur intelligi.
 non materialium aromatum fragran-
 tia illa. sed diuine plane fuisse uir-
 tutis. **P**rius loquitur potentias domini: laudes
 auditas frater omnes in seipsum eius.
De inuestigabiles sunt uie eius: et
 in comprehensibilia opera pietatis ipsius.
Uuidus namque ille detractor et actu-
 sator innocentis fratris sui. qui quicumque
 in se fuit primum uita pietatis et ho-
 noris crudelis mendacii gladio
 extinxit: cum iuste processisset tribuli
 illa sua precellenda fuisset: qua
 dominus dicit ad filios israel siambu-
 lauitis ex aduerso michi. ego quoque
 aduersus uos uereda et cetera uos
 septem plagis: propter scelera uestra. **E**t
 illud de psalmo. **D**ilexisti mali-
 ciam super benignitatem: propterea deus
 destruet te in fine: cum hoc iniquum
 dignum fuisset audire: non tamen hoc
 audiuit: sed inueniente pacia
 innocentis fratris quoque caritatis
 pro se pie gementis humilima in-
 tercessionem: potius audire meruit
 euangelicum illum premissum famulias
 pro digno filio uiscera pietatis.

exhibente: et dicente. **L**ito pferre
 stola pma apuiciois et iduute
 illu: ne nuda ambulat et videat
 t pitudme ei9: et date anulu aur
 eu cofessiois i manu ei9. ut lot9
 aquis ofessiois q glam adducat
 i salute. qa i ofessione oia lauant:
 signaculu inocencie recipiat: et
 date calciamenta fructuose pme
 i pedes ei9: ut ambulans vias
 iusticie de cetero no offendat ad
 lapides malicie pedes affectionu
 suaz. **E**nuo ubi stissim illius
 odois fragiancia q de uigmeo
 coepe itemeate et imaculate dei
 genitris erupit: nu ceteros qui
 hac gra digni habiti sut: etiam
 luoce tetrum et odio. ptoxis ei9
 antea tetigit: mox uehement
 opuio et illo igne que dñs ihus
 mittit i tra salubrit iflamato:
 repit ia stel9 sua ueitatis lance
 ttutinae: se re u se miseru. se9
 omib9 toementis dignu reputae:
 frs quoq sui que falso emie i
 famaueat inocencia cosequent
 beatifmae. **D**emq redarguentis
 se oftie stimulos ferre no uales:
 apposuit i aio suo se: ommoda: ab
 frs ifectucione cessaturu: conuati
 quoq factiois fabula p ofessione
 patefacta. ad arbitru abbatis

se ei quata posset huilitate
Satisfacturu. **H**ane at facto
 frs no sine magna amiaoe
 mit se qrentib9. quidna tanti
 odois suauitas qua noctu
 psallentes senserat ptendet:
 is q tanti misten oftius eat
 abbate setius adijt. q videat
 queq audiat: simplicit pan
 dens: ipamq hoca apparicois
 bte dei genitris fuisse qua
 psallenti naib9 celestis sua
 uitatis fragiancia ifusa est
 asseuerans. **A**bbate uo supen
 te difficultusq fide adhibente:
 magnitudine quippe tu glori
 miaculi estimacoe psone sup
 fdiende: ete i astipulacoe
 ueitatis. malinos ille ifama
 toe inocentis frs sui pallens
 et emens aduenit: detestandi
 stena emis stena iuidia co
 gente ficta pon9 a se p ueita
 te subuira. flens et eiulans
 cofitet: se9 multis modis
 multoq tpe ipsecuoe ipius
 exarsisse cu magna cordis co
 ftoe deplorat. **P**ero resisti
 vnde illi ta repentina opuio
 et pti sui itognio accidisset:
 respondit se lux idignu eade
 gra suauissim odois qua et

in spitalibus studiis repestit. maxime ubi ydemptitas fastidii gnat velut incursu continue psalmodie: dignum durumq; ad correctionem negligentium pandere qualiter dominus noster ihesus christus peremerit ipsum blasphemiam negligentie cuiusdam clericum corripere dignatus: quatinus tanto pensius ad emendationem sui. negligentium mentes euigilent: quanto sollicitius maiestas corripientis pauido corde pensat. **H**ic anno coloniensis archiepiscopus sigeburgensis cenobii fundator. ubi etiam sacri corporis cineres gloriam future resurrectionis prestolant: quate scitatis quateq; auctoritatis Tertia dei fuerit: cuius hystoria vite eius legentibus liquet. **H**ic venerabilis sacerdos dei si quoniam ab exterioribus negotiis liber. frequenter se subterhe potuisset: psalmodie cum quodam clerico suo. que sibi ad tam religiosum studium ydoneum prouideat attentius vacillabat. **V**erum is que non deuotio uoluntati faciebat. sed necessitas ut ree ad tam gtmuas odas ~~psal~~ psoluendas angariabat: ydemptitate per opus presertim cepit quoniam diuidia. nonnumquam uo etiam integra

uiba trisilie: ita ut ad omnem glorie pronuntiationem fine tui et tunc persone mentionem faciens: media penitus reticeret. **S**up dies diei succederet et hanc pessimam negligentiam quam nullus aduertebat nemo corripet: scio quippe pontifice in hys uisibus quos sibi fors alterna dabat intentionem cordis figente. quada uespa dum isdem pontifex se in lectulo suo gratia quies collocasset: antequam obdormisset. audiuit quasi uoce hominis festinato negligentis dicentis. gloria patri et spiritu sancto: atque idem scio et tunc repentis. **Q**uod cum audisset: et quod her uox preteriret distine nullomodo ualere: sompnum resolutum. asstitit ille speciosus forma per filius hominum. dominus ihesus christus: qui etiam manu protensa duobus quoque tera digitis. id est pollice et auriculari in uolam replicatis medios tres erectos tenebat: de hinc dextre manus indice alterius manus idicem tangens. ecce inquit pater: moras medium simul tangens. ecce inquit filius. ad postimum uo annularem tangens. ecce ait spiritus sanctus. **D**emum subiuit. **C**um itaque

D.

tres iste persone q̄ vno deo sūt
 pari honore ab vniūsa ecclia
 colant̄: quare blasphemias
 cleici tui nō redarguis q̄ ad
 omnē glē decantationē. nū
 q̄ media trinitate p̄sona sūt.
 laudis honore sub̄tit̄: Post
 hāc iocūda visione euigilas
 sacdos dei ḡtulabat̄ valde de
 visione tante maiestatis: et
 qd̄ ī spū audieat festinans
 aure corpis p̄bae: accito p̄
 quiete cleici. consueve cepit
 īstē psalmodie. Diligentiā
 uō quale ī psallendo discipli
 nam tenet̄ austultans: cōp̄
 itissime q̄ ī singulis cōclusi
 one psalmor̄ p̄uēnda negli
 gentia trinitate idualitatem
 cōit̄hens. p̄sona filij trī silie
 bat̄. Quē mox seuera ut dig
 nā eāt cōteptōne castigat̄:
 ut de cetero distinctius & deuo
 tius psallēt sub ḡui ītmācōe
 p̄cepit. Hic idem b̄s antistes
 p̄ v̄tute illius. q̄ reuelat̄ mis
 teria rapt̄ aliqui ī spū. cōgno
 uit̄ vniūsas t̄bulacōnes cala
 mitatesq̄ q̄ etiam dei vsq̄
 ad finē mūdi opp̄ssūe sūt:

rediensq̄ ad se nō solū mēte. sed
 & corpe p̄ h̄erōe visionis quā vi
 deat̄ aliquāto tpe lāgnit̄. Quāq̄
 a religiosis viris rogāet̄ quatinus
 misteria q̄ videat̄ ad edificacōne
 fidelū pandē dignaet̄: hac t̄m
 sc̄stantib9 se voce r̄ndit. De ve
 ue vniūsis angulis t̄re. ab h̄is
 q̄ dicūt̄ ep̄i rectoresq̄ aiā: quor̄
 doct̄ina & exēplo pplūs dei īformai
 debueāt. vt purā d̄no exhibēt
 seruitute. Ceterū q̄ fugienda quāq̄
 cauenda sit her̄ p̄iculosa negligē
 tia. qua psalmor̄ siue quarūlib9
 p̄at̄ curs9 sine mente absq̄ de
 uocōne festinando. atz dimidia
 ta seu etiā t̄tegra quāq̄ v̄ba tr̄si
 liendo p̄currit̄: liber quoz q̄ de
 m̄aculis b̄ssime dei genit̄is
 maie ītitulat̄ maifeste declarat.
 Ibi em̄ īuenit̄ qd̄ qdā v̄go religiosa
 sc̄dm̄ m̄m̄ psalmor̄ centū quāq̄
 ginta salutacōnes angelicas cū
 totidē venis eide regine reli
 m̄i n̄ie singulis dieb9 offēbat̄:
 sed qm̄ p̄t̄ ip̄am multiplicatē
 m̄m̄q̄ digna deuocōne q̄ optēt
 id faciebat̄: amōita ē ab eadē d̄na
 n̄ra. quatinus recensis duab9 p̄tib9.
 quāq̄ginta sibi cotidie salutacōnes
 cū cōpetentib9 venis ītente et
 m̄oese psoluēt̄: patent̄ īsmūas

*Ab
perna et bea.*

deo et sibi acceptius fore quālibet
parū seruū cū deuotione. q̄ multū
negligent et sine deuotione exhibiti.

Nō ad hec rōndē poterūt q̄ i multa
placōne p̄cū seu p̄t psalmos
qualit̄rūq; placōe ofidūt. qui i
briūssimo t̄p̄e sp̄atō quinquagenā
siue enā psalmū integrū se p̄
currē gloriānt. **D**istant q̄so
hys exemplis nō pensāe deū
quātū sed quāto pietatis affectu
quid i sacrificijs ip̄ius offerat.
nec posse holocaustū dici qd̄ totū
flāma deuotiōis uersū nō fuit.

Si q̄s uēo ad tantā p̄fōis celsi
tudine p̄ grām dei exrueit ut
et multa et deuote solue valeat.
huic sc̄dm̄ sc̄ptūā lex nō ē poita.
sed sicut i hac uita i p̄fector. uota
tr̄stendens et meita absq; tedio
mentis et corp̄is bonū semē se
minat. ita i futūo imensū pōda
etne gl̄e. tāquā stella multis sy
deib; claior hereditabit. **Quantū
bonū sit seruiciū dei cotidianis
vigilijs sollicite solue. Cap̄ xvii.**

Sicut p̄phetarū illustissim; **S**
p̄ p̄riarcharū et regū sc̄us
dauid homo quē dñs rex suū nō
tā lucit q̄ elegit. q̄ p̄m; mortali
ū choros psallentiū statuit ad
confitendū dño qm̄ bon; qm̄ i
sc̄m̄ misēdia ei; dispositōez dom;

Deo dei itēq; ordines et uices
cantorū salomoni filio suo tradēs
osā T̄quit uenerūt ad me mān
dñi sc̄pta. p̄p̄tate demōstris
q̄a quicq; gr̄e quicq; decore et
uticis habz ih̄m̄ p̄gnās in
f̄ris atq; sub onere carnis p̄m̄
gemens. totū hoc de plenitu
dine celestis ih̄m̄ q̄ sursum et
ob hoc libeā ē descendit.

cui; p̄cipatō i idip̄m. i m̄
placōis dulcissimū attā sine
int̄missione cūtat. ad cui; **ad cui;**
utiq; exemplat fr̄igine et filij
homin. cūctatis et castitatis et
inocencie sc̄mōis cenati. lau
dū p̄roma dño c̄tore suo. sedu
la cū deuotione p̄solue conant.

Hac dñe laudis executionē lū
singuli quicq; fidelū sc̄m̄ p̄
modulo suo sc̄tent. uēo tñ
iudicio ceterorū ordinū p̄sioni
cristiensis ordinis. arduis laboz
thar p̄te deuotiōis anfert. cui;

**p̄fessi paulopost mediū noctis
ad uigilias surgentes. p̄p̄tate
dulcedine matutinali sompn.
usq; ad solis ortū sic p̄seuerātes
i labore et erumpna. i uigilijs multo
saturāt p̄uenie facie dñi i q̄
fessione p̄cū et laudū dicentes
cū psalmista. **p̄ te nocte
nonūq; uēo circa mediū noctis.****

.D.

affirm' tota die: et pp' uba labioꝝ
 tuꝝ dñe ego custodiu' vias dñas.
Berū quāti mēti sit apud dñm
 tentē deū ī s̄to cotidiano sicutio
 ipius sollicitas seruae excubi-
 as: utiq; quāti piculi sit sta-
 tionē vigiliaru' sine necessitatis
 articulo desere' genitio dorebi-
 mus exēplo: quatinꝝ hñ q̄ fuoē
 spūs s̄i actensi. sacre psalmodie
 carne sapiūt et onerosa pluri-
 tate nō phœrestūt. sed viuacita-
 te bonis & spūs deū laudae cœ-
 dag pūificatē contendūt: testi-
 moniū opis sui letis anibus
 audientes. ī grā dei respirent:
 hñ uō q̄ accidie & sompnolētie
 vno pressi. deū nō timēt nec
 hoies ~~erubescūt~~: sicuti dei
 ionūda firmitate fuaie deserentes.
 & ad requē laūli festinātes: q̄
 crudelis tyrāni dominio se sub-
 dant ppendē nō negligāt: et
 ne atrocibꝝ pems p̄ hār uirū
 p̄ ip̄a secedia sua crucientē:
 torporem pigritie a se repelle
 tribili exemplo cōmoiti curet.
Cū s̄tus et omni sp̄ialis amois
 dulcedine noīandꝝ p̄ bñardꝝ
 p̄mꝝ clacūallis abbas monas-
 tice religiois p̄fectionē. quā a
 p̄e luminū a q̄o omē datū

optimū ē pleniꝝ & sincereꝝ cūctis
 sui t̄pis homibꝝ didicāt. diuisarū
 narōmꝝ populis t̄bubꝝ & linguis
 trāssudēt: et ex oblatōne fidelū
 monastia cystriens' œdis ubiq;
 frarū missis fr̄ibꝝ exstruēt: roga-
 tu abbatis seniois magūcie ciui-
 tatis q̄ ē ḡmame p̄me metropol'
 archiep̄i euerbacense cenobii duaz
 leucatu' spacio a membra p̄fate
 urbis distans haut p̄cul a r̄pa
 rem magnū & m̄ amnes p̄cipui
 fluminis fūdauit. **H**ec itaq; domꝝ
 ad bñd̄cōnē t̄cū p̄is validissimū
 t̄mentū sumēs. optimeq; matti-
 zans religione diuicis celebri-
 fama. p̄sonaz p̄bitate. p̄latōnē
 auctōitate. grandiq; cōuētꝝ nūosi-
 tate. celsitudinē reuēde m̄ris
 sue usq; hodie emulat: ita ut ī
 cūctis ḡmarnaz p̄uicis velut
 p̄eciale religiois & honestatis spe-
 culū euerbacens' resulgeat etiā.
Hanc uicini fideles nec nō et re-
 moriozes nōnulli bono odore ūtu-
 tū s̄te cōḡgatiois illiꝝ attracti de
 plenitudinē eiꝝ cōsilij ḡuitatē.
 orōmꝝ suffragia. piculoz tuta-
 mina querē. et de habūdancia
 sua paupm xpi topnā largit
 supple: p̄cipuas etiā sollempnita-
 tes q̄dā deuotiois ūtutu illic

agere consueverit. De quorum numero milles quidam armis strenuus natalibus clarus deuotione non istius nomine contrada sollempne die purificationis beate marie virginis et matris ibidem celebrare: sacrisque vigiliis ob reuerentiam tante diei in longum valde productis a principio usque ad finem deuotus interesse solebat: quatinus sancte illius multitudinis precibus adiuta exhortatione sollempnis sinonis recreatus diuinis missarum sacramentis immensus lares ipsos letior repetens. benedictoribus domui sue reuertatur. **L**ucet enim secularis vite casibus irretitus. et ea que mundi sunt cogitans vite fructiferam se non esse humiliter recognoscit: tamen velut vltimus promptissima vite spiritalis cum suis fructibus temporalia impediendo sustentare satagebat. **A**ccidit vero ut quadam vice urgentibus rei familiaris occupationibus impeditus. ad predictam festiuitatem minus tempestiue occurreret: ideoque profusa iam nocte cubitum vadens. dum ex lassitudine itineris fatigatos artus in lectulo collocasset: alto sopore depressus signis vigiliarum quod fratres ad diuinas laudes persoluedas excubiabant nequaquam audiuit. **P**ost horam expugnatus dum contentus melodie in auribus eius resonaret.

releuius de lectulo exiit: ueniens in ecclesiam ipse australi eiusdem ecclesie. ubi hospites diuini interesse solent. coram uno de altariis mestus se consedit. **S**edens ergo negligentiam suam recensare uolens: nitens sancte deuotionis que per totam ecclesiam illam tam in tantibus quam in orationibus etiam feruebat aliquo modo percipere fieri: sed fallacia sompno lenie premissa ad uitam uigilandi et orandi se minus expeditum esse dolebat. **V**ni sibi metum ratus dum in longum extenderet uigilie: mirum quidem stabat. mirum sedebat: mirum dum et fronte et tempora manu fricabat: sicut quasi arte quadam sompnolescentiam ciuicem conabat. **I**nterim uero considerans cum quanta alacritate uocum et mentium fratres diuinis laudibus insisterent: silentia carnis sue ibecillitate perhorrescens: non sine magne animationis stupore sic quasi causam do loquatur ad dominum dicens **D**ne deus. que est hec tolerantia uel possibilitate humane fragilitatis extensa: qua fratres isti sic uelut metas corruptibilis nature excesserunt pro te morte afficiuntur tota die et nocte: **E**cce enim cum

D

i condians vigilijs ieiunijq
 exerceant: et insup hac nocte
 vix aliquid sompni reperit: ni
 chilominus tñ cu tota alacritate
 spūs. tibi dño ratorū suo laudū
 vota impendē cōprobant. Ego
 vēs miserabilis pñce nec vniq
 saltē noctis aliquatūla p telatas
 vigilas pp̄ nomē tuū sustinē
 valeo: quas isti cōtinuas pp̄
 p̄mū uite etne se sufferre
 glant: ita ut nullis omnino
 calamitatibz cedāt: q̄ minq
 ad eosdē rursq agōnes sube-
 undos valentq tardesant.
In has pie querele medita-
 tōnes parū obductis palpe-
 bis i sompniū tenuē quidē. sed
 felix resolutus ē: viditq duas
 psonas celestis pulchritudis ve-
 nistate affluas monachico
 stemate reuēdas de choro
 psallentū ad se egredientes:
 quaz vna q̄si cogitātibz ei9
 r̄ndens ut eminentia labōis
 i vigilaz i dei suitio expen-
 sar cōmendaet: neq̄ nālī
 militis illiq lingua horē gma-
 nta. sed vsu latino elegantē
 cōposito lrās pemitq ignocanti
 locutus ē dicens. Talia posse
pati: soli meruē bñ. hñs dñs

gfestm excussa sompno aperuit
 oculos: magnosq dei miraculo v̄ba
 q̄ audieat mēoria retinens grās
 egit deo: et lic vni ditorū neq̄
 p̄telligencie acume distē posset:
 tñ boni aliquid sibi portendē
 ctissime sperabat. Reliquū vō
 noctis ppulsata vilit sompno-
 lenia quāta potuit deuotione
 vigilando i orando tñsegit: mag-
 no desiderio estuans i optas die
 fieri: quatin9 diuinū oraculū sibi
 larga benignitate grē dei reue-
 latū p̄ussq a mēoria extidēt lrato
 alicui ppalaet: cui9 amūculo ad
 itelligenciā ditorū p̄tingē valet.
Hanc at̄ facto expectata oportū-
 tate loquendi p̄ori eiusdē loci
 vtrū valde religiosū scētus
 adijt: qd̄ vidisset ul̄ qd̄ audisset
 simplicit̄ pandens: postulatzq
 angelicū dicē vsū absq̄ obstaculo
 lingue homo p̄deota i sine lrō
 sonabat v̄ba latina atq̄ iterū
 repetebat: quousq̄ p̄cedns p̄ois
 tenacius ip̄ssa. labilis mēorie
 fugua leuitate abolei nō posset.
Mirandis pl9 miranda succed̄:
 i q̄ nō pp̄ se tñ m̄steū hor
 cōgnouisset: verū multo magis
 aptea ut quoz toleranciā p̄a

simplicitate mirabat? eorum beatitudinis
 totius uates efficit? dñs adhuc
 manifestus declarare dignatus est.
 Hic namq; ut uerba laudiat sed nō
 itelleat itelligentis q̄stie cōmu-
 nicant. ipōq; mēptante uim
 dictōr ap̄hendit? rētrēns ad
 armariolū mēorie illud uacui
 p̄orsū inuenit: nec unq; p̄gea
 usq; quē ad hōrā didicēat: ne
 minima q̄de silba exp̄mē ua-
 luit. **F**iduciat ergo mltū i grā
 dei et q̄fectat. cōseruatoe loci
 illis uē credidit esse dñm? pensi-
 onēq; ānui censū i eadē ecclia
 p̄fessū: quē etiā singulis ānis
 quo aduēit tpe fidelit solue
 curauit. **F**iduciat itaq; metu
 corporee fragilitatis excluso cō-
 disq; pusillanimitate discussa.
 strēmū se atq; deuotū i suūo
 dei exhibē contendit? b̄titudi-
 nē et requē celestis p̄ie tāto
 fidelius expectet? q̄nto recensioi
 hoc miraculo dñs aram bone
 spei fidelib; suis p̄rogāe dig-
 natus est. **F**rat uō sup̄memorato
 p̄oe noīe menfrida uir quāntū
 ad deū religiosū eximie? q̄ntū
 uō ad s̄lm̄ auctoritatis p̄cipue:
 qui etiā domū suā int̄ horribi-

les p̄cellas scismatis qd̄ t̄pib;
 alexandri pape factioe fredei-
 ci t̄patois etiā dei diuina
 eius creatōne cruciauit ne p̄m̄
 destruet̄ mirabilis iduste p̄u-
 dencia consuauit. **H**ic sc̄ulo
 dei int̄ cetera caismatū dona
 q̄b; felicit̄ pollebat. archana
 quoq; reuelatōm̄ nōm̄quā
 dimittit pandebat. sed sicut b̄tō
 sp̄itū ~~uim~~ uisitāone q̄nq;
 cōsolabat: ita etiā malignoū
 sp̄itū larualib; umbris ut
 purgatioe reddēt terebat.
Frat at̄ Teadē domo iuuenilo
 q̄dā henric; noīe argentines
 natione. robustus et uergetus
 corpore. sed sp̄italis marie sedq;
 ac debilis corde: q̄les heu nris
 t̄pib; mltos uidem; et dolem;.
 p̄la foemdat̄es t̄pali ~~uim~~
 materai q̄ ghehene sup̄lucis
 deputat. **Q**ui uidelic; iuuenis
 lig i cūctis obsuāns ordinis
 segnitiei et inefficacie a cetis
 fr̄ib; ~~uim~~ notuēt? q̄m̄ t̄m̄
 executione diuini p̄m̄ de-
 linq̄bat. qd̄ moīs oib; negl-
 gebat: cū utiq; multis aliis
 validis id erequi potuisset.
 si nō sub acella minne p̄-
 gricie manus nālis uigōis.

D

oculisset: et insuper sartarum
vigilam collectam quasi cum infir-
mitatis frequenter deserere sole-
bat: atque ad repausandam mise-
ram carnem cubitum ire non etu-
bestabat. Huius detestabile ne-
gligentiam pro peccata sollicitu-
dine nunc quodam publice nunc
uero puati. monendo. obsecrando.
redarguendo sanare cupiebat
sed frustra: ipso quoque pluris
estimante carnis sue comodum
quam anime regem: tamquam estimatoe
rerum stultus pastebat sterilem
quam non parit: et vidue non be-
nefaciebat. Accidit interea ut
ipsum dissolutum sine laboris et dis-
cipline fugitivis statione vi-
gilantem sicut solebat deserere
de choro erieret: quatinus infirmitas
maturis quanto huius posset dicitis:
voluptati carnis sue cubitum se
recollocando satisficeret. Dominus
autem volens ostendere sollicitate
proxi quam iusto zelo mouet quanta
est peccatae negligentiae uel
potius contemptus et superbie frus
illis aperuit oculos eius viditque
fratrem illo de stallo suo se mouente
et ante gradum altaris solo capite
modicum quid inclinante. ostiumque
chori egredi festinante terer-

rum demone collo eius insiliente:
ipsum usque ad introitum infirmitatis
miris modis gesticulando atque
cathmandando ut uerbo usitato terneque
digno loquar equitante. Post-
modum uero de infirmitate egre-
dientis humeris ferus agitator
rursus insiluit: et tamquam uel irrationabile
iumentum capistro
secundum tractum flagello epissime
mollitiei usque ante spondam leui
in quo malo suo paucae gestiebat
minauit. Quod felicitus quatenus asil-
cius stolidum hoc iumentum pro illius
iumentum sanctam deuotionem secutum
fuisse: quod simplicitate cordis sui
dicebat deo: ut iumentum factus
suis apud te et ego semper tecum: quatinus
sessorem potius habere meruisset
illum quam ascendit super occasum ad des-
truendum peccatum et statuendam iusti-
ciam: non enim quam per temporalia delecta-
tionis iocunditate sempiternae cala-
mitatis neribus miseros illaqueat.
Demum nulla corrigere ualeat eum quam
timorem dei neglexerit miser ille
optimum quid de eo uidisset infirmitatis
monita spernens claustral' disci-
pline vigorem nec saltem suspine-
tens tenere curauit: sed ingrati sessio-
ris sui mortifera asilia secutus
ordinem deserens. frus est apostata

*Demon exibat pigrus
Ex lila.*

vilis: ut in falsis bonis ul' potius
 corrupcionibus huius mundi ducet dies
 suos: et ipse ad infernum descendet.
 Sicut ergo supra exemplum laboris
 et vigiliis seruicij dei non refugien-
 tibus iocundum deuotionis fore speramus:
 ita minime necesse est ut hoc postquam
 teneis et delicatis atque ad arduos
 labores in alidus luctu et merore
 cordis indicat: hinc uero quod robore
 ualitudinisque reponit ac uocem pol-
 leant per turpissimam tamen tertiam
 laboribusque pro deo fatigati contempnit.
 timendum valde est ne nouissima
 eorum huius cuius miserabile uitam sed
 miserabilioris apostasia perdidimus
 filia sint. *Quantum periculum sit
 uigilias seruicij dei tepide
 profolue' Capitulum xviii.*

Quoniam de tertia et negligē-
 tia atque sompnolencia in
 seruicio dei nec non et fantasias et
 illusionibus quas tepidiores quibus
 etiam in choro dormientes per immisso-
 nem demonum iuncti patiuntur sub-
 tilius et exploratius in reuelationibus
 cuiusdam serui dei inuenit: que in parti-
 bus bytanie in domo quadam cysti-
 ensis ordinis que strata florida di-
 habitante ad correctionem suorum

suorum dominus spiritu prudentie imple-
 dignatus est. Qui uidelicet famulus
 domini cum a diebus adolescentie sue
 trena despicere et amare celestia.
 scitatem quoque super cordis emulcatione
 obsuare contendere: quadam solle-
 punitate pentherostes dum ad so-
 mitum horologii surgens matuti-
 nas domine nostre psalle impetere: re-
 pente quadam noua et antea si-
 scripta deuotione procedens suis
 illi sentiebat: que per exten-
 sum uigiliis spatium magis ac
 magis incrementum sumens. in ma-
 alacritate inferiorem partem et certior
 hominem ipsius reficiebat. Cum
 autem uinum benedicere omnia opera
 domini domino. in quo omnis creatura ad
 benedicendum et laudandum dominum
 iungitur a fratribus impetere: uide-
 curialibus oculis angelus domini
 per oppositam sibi fenestram cum
 magne claritatis fulgore in
 medium chori descendere thuribu-
 lum celesti thymiamate refertum
 in manu ferente: quod inde usque
 altare pergens thurificabat
 illud sicut in sollempnitatibus
 ad missam fieri solet: indeque

D

reusq; vtriusq; choerū lustiur: et
 monachis vigilantibusq; psal-
 lentibus spitaliū aromatu mi-
 usficiū vapore offerebat. **Tū**
 aut psallentes choerū ad usq;
 illū benedictamq; p̄m̄ et filiu
 cū s̄o spū puenisset: āgelū
 dñi p̄ ordmē truens m̄missos.
 is ad fr̄m cui her vidē con-
 cessit fueat pueniat. **Tū** uō
 isdem fr̄ m̄ra deuotōe pieta-
 tis succensq; tāq; cū p̄pha dicit:
 os meū apuū et attraxi sp̄m̄:
 q̄a mandata tua desideaba:
 totū se extendit ut alitū att-
 her: quatinū ietmans laudē
 p̄i et filio et spū feruenciq;
 decantaet. **Angelo** uō dñi
 carbonē ardentissimū atq;
 lucidissimū duob; digitis
 de thuribulo tollens ī os an-
 helitū fhentis p̄uenit: q̄ p̄
 totū corp; ei; descendēs oīa
 m̄ticia ei; suauissio ardore
 succedit: ita ut ex s̄m̄a dñe
 posset cū p̄pha. de excelsō
 misit dñs ignē ī ossib; meis.
Itaq; ardore carbonis deso-
 latorū salubrit̄ ī eo vicia con-
 sumentis ferre nō valens

pallidq; et exanguis ī tram
 corruit: indeq; delatq; ī t̄finito-
 riu īb; dieb; ibidē s̄n̄ voce ^{tr̄p̄ mortu;}
 et sine motu p̄mansit tūq;
 moctus. **Post** t̄duū uō eadē
 hoā q̄ raptq; fueat ad se r̄usq;
 et ab oīm carnali corrupōne
 q̄ aiām aggruat illo igne q̄o
 felicit̄ arserat interī purgatq;
 ē. ut absentia q̄i p̄ns spitalib;
 oculis vidēt: temptatōnes etiā
 monachō; dom; sue quib; ul
 vigilantes ul dormētes verabāt
 edicēt: ^{mod̄ et cap̄ eaz exponit q̄uē est cauei debent} ita ut multi ex fr̄ib; pu-
 rioris vite s̄m̄omā exhortatōib;
 ei; puocati emularent. **Dicebat**
 p̄tea singulis q̄dē noctib; maxi-
 me aut d̄m̄is et festiuis m̄mā
 multitudmē demonū in choro
 psallentiū fr̄m cōueniē: quorū
 execrabile officiu nō eāt aliud:
 nisi multis et variis modis fr̄ib;
 illudē. eorūq; mentes ab intencōe
 suū dei autere: pigritantibusq;
 et dormientibus malignissimis
 applausib; et cachinnis iſultare:
 de dormiente ad dormientē ḡuoua-
 ga p̄m̄itate ire et redire. **Habe-**
 bant aut ī caputib; suis cupucia
 q̄dā vetricū p̄nce; scēdidissima
 et nimis fetencia: interq; et

extius quasi fame scabioscent
 ulcerū p̄fusa: sub quib⁹ abscon-
 debant laruales faces suas q̄si
 timentes agnosti: uermentesq̄
 ad unū q̄libet de monachis cal-
 lidissima exprobratione obsuabāt.
 utrū nā uigilaēt an dormiret.
Ad si dormientē eū repissent.
 omnē continuo fetorē et corrupō-
 nē p̄uidi caputū suū ī vultū eī⁹
 eruciebāt: cōclamātesq̄ q̄si ad
 signū plurimū coram illo cōuenie-
 bant: et q̄dū dormitabat fantas-
 mata ⁊ turpia sompna illi īmit-
 tentes nō reuocabāt. **S**ane quos
 uigilantes ⁊ psallentes adūtebāt:
 a facie illorū uelut a fame ignis
 fugebāt: ita ut alitū q̄ de ore
 cantancū deūq̄ laudancū pre-
 debat: fr̄e nullatenus possēt. **N**ā
 ergo q̄sumata b̄tudo ⁊ felicitas
 n̄ra ī uita et̄na eī⁹. d̄m̄ ac c̄atocē
 n̄m̄ nō solū sine labore uerūca-
 am cū s̄ma uoluptate p̄petuo
 laudāē: an̄quā claudant̄ oclū n̄rī
 ⁊ lingua n̄ra. q̄ ad laudandū
 deū c̄ata ē. ī puluere redigat̄:
 seminem⁹ h̄c cū labore bonū se-
 men fructū dei: t̄pe em̄ suo me-
 tem⁹ ī enarrabili leticia exulta-
 tes: sicut ec̄d̄iso h̄c qui n̄r̄
 sp̄mas ⁊ t̄bulos tepiditatis et

⁹ morte

negligentie ītra carnis sue
 feminae nō metuit: ignē et
 supplicū ī uolacionē p̄uacitatis
 q̄stie metent: q̄m̄ idem maligni
 sp̄us tercie suasces toxine
 tu p̄uendis atrocē cumulab̄t:
 q̄ n̄r̄ desides uoluptate carnis
 sue enervat̄ uirtos ad pausā
 dū illa nō cessant. **P**orro
 auctoritas libri q̄ uicassim
 dicit h̄c q̄ reuensiōib⁹ ⁊ ob
 hoc ut uidet̄ iniqua autenticis
 reuelatōib⁹: ī finamētū et
 astipulacionē uirtutis non
 īmeito assumit. **I**bi em̄ iue-
 nit̄ scriptū. q̄a cū maligni
 sp̄us cuidā sc̄orū p̄m̄ dixisset:
 se cū cōplurib⁹ suis uigilijs
 fr̄m̄ frequēt̄ m̄esse: illeq̄
 d̄m̄ orasset ut sibi uirtutē
 h̄c rei p̄audē dignaēt̄: ue-
 mensq̄ ad collam fr̄m̄ ui-
 disse demones uelut ethio-
 pes p̄ totā et̄nam̄ distren-
 tes. atq̄ uniuersa q̄ fr̄es orantes
 ⁊ psallentes ī cordib⁹ suis
 uisabāt. p̄ fantasias ī oculis
 suis figurantes. sicut post-
 modū ex q̄fessionib⁹ singulorū
 patuit: aiadūsu esse uanas
 p̄uissasq̄ cogitaciones ac moeti-

D.

feras delectationes quas fr̄es
 hoca diuini suich paciūt demo-
 nū suggestioib9 fieri **Quappē** ī
 spū contrito et corde hūiliato n̄cē
 est exclamaē cū psalmista: ne
~~ma~~ **dne** tradas dne bestis
 aīas q̄sentes tibi: et aīas paupm
 tuos ne obliuiscas ī fine. **De**
pinulo religiosoy mollit̄ Thar
uita uiuentu Caplm xix.

Quam uō metuedū et
 tremendū sit examē ignis
 purgatorij. ubi dñs s̄dm̄ p̄ham
 abluat s̄des filiaz syon ⁊ sāgu-
 nē iherlm̄ lauat de medio eius
 spū iudicij et spū ardoris sicut
 ip̄e dñs p̄ aliū p̄ham testat̄
 dicens. ⁊ mūdabo sanguinē eorū
 quē nō mūdauerunt: et sicut
 idem p̄ha de dño d̄c. q̄a ip̄e erit
 q̄si ignis q̄flans. ⁊ q̄i herba
 fillonū. et sedebit q̄flans ⁊ emū-
 dans argentū purgansq̄ filios
 leui: utinā attenderēt hī qui
 leuitatib9 ⁊ negligencijs atq̄
 sol sompnoletia nō timēt p̄dē
 dies suos. **De** hoc metuedo
 examē īquadā collectiua legisse
 me mem̄ qd̄ monachus quidā
 ī exm̄is agens an̄q̄ decedēt.
 raptim est ī spū ductusq̄ ad loca
 īfinalia. et vidit qd̄ sine h̄erōe

referre nō possim9: aīas scilicet
 multas verub9 et contis acumi-
 natis īfixas ad roguē p̄ maximū
 ī modū anserū torreri et assai:
 ip̄osq̄ crudelissios tortores cū
 sufflatores alijsq̄ igneis īst̄mē-
 tis miserarū tormenta totis in-
 sib9 exaggerantes. **Alj** uō pa-
 tellas et sartagnies ignitas de
 subty iacentes ponebāt: ad p̄c̄p̄
 q̄ de ardentib9 iacentiū mēbris
 fluebat diligentissime colligentes:
 eūdē rurs9 bulentē et nimis
 feruentē sup̄ eos aq̄b9 fluebat
 refundebāt: quā penā cetis c̄na-
 tib9 ītolerabiliorē eis eē q̄s̄deabat.
Post h̄c duct9 ē ad quēdā refri-
 gerij locū ubi multitudinē aīarū
 q̄i post q̄uē aliquē laborē qui-
 estentiā inuenit: interrogatq̄
 ab angelo ductore suo si sciet q̄
 h̄c essent: se nescie r̄ndit. **Sc̄us**
 uō angela dixit ei. **In** q̄s̄ uidi-
 ti. ad ignē illū p̄ maximū assai.
 homines sūt cōdit̄ tui: qui licet
 c̄n̄alib9 p̄ctis se neq̄q̄ sedauē-
 rūt: nō tñ sicut monet scriptūa
 seruiē dño ī timore et timore
 curarūt: nō discipline censurā
 tenē. nō quietis et silentij pa-
 cientes eē. nō demq̄ uigiliarū

et orōmū sollemnē deuorōne.
neq; labeciosa psalmodie erectio-
ne strēmie sicut oportet emulati
studuerūt. sed magis curiosi. facti
vagi supflui. desides. pigri. sōpno-
lenti. signis ⁊ iocis ⁊ lenitatib;⁹
indulgentes. monastice p̄fessionis
piūtatē violacē nō timuerūt. **P**
postq; scdm̄ equissima iusti iudi-
cis dei sentētia i sup̄uisis penis
alij b̄nū alij plurius p̄ quātita-
te seu qualitate excessiū suū
purgati fuerūt. mediante gr̄a dei
i hūc refrigerij locū iuducūt. ⁊
atq; sic p̄ h̄erenda illa suppli-
cia pausantes p̄fōne b̄fitudinis
sue cū pacia p̄stolant. **L**uce 9°
ostat clari; reuelatōes h̄modi
p̄ dine pietatis dispensatōne tā-
tomagis crebrescē. quāto finis
mūdi magis appinquat. ut qm̄
habūdante iiquitate ⁊ negligētia.
refrigescit caritas multor;. tāto
electi dei p̄ her̄ iuentiū caritatis
habentes ~~tant~~ i culāscant animis.
quāto is i primo uentus esse putat.
cui; facie tonū boni p̄redit egestas.
Quid uō p̄ hoc nobis imue qd
p̄dāus s̄ vidit tur̄turos for-
rios adipem diligentiq; collectū
sup̄ eos a qb; stillabat i augmētū
sup̄licij refundē. nisi hoc qd quātū
quis q̄ p̄fessionē suā i hac uita

sibi pepat voluptati carnis sue
p̄ iordinate quietis p̄mguedinē
satisfacendo. tantū i altera uita
locis purgatoris deputat; suppli-
cior solue cogēt. **H**ic nōp̄ nepe
de purpūata illa mētre. q̄ calice
carnaliū voluptatū ⁊ uino secu-
lais pompe tebeiat omē trā.
dñs p̄ p̄pheta dicit. **Q**uātū gloi-
ficauit se ⁊ i delictis fuit. tantū
date illi tormentū et luctū. **Q**uo-
c̄ ad uocē tonitruū hui; uigile;
fr̄es. et i tentis animis audiam;
quid etiā m̄ monachos p̄fectissi-
m; et m̄ p̄res reuentissim; p̄
m̄ b̄tus b̄nardo de cotidianis
istis ⁊ valde p̄maosis neglige-
ntis n̄ris scenciat. q̄ i simone que
de uita ⁊ mōib; b̄e memorie
hūberti quondā p̄cis clauall
ferit. cū fr̄es ad emulandū con-
uiscatōis ei; p̄uitatē. h̄ctat̄ m̄
cetū sic ait. **D**e reliquo fr̄es dico
uobis. q̄ si sequeremū uestigia
ei; nō tā facile i uanis cogita-
tiomb; ⁊ ociosis simomb; i iocis
⁊ sturilitatib; laberem;. nāt
h̄is multū pditis de uita uā
⁊ de tpe uō. **P**olar̄ irruentib;
le tpe. et dū creditis uos caue
penā istā m̄imā. i r̄itis ampli-
ocem. **I**llud aut̄ sitote. quā

.D.

pa hac iuta i locis purgatoris
 contumeliat q hic neglecta fuerit
 reddent vsq ad nouissimu qdā
 tem. **N**o ego qā durū ē hoi
 dissoluto apphendē disciplinā:
 vobso silentiū pati: vagui so
 lito stabile pmanē: sed durius
 et mltio duriq eit futias illas
 molestas / tolerāe. pōero quā ti
 moratos quā alacres q̄q sollicitos
 nos i **ref** exequendis diuinis
 laudib⁹ et oporteat: nō solū ut
 dñi et carōis nri grām assequamr.
 verū etiā ut malignorū spūū i ex
 tricabiles fallanas euadē valea
 m⁹: isdē venēabilis p̄r i simone
 sup cantica canticorū q̄deagesimo
 octauo docet ita dicens. **F**e regu
 la nāq nra: nichil op̄ dei p̄ponē
 luer. **D**uo qdē noīe laudū sol
 lempnā q̄ deo i oratioē cotidie
 psoluit̄ p̄r bñdict⁹ ideo voluit
 appellāe: ut ex hoc clauis apparēt
 quā nos illi op̄i vellet eē itentos.
Unde vos moneo dilcissim⁹: p̄ue
 p̄ ac strēmie diuinis m̄fēe laudi
 b⁹. **A**ttēnue qdē: ut sicut vadit
 ita et alac̄ter dño assistatis. **N**ō
 pigri. nō sompnoletū. nō ositan
 tes. nō prentes vocib⁹. nō **ref**
 p̄stidentes v̄ba dimidia nō inteḡ
 t̄silentes: nō fractis et remissis
 vocib⁹ mulieb̄e quiddā balbade

nare sonantes: sed vili ut dignū
 ē i somtu et afftū voces s̄i spūs
 deprimentes. **P**ue nō: ut nil aliud
 dū psallitis. quā qd psallitis cogite
 tis. **N**ec solas dico vitandas cogi
 tationes vanas et otiosas: vitande
 sūt et ille. illa dūtaxat hoā et illo i
 loco. quas officiales fr̄es p̄ rōi ne
 cessitate quasi necessariē frequēt
 admittē q̄pellūt. **S**ed ne illa
 quidē p̄fecto tēp̄e tūt q̄sulu
 erim q̄ forte paulo an̄ i claustr̄o
 sedentes i codicib⁹ legeratis: q̄lia
 et m̄r me v̄ua vox differente
 ex hoc auditoio sp̄r s̄i r̄erencia
 reportatis. **S**alubria sūt: sed mi
 nime salub̄er illa m̄r psallendū
 reuoluitas. **S**pūs em̄ s̄iūs illa hoā
 ḡtū nō recipit: quicqd aliud quā
 debes. neglecto eo qd̄ debes obtu
 leis. **E**t her qdē bñard⁹. **Q**uid igit̄
 rogo de p̄s̄is et noīis cogitatio
 bus illa hora et illo i loco cogitan
 tib⁹ nobi ē sciendū: si nō va
 nas et iutiles sed ip̄as quoq̄ ne
 cessarias m̄r psallendū vitai de
 bē p̄r s̄iūs censuit. **H**ic plane
 hic coediū n̄orū i stabilitas dep̄
 hēnsa. s̄idm̄ p̄phētā sicut q̄sūdū
 fur qm̄ dephendit̄: ita ut etiā
 p̄fectiores quicq̄ cū luctu et gemi
 tu cordis necesse habeāt dicē deo:

nō mites iudicū cū suis tuis
 dñe: qā nō iustificabit ī spectu
 tuo oīs uiuens. Sed aliud vno
 valde aliud ē p̄firmatē mortal
 natūe ab itentōne psalmodie
 mentē mēdū auolae: atz aliud
 p̄ terne desidia p̄sis et noxīs
 cogitacōibz nullo mentis vigore
 reluctat: ideoq; sicut dispar est
 causa venialis delinquentiū
 q̄uicq; p̄tantiū: ita dispar cit
 z sūa p̄ meritū digna recipiētū.

*De piculo eoz q̄ ī seruitio dei
 lasciuie ul' plausibilis cantae p̄-*

Ecce vō sumūt Cap̄ xx

Edū q̄sided qualis vir p̄pheti
 cus miserrimā et nimis sup̄sti
 ciosā quocūda tenaciā rephendit
 dicens: nō p̄ntes vocibz. non
 fractis nō remissis vocibz. mulie
 bre quiddā balbade naē sonantes.
 occit memorie tribulis casz que
 referente viō venabili abbate
 moenmūdi ciudā elū accidisse
 agnouimus. Hūc nāq; nōnulli
 q̄bz z si largissime fenēt dñs ist
 menta laudis sue: ipsi tñ p̄cissie
 fenerāt dño: p̄mpti magis de
 eisdē istmentis querē glāz homī
 q̄ glām dei: et cū p̄rentibz voi
 bz. cotidianū psalnoz z ymnōz
 cursū p̄ozsā negligūt ne foete

acūme vocū retūdat: si tū t̄p̄
 z oportūtas glādi ī se z ī voi
 bz suis arriſeit. continuo validos
 gnaros z expeditos se ad causādū
 et ī extelsū voces tollendas esse
 demonstrāt. Dicebat ergo p̄fūy
 abbas fuisse monachū quendā
 ī vno de cenobys cystriens cordis
 q̄ dono nobilissime vocis exul
 tans: vigorem eiā ī cōt labore
 siucti dei expende dēdignabāt:
 sed magis p̄pā glām captās festi
 ua queq; responsia q̄ p̄ sigilai
 p̄uilegio vocis sue ip̄ assignabāt
 lectus sed nō timorāt. hylais sed
 minime deuotq. sollempnizando
 cantabat. f̄m̄ ē aut̄ īquadā sol
 lempnitate dñi. cū ī oībz q̄ cōit
 a cōuentu f̄m̄ ad laudē dei de
 cantabant: velut mutoz z eligūz
 smēt: ut v̄sūt repposon sui. nō
 plane ī ḡuibz sed etiā ī acutus ul'
 potius ī acutissimis vocē quocūdo
 tinnulosq; modulus flexibilitate
 vocis formādo solita lasciuia
 decantāet. Duo f̄m̄to: ut a q̄
 merces ridiculosi cantz p̄anda
 eēt ītelligēt: tā ip̄o q̄ cetis q̄
 c̄ta eū erant videntibz. apparuit
 demon teter et fuscū ī modū
 pueruli ethyopis: q̄ māibz īpuris
 faciens palusū z miro modo ca
 thmāns dicens. **D** o bñ: valde

[Marginal notes in a smaller hand, partially obscured and difficult to read.]

.D.

bene cantavit: optime cantatum
 est. **N**on est ergo quicumque gratiam
 tonide vons a deo accepit horri-
 bile malum esse inde demonum ne-
 quicia passum. lascive et plusabi-
 litate cantando: unde deum honorare
 debuerat devote et humiliter iubilando.
 Ideoque summope nitendum est: quatenus
 secundum mediocritatem quam nobis sanctus
 ordo noster prescribit: nec non et secundum
 auctoritatem qua regula nos professi
 sumus nos instruit: et singuli specialiter
 et omnes in commune cum gravitate cum
 timore et timore atque humilitate
 psallamus et cantemus deo nostro. **F**erte
 promissa diaboli nequicie vel max-
 ime vel sola rubore vel suffusione
 vultus nobis tunc atque ad cautelam
 nostri nos exanimare poterit: sed quatenus
 diu corda hominum plene reuerentem
 testimonium spiritus veritatis. quod sub-
 stantiam spiritus fallacis: quid enim
 nostris temporibus eximie religionis
 et specialis abstinere sciamus. **F**o quidam
 virgo de hac lasciva cantu divina
 reuelatione instructa prodidit: non
 tacebimus. **C**um enim dominus abbas
 cystrensis qui est pater patriarchalis totius
 sancti ordinis nostri ad eam gratiam visitationis
 aliquando venisset: inter dulcia et iue-
 nite colloquia cepit abbas atten-
 tius rogare quatenus eadem dei fa-
 milia discipulis sibi reuelari depos-
 ceret: quid in ordine cystrensi

pietati vel religionis magis contrarium
 per negligentiam inrepsisset. **I**lla vero
 per acceptas idonias suasque ad do-
 minum presens: ita respondit. **S**ciatis de-
 ta esse in ordine vestro que specialiter oculos
 summe maiestatis offendunt: mul-
 tiplicatio scilicet agrorum: superfluitas
 edificiorum: atque lasciuia vocum. **R**
 propter omnes que ad sacrum ordinem
 cleri ~~etiam~~ asati. iudicio sancte ecclesie
 psallendi et cantandi officium sortiti
 sunt: si mediocritatis gravitatis et
 humilitatis metas excedant: no-
 uerit se ~~non~~ recte quidem offerre
 sed nequaquam recte diuide: timeant
 namque comminationem domini per propheta
 dicentis. sollempnitates vestras odiunt
 anima mea: quatenus cum derideret hostes
 sabbata vestra: nullomodo acceptas
 dignatur omnipotens deus quod subsannat
 inimicus. **D**e periculo platorum putes
 suos carnaliter amantium **C**apitulum

H Postola de hinc **xxi.**
 qui summi prestantissimas vice
 gerunt in terris. qui dispensatores mi-
 sericordie dei in terra constituti sunt loquens:
 hic iam queit inquit inter dispensa-
 tores. ut fidelis quis fuerit. **H**oc
 struimus. hac discussionem quidam
 heu nimis formidantes si forte
 per diuinam gratiam in parte sollicitudinis

vocant. continuo se ad plenitudi-
 nem honois assumptos esse gloriati:
 et in placatione non solum que sua sunt. non
 que illi episcopi. verum etiam que sanguineorum
 suorum sunt omnium sollicitudine querunt.
 et per eorum exaltationem pro primoniis
 crucifera domini bona videlicet ecclesie.
 que se in promotione sua sacramento presbitero
 congregata suae vouerunt. perfligunt et
 dilapiae non verentur. **Ad** hoc autem quod
 grauius est. si aliquos nepotulorum suorum
 ad hoc erudiendo et informando pro-
 uerent. ut aliqua municeis functione
 illustrare posse videantur. carnis
 magis et sanguinis affectioe attracti
 quam primorum utilitate quiescentes suc-
 cessores eos sibi designant. omnia inuen-
 tis dei iudicium nec in ipsa tribuli hora
 exitu sui recogitantes. **Quia** propter
 qualiter omnipotens deus que glorificantes se
 glorificat. et gratias pro se reddit
 in gloria. vniuersi talium intolerabiles
 cruciatu quibus pro morte carnis adducti
 est ad correctionem viuencium demon-
 strare uolunt memorabimus. si forte
 exasperatores domini heret audientes. et
 illa pati pertimescant. et ab inordinato
 amore penitentium. seueritate ultionis pro
 oculis habentes quiescant. **Abbas**
 cuiusdam cenobii monachum quendam
 nepotem suum a puero miserat. et
 usque ad spectabiles mores puererit.

Contigit uero ut ipse abbas ex tunc
 mortis sortis articulo sibi immine-
 re. vniuersam carnem in sanguinem esset.
 fratribus itaque quos sub cura sua ha-
 buerat destitutum suam lugentibus.
 fuerat enim vir prudens et pius.
 cum de substitutione aliorum tractaret.
 diuisis diuisa sententibus. ne forte
 ex studio prius res in contentione
 veniret. cum consensu deitum est. quatenus
 et consilia et vota sua ipsi abbati tempore
 spirituali premissis committerent. que consilia et
 merita singulorum plenius nosset.
 et quod ille sibi successorem uoce de-
 primet. haec hunc absque refragacione
 unanimitate in abbate eligerent. **sed**
 heu quam tenere necessitudinem penitentium
 suorum astricti sunt. quos ab amore
 mundi domine caritatis ardor nondum
 proferte sepauit. **Quem** enim penitentium ab-
 bas in illa hora finenda exitu sui
 memorare debuisset iusticie dei
 solus. et pueri secundum deum pura
 sibi exhibentibus obedientiam con-
 suleret. carnis et sanguinis affectioe
 male illectus. artificium nepotem suum
 fratribus illis designauit. dicens enim
 bene esse religiosum. et in exterioribus
 negotiis prouidum et quiescentem. **Ad-**
 huc ex parte uere fuisse. quia tamen neque
 qua sincere intentione fratrum **uol-**
ente uidelicet utilitatibus quiescentium
 deo tunc consilium dederat. sed quatenus

B

ex pena q̄ subsecuta ē m-
 telligi dat̄ magis eo intuitu
 ut parentela ipsius nepotis
 sui p̄mōtione illustre redder̄.
 q̄ diserte sine p̄ hoc reatu suo
 mores addidit. **F**uit dñs eide
 successori in n̄q̄ canonicē adeptē
 dignitatis demonstratē dignat̄
 ē. **H**ar nāq̄ teode monastio
 loci q̄dā amēn̄q̄ ad refrige-
 randū amōmod̄: ut ī ip̄o
 loco fons p̄cipuus flentis
 leui n̄m̄e scaturies: q̄ p̄
 c̄p̄dm̄e aluēoli sui luxurā-
 tibz herbis iocūdy tā vicia-
 ritate sui q̄ etiā herbarz gra-
 nosa viditate aīas et oculos
 atcedētiū mulcebat. **H**ūc lo-
 cū defūct̄ abbas dū vitales
 adhuc caper aures refrige-
 randi gr̄a frequētāe solebat.
 ibiqz amū mōdēciū curaz
 estibz defatigatū relaxat̄:
 tanto liberiqz. q̄nto sectius
 euaporae sinebat. **C**uius re-
 laxatōis q̄suetudinē successor
 ipsius eodē mō tenē decies.
 locū frequētabat et ip̄e: magis
 ut ree p̄clūis ad cōmoda car-
 nis q̄ ī p̄decessore suo videat
 f̄er̄ sectanda: q̄ si vitutis ali-

cuius specimē ī quīsatione ipsius
 exempli gr̄a f̄here potuisset. **O**na
 vō diez cū soluto more ad p̄dēn locū
 atceder̄: audiuit q̄i de fontis fundo
 voce lacrimabiliter plangentis: et
 heu heu me miserū īgemantis.
Territus uō vehementer q̄stnat̄:
 ubi p̄p̄us accessit diligentiqz aus-
 cultans: hanc esse p̄decessoris
 sui defūcti abbatis voce. ex olim
 nota sibi qualitate vocis ipsius
 recognouit. **C**ū uō timentibz p̄
 stupore labijs. q̄renti quisnā eēt
 q̄ illuc ita planger̄: eadē vox q̄si
 de sub aquis r̄ndit dicens. **E**go sū
 ille q̄ sanguines tuus quondā abbas.
 nūc aut̄ miserabilis sp̄us: cui tu
 ad multā q̄fusionē et infelicitatē
 meā ī regimine monasterij huius
 successisti. **I**nrogat̄ cur ita plan-
 ger̄: quia ardeo inquit. **R**urs̄
 interrogat̄ quare arder̄: cū glōsa
 vita ipsius quā ī torpe gesserat
 requie magis q̄ tormenta meruis-
 se videt̄: tu inquit itendū mei
 causa es. **E**t ait abbas. **E**go quare
 ul' quomodo: **Q**uia t̄q̄t fr̄ibus
 q̄bz indigna p̄erā p̄sonā aīaz
 suaz saluti p̄ficiuā q̄rentibz. et
 n̄ p̄ deū vota et q̄silia sua cōmit-
 tentibz: heu affinitatis qua n̄
 cōiūty eris lenocinio cecaty. nō
 s̄d̄m̄ timorē dei sed s̄d̄m̄ ap̄e

D

voluntatis insipientia asilum dedit
ut te ad apicem huius dignitatis
~~ut~~ prouiderent. **I**dem iusto dei
iudicio Thor aque elemento cru-
ciatibus additus. ardeo. liqueo.
deficio: et in nihilum pene redactus.
ad eadem tormenta rursus toleranda
restituro. **E**t si certius probae
vis fruiola non est que audis: fac
afferi ~~can-~~ candelabrum eneu:
et lenta submissione in aqua ista
mitti. **H**oc precipiente abbate
allatum est candelabrum eneu: et sen-
sim in aqua illa missum: atque stupe-
do miraculo ita a facie frigide
illis aque liquescit: sicut fluit
cera a facie ignis. vel sicut fugat
nebula a facie solis. **Q**uanta non
seueritate iusti iudicis os dei dapa-
nabit: eos qui preces suas de pecu-
nijs vel possessionibus etiam sibi
missas diuites et ditios fruiunt:
si sic puniri meruit qui personam
fortasse satis idoneam ad officium
spiritualis eminentiam sanguis ma-
gis quam caritatis intuitu puerile pre-
supsit. **H**ec itaque que de peccatis
quocumque vicia seu negligentia
aliquandiu iam tractauimus ex occa-
sione relationis beate memorie domini
geraldi clauallis abbatis qui peccato
assidue iurantium fratres suos amone

studuit. ad exhortationem legentium
summatim perscrutari curauimus. **F**er-
uentes strenues simplicium fratrum
años exempla plura moue et oba:
quoniam deuota mens ex laqueis spua-
lis operationis feruore. magis quam
plantis scientie eruditione quirit: dum
sua memoria usando atque rursus
quasi manu cogitationis tingendo
palpat: ad amorem virtutum heret-
icorum vicia amplius ex ea accen-
dit: quam si decem milia sententiarum
cartulis exarata transcurreret. **H**oc
igitur quasi grande fenore abso-
luti: ad clarum alle uitam de qua
cum psalmista ad meditandum in
agro diuisor christi domini nostri mag-
nificum effusi fueramus reuertamur:
sicque tandem narrationis nostre series.
quod de venerabilium patrum religio-
sa consuetudine. piosasque in aspectu
domini morte ad edificationem multorum
fecit: appetenti conclusionem finiet.
Nam et rivulus setis preta fluens.
certis venarum meatibus diuisus.
arenam queque impinguit: marte-
na gratia reuiuiscere fit: de-
minusque vniuersis sufficienter irri-
gans sese in se recolligit. prope
alueolo restitutus legitimum
cursus viuacitate plabit.
ExPLICIT DISTINCTIO QUINTA

Incipit distictio sexta De
cauta cōtemplatione cuiusdam
nathi clauallii et de periculo
cōtemplatiuorum caplm p̄mū

Dominus ad b̄m
iob de multipli-
ca calliditate anti-
qui hominis sub sp̄e
leuiathan loquens.
nerui iquit testiculorū eius
pleni sūt: omne uidelicet
hominē manifestus instrues
subtilissimarū deceptōnū ter-
ribiles nerus neminē absq̄
gr̄e sue adiutorio euadē posse.
Verū si cūctis q̄ xp̄iana p̄fes-
sione censent: et ad celestē gl̄iaz
de q̄ sup̄ba sathanas cū āgel'
suis cecidit. dūce hūilitate
nitūt̄ conscendē. sūmo p̄e con-
siderandū ē illud apli. videte
quō caute ambuletis. qm̄ dies
mali sūt: et illud ne cōtrūer-
mur a sathana. t̄p̄e enī satha-
nas tr̄sfigurāt se ī angelū lucis:
quāta putam̄ sollicitudine vi-
gulandū ē h̄is q̄ factioris uite
desiderio ī cenobis d̄no imlūcē
et q̄ sp̄itales nequitas. sp̄ita-
libz armis dimūcāe p̄posuerūt.
Fallūt̄ quippe stolidissimoz erro-
raptant: qui seculais mole tu-
multuosa negona tr̄m. et nō etiā

cenobial' lecti. queta silentia īsidis
tūmā patē arbitrant: cū tanto sub-
tiliores laqueos tendē soleat callida
hostis quō q̄s altius scālā uirtutū
standē atq̄ de huius mūdi naufragio
mūdū se euasisse q̄ fidit. Quia p̄p̄
gr̄uissimā vna vi sp̄italis tēpta-
tōnē quā ī oco silentij sui īdiscre-
tēmplando t̄c̄rit. ad cautela con-
templatiōis p̄ponem̄: quatin̄ h̄y q̄
feruētioi studio lōi īcūbentes. diu-
sas mēorie s̄n̄as cōmendāt: atq̄ ex
eis p̄ q̄dē meditaciōis dehit etiā
q̄tēplaciōis oculū exacuūt: sēp̄ illa
s̄n̄e m̄dores. q̄ strutator ē maesta-
tis opp̄met a gl̄ia: magis ī timore
s̄tē hūilitatis se utit̄ dep̄māt: q̄
ī luce periculose q̄tēplaciōis puclū
volāe p̄sumāt. Erat ī claualle semoz
q̄dā p̄uissimē religiōis q̄ sub venēa-
bili p̄re m̄o b̄o b̄nardo ī eādē do-
mo s̄tā. multis etiā simpliciōibz
gr̄am p̄fōis q̄tulit strenuus ymita-
tor effectus. et ī cotidiano v̄tutū exer-
cicio deuotus: q̄ ob sap̄ie sue gr̄uita-
tem. q̄ silij matūitate. ex t̄mēq̄ cō-
ūsaciōis s̄titate. nō t̄m̄ sibi s̄li sed
et alijs p̄desse posse iudicatq̄: fus-
macensis ec̄cie q̄ ē vna de digno-
ribz et magis religione q̄spicius
filiabz clauallis abbas q̄stituta ē.
Postq̄ ḡ ī honōe. t̄p̄ius q̄ honois
pondus assidue pensans: ne s̄dm̄
p̄phetā periculū honois nō ītelliger̄:

pastoralis officij dignitate hūili-
 tate qua spiritale virū decebat
 ministrabat: tandemq; laboriose pla-
 tōnis sollicitudini seules humeros
 subducens: rachelis quāto seiluis.
 tāto iocūdius cōtubimū lye lig fe-
 rūdus sed tū valde pūculosis p̄tulit
 āplerib9. Ad sua itaq; clarā ualle
 reūsq; ac uelut nō de gener pulla
 nidulo p̄io restitutus: cotidiana
 quīsitionē suā distinet moty et
 affides cordis dudū plātōis occasi-
 one q̄ qua uisū sparsas ad se rerollu-
 gebat: et exemplo sc̄ssimi p̄is sui
 b̄ndicti habitauit secū. **S**piritualib9
 at̄ studiis intenty et a strepitu
 garrule occupatiōis penitus se q̄st̄y:
 orōi lōi cōpūctiōi. sacre q; medita-
 tōni opam dabat: sc̄ies adūsq; uirū-
 lentas suggestiōes mūdialis pō-
 pe. carnalisq; illecebre efficacius
 h̄is nō ēē anti dotū. Porro q̄tinue
 meditatiōis assiduitate puocaty.
 suauitateq; illecty: cepit iā sc̄e
 q̄teplatiōis subtilitate. diuina queq;
 mistia scrutari. scrutando iocūdai:
 exultās ī iubilo cordis. dicensq; cū
 psalmista d̄no. **M**irabilia testiōia
 tua d̄ne: ideo scrutata ē ea aīa mea.
Quia uō salutare hostiā p̄ qua
 redēpti et recōsiliati sum9 deo p̄i cū
 fructū bonor̄ opim cedula p̄molabat:
 alitudinē ipsi scrutabilis misterij h9
 tanto dulcius q̄teplando et rimabat.

quāto id frequēq; altissima d̄ne
 passiōis hūilitate ressentando
 iteabat. **S**ed o utinā sicut pius
 ita etiā cautus et timoratus q̄teplator
 ēē curasset. p̄sertim ī tā mia p̄fun-
 ditate tantor̄ misterior̄: ubi oīne
 ratiōnis hūane desinat argumē-
 tū: solū q; sacre fidei q̄silit̄ oca-
 culū. **N**ā cū ammirando pensat̄
 et pensando ammirat̄ quonātinō
 patris et uirū q̄ ī altari p̄ponit̄
 mediante uirtute dei ī uerū corp9
 et uerū sanguinē ihu xp̄i d̄ni
 m̄i et redemptoris tr̄s substan-
 tiarēt̄: plusq; oportebat stru-
 tabunda ratiōnisq; oculo īp-
 lenti9 īmyus: sacriū misterij
 archano fidei cōmissū rōnis
 temeritate distute p̄sūptuose
 tēptabat. **L**eterū sicut tēptat̄
 b̄s b̄narda. ratio si quod fidei
 cōditū est temptet erūpe effru-
 trix iudicat̄: et b̄s ḡgorij de
 fidē nō habē meitū: cui hūi-
 na rō p̄bet experimentū. **I**n-
 uēo p̄futa semox rini9 q̄sde-
 rans sapientis q̄silū. q̄ mel-
 tuementē pius edē suadet.
 ne forte saciatū euomē con-
 tingat: aplin etiā monente
 nō pl9 sapē q̄ optet sed sapē
 ad sobrietatē: dū sacri misterij
 dulcedinē ip̄is ut rex agelas

Bj

spiritibus inperstrutabile audiatur rima-
tur: sime **ma** manifestati debita
reuerentia non exhibens inpergit
lapide offensiois: et dñs ira de-
clinavit a suo suo. **U**bi uo spūs
bonū ul' ponit spūs bonitas lu-
cis sue radios subtrahit: malign-
na extemplo spūs malicie sue
tenebras ingessit. **V**ariisq; cogita-
tombz animā iā nutante exagi-
tans: rōnemq; fluctuante pessi-
mo dubietatis spū quatiens.

Nempe dū qd̄ fidei cōtissime
stat mortalitatis sue dissimulās
tenebras. q̄ reuelata facie specu-
lari p̄sumet: iusto dei om̄ipote-
tis iudicio de cōtitudine fidei
cendit i opiniois ambiguū:
ita ut qd̄ rōne q̄phendē nō po-
teat i possibile eē p̄sup̄tōe ceta-
tus estimat. **E**t ei sicut elegā-
tissime diffinit apls. fides spe-
randaz substantia rez argumē-
tū nō appareatū. **E**d̄ em̄ videt
quis. qd̄ sperat. **S**i ut qd̄ i hac
mortalitatis valle i hoc p̄iti et
mortis corpe vidē nō possumz
p̄ pariam **exp̄ctamz** exp̄ctae
iubem̄ ut i etne clauitatis p̄ria
i nob̄ q̄pleat. ubi eit d̄s oīa i oībz.
q̄p̄ctamz oculos a vicio i quiete
curiositatis: qm̄ sicut testat sa-
piens. hēditas ad quā p̄prope
festinat i p̄ncipio: i nouissimis

b̄ndictōe caēbit. **I**git̄ ubi p̄mū itau-
ta ille d̄templator hor dubietatis ma-
lū claudestinis aīe sue motibz ir-
repe deprehendit: totz it̄mut: nisi sup̄
vigore mentis tenebras dyabolice
v̄sue discue nō poterat: nō em̄ si-
cut liberū ē i quiete volūtati spō-
tanea **de** delibēatōe i fouea se p̄ci-
pitē iacere: ita etiā i liberū habz
p̄a iūte ul' iūsta de fouea con-
stendē i subnatulo itaq; fidei p̄cello-
sō p̄sup̄tōis spū violent̄ euulsō:
naus q̄tē iūscābil̄ hoīs validissi-
mis p̄nciosaz cogitōnū fluctibz
quatiēbat: malignis sp̄itibz rictis
nequie dolis ad id intentibz. ut q̄
de cōtitudine fidei violent̄ p̄bauērat:
etiā de dubietatis nibilo i asserōis
blasphemie densissimas tenebras p̄-
cipitaret: ut videlicet **berengān** qui **ex** p̄lo
p̄mā ip̄e h̄ h̄scos iūentoz et defen-
sōe extitit. sentiet et dicit panē et
vīnū q̄ i altari p̄ponit p̄ q̄scōnē
verū corpe et verū sanguine xpi
neq̄q; eē. **V**erū om̄p̄ et misericors
deus q̄ suū suū angelo sathane ad
colaphizandū f̄dideat ut discret̄ p̄-
sūptuosū nō eē: queq; sūmū cogi-
tōis q̄dū q̄ soli b̄te iūte debet
i hac iūscā uita et hac carne p̄iti
i solentia iūmantē etiā de fidei sta-
bilitate coerue p̄m̄seāt: de p̄iculosa
dubietatis iū iūpe pendente i h̄eti-
ce p̄iūtatē baratru p̄cipitai passū
nō ē. **U**bat igit̄ iūscābilū marceste

vj

premit sollertia. **De excellencia
fidei sacramentorum corporis xpi
et sanguinis. et de discretione to-
templanciu. Cap. 11**

Sane quatuor distet inter scitu-
timum quod patitur curiositas.
et speculatione qua gignit pietas:
inter contemplatione qua in fidei simpli-
citate assequitur puritate pertinet huius-
modi denotat. et meditationes que descen-
dunt ex presumptionis superbia lucida
adhuc declabimur: quatinus sicut
deterium in spiritu suo presumptuo-
sus: ita mulceamus in spiritu dei huius-
modi et devotos. **Certe precipuus et
maximus ille contemplator. a quo
inclairissima valle totius denotatis
et contemplationis religio suspit exor-
ditur: beatus dicitur Bernardus: qui copiose
in scriptis suis dicitur. quod fugienda
sit presumptuose contemplationis temeritas:
que reverentia sacrosancti fidei archa-
no subdenda sit huane rationis
infinitas: quodam loco satis evidenter
idcirco ita dicens. **Fident lo-
quor: timentate sciam quia non intel-
ligo ideo.** **Ad hoc verbo abbreviato
sanctus: quid simpliciter. quod fideliter.
Quid inquam sanctus ad fidei: quid
simpliciter ad meritum. quod fideliter ad
denotationem: Porro eandem fidei
simplicitate qua hic de sancta trinitate
paucis verbis apprehendit: etiam
de sacramento altaris se firmissime
tenere non solum vobis. sed invariabiliter****

optimi patratione magnifice demon-
stravit. **Ad paginam aliquam partem vti-
lie. et propter efficacissima gratiam qua
in effugandis spiritibus immundis habe-
bat: fama virtutum eius ubique clarescit:
femina quaedam atrocissimo demone
multo tempore possessa. oblata sibi in
ecclia. **Ad idcirco precepit: mirum
sciens eam non tam facile ut ceteros
posse sanari. Ipse vero ad altare accen-
dens sanctam missam sollempnia celebra-
vit: pactasque ex more sacrosancti mi-
sterii confessione. corporis dominici super
patenam posuit: atque super caput mu-
lieis spiritissima colluvione ma-
ligni spiritus fedum. et horridum tenuit:
ad eum liquens lique. videri tuus. **Ad
quod in libro vite eius continetur: sicut tar-
taticum cerberum. que consuetudina-
ria sibi per facilitate fugam non
poterat: fide et virtute diuine sacra-
mentorum potentia erant. **Quadam
etiam vice dum comitem putauit sus-
matu per leonem obstinatum fauen-
tem. dominusque pape innocencio subdi-
recusante nullis motibus nullumve
exhortationibus ad humilitatis fastigi-
um catholicorum ecclesie unitate reducere
valeret: negotium quod huane idusie
vibus impossibile fore videbatur:
digne potestate comedas ad in mala-
dam hostiam salutarem per quam in sa-
lus pax et unitas miseris mortalibus
conceditur: etiam in igitur est:********

pncipe nū totis quos quos utro
 tu domq dei exortatōis sūa se
 qstuerat p̄ foribz etne p̄solante.
Pars itaq̄ mysticis q̄sertōis corpis
 ⁊ sāguis dñi rite celebratis. hō
 dei nō sōdm homīe se agēs. añq̄
 pax ī p̄plo diffundēt māne celestis
 puissimū viginal' uteri fr̄m
 sup patenā reuēnt' posuit: cūctis
 q̄ adent' ammiantibz ⁊ cū mariō
 stupōe rei exitū p̄solantibz ip̄as
 patenā p̄nosū depoīitū. pignq̄
 etne salutis cōtinētē secū ferens
 foras exiuit: atz vultu igneo voce
 nō deprecatoria s̄ īmāci. **V**bis
 auctoitate plenis p̄ncipē cōpel
 lans ita exor̄s ē. **R**ogauimq̄
 te: ⁊ audie nō rōtēp̄sisti. **E**tne
 eḡs ē ad te iūgnō filiq̄. filius al
 tissimū p̄ris: ille iūgnō filiq̄ q̄ p̄rio
 īnocentissimū sāguis s̄tūm etiā
 r̄denit: quā tu quītū ī te ē s̄m
 dere ⁊ cōturbāe nō fecimdas:
 adest ente iuder vniūsitatis. ī
 cuiq̄ manq̄ illa tua aīa deuēret:
 añ cuiq̄ tribile iudicij solū. to
 tius uite tue actiū rōnē reddi
 tū es: hūc nūc resiste si va
 les. **V**idens at̄ romes reuēndū
 abbate celestia sac̄mēta cūctis
 cōdūmbz angeloz ēmēda s̄is
 ī nāibz tenente: ⁊ ignito behe
 mentē eloquio p̄tactis q̄stie

sue sēta terebrante: sūme
 maiestatis p̄sentiā nō ferens
 obtrigēstente gelido p̄ membra
 sanguīe. velut exanimis ī
 fra collapsq̄ ē: iacensq̄ spūmas
 horridas niḡscentibz labijs e
 gerebat: at̄ q̄i vltimā cōflatiq̄
 eēt sp̄m: r̄bris singultibz vita
 lia quarebat. **C**ūq̄ sic īmseabil'
 aliq̄dū iacuisset: flentibz et
 p̄torā tondentibz q̄ adent':
 accedens **v**ir' p̄phetiq̄ pe
 de eū pulsās ī v̄tute illiq̄ quē
 portante se portabat ī p̄iosa
 voce p̄cepit ut surgēt: ⁊ ep̄s
 quos **f** de sedibz suis expul
 erat quoz aliq̄ p̄ntes erūt s̄i
 mora rēcōsiluaret: seq̄ magis
 ecclie catholice filiū q̄ s̄sima
 tūoz fauitorē fore demonstrēt.
Nō etiā cōopante grā dei cō
 tinuo s̄tū ē. sicut liber gestoz
 ei⁹ doret plenis. sane p̄r̄p̄e
 vniūsoz q̄ adent' q̄ obstinatū
 nimis aīm p̄ncipis illiq̄ ī s̄s
 mate nouerūt: s̄m̄ tā clery q̄
 p̄plus t̄re v̄tute īcōtāntiā s̄
 ī s̄m̄ fideq̄ v̄i dei a rabie p̄t
 leois libeātq̄ ⁊ v̄nitati s̄e m̄r̄ō
 ecclie rēuicōpaty dñi clemēciā
 collaudabat. **Q**uāta ē pietas
 fidei de qua excellēt' p̄m̄inat
 aplius: qd' habz p̄missionem

vi

uite h9 q̄ m̄r ē p̄r a futūe.
Quē mirabil arufer sp̄s s̄s
 q̄ tam mirabili glutino calcato
 sumis p̄ma cōnectit: ut illū
 splendidissimū mitidissimū
 ⁊ suauissimū panē angeloz ha-
 bente t̄se om̄e delectamentū
 q̄ ē v̄bū dei. mediante st̄ssia
 hūanitate eiusdē v̄bū. v̄micul
 tre comedē concedat: ⁊ trene
 substance p̄cūcūla q̄ t̄pō affrū
 ⁊ estimatōe sui vilipendi pote-
 reat: p̄ eccl̄iasticē r̄dōis r̄gula
 cōsecra t̄ verū corp̄ et verū
 sanguinē xp̄i d̄m̄ n̄ri tr̄ssub-
 stantiet: fiatq̄ pabulū dulcis-
 simū quo p̄u rōnale s̄ miserū
 iunetū delucose refertū rōnali
 sed b̄te natūe t̄ b̄titudinis gl̄a
 cōdēs effinat. **L**eterū h̄ altissi-
 ma dei magnalia q̄ ineffabili
 dignatōe gr̄e sue miseris mōe-
 talib9 largit̄. fidei q̄dē manifest-
 ta sūt rōm̄ uō ~~et~~ t̄ca: et p̄t̄ea
 idē h̄ pietatis ē. d̄stutē temei-
 tatis. nosse vitā ⁊ vitā etna ē.
Rōne f̄ videt̄ ammiranda iste
 sc̄us cū sc̄o s̄ene symeone
 ī p̄fuditate misterij maiestatis
 r̄situdinē nō solū agnosce
 sed enā alijs potent̄ ostendē
 sub accidentib9 q̄ sensib9 et

carneis oculis īgerūt id est
 visibili specie pondē et sapore
 xp̄m dei vitute et dei sapiētia
 nō rōm̄ temēitate s̄rūtū sed
 fidei simplicitate crede venerat
 ⁊ colē. atq̄ t̄ eadē fidei q̄stancia
 sup̄bis tribulū t̄p̄n̄t̄. **H**eset
 ergo iā huāne rōm̄ temēitas
 d̄stutē velle q̄d signatū fidei
 signatū mortali natūe sc̄ie de-
 negatū ē: et liḡ cū p̄riarcha
 iacob q̄ simplicitate sua cōtēq̄
 eat pede ~~q̄m~~ q̄m̄cōis claudi-
 ret: cū per̄ t̄m̄ ap̄lo. q̄ vitute fi-
 dei ananye ⁊ s̄aphire duplici-
 tatem dephendit ⁊ extinxit: fidei
 pedē fortius figat: ut p̄ deu-
 cione fidei q̄nq̄ ad q̄m̄cōis
 plenitudinē puenit̄ mereat.
Quid em̄ tuose int̄est tua
 sc̄ie quo ordine sup̄m̄ largitōis
 viuificū beneficiū q̄sequais?
 d̄m̄modo id efficacia teneas. vti-
 litate p̄bes. ⁊ insup̄ multimo-
 da signoz ut p̄dignoz gl̄a que
 ab ūcio fidei usq̄ nūc t̄ sac̄men-
 to altis de9 op̄ai nō cessat. io-
 tūda exhibitōne quātū phas ē
 exp̄iatis. **S**ed ut de maiorib9
 t̄rea ⁊ modiq̄ de modicis dei
 mirabilib9 loquat̄. q̄ liḡ sit mag-
 n9 ⁊ laudabilis n̄m̄s t̄ magnis.

vi

poteris cū equis: **I**dest si in
 tūmā istis ~~mortalibus~~ morta-
 litatis tue densissimis tenebris
 obvolūtū te sentis: qua fronte
 qua ue temēitate altissima dei
 magnalia inquietū strūtū pre-
 sumis: **D**e sacramento igit altāis
 sicut quidā de martīrio ait. to-
 tū deoq̄ deo. nichil nobis. **V**o-
 lenti itaq̄ istā religionē p̄ficē.
 cōuertitōi mox mūdātiōis cordis
 modis omnibz necessariū ē respicē:
 misteris uō scāe scripturā
 p̄ contemplatiōē castigatus itendē:
 qm̄ campz exercitij et laboris
 p̄met ad rudes et ipsos: lecto
 uō contemplatiōis ad hūiles et
 deuotos. **N**on utiq̄ q̄lesnūq̄:
 sed q̄ curiositatis uanitatē et
 uoluptatis uicij iā dudū mor-
 tuū. scē hūilitatis et p̄fectionis
 arcem ostenderint: q̄ possēt
 cū psalmista dicē dñō. **I**n via
 testimoniōz tuoz dñe delectatus
 sū: sicut iōmbz diuicijs. **R**eterū
 quisq̄s i hac uirtutē clāitate
 nondū adeo stabilitz ē. ut in
 lūie eaz ambulet tota die sed
 adhuc uicior caligine cūfū-
 sū habet intellectū: lūz igem
 subtilitate uigreat: et acutē
 rōnis polleat: nouēt tñ expe-
 die sibi magis orare. psalmosq̄

rōmniae frequētius. lege uō p-
 cius: et tūpa lōne nō sciam in-
 flante. sed sp̄m uiuificantē q̄rē:
 nō ut disertz sed ut sobrius effia-
 at: quēadmodū monet ap̄ls nō
 plā sapē q̄ optet. sed sapē ad sobrie-
 tate: nō ut iactet se scē qd̄ nescit.
 sed ut sciam suā deo et sibi sicut
 decet monachū i hūilitate q̄stie
 custodiat: ne forte subsānet cū
 sathyricus ul' potius imūda sp̄s:
 qd̄ usq̄ adeo scē eiq̄ nichil sit nisi
 cū scē hoc sciat. **U**nde cū dor-
 teorū doctissima p̄ augustina dicit:
 orare et lege utriq̄ bonū ē silicet:
 si nō liceat meliū est orare q̄ lege:
 mram̄ valde quosdā orōnis et
 deuotiōis p̄cessa necessariā utilitatē
 pene ul' penitē negligē: lectiōi
 uō ^{atq̄} meditatiōi totis diebz ac nocti-
 bus trūbē: quasi nō sup̄ iane
 pingat: aut puluere i uento p̄ce-
 tat q̄ sciam t̄ q̄stia mūdū a uicij
 purgata multiplicat. **E**t contemplatiō-
 nis subtilitas quātō magis absq̄
 p̄fōis plenitudine ad alta uolat:
 tantō magis quēadmodū i multis
 cepti sumz p̄uolose rīme pateat.
Quia ergo tlibz valde metue-
 dū est ne solū lāpadaz mītozem
 p̄ferentes olei uō p̄mguēdmē
 negligentes. id est de sola scē
 clāitate absq̄ deuotiōis et hūilitatē

31

bñs bñardo abbate legit qd vix
 vniqua mortui sine lacrimis
 passionis sepelicit: & reuētissi-
 m9 alexandror p̄artha iohes
 excellentis p̄one sue auctoita-
 tis oblit9. ad morientes quosli-
 bet fideles p̄ semetipm̄ accede-
 bat: sedensq; coram eis obeūtiū
 agōne cū multo pietatis affrū
 asidebat: p̄p̄s quoq; maib9
 morientū oculos claudēs. aīas
 de corpib9 egredientes diuine
 gr̄e deuotissime cōmendabat.
 Sed & bñs **malachias** malachias
 ep̄us hybimētis i oib9 opib9
 suis memorans nouissima sua
 ut idie defūtionis benedictōez
 merēt: cū venisset aliqñ clarā
 ualle. & amicitia familiarita-
 temq; s̄i p̄is n̄i bñardi ob-
 stitans sue reuēciā obtinuit
 ser: tāto s̄e caritatis ardore aīa
 ei9 aīe vi dei adhesit: tātoq;
 desiderio i clāualle moriendi
 attent9 est: ut reuīsā i p̄iam
 reliquo qd̄ aduixit tpe. hanc
 p̄nī suaz sūmā dño deuot9
 offerret: q̄tm9 & i clāualle & in
 die cōmemoratiōis aīaz om̄i fi-
 deliū mori atq; iux̄ dilāssimū
 sui abbatis emēs & ip̄e i cōmētū.
 bñe resurrectiōis glām p̄stolai
 dīna largiente pietate merēt.
 Rec̄ frustrat9 ē a spe sua: qñ-

quidē desideū aīe ei9 ēbuit ei
 dñs. & locū qdē p̄ glā. die pro-
 merito. socialis pausatōis t̄uphū
 p̄ meitor suoz p̄rogatiua sorti-
 ty est: **Hui9** glōiosi p̄sulo fidē
 & deuotiōne serut9 ē s̄i qdā nō
 tūm9 s̄e cōmūsiōis odore q̄
 naturali noīe balsam9. qui eāt
 monach9 s̄i anastasi quod ē
 cystriēnsis ordīs cenobiū apud
 romane urbis mema sitū. **Hic**
 cū venisset aliqñ p̄p̄ iūta s̄
 negocia ad bñm bñardū i cla-
 rāualle. vidissetq; s̄e & mōse
 illi9 q̄ḡgatiōis disciplinā. i obser-
 uancia sacri ordīs maturitatē.
 cōtaluit cor ei9 i t̄po & i medita-
 tōne illi9 exarsit ignis: ita ut
 si nō caritas q̄ neq; q̄ sua sūt
 queit: aliud impasset: viuē et
 mori i clāualle cūctis diuicijs
 & delictis mūdi p̄posuisset. **Re-**
 t̄n̄ vacuus inde recederet. & tā
 religiosū desideū debita m̄te
 de p̄uāet: hūilimis p̄ab9 a
 s̄o abbate petijt: & p̄ feruēe sue
 deuotiōis. q̄tm9 i obitu ip̄ius
 plenāiū ei s̄uū a cōuentu
 clāualis p̄soluēt. **Quo** adepto
 clarāualle iā sua seq; monachū
 clāuall' reputās. exultabat
 i sp̄u s̄o: reuīsū ad p̄a sol-
 uebat ab illo tpe singul' s̄ib9

clauallis quorū obitū agnouisset.
 singulāia semp reddē officia: et
 isup quolibz anno duodecim missas
 p cetis omibz quorū decessū igno-
 rabat. **Hic** itaqz vir deuotissimū
 licet inuis monastij quibz admo-
 dū utilis ac necessariū eāt obediā
 rogente assidue detinet: hāc tū
 sibi met ipis pte redimē studuit:
 ut inf easde occupacōnes pter
 cōmunes obsuātiōes ordīs et alia
 bona. q solo deo qstio faciebat:
 singulis diebz p octo años dicit
 psalteū et vna ad mīna cotidie
 disciplina accipēt. **Qua** uō pla-
 cita fuit deo scā cōsuetō ei: h
 vnu qd' subitima nniaculū ma-
 nifeste declarat. missa aliqui p ne-
 gocijs monastij sui ad dñm pa-
 pam alexandē qui tūc isfrana
 morabat: casu incidit in manū
 quorūda scismaticorū: q pseudo
 pape octauam pte tuebant.
Hic itaqz de mula cui isidebat
 iuuirose deposita: retinudi i custo-
 dia iuber. **Una** aut ex eisdē rap-
 torebz sup mula hoīs dei isiles
 cū secū eā dūce uellet: illa miris
 gestibz et saltibz recalcitans et q
 p dño suo pūgnās: ne penitū re-
 cusauit. **Hic** calcibz et flagellis
 inorū aīal undiqz cederent: vni-
 ci omīo nō potuit: sed magis
 retrogradis passibz i redens. et

semp iuetitū mitens conatq omī
 supauit. **Videntes** itaqz scismatici
 ei diuinitz agi cont se nniaculū:
 tandē uicti tedio pte et nniaculo.
 virū scām dimiserūt: pscuentes
 ut eandē corā eis ascenderet abier.
Ulla uō mox cū tanta mansue-
 tudine recepto dei famulo mīra-
 tibus unisio sine ulla cūctacōne
 ul' coactione pcessit: ambulans
 alacter et poetas dñm suū quē
 leta agnouit. **Porro** desiderū
 moriendi i claualle quod pde
 iorūda deuocōne cōrepat condi-
 amō trentius auctum semp i
 corde ipius uiuebat. **Appropinquā-**
 te aut uocacōis ipius die. qui
 soli deo ~~q~~ cognitū eāt. cū
 desideū paupm exaudie fami-
 liae est: ipō dño q oīa ad salu-
 tem electorū suor opat' dispo-
 nente. etiā ad domū clauallis
 quā locū dormitiōis et sepultue
 sibi fore semp optauerat. alia qdē
 occasiōe uenie meruit. **Conti-**
 git aliqui ut sup'dicta domū scī
 anastasi q ē filia clauallis.
 cuius eāt ipē deuotissimū mo-
 nachū spitali pastori uacuer.
Qua pte ab ipō sūmo ponti-
 fice et a frībz suis missa domū
 adit clauallis: ut nouū mōde
 abbate ad arbitū pīs eiusdē

W

loni assumet: magis at missa
 a dno venit ut de mundi huius
 pelago egrediens desiderii sui por-
 ta iamiam tenet. **D**u ergo per
 dies aliquot ibide moraretur: et
 de oibz q̄ isto illo conventu vide-
 bat et audiebat edificaret. q̄pū-
 get et ad deuotionē ex citaret: con-
 tigit vni de fr̄ibz p̄ntis vite
 sine sc̄t̄ri. **Q**uāq̄ tabula defunctoia
 sonante grandis illuz cetero. mo-
 nachoz sz ~~et~~ atq̄ cōsuev deuo-
 tissimū cōuersū et otursū videt:
 commendatōis quoq̄ sollempnē ex-
 cūōnē: et i elatōne fimeis cūq̄
 pietate. magneq̄ multitudinis
 extensa et ordinatū p̄essione.
 sūdotū etiā ac ministrōz p̄ aīa
 defuncti fr̄is hostiā salutare r̄mo-
 lantū sacrificiū obsequiū et psal-
 modye nichilominū ita defuncti
 corp̄ religiofas excubias: totū
 i affectu pietatis resolutū et
 huius beneficiū qd̄ semp opta-
 bat estuanti corde p̄cipuū
 merei desiderans. cū genuitū
 valido petijt aīe sue ut morer̄:
 et ex istis medullis cordis cla-
 mans ad dnm̄. dixit: **H**oriat̄
 dñe aīa mea morte iustoz: et
 fiant nouissima mea hęc silia.
Frequax uō sollempnis rite
 celebratis delatoq̄ ad timulū
 corp̄: dū sicut moris ē tam

nouit sepeliendi q̄ ceteroz fr̄m
 ibide pausanū sepulchra cōue-
 tus amplissimo ambitu et modū
 corone grasset: explicitis iā psal-
 mis sepultic attinentibz: anthi-
 phona clementissime dñe. ab v-
 mūsitate fr̄m dulci modulatiōne
 decantabat. **I**nterim uō p̄dūs
 suus dei oculos nō cūositas sed
 pietatis indices cūq̄q̄ ducens atq̄
 reducens: stām illā multitudinē
 velut angelicū chorū letū ituebat:
 totūq̄ dulcedinis ac deuotōnis
 affectibz i semetip̄o liquescens:
 qm̄ i uita sua om̄i ex ip̄is fieri
 nō licebat: nimirū obediā r̄em-
 tente ut saltē vni ex eis monē-
 do fieri merer̄ feruentis desiderii
 estibz optabat et orabat. **A**ntipho-
 na itaq̄ p̄cantata dū i clausula
 eius ubi dī dñe misere sup̄
 p̄tore cūcti solito more uenā
 peterent: et p̄ aīa defuncti fr̄is
 sup̄plures exorarent: seruo dei
 eandē uenā cū ceteris petente
 atq̄ eūdē p̄monē ardenti pieta-
 tis sp̄u orante: rupti sūt fon-
 tes oculoz eius: largissimoz lac-
 maz ymbre facē rigans nō so-
 lū defuncto requie sed et sibi cele-
 rem i eadē domo finimū uite
 postulabat. **H**or ergo diuina
 clemencia desiderii siuili sui
 effectui mancipae valente: in
 ip̄o loco iuasit eū pemptoria

D

felicitas q̄ eū usq; ad exitū vānis ī
cōmodis vexans. et surripientū
delictor sine q̄b; p̄ns uita nō ducit.
rubiginē purgans: vōn suā opote
tam felicit q̄ celestē sent. Sequenti
uō nocte cū membra sōpon dēdisset.
apertū est ei celū: et vidit ī eo dñm
nr̄m ih̄m xp̄m eiusq; beatissimā
gentē dñam nr̄am n̄ nō r̄ s̄m
b̄nardū: aliorq; s̄or multitudinē
copiosā cū glā magnā: quor felicit
sima visione ita letat; est: ut se q̄
vniū ex eis reputaret. Crescente at
languore ī mltā paciā grās agebat
deo: ois q̄fessione cordis cōtione
et s̄e p̄ns deuotionē portione sibi
ī tra viuētū dai p̄cabat: s̄c̄p ad
c̄ma deuēnēs infra decimū die
s̄o sine queuit. **Ecce** sic benedicē
hō q̄ timet dñm: q̄ bona q̄ ī alijs
videt uenēat et diligit: et licet
t̄pē p̄ viba v̄tutū studijs t̄ugulet.
brauiū t̄m labois suū fr̄ms meitis
intuementib; pleniq; p̄fectius cō
sequi se posse p̄suū: si eor quos
meliores se reputat. q̄focū ul' iūm
ul' ī morte adipsū potuit. **Ecce** suus
dei iste cui; v̄ felicit q̄stinationē
desp̄sing doct; a deo de v̄tutib;
suis nō altrū sapē. sed p̄ īp̄femōe
sua s̄emp̄ timē: dū s̄issimē aḡga
cōm̄s b̄tām societate ardentib;
votis cōtupuit: qd' viuētū v̄t;
obediē denegauit. eiusdē obediē
remineator benigne restituit:
ip̄mq; ī effabili glōie eor q̄ solis

p̄f̄is monachis debet assona
uit ī celis: quor s̄ar̄s t̄meib; ul'
ī sepultra s̄onar̄ hūilib; v̄otē
s̄up̄p̄ns p̄optauit ī tris. **De**
clauso q̄ magno estu desiderij
petit a dño ut ī claualle
Hic aut moriendi moxēt **Ca.**
claualle gr̄m nō hūc m̄.
soli t̄m. sed et nōmull' alijs dīna
nois largitate concessa: sicut
etia nr̄is t̄pib; cuiusdā s̄u dei
tali desiderio vehement' estuatis
gaudū impletū vidim; et letan
siun; atq; ad portandū p̄nda
diei et est; sub disciplina clā
uallis nō medioc' itamentū
s̄up̄sim; Instabat aliqui temp;
gr̄nalis capli: et abbates cōstiens
ordms de vniūsis mūdi p̄tib;
cōst̄iū festinabat. **Int'** quos abbas
quidā de filijs clāuall' abbat;as
ī regione hyspamarū longo it
nere geneatoris sue nr̄em idē
clāuallē adibat: h̄is serū ī cō
m̄tatu cōst̄i quendā moribus
honestū. deuotionē p̄clarū. **Is** ali
quotiens audiens ī p̄ta sua nerta
ream famā de religione r̄ s̄itate
dom; clāuallis īritabat s̄iū:
desiderans vidē clāuallē.
cui clāissim; abbas clāuitate s̄i
tatis clarū nomē t̄abe dedit.
Iter itaq; capli adocēs; quātoma
gis app̄inquabat desiderio clā
ualli: tantomagis optabat si
fici posset: nō solū eū vidē:

vi.

sed enā scētis cēne fūniculū
 sca scētū. **U**bi uō ad eo conti-
 guis fūis est ut eming sacri
 templi pīnaculū pppie possēt.
 deuotōis unguentis ad aspectū
 reuerendi loci cūitatis igne bul-
 lientibq. totū ad pietatē hūfūis
 est: eleuansq. manibq. et oculis
 ad celū: breuem quidē si fidei
 plenitudine sincerissima p̄rem
 effudit ad dñm: quodāmodo ex-
 clamans et dicens. **O** dñe si petis
 paupis et p̄ccōis nō displicet
 maiestati tue: sit q̄so sacer locū
 iste q̄ tantū scētū atq. tecū iam
 regnancū p̄gnora seruat req̄es
 mea istū stū: hic dñe si digna-
 tis pausē qm̄ elegi eū. **I**ngūss
 itaq. locū tabnaculi am̄rabil
 qd̄ fixit deū et nō homo: sp̄ialis
 pat̄ri et tutōis eiusdē loci s̄i s̄z
 b̄nardi n̄ nō et isignis collatēalis
 ip̄ius b̄i malachye tūbas suppli-
 cū uenēatō ē: et ut desidē su
 celerem q̄sequi merēt̄ effectū
 deuote p̄rabat. **P**er tardū p̄e
 petiōis effectū: sed repente cepit
 tribus corpis destitū: lectoq. e-
 gritudis recepto sic letū et alacer
 ad agōnē mortis q̄si ad epulas
 iuitatū p̄perabat. **H**anc postquā
 eo q̄dem p̄odente et abbate ip̄ius
 testōmū p̄hibente. tū monachis
 q̄ conūsis inotūit illū ob deside-

riū moriendi i claualle. h̄ar sibi
 a dñō celerem mortē ip̄etisse: sacer
 ille cōuentū oppido ītulata ē: sic
 q̄ felicit̄ morienti p̄e agaudens.
 s̄tissimo collegio suo migrante
 votis et desideris bone uolūtatis
 assonauit. **I**p̄e sacramentali oleo i-
 unctū et uincto dñici corpis et sang-
 uinis munitū: infra paucos dies
 abbatibq. q̄ i natitate scē maie cla-
 uallis an̄ caplin cōstrense con-
 uenerāt. ibidē adhuc in fallōe de-
 morantibq. i medio tante et tam
 scē multitudis. abbatū uidelicet
 et **mon**o monachō ac cōuīsoz sic
 desideratueat fr̄nis orōmbq. p̄-
 tertū sp̄m exalauit. **C**uius exēq̄as
 magni et reuēdi ceti illius
 frequēcia sollem̄nibq. et deuot̄
 tis offiis celebrans. tamq. t̄re
 adiciens: mirabile deū i sc̄is suis
 q̄ quātū apud se sincerā simplicū
 uota ualeat i hoc paup̄e suo de-
 monstrāe dignatū ē. i cōe glōsifica-
 bat. **L**eterū quis ambigat p̄ dñe
 bonitatis habūdancā nōnullis
 quāq. concedi. ut qd̄ sibi i se deest
 meitōz. alienis meis debē supple-
 ri: et quia ubi iūm̄ et i p̄fctis
 quisp̄ ec̄ie. i religione p̄fctē i cō-
 p̄orat p̄fctōz meitis i p̄fctōz regi-
 deformitate. dūmodo eide i p̄fcti
 pura iūentōne p̄fctōis. et sac̄
 religionis p̄ modulo suo imitatio-

res effecti de hoc mūdo rapiantur?
 sicut psalmista canit cū sūo sūis
 etis et cū vīo innocente inuocans
 eis? **N**ec solū religiosa quibus etiā
 idēda est ī mēbris suis adhuc ī
 carne p̄m̄i strēmue militantibus ī
 finos mētis et p̄cibz foue atq; p̄tegē
 eritūq; mīrre: verūcū multo
 magis ī mēbris suis p̄q; sāt̄ parte
 q; imlue ~~fructu~~ emeitor' sudōes
 requie et b̄itudme gloriosis id
 speranda ē actitae: quēadmo
 dū q̄dā p̄fecte religionis semor
 de fr̄iba clacūallus q̄ grām vidē
 di quāq; res īuisibiles a dño acce
 peint testatū ē dicens morienti
 bz fr̄ibz uīas iā carne solutas
 ad aīam carne soluendā non
 mīnorū sed p̄oīq; maiorū frequē
 cia et deuocōne. quā carnē adhuc
 negantes occurrē: atq; ut ita
 malignoz sp̄itū cū multa tru
 culēcia ex adūso occurrentū
 maliciosas accusacōnes euadere
 veiq; lūmīs ac etne b̄itudinis
 p̄tūpū q̄sequi possit officiosis
 sīma caritate īsistē. **Q**ua p̄t sic
 nō ī mēto felices p̄mūnamq; eos
 q̄ exercitacōne dure et laboriose
 p̄mē tū uiuoz q̄ defūtoz fr̄m
 suffragijs morientes fulciti me
 rent: sic mīrū miserōs et ut
 ita dixerim oībz homībz īfelicio
 res plangimq; eos q̄ cū habitū

religiois assūpserūt nō atten
 tius attendentes. sed uita suā
 mox corrupcōne defūantes:
 et si uiuentū honestis obseq̄is
 tumulo inferant: tū nec uiuoz
 nec defūtoz opitulaōibz quāq;
 q̄sequant: sed q̄ sp̄mas dissolu
 cōnis semāuerūt: ignē etnā
 malicie sue stipendiū forcent.
**De religioso uio ī cuius morte
 aīe defūtoz exequias celebra
 uise sunt Caplin quātū**

Sūuero si cū
 fortassis strupulū mouer
 quod p̄fatu semor dixit fr̄ibz
 et ex hac uita decedentibz. aīas
 carne solutas ad exitū morien
 tū occurrē: nullatenq; q̄sō ul'
 sūo uīo ita dicenti ul' nobis ea
 quasi falsa str̄bentibz succensat:
 sed patient sustineat: et ueaci
 testōmō nos asserē p̄babit.
 h' nō solū sp̄italū a sūo uīo
 q̄gnita: sed grā d̄mpotentis
 conditōis mī etiā carneis oculis
 et corporalibz auribz uīsa et
 audita quāq; fuisse: quatinq; tāto
 mīnq; mortalis homo de misē
 ra seu b̄tū uita aīe p̄q; morte
 corpis sūdm̄ mētoz q̄litate
 dubitet: quāto p̄spicacius sub
 tilem et īuisibile eiusdē aīe sub
 stantiā ad nūm̄ ratōnis cui oīa
 possibilis sūt ī carne uiuentibz
 cōiūgi. et ut ita dixerim amiserit

W

dephendit. Presentemq; iura
 quam caducam atq; transitoriam
 ee no ignoat fundiq; despiciens.
 ad illam ad qua p momenta
 singula defuit omni sollicitudine
 bonis opib; iuglando se spa
 ret. In pntib; minoris britanie
 car aliqui ho quida secularis?
 q licet secularib; negotiis dedit.
 tunc rei familiaris itent; cet.
 car in fidelis a timoraty atq; i
 obseruacia mandator; dei p mo
 dulo suo deuoty. **I**n cetera uo bo
 q ul publice ul puatim solo do
 teste furebar. Item sibi fereat co
 suetudine: ut ad etiam vadens
 ul inde rediens seu quacumq; alia
 omissione cymteiu trāsiens pro
 aiaba fidelu ibide pausanciu
 deuota dno ptem libaret. Con
 tigit uo ut expleto tpe vite sue
 de hoc glo neq; ingratus: lecto
 distuber. **U**iq; ia morte se vicinu
 sentiet: medys noctis tenebris
 inuit ad psbiteru suu: rogās
 ut ad visitandu se cu dno sac
 mento venie dignaet. **S**ibit
 uo segmnie pssq; a heu plus
 diligens comodū carnis sue q
 salute aie prochiari sui. pge
 rēnsauit: dyaconū tū suū noie
 damele bone cōsiliario vntū vi
 re sua destinauit. **Q**ui libent
 obediens a iussa celeit cōplens?

postq; in orienti viaticū dedit:
 ad ipa redie nō distulit. **H**or g
 ut paupcul; ille sed incitis diues
 ising penuesantatis a nō pitura
 rū diuinarū largitorem xpm dnm
 ad minimum sui recepit: let; hoies
 exuit: et cū illo ut edimq; paupm
 susceptor fieri dignat; e. p adysi por
 tas igss; lucidas btor; spitiu mā
 siones accepit. **D**yacon; uo redies
 ubi ostio ecclie appinquauit. iueit
 illud aptū: qd clausū firmissimeq;
 obseratū dimiseat. **U**nde cū mltū
 obstupisser; a auicipites mente
 vsaret cogitacōnes: ita mor dina
 vtute i eode loco defix; est: ut se
 inde mouē nō posset. **E**t ecce re
 pente i cymteio illo audita ē vox
 clamantis: at; dicentis. **S**urgite
 fideles vniūsi: surgite quātoius
 a exite de tumulis vris. quotquot
 i cymteio isto estis ul requestitis:
 ut cōuenietes i ecclia cōmendem;
 aiām defūti hui; caissim; mri:
 a rependam; ei vicem bñfici; sui.
Quones em p hoc cymteiu trāsie
 solebat: totiens p nob orōne spe
 cialem facē q sueueat. **A**d hāc vocē
 repere velorit exurgē moctui:
 frūsq; e fruge atq; tumultu gran
 dis: cū egderent de tumulis suis.
Porro i ecclia videbant ceteri mlti
 hinc inde pietib; affiri: q eandē
 basilicā copioso luie illustrabant.
Qua cū defuncti illi igssi fuisset:
 reperit ibi suauū melodia dnm

B pta omnia p paupib;
 nare dnfand; q
 vrbili; carnat
 vrbili; p tali

i comūe laudat: et comendatōis
 officū sollempnū decantat: ut
 ut uno dicente collas & orōnes:
 alij subiūgerent amen cetēsq;
 reppositiones quē admodū i choro
 psallentur fieri solet. Comēdatōne
 uo ap̄pleta: clamatu ē demuo: ut
 singuli reuērent ad loca sua.
Quibus egressis de oratorio: factū ē
 itim somnū & collisio tumultū: quā
 se i eis reuollocauerūt. Tūc pau-
 latim reperūt desitē lūaria illa
 q̄ i etiā uidebant quousq; penitū
 extinguerent. **H**is itaq; cōplens:
 solūta ē cleitū ille de loco illo quo
 fixus hēbat: et i tras oratorū
 repositū ibi sacramentalia uasa
 q̄ seculū detulerat. **Qui** tū ad mā-
 sionē p̄sbiri redisset ille trūma
 tertie sue menens alios & nēmē
 pfunda nocte facile uigilāe re-
 putans: quasi miseratū hominē
 p̄ labore: rogabat eū citius stra-
 tū repetē ac dormiē. **Qui** ille t̄ndit
Non est m̄ mō pausandū: sed
 tibi potius surgendū atq; labo-
 randū. **J**am em̄ defūctū ē eger:
 ad r̄ exequias p̄cedē nos oportet.
Dixit uerba sineat: et ecce m̄cius
 uenit. sup̄duti uī obitū m̄cians:
 aduentūq; p̄sbitei flagitās. **S**ur-
 gens itaq; licet iuitū sardos cū
 oratorū sine mora p̄xit: & de-
 bitū pio sinei obsequiū impendit.

Porro oratorū ille benefico
 grē dei tam dignant se uisitā-
 tis neq; i gratā existens. sed de
 uisione quā uideat affectū uel
 uel i p̄pe habē poteat reliquit:
 exiensq; de tra & de agnate sua
 tūroms i monastio s̄i martini
 religiōis habitū suscepit. **O**bi en-
 am religiosā uitū **ducentū** agēs:
 fidelūq; defūctōrū memoriā fre-
 quentans pficientib; **mentū** me-
 ritū postmodū eiusdē ecclē p̄ce
 q̄stituta ē. **P**̄fata uō reuelatōne
 quibusdā familiāib; suis secretus
 innotuit: que tū ob mirande rei
 nouitate silentio tegi nō potuit:
 sed ad noticiā eiusdē lon abba-
 tis celeūis puenit. **Qui** de re
 tam i credibili aut p̄babilit̄ edo-
 ceti aut eā penitū reticēi uolēs:
 coadunato fr̄m̄ cetū i caplo coā
 om̄ib; eūdē p̄orem sup̄ h̄mōi
 uōbo cōueit. **D**istite p̄cipiens atq;
 i iūte obediē adiurans. ut
 uitate hui; rei ab eis nō celat̄.
Qua ille tandē adiuratōne con-
 stitū lūz uēctūdie sue parti uo-
 lūisset ne i publico hoc fieri: tū
 ad honorē dei & ad edificatōne
 p̄m̄: qd̄ sibi accideat uēctūda
 & pauūda explicauit. **S**ōgmita
 igit̄ uitate p̄d̄nis abbas cū cēt
 uir̄ bonū & religiosū sup̄ tam
 iūditis mirabilib; reuelatōis.

vj

p̄nostre sacra futie resurrexi-
 onis misteriu quodammodo p̄sig-
 natu. gr̄as egit deo: gn̄alemq;
 legem t̄ nobis suo sanctiens p̄-
 cepit ut ~~nos~~ quocienscuq; cimi-
 terni aliquos de fr̄ib; Israē con-
 tinger: tonens p̄ fidelib; ibide
 p̄santib; ad m̄na semel oēs
 d̄m̄a d̄re nō pigrent. **Rem̄**
 ergo fuolu ul' absurdū videat
 qd̄ d̄m̄a aīas defūtor̄ fr̄m
 decessu morientū fr̄m qn̄q;
 m̄esse. at; ut ab istantib; tū-
 pilis eruant̄ p̄pensus elabora-
 re: cū p̄nti manifeste doceant̄
 exemplo. tanto tū eas ad suc-
 rendū feruentia & deuotia ip̄sē:
 q̄nto quis hac uita ear̄ memoria
 habe atq; ad mitigandū d̄stiti
 iudicū s̄m̄am p̄rū suar̄ sus-
 fragma ip̄ende sollicitat̄ fuit.
Nā quid aliud etiā nob̄ t̄m̄it̄
 p̄ hor qd̄ de b̄te memorie d̄no
 gaufrido s̄oren̄si quondā ep̄o
 sup̄ i hor uolūte q̄tinet̄: q̄a
 s̄; d̄m̄ eēt adhuc mōch; i clara
 ualle uidit manifeste qd̄a nocte
 i fra uigilias sac̄s psalles alac̄
 & exans ab aquilonā p̄re ec̄cie
 id est ab aro i quo defūtor̄ fr̄m
 coepa p̄sant: multitudinem
 magnā candidator̄ uenēte. q̄
 p̄ angradū ~~p̄nti~~ p̄sb̄itē tr̄sies.
 ostū qd̄ ad i f̄m̄itorū uergit

egressa ē cū eodē momento in
 i f̄m̄itorū qd̄a bone quīdam
 sener i cr̄m̄is agens agonizaret:
 n̄ hor qd̄ b̄te defūtor̄ aīe fr̄m
 corruptibilis uite id̄uinas exuētē
 i suū q̄s̄orū recipe. atq; maligno
 rū sp̄itū phalangas calūpn̄ar̄
 eā cupientū p̄pulsae uenēbat.
Quantū uo itelligim; her de ill'
 aīab; solit̄modo sentienda sūt.
 q̄ ab oīm culpa s̄l' et ab oīm pe-
 na emancipate b̄titudis et̄ne fe-
 licitate iā adeptē sūt: similē et
 de ill' morientib; q̄ tr̄sacte uite
 religiosa cōs̄atōne hor merue-
 rūt. ut b̄tū aīar̄ p̄s̄id̄is i p̄m̄ilo
 mortis fulciant̄. **De milite qui
 de piculo mortis p̄ fidelū aīas
 liberat̄.**
Cap̄ vi
Quia in relacōne hui; miraculi
 ostendim; qualē fidelū aīe p̄ se
 deuote exanti. uitam b̄nficij sui
 i morte ip̄ius impenderit: liber-
 nū referre quō quidā studeose
 p̄ fidelib; defūtis orantes seu
 elemosinas p̄ eis facientes etiā
 de p̄ntis uite piculis & de i f̄m̄itor̄
 suor̄ glad̄is terribib; suis i min-
 entib; earūde aīar̄ opitulatione
 lib̄ati sūt: quatin; religiosus
 quisq; m̄rede labois se p̄uandū
 nō eē. certū existat: si affectū cō-
 passionis & actū subuentōis por-
 rigat aīab; iuxta s̄m̄am iusti-
 tudinis dei uapulantib;: cū etiā

seculares nonnullos qui in hac parte de
 uotis feruientes extiterunt: ex
 me calamitatis pericula propter hoc
 pietatis negotium euasisse agnouit.
Constat enim quod passionis affectum nihil
 deo esse acceptius: quoniam quidem summe
 misericordis pietas summam diuinitatis
 beneficentiam ad subueniendum misericordis
 de celis ad terras descendere solet: et
 quia defectorum anime que iam pro se mereri
 non valent: tanto gratius suscipiunt
 misericordis beneficium sibi a uiuentibus
 impensum: quanto propter hoc penas
 suas aut mitigari aut citius finire
 sentiunt: quas propter peccata suis exigenti-
 bus duras uel diuturnas fore debuissent
 non nesciunt. **Igitur** miles quidam in actu
 et habitu seculari: seculare animi
 bonorum operum studio repemte satu-
 gebat: sequens mortale esse et tempore suo
 mortuum fore cetero recogitans:
 mortuorum memoriam apud deum pro
 et deuotione qua poterat frequenter
 faciebat. **De nocte** uereueat namque
 ut nulla omnino necessitate nulla
 festinatione actu anime transiens prope-
 diret: ut non stans facie ad orientem
 usque. dominica oratione pro fidelium animabus
 mitente diceret: dominique defunctis mi-
 serere supplicat exoraret. **Contigit** uero
 ut ab inimicis suis sibi insidiantibus
 quadam uice ita repente conueniret:
 quod aut instanti periculo mortis
 incurreret: aut uitam fugae periculo
 tutam nunc esse. **Cursu** itaque ra-

V. alius
 quia defuitorum
 padan defecant

pidissimo fugiens casu accidit:
 ut ad clausuram qua cimiterium
 cingebat: credendo deueniret. **Na-**
 uo appetentiorum quod pendit semina
 ad effugiendum quos fugiebat non
 inueniebat: citis saltibus clausure
 introitum per medium cimiterium transi-
 ens cepto cursu anhelans iruebat.
Verum in credendum religiose
 consuetudinis sue quam multo tempore
 illibata seruauerat recordata con-
 cidit corde: et quod sibi in tanto
 periculo rerum discrimine faciendum
 esset estuanti mente pensabat.
Aut enim debitum spirituale cum periculo
 uite fidelium animabus pro soluendum
 erat: aut debiti suauitatem
 coram iusto iudice deo que in se
 confidentibus in quolibet articulo ne-
 cessitatis articulo seruare pro-
 fectum reum tenebat. **Sed** quia
 in tanta discrimine angustia diu
 deliberandi spatium non habebat:
 uicit cito pietas fidei metu
 ceterorum fragilitatis: defuitque
 contempta morte fidelibus de-
 functis solutum pro subsidium.
 nequaquam subterhe: sed si ita pla-
 cet altissimo super tumulos
 eorum pro quibus exabat gladius
 inimicorum quod fossa ~~omni~~ occubere.
Itaque suppresso cursu gradum
 sistit: turbatusque tranquillans

vi

annuū facie sicut solebat
ad orientē vsq; dicitur orōne
tanto sinceriori pietatis affectū
dicitur cepit: quōto se hanc nouissi-
mā ad deū fundē precem et
q̄si ultimū vale fidelib; de-
fuit offerre existimabat. **I**nte-
rim uō fidelissimo letalis
odij luore exagitati rapidis
passib; aduolant inimici: cer-
uentesq; reuertē stante virū
cuius sanguinē siciebāt: metu
mortis diriguisse putabāt: et
q̄si iā voti sui crudele effectū
habituū. de stela uōtinenti
ut sperabāt penetrando: ipse
quidē. sed nō ipse tripudia-
bant. **N**āq; ubi precipitacione
furibūda i insaniā vsi septa
cymiteū nrūpe immunitates
entē dei violatē et hostiā sub-
missa ceruice. iclinatosq; capite
stante. uentōne p̄mī fratride
ymolae festinabat: ecce re-
pente uident armatorū multi-
tudinē magnā nimis totū cy-
miteū replese quā defūtorū
aīas fuisse p̄ q̄b; ille orabat
nō ip̄babilē edūq; que enā
intresset suū stipata corona.
ambientes ut orōne quā pro
eis ichoant absq; impedimento
p̄fite posset. ita sollicitudine

obsuabat: i adūsarios uō gladios
et hastes tribilit vibrabat. **A**t uō
deo odibiles illi solo maligni de-
fidei voto hoīade uidentes tā
subita rerū mutacionē et armatorū
habam sibi imminente: stupefacti
et mente q̄stnati. fugā uelocitē i-
tere: et q̄ alienā uitā edeli omi-
sione p̄mī uenerāt: emolūmē-
ti maximū loco reputabāt: si suā
fuge p̄sidio seruae potuisset. **D**e-
uoty aut ille orator nil tē uideū
ul̄ sciens postq; orōne q̄pleuit.
cursū quē pietatis ituitu tante
necitatis articulo q̄stnō obmiserāt
repetens: p̄mī celeitate uelut
i sequentiū inimicō se manq; fu-
giens probe aufugit: et q̄a gla-
dios furencū inimicō et de tam
p̄mīo sibi iminentiū euadere
potuisset miratq; expauit. **L**eter
p̄a aliquatū t̄ps i immanatū
nube ciuitatis ardore dissipata
panoq; pulchritudine inf̄ pres
stabilē reintegrata. cū familia-
riter ab iuueni querēt. illi q̄dē
q̄d cause extitisset q̄d mortis ar-
ticulo sibi imminente q̄ i mobil-
stans de loco nō moto fuisse:
ille cur uite ip̄ius pepissent:
cū oportunitate pdendi eū nacti
fuisse: cognita ab alterutrū
imsteh ueritate. dīm qui fuerat

tns

mirabilia magna sola magnifice collaudabant: et tamen ipsi qui etiam plures alii quam tam grande miraculum percipere potuerunt: ad orandum pro fidelibus defunctis non mediocriter attentis sunt: quod utinam et nos et omnes quos hec lege vel audire contigerit. religiosa deuotione imitatio non pigrescamus. **Quia** uero stupendum. **Quanto** quatuor annuatiis precioso dignum censebit illud. quod de eusebio sicilie dux dimiti suum per plures in orbis partes etiam per scripturam diuulgatum est. **Is** enim cum heret aduersum principem quendam qui diuicis multis et gloria tremulans exaltatus spem suam in robore et multitudinem exercitus sui ponebat: ipse fiduciam suam deo committens per liberationem animarum fidelium multa bona faciebat: et uel magno dei miraculo per euentum animarum sibi de relictis missis muis et equis et armis optime adornatum. tamen ipsum emulum suum qui cunctis euentibus in dedicationem recepit: atque per amonitionem eandem animarum per impensis sibi ab eo beneficium gratias agentium et ad subueniendum defunctis exhortantium confortatus: multo plura bona pro liberandis animabus **fidelibus** fidelium quam antea faciebat per ciuitates et ecclias diuini sue subiacentes agere decessit. **Et** quod certum de uictoria esse potuit quam pietate et

precibus preuenit. **Et** quod irrefragabili ueritate testimonio subnixum est sententia qua dicitur: quia qui pro alio orat pro seipso laborat: sicut huius religiosi principis de quo loquimur in summo honore suo distinxit. et uerum deuoto militi cuius super mentem in summo uite sue periculo tamen felicitate qua excellens experiri donatum est. **Si** enim pietatis opera esse dicitur: fideles pro fratribus et proximis qui ad huc iusticie opera exercere penitus iusticie penetrari ualent orare: quantomagis negotium pietatis omnium acceptatione dignum esse censebitur. pro animabus fidelium intercedere. quam iam uita opera iusticie per quam bono merito conquiruntur opera nec uel ad penitentia remedia confugere ualent: sed solummodo precibus et negligentiarum suarum penas iuxta diuinitatis censuram soluere cogunt. **De sacerdote qui pro defunctis orans atque dicens requiescat in pace audiuit magne multitudinis uoces respondentes.** **U**trumque licet pro se uel **Amē** **U**operari nil ualeant. pro se tamen **un.** laborantibus mirro atque iocundo dei omnipotentis dono collaborare et quodammodo congratulari quamque deprehendunt: sicut ante multos annos. cuncta religiose consuetudinis monacho accidisse certissima seniorum relatione didicimus: sed et scripto ad posterorum uerum memoria signatum scribitur.

¶

Apud puñia q̄ ḡmama t̄is
renūdiat̄ q̄ vulgo saxonia dī
īrenobio qd̄ de ordīe clīma
tensi infra muros padebnens
ciuitatis q̄structū noī stōr aplōr
pet̄ et pauli attitulatū ē. fuit
p̄stis t̄p̄bq̄ dū adhuc clīma
tensis ordo ī statu suo viget
monach̄ q̄dā stōm nomēs iūt
xp̄m amans: nā anno nālī noē
uocabat̄. Hic cū cēt̄ s̄ardotali
honore p̄dit̄: officīū st̄m mo
ribq̄ st̄is adornaē curabat̄: et
diuina mist̄ia deuotōe qua
sp̄itale misterīū dēcebat celebra
bat. Ut aut̄ tanto deuotōe q̄to
sectus ī cōtaminatū sacrificiū ī
archa cōt̄i cordis offerre pos
set: capellulā quādā ī honore
st̄i alexij q̄sectū et ab oratorō
eiusdē loci **am̄ten** cimiteriō
tantū int̄iācente remotū. cū
dicende misse frequētāe soleb̄:
unde xp̄m cymiteiū recyp̄cato
it̄nē assidue tētere n̄te habe
bat. Ad sacram uō edem uadēs
aut̄ inde rediens. manū deuo
te orōnis absq̄ tedio p̄dempti
tatis porrigebat fidelibq̄ defū
tis: et quo se tr̄isactis diebq̄
suis īmerandū fore recognita
bat: eo īmerator̄ p̄icula pie
pensans. eorū supplicia mitigāi
supplicū p̄cabat̄. **St̄m** ē aut̄ ī

una diez dū celebrans sac̄s mis
teris rediret et p̄ignā st̄e orōnis
h̄is quibq̄ eū debitorem pietatis
effec̄at: īp̄igre sicut solebat p̄
soluēt̄: cōplem̄q̄ orōne ī cōclusiōe
subiūgēt̄. **Requesit̄ ī pace: au
diuit manifeste multitudis t̄ba
respondentē sibi et dicentē. amē
amen. Ad ubi audiuit totq̄ m
t̄muit: et has uoces esse aīaz
p̄ q̄bq̄ orabat reputās tā conti
guas eas sibi īuisibilis ēē m̄ta
tus expauit: boneq̄ q̄suetudis
usū quē eātenq̄ deuote s̄uaueāt.
tanta dem̄ceps p̄pensioī uigilā
cia p̄secutus est: q̄nto deuotōis
sue obsequū acceptabile deo. fide
liūq̄ aīabq̄ ḡtū et fructuosū
existē tā īusitati m̄iaculi noui
tate letq̄ agnouit. Sancta ergo
et salubris est cogitāō p̄ defūctis
exorae: ut a p̄ctis soluant̄. **De
puō q̄ post mortē p̄ctā sua
cōfessus ē Cap̄lm̄ octauū**
O **St̄na** dei sapiā
q̄ ex ore altissimi p̄disti.
attingens a fine usq̄ ad finē fer
titer. sed tū disponēs oīa suauit̄:
q̄ p̄ p̄phetā dīas. m̄ia mea nō
deficiat: et miserebor cui misereī
uoluerō. quid ampliū. q̄d excellē
tius. q̄d dulcius de tua p̄missima
benignitate. huāna natā p̄ctis
et uicis obnoxia expectāe poterat̄:**

*Nalid
Respondent ad p̄ctā An̄a*

quā hoc qd paupm tuor sic pie
 misereris sicut mirabili nimis
 et solū omnipotentie tue possibili
 cōmicio int̄ mortuos et uiuentes
 distēte. illi quidē culpas et negli
 gencias suas quas carne vegetā
 tes nimis coerererāt: uiuentibq
 pdāt. et s̄e orōnis subsidm̄ pen
 sus q̄rant. istū uō aīas tē mendo
 tā exatīne tuo q̄stitutas. date sibi
 potestatis auctoritate absolue p̄
 sumāt. singulais quoq̄ sac̄fīcī de
 uota oblatōne cū s̄e p̄cis assiduita
 te ad gaudia paradisi subleuare p̄
 ualeant. **S**ed ecce o benignissimē
 et misericordissimē fili dei uiuēt
 fili b̄tē dignis maie dñe ih̄u xp̄e.
 adhuc aliquid sublimis et dulcius
 nobis de melliflua petra dulcedis
 tue p̄fluit: dū sacramētū uidelicet
 cōfessionis p̄fundos et tēnarrabiles
 gemitū cōfīti cordis baptismū
 quoq̄ amāissimāz p̄nīe lacrimaz
 vni ex pusillis tuis quātomagis
 debite tantomagis pie cōcessisse
 pbais: et quod cōfīntas hūane natē
 p̄sumē nō audēt ut fieret: hoc
 imense pietatis tue minē factū.
 merito int̄ maxima laudis tue p̄
 comā deputanda mirat̄. **O**bser
 uat̄ eos q̄ hec lecturi sūt. ne hīs
 quasi falso cōsp̄tis derogāe uelī:
 quia nr̄a iā memoria res acta ē:
 sicut hodieq̄ nōmille pbabiles p̄so

de ordine cystriensi testificant.
Hic itaq̄ memoie dñs hugo
 bone uallis abbas quāta sp̄italiū
 cūsmatū grā deoatū fuerit: cūctis
 q̄ tm̄ virū nosse ul̄ famā utim̄
 elus p̄cipē potuerūt liquet. **H**ic
 iobsequio suo puerū quendā
 cōfrem̄ habebat: q̄ uiuacitate et
 agilitate sicut ad itineis cōmoda
 p̄necessariā extitit: ideoq̄ tā ip̄
 abbati q̄ cetis extiora negocia
 curantibq̄ carius et ampt̄ erat.
Contigit uō ut ī dimidio dierū
 adolescentie sue horrendū sp̄us
 ac carnis subiret diuocū: dñe
 q̄ moens q̄ nec etati nec q̄dām
 p̄rit: crudele vertigal solūe co
 gēt. **R**epente nāq̄ s̄m̄ corp̄is ī
 ualitudine cōreptū: dū florentis
 iuuentutis vigore cotidians de
 fertibq̄ marcescē gemet: exp̄mē
 to didicit. quā ueracit̄ sapiens
 dicit: q̄m̄ adolescentia et uoluptas
 uana sūt. **T**andē uō de p̄nī
 uita desperans cepit de futū
 uite statu q̄ntū ponda cōtūdis
 p̄nebat̄ ul̄ potius pur̄ pius
 dñs ipp̄itāe dignatū ē pauuda
 mente cogitāe: seq̄ lubare etatis
 sp̄ulsu cōf̄ deū ac fatore sūt
 multa deliquisse inestoz lacrimas
 cōfessionis remediū uelut vni
 tam tabulā. **I**n huius seculi ma
 gno et spanoso mari naufragiū

vi

querere. **B**ed utrum surripiente
 mortis articulo qd' pie deside-
 bat minime assecutus sit: an ascesso
 confessiois sui simplicitate ul' ne-
 gligencia cunctis absolutis no
 fuit ignorans? tm qd' ab hys
 a quibus tu moriens q' defunctus
 iuuari debueat. minime q' tali ado-
 lestentulo vni vnq' ex pusillis
 dm expediret procurare? con-
 fessionis pro morte carnis fte
 mirabilis pbat euentus. **S**up
 dicto namq' venerabili abbate
 hugone quadam nocte i stratu
 suo quiescente. isdem adolesces
 ia defunctus i visu apparuit: me-
 tentis atq' i angustia constituti.
 supplem vultu & habitu p-
 tendens. **D**emq' cu multa re-
 uerencia accedens et genua
 sua sup genua sti abbatis de-
 cent' oponens: manq' quoq' **+**
 supplexes cont' pectus ipius pro-
 tendens sup venerabil' iacentis
 artu sic quasi ad orone p'cubuit:
 atq' ut confessione sua recipere
 dignaret lacrimosa pte rogauit.
De hit distinctis proorsu causis
 euentu articulis i q'bus se penas
 se dicebat confessione flens & eu-
 lans fere: int' q' i nomull' etia
 t'm'alibus se cecidisse cu tantis
 suspiris tanq' largo lacrimar

pfluuio fassa est: ut vix i viuente
 aliquo tante contritionis et opuntionis
 aruitudo possit inueniri. **C**onfessioe
 aut' fra pfundiores adhuc gemitu
 edens uberioresq' lacrimas lacrimis
 supaddeat: cu maxima cotrone cor-
 dis supplicat p'cabat' ut sui mise-
 rere: sibiq' supmi iudicem iustis
 mitem. p'ccatoib' tribile. sed peni-
 tentibus venia p'mittete? suis stis
 oronibus placatus reddere dignaret.
Interim uo religiosus abbas ad
 tante opuntionis lacrimas & suspi-
 ria p' opuntionis pietate tota i se-
 metipso liq'scebat: et du miserie
 angustis p' misericordie latitudine
 responde conat' euigular: serui qd'
 videat et audiat mente p'tractas.
 du se ad opuntione defuncti iuuis
 quibusda stimulis urgeri sentiet:
 vana no ee visione intellexit. **V**-
 uo tota dubietatis scrupula de
 corde ipius tolleret: mira dictu
 mira omnipotentis clementia dei
 qd' spitalis substantia spitalit'
 gessisse visa fueat: materiali expi-
 mento i assertionem ve visionis ei
 p'bae gressu est. **V**enpe du locu
 i quo penitentis aia p'nie lacrimas
 fundens p'baueat. manu tange-
 do palpaet: ita optocui q' tegebat'
 madefim repperit: ac si spius qui

Confessio p'la mortis

easde lacrimas spitalit̄ fuisse visā
 fuerat liquidi elementi humorem
 ī se habuisset. **D**ed ī hīs similibusq̄
 dīne potencie mirabilibz si raris
 osulat̄ s̄mā: que dicūt̄ īcipiūt̄ eē
 īrēdibilia: s̄m̄ uō v̄tā agnoscūt̄ diuī
 na: desinūt̄ eē mirabilia. Itaq̄ reue
 rendo abbas exhor̄tā nichil hesitās.
 aīam̄ sibi ad succurrendū xp̄i dīni
 clemencia destinarat: ī caplo s̄m̄
 absoluens: et tam sūus q̄ s̄m̄ suos
 orōmbz missarūq̄ celebracōmbz de
 uotis satisfactōne p̄ p̄ns eius
 offerens deo. miserā et ream etne
 mortis supplicis subdiuit̄: īmor
 talisq̄ b̄titudinis ut pie ēdīmz
 p̄ grām dei p̄cipem essent: sicq̄
 quod īpossibile eāt apud homīes
 violencia s̄m̄ cūctatis cui etiam
 q̄ īpossibilia ēdūt̄ apud deū pos
 sibilia esse ostendit. **De p̄orissa**
q̄ p̄ reuelacōne ad ositendū āmo

Apostola more suo **m̄ta ē c. v.**
 de altitudine misterior dei
 loquens: ut īnotescat īquit p̄
 eccliam p̄ncipatibz et potestatibz
 ī celestibz multiformis sapiā dei.
 Dīs quoq̄ b̄to iob om̄ipotentie
 sue opa ī numerando: Concreta
 aut̄ reli dormie quis faciet: mor
 tali etem̄ natūe īpossibile ē nosse
 quāte dulcedis quāq̄ ītine sua
 uuitans ar̄momie mulcet̄ et delectat
 illas sublimes b̄tōz sp̄itūū p̄of

potestates p̄ opa gr̄e multiformis
 sapie dei: p̄ q̄ s̄m̄ etiam
 sua de lacu miserie et de luto
 fecis id est ī quamento peccati
 exuta īp̄or sac̄ collegio conso
 ciat. nō habentē maculā aut
 rugam neq̄ aliquid huiusmodi.
Ipsa nāq̄ sapiā et uitate at
 testante didicimz. facilius eē
 ut celū et t̄ra tr̄seant q̄ ut
 v̄m̄ īota ul̄ v̄nq̄ apex de lege
 gr̄e ip̄ius peat. id est ut ul̄
 m̄ime occasiones p̄ quas enā
 vltimū quicq̄ ī p̄lo dei salu
 tis remedia q̄sequūt̄: sic
 retardent̄ ut effectui quoq̄ nō
 mancipent̄. Quia ap̄t̄ quā subti
 li occasione eade benigna sapiā.
 cui p̄iugul cura est salutis ho
 minū. cuiq̄ oculis m̄daz apta
 sūt oīa. quādā famulā sua de
 statu os̄ie sue āmonueit̄ exēpli
 gr̄a notabimz: quatinz oīs hō
 sanū sapiens tanto validus eide
 sapie tardestat̄: quāto dulcius
 audit eam p̄ familiāe sibi sapi
 entis organū p̄testante. delicias
 suas eē cū filijs homīn. **P̄orissa**
 cuiqdā monastēij v̄go eāt deo
 ualde deuota: que tam serpam
 quā subditas sibi seroces ad dis
 trictionē discipline regulāis dis
 creta sollicitudine coartabat. Et

W

lucet placata fuisset deo stā con-
 usas eius: vni tñ eāt qd pūtatū
 ipius macula tferēbat: q̄m̄q̄
 hoc ipa mīme dephendet ī
 q̄stia sua. **F**ecit nāq̄ ī t̄fanna
 p̄m̄ quoddā qd pūeli ebitudi-
 ne neglectū: longitudie quoq̄
 t̄pis ita ī obliuione absortū fue-
 rat: ut nullaten9 t̄le aliquid
 se fecisse memisset. **N**olens aut
 pius dñs deuota sibi famu-
 lam p̄ p̄to qd neq̄q̄ uerūdia
 sed obliuio celabat: q̄fundi ab
 iunias suis ī porta: tali ordie
 et quid x qñ deliquisset ei ma-
 nifestae dignat9 ē. **Q**uadam
 nāq̄ nocte eidē ueneābili p̄ce-
 isse dormienti apparuit ī visu
 fēra queda. que ipam hodie
 puula mūerat: et quātū te-
 nera etas cape poteat p̄m̄s
 discipline rudimentis ibueat:
 et p̄o eā noīe apellas sicut
 ifante apellae q̄sueat: gilla
 iquit filia mea quid agis: **C**o-
 usq̄ dissimulans negligentiam
 torpes: et p̄m̄ illud qd t̄fanna
 tua sub cura mea posita cō-
 misisti p̄ q̄fessiois et p̄m̄e re-
 media nō diluis: **Q**uāq̄ q̄luta-
 tem p̄m̄ ei itimasset. illa q̄si
 rubore suffusa. et qd tanto an-

ppetrarat: ad memoriā reducēs:
 r̄ndit: **N**ūquid tanti estimabit p̄m̄
 p̄m̄. qd t̄fma x stulta cōmisit
 etas. nōdū p̄ exercitiū x t̄m̄entū
 uite ad pleniū explicata ratione: ut
 hoc tantōpe q̄fitei et p̄ eo penitē-
 tite habeat: **A**ut illa. **F**rigōne pui
 ponderis esse putas qualecūq̄
 p̄m̄: qd nō ē q̄fessiois rubore
 p̄m̄e q̄ labore deletū: **A**stulta
 igit̄ diligent̄ q̄ dico. **S**nas p̄cto
 x nullaten9 dubites: quia sicut
 t̄cortinis seu t̄p̄ietib9 effigies c̄tas
 l̄m̄iamētis exp̄ssisq̄ p̄petatib9
 m̄elior: depicte c̄m̄it: ita t̄aia
 ois hoīs. qui qualiterūq̄ t̄uita sua
 distōne boni x mali habē potuit
 p̄m̄a etiā m̄ina q̄ cōmisit feda
 t̄p̄ssione signant: exceptis dicitat
 h̄is q̄ q̄fessiois et p̄m̄e officio p̄
 grām dei relaxata fuerit: h̄is dñs
 sompno p̄orissa exritit: atq̄ de
 v̄bis q̄ audieat stupens. dū dilige-
 tius cogitat et recogitat: t̄uenit
 vanā nō cē h̄at uisionē: sed ue
 t̄fanna sua t̄le aliquid se fecisse
 recolat: quale ī visu audiuit: qd
 t̄ū ce quo anos distōnis t̄trauit
 x habuit religiois assūpsit: m̄iq̄
 q̄stie ipius aciem reuerbeābat:
 q̄a a m̄oria penit9 ex̄ndat: **I**taq̄
 gr̄as agens deo. tanto sincerius

et hūlius a seffa est et penituit:
 q̄nto sola largitate benignitatis
 dei se hoc asseruit esse gaudebat:
 tantoq; de cetero. tū de p̄teritis quā
 de iminentib; p̄tis sollicitudine exi-
 tit: quāto dīna hac reuelatione
 certius didicēat decepti eos q̄ ul'
 de ignorantia ul' obliuione sibi
 blandientes spūitate ostentatis
 suis temē p̄mittūt. **S**up̄ quoq; i
 hoc volumine continet̄ cōsū quē-
 dā defūctū alti cōsū uiuenti p̄
 visu apparuisse: ei; p̄m qd' an
 xij ānos dū adhuc seculais eēt
 cōmiserat. qd' q̄ mortifera obliuioē
 mēoria elapsū fuerat ad memoria
 redire: ut quātoq; q̄fiter̄ et
 penitēt q̄suluisse: ubi cū timōe
 et timore audiendū p̄mens. scilicet
 qd' p̄m an morte mīne soluit̄.
 post mortē insolubile maneat.
Quid igit̄ eūt de p̄tis q̄ rubor
 q̄fusionis. seu redū dure p̄mie ul'
 qd' hīs p̄iculosus est exarte p̄
 t̄p̄t religiose uite q̄fidencia relai
 suadet: si illa famula dei de p̄tio
 i ānis p̄uēlib; p̄etto ad q̄fitendū
 et penitendū etiā p̄ reuelationē a-
 monē n̄re habuit: et iste fr̄ audi-
 uit p̄tio c̄niali qd' obliuio relabat
 et si an morte legitime soluit̄
 nō fuisset p̄ morte uenā ne-
 gai. **V**e horrendū ē cadere i

manū dei uiuentis: qm̄ tribul-
 do deus i q̄silis sup̄ filios hom̄.
Expedi itaq; om̄i hom̄i tamē
 p̄cipue religionē p̄fesso p̄tios
 ānos uite sue sedule recogitāe
 i amantudīe aīe sue: atq; sine
 dissimulatione oris q̄fessione.
 cordis q̄fitione. boni quoq; op̄is
 exhibitione. semetip̄m diuidiat̄.
 si nō uult cū hoc mūdo damp-
 nari. **A**ngusta nāq; uia q̄ ducit
 ad uitā. exoneatos et expedi-
 tos uix recipit: q̄a iusta uix
 saluabit̄: onēatos uō et dilata-
 tos curis et voluptatib; seculi
 p̄cess; rēiat: nec obest ianuā
 uite it̄rae uolenti. quātūcūq;
 se hūliet̄: est aut̄ horrendū
 malū si ul' **t̄m̄s** t̄nsūso uinū
 digiti plaga sup̄limināe patit̄
 se erigat: q̄a mox se ip̄inget:
 et cōquassato capite cœruet. **N**ō
 fidm̄q; aut̄ i d̄no ih̄u. q̄a si quis
 i adolestencia laxiois uite uias
 secutus c̄nib; et strelēib; se iuol-
 ueit: si exiitante illo q̄ dicit lazarē
 ueni foras euiglaueit ad c̄rūst̄-
 pentes se laqueos mortis: tonatq;
 q̄ ad arctioris uite uias redire
 tremido et sollicito s̄iūtio. nō se-
 mel sed pluries ymo toto t̄p̄e
 uite sue q̄stiam suā distulserit:

vj

& quid qd̄ ea tūenit qd̄ pure
 confessus fuit: & itup̄ tā ea p̄tā
 quoz mem̄it q̄ ea quoz forte
 nō mem̄it: cū luctu et lacrimis
 p̄tē deo i orōne cōfitendo. con-
 tinue se p̄ eis hūiliauit: pe-
 nitente fr̄u^{non} carebit. **V**eterū si-
 cut ap̄lus ait: q̄ q̄ ignorat ig-
 nocabit: ita p̄ delicto si q̄s sc̄dm
 multitudinē iūquitatū suarū mul-
 titudinē miseratōnū dñi querē
 detrectareat: huius sicut iude
 meito ut timeam⁹ m̄ia obliuis-
 ret: et tam p̄ hys p̄tis suis
 quoz mem̄it q̄ p̄ eis quoz forte
 nō mem̄it: iudiciū durissimū
 portabit quicūq; ē ille. **R**ecapit-
 ulatō finalis eorū q̄ i hoc
 volumine continet: cap. x.
Expliat̄ hys q̄ de iūctio
 cysticiens̄ ord̄is necnon
 de reuerendis atq; i om̄i religioe
 cōspicius viris q̄ i cystico & i
 claualle claruerūt. s̄t̄bē neces-
 sariū dixim⁹ sil̄ etiā de exēplis
 q̄ p̄ rei similitudine nō t̄ḡtue
 ut arbitror iuxta finē locis
 iſeruim⁹ oportūis. h̄c a l̄tōe
 m̄o vastitudis gr̄am postula-
 m⁹: ut si aliqd̄ i hoc opustulo
 tūenit vñ ad amōre iūctū odi-
 ū vitioꝝ s̄t̄q; deuotōis fuore
 iſflamē se sentiat: deo sine q̄

nil boni fit et p̄tib⁹ quoz in-
 dusta her ad m̄am noticiā puene-
 rūt gr̄as agat: nobis uō quoz nō
 puo labore cōpillata i vñū corpus
 opacta sūt: pie orōis suffragiū im-
 pendē dignet. **N**eq; em̄ q̄i noui
 alitūq; opis auctores her cōst̄psim⁹:
 sed sicut i exordio hui⁹ volūis p̄fa-
 ti sum⁹. ea q̄ a studiosis p̄tib⁹ spar-
 sim exarata repp̄im⁹: ad mani-
 festiorem rerū noticiā maioremq;
 legentiū utilitatem i vñū collegi-
 m⁹: pauca tñ capla q̄ a religiosis
 & fidedignis p̄sonis ita relacōne
 didicim⁹. continuatōm iterere
 curauim⁹: ita pulmentū filijs
 p̄phetarū ex herbarū i agro veterū
 p̄m̄ collectarū cōst̄sione et decorti-
 one parantes: ut colloquūtidas
 falsitatis tāqua ellēborū mortife-
 rā iolla cōst̄mde nephas ducē-
 rimus. **D**uplicis autē ratiōis cōside-
 ratiō: nos ad h̄c p̄tem sollicitudis
 iūctauit. **E**t p̄mo quidē ut s̄t̄ibus
 m̄is q̄ i remotiōib⁹ orbis p̄tib⁹
 sacru ord̄mē m̄m̄ p̄fessi sc̄dm do-
 mū cysticiensem. tāq; caput et
 m̄em om̄i m̄m̄. itemq; sc̄dm
 domū clauallis p̄t̄ b̄t̄m b̄nardi
 carius amplectūt̄ de iūctio ord̄nis
 itum noticiā tradem⁹: v̄t̄usq;
 etiā dom⁹ p̄m̄ p̄r̄s q̄ sublimē
 quāq; m̄itacōne dignissimā vitā

durerūt ad ip̄oz edificatiōne
 pandētiq; p̄do uō ut mōchis
 ingri ordīs calūpmādi occasio
 ne tollētiq; q̄ coxam seculaibz
 et rerū ignais derogāt ordm
 nr̄o: duentes eū ex p̄sūpcōne
 cepisse: et p̄ces nr̄os q̄ p̄mo de
 molifino egressi sūt absq; licētia
 abbatis sui egressos fuisse: qd̄ q̄
 falsū sit p̄ncipia h̄y volum̄is
 plenissime testant. Absit em̄
 ut p̄sūpcō mat̄ ruine. nouera
 stabilitatis. ulla p̄te habuit ī
 religioso p̄posito sc̄oz unūq; lib̄it
 ut nō rōnis et dīne auctoritatis
 plenū fuit volūtātū sacrificiū ser
 uozū dei: p̄ qd̄ laboibz q̄ erūpnis
 multis desudantes seip̄os ī ara
 cotidiane crucis hostia uiua sc̄oz
 deo placente īmolae nō dubita
 rūt: ut ordinis monastici p̄uita
 tem de squalore dissolutōis. et
 baratro p̄uatiōis erunt: p̄p̄o
 labore et idusta ad multoz salute
 ī antiquū sac̄ religionis statu
 deo auxiliante reformaret. **H**oz
 fortissimoz athletarū xp̄i. dux et
 signifer existit b̄te memoie d̄nis
 stephan̄ cuius sup̄ iueniū: qui
āno decimo āno instituti cōstiens
 ordinis pastoralis cure officiū ī
 eāde domo suscipiens. q̄ p̄pagan
 de sac̄ religionis desiderio serues.

cū p̄ continuos quatuordecim
 ānos paucitatis sue tedio tū ip̄e
 quā fr̄es ei⁹ uehement̄ afflicti
 fuissent: quōtodecimo demū āno
 dīna desūp̄ **aspiratiōne** aspirate
 gr̄a nr̄i t̄pis apl̄m b̄tissimū
 b̄nardū cū r̄ba fr̄m et sonoz ei⁹.
 ad tyrocini hospitalis p̄batōne
 suscipe meruit: d̄no ad dilatandū
 cōstiensē ordinē p̄ uniuersas
 ortidū orbis plagas ex die illa
 et demceps copiosissima dante
 benedictione. **I**ste reuendissim⁹
 pat̄ stephan⁹ p̄q̄ aliquātos ānos
 fr̄es s̄t̄ b̄nardi ad edificandū do
 mū clacuellis mittens ip̄m ve
 neabilem virū s̄t̄m b̄nardi ī
 iuuenili adhuc etate q̄stitūtū. sed
 sapie et religiois matūitate
 multoz canos tr̄scendentē. ideoq;
 reuerendū illis abentibz p̄fear
 abbate. nā tūc ut r̄d̄m̄ sp̄m̄ re
 uelante p̄nosens. quāte p̄reita
 tis quāteq; pulchritudis cōdus
 illa futua eēt ī paradiso em̄e dei.
 quāte etiā multitudis cētus ex
 dilisis mūdi p̄tibz collect⁹ sub
 umbra condensari frondū. id ē
 multipliciū meitoz ei⁹ ab estu
 carnaliū illecebrarū foret refri
 gerand⁹. **S**ed estimae suffinat
 quā grandis multitudis fuit
 b̄t̄oz ille cētus: ul' ex quā diuis

vi

pūm̄s et insulis coadunatoꝝ.
Nempe ut de mediterraneis yta-
 lie gīanne gallicq̄ pūm̄s ta-
 ceam. tpē extime insule ybm̄e.
 byrame. dacie. et suecie. q̄ sine
 orbis frūit ad hūc cetū p̄ficien-
 dū crebas p̄sonas mittebant.
 et p̄t̄ abbate s̄m̄ etia locū s̄m̄
 relexi deuotione uenebant. **U**
 etia de comūsis taceam quoz
 longe copiosior eāt nū̄s q̄ mona-
 chor̄. post decessū b̄ti uiri sil'
 i uno loco repxi sūt libelli. p̄fes-
 sionū octingenti octoginta octo.
 ceceptis quā pluūbq̄ alijs qui
 negligencia & longinq̄tate tyis
 dilapsi nō poterāt iueniri **U**bi
 uō aliq̄ de hor sac̄o retu disciplie
 uomē extula. ututūq̄ serm̄ibq̄
 receptis adeo p̄fecissent. ut nā
 fructificāe alijsq̄ p̄desse posse
 sperarent. sicut ex diūsis regio-
 nibq̄ colligebant. ita etia mor ad
 diūsas regiones causa edificandoz
 cenobioꝝ emittebant. sicq̄ fiebat
 ut lūc p̄sepe nonagenariū nō
 nū̄q̄ uō centenariū mū̄m̄ excede-
 rent nouitij. nū̄q̄ tñ sac̄ ille
 conuentq̄ minie multitudinis
 āgustias patet. **D**e recordatione
 dñs henricq̄ nitestole qd̄ e cen-
 biū idana de linea claēuallis
 p̄m̄q̄ abbas referre solebat. q̄a

cū cet̄ nouicius i claēualle et no-
 nāginta tyrones i cella. p̄batoia sub
 disciplina b̄ti b̄nardi iſtituerent.
 q̄dā uice discubentibq̄ eis iſtrauit
 ad uisitandū filios suos isdē p̄f-
 simus p̄. sequente quodā cōuiso
 cū p̄p̄ta iſo caseo plena. **E**t
 attedens ad p̄fatu henricū q̄
 tūc p̄ce nouitioꝝ eāt. dulcissi-
 ma mattu sua frustu casei po-
 suit an̄ eū. cōmōitōiū h̄ ubi
 dicens. **F**rat̄ comede. grandis
 em̄ tibi restat uia. **D**e hinc
 fidelis m̄ister magni illius
 patrifamilias q̄ faciet suos
 suos discubē. et t̄siens m̄ist-
 bit ill. p̄ an̄ om̄is nouitios
 t̄siens ac singulis pitanciā
 caritatis porrigens eūdeq̄ simonē
 p̄ singulos repetens & corpa eoz
 i orūde refecit. et mentes ad
 sollicitudinē arte et anguste ule
 quā t̄erere ceperāt excitauit.
Uet uo frequent̄ uī ututū de
 sac̄o collegio claēuall' ad p̄paga-
 dā cystriensis ordinis disciplinā
 p̄ diſtincta orbis c̄tinata emitte-
 rent. nū̄quā tñ aut hyberus
 estus. aut scythici frigoris horroꝝ
 seu altea quelibz iclemētia reli-
 atōs eoz iclmae poterāt. ut nō
 forma ordinis quā i claraualle
 didicerant i habitu & uictu cetisq̄

corpus necessarius vili constantia
 retinerent: pulchre ~~oracōm~~
~~oracōm~~ illud sibi vendicātes.
Constantes animi quos nō locy
 alterat: nec solū diūsarū
 puūciarū epī et magnates reno-
 bia de disciplina vī dei ī suis
 regionib9 fundatī postulabāt:
 sed etiā supbarū vrbū ppli
 ex discipulis ei9 archiepōs sibi
 ⁊ epōs eligebāt: felices se arbi-
 trantes si de tante pfectōis fōte
 pastores aiāb9 suis puidē potu-
 issent: cū tñ pfecte ei9 dē mul-
 titudis pfectissim9 iūcturā hāc
 apud deū ⁊ hoīes spēālem grāz
 obtinuisset: ut cū dignissim9 eēt
 cogi. et aliquonens ī archiepū ul
 epū elect9 fuisset. nūme tñ de
 amica sibi paupertate rapt9 digni-
 tatis hui9 apite conf' voluntatē
 suā iūgniri cogēt: **B**ed quāe nos
 ista de ceteris vrbib9 replicam9:
 cū ipm caput mūdi ipā q̄ est
 ceterarū omī emāz mīr stā ro-
 mana emā. de hac hūili societate
 de hac bñ bñardi disciplina
 sūmū pontificem ī plenitudinē
 pntis assūpseāt: et ī ipā aposto-
 lica curia cardinales aliquos ipse
 sollicitudis ascūit: **T**ua sūt her-
 xpe dñe opa q̄ gloificantes te et
 mandatis tuis obsecrātes ita

gloificas: ut sui tui q̄ stōm
 apli pceptū se subiciūt. **O**ī tūc
 huāne pp' te: pleno pietatis iū-
 dicio sup omē mortale natūā
 exaltent' a te. **A**eterū postq̄ clara
 illa vallis p̄mū et clāissimū ab-
 batem suū p9 vni et fignā
 ānos ad supm impatoris tūsum
 sic palaciū. ut iā tūuo eēt pote-
 rior ad subuēndū q̄nto sūme
 maiestatis faciem viciūq̄ con-
 templaēt: p stōs successores ei9
 de quoz vītutib9 supius aliqua
 q̄phendim9 stē religiois vigor
 cōseruaty ī eādē gloriosa domo
 illibat9 durauit: sicut ī tempoib9
 venēabilis ac deo digni vni. dñi
 pet' ei9 dē successois dñi war-
 neri postea lūgonensis epī
 diuina fauente grā nob' pbae
 concessū est. **T**estis em' nobis ē
 dñs q̄ cū ī clāualle disciplinis
 claustralib9 ⁊ sac' ordīs obsuan-
 tīs subditi eēm9. tantū religio-
 nis ibi et gūitatis. tantūq̄ piū-
 tatis et honestatis vidim9: ut
 sepius ī grā dei exultantes dñe
 mīs ī cordib9 mīs. q̄ si ipse
 legislator mī bñssim9 pat' bñdñs
 cui9 regulā p̄fessi sum9 ī carne
 viuēt: ⁊ p seipm stm illā con-
 uentū regēt: dñstus sacri
 ordinis iūctura ī loco illo obsuai

v.

nō potuissent. Incuria nempe
 ul' leuitas seu dissolutio que est
 tuina ordinis. locū ibi penitus
 nō habebat: sed vnanctū v̄tutū
 fr̄ frat̄neq; caritatis emulatio
 ibi s̄tā vigebat: qd̄q; magis
 mirū est. ad her̄ singulos auste-
 rici aliqua castigatōe roge
 platis opus nō eāt: q̄a quasi
 hereditaria successione ad se t̄n̄sim̄-
 sum tenebat s̄tā illa aggratio.
 vicia declinat et v̄tutib; opam
 dāt. Vidim; etiā ibi ex discipu-
 lis s̄tī b̄nardi semōes mox gr̄u-
 tate. religionis integritate. prudē-
 tia et simplicitate reuendos b̄tē
 memoriē d̄m̄ gherardū p̄ore.
 d̄m̄ gaufridū eiusdē s̄tī v̄ri
 notauit plimū ab eo dilectū.
 d̄m̄ hugonē de monte felice.
 d̄m̄ petrū catalanensem. ceteros
 q; tam monachos q; cōūsos q;
 a t̄pib; b̄tī v̄i vsq; nr̄am etate
 durantes. et exemplū feruoris
 et deuotōis reliquo corpī s̄ctē
 illa s̄r̄intatis effecti: facile in
 sua amabili cōūsatione monst-
 rant. quate p̄fectiōis plenitudo
 iclāualle p̄mis dieb; effulserit.
 q̄n̄quidē paucoꝝ semōꝝ strenuū
 sar̄ cordis obsequant̄is exercitiū.
 paucoꝝ potuit admodū deuotō

imitari. Sed ecce dū de p̄uitate
 religionis que nō solū iclāualle
 sed etiā icystriō ceterisq; b̄n̄ordina-
 tis donib; cystriens̄ ordinis
 multos ad culmen p̄fectiōis p̄-
 mis dieb; puerit loq̄mur: qd̄
 a p̄fato veneabili v̄o d̄n̄o gher-
 ardo p̄ore icaplo clāuall' aliquā
 audierim;: nō sine multo timōre
 venistim;. Is nāq; dū quadam
 vice ad mox gr̄uitate disciplinēq;
 cast custodia melliflua nos amo-
 nitione exhortat: assererat an-
 terioꝝ t̄pē aīas s̄r̄m̄ defūctoz cūda
 sp̄ritali v̄o eiusdē cenobii mōcho
 visibiliter apparuisse: seq; penalib;
 locis deputatas miserabili gr̄e-
 moma p̄didisse: nō q̄a gr̄ue
 aliquod p̄ctm̄ cōmissent: sed q̄a
 cotidianas negligencias vitai
 m̄m̄oi sollicitudine q; opor-
 tueāt curassent. Si ergo b̄tis
 illis t̄pib; quib; negligencia
 vix p̄ simulas intrabat rubi-
 gine culpe discreti iudicis aīad-
 usio penali m̄m̄ūq; mo-
 lesta rasura abradebat: quid
 de nr̄oꝝ t̄p̄m̄ miseria sentie-
 dū ē. q̄n̄ negligencia nō iā p̄
 simulas ul' potius p̄ ruptias
 tepiditatis irripit. Quia p̄p̄-
 ne forte p̄ negligencia et torpōis

icuriam. mores malicie & iniquitatis
 intret p fenestras nras. qm tpe
 qd oia qsumit etia religionem
 enuat: cu pcliuores sint hoies
 ad sectanda vicia potius q vtu-
 tes: discussa totis viba ignauia.
 vestigns pcedentiu psm vilu-
 therē satagam: eoz memora
 i cordibz nris vsando: eozq sanos
 artz frequēt et libent relegendō:
 quatinz p rectitudine opis ipoz
 nobis fecitudo mri opis qsi de
 speculo lucidissimo appareat:
 itaq salubri vēndia cōfusi dista-
 tmis bona etia q agimz omio
 pfecta reputat: atq ad ~~malo~~
 ampliore iusticie pfectionē sep
 anhelat. **S**i quis uō multū pro-
 ficē valens sed nō valens: ideoq
 tedio affectz remissius agē cepit:
 audiat quid sctis p bñardz dicit:
Nolo inquit repente fieri sctm:
 paulatim pficē volo. **S**i ergo i
 studio pfiendi. nō cōtinuo seqt
 effectz: est tñ oī pficē volenti
 quoddā pdire tenz si nō dat
 vlt: solūq nolle pficē totius
 negligēcie & dissolutōis atq ad
 extimū mortis & dāpnatōis occa-
 sio est. **O**bservo itaq eos qui
 ista lecturi sūt p dñm mīm
 ihm xpm. ne sola her curiosi-
 tate legisse velint: sed diligētī

qsi deatōne pensent: qudi suis
 moresq. a norma iusticie que
 i sctis pūbz isignit refulsit. ex-
 orbitet: et quiddā in se a tra-
 mite iē religionis alienim
 repperint: totū i cotidiano vi-
 cior vtitūq q fluctu ad lmeā
 veritatis cōrige festinent. **N**a
 sicut iure omī homī stolidissi-
 mus censeret: q ad arborem
 viditate folioz atq vbitate
 fructz pulcherrimā veniens.
 folioz iūmitate ventrem fartiret:
 ab utilitate fructz ieiunū rema-
 net: eadē rōis equitate stul-
 tissimū reputat: q venustissi-
 mā et ferūdissimā seriem
 strenue cōsuetōis psm sctoz
 relegendis velut cōmīta tpm
 ul ānales regū ad solā curio-
 sam noticiā verū eā trāstū:
 et nichil ex hīs q legit ad accē-
 dendū i se opūctōis feruore.
 nichil ad tēgendū qstie sue rubi-
 gine: nichil ad libandā mox
 suoz tequalitate manu sctē de-
 uotōis decerpit. **N**eq ptea
 psm pcedentū laudabilia gesta
 desbūt ut vane et inquiete curio-
 sitati seruat: sed ut p ea rudes
 istruant: i firmi qfectent: lastiui
 gūitate sectent: duri corde cō-
 pūgant: deuoti ad pfectionē

vi

iformentur: et ut per edificationem
 et solationem legentium sancta ecclesia
 roboretur: et laus dei. cuius dona
 nostra sunt bona. per gratiarum actionem
 amplifietur. Ceterum in hac sola
 parte veniam a studiosis lectoribus
 petimus: quod aliquibus in locis
 sensum vel summam verborum quae dicta
 sunt retinentes: eandem summam
 competentem formulam ordinis
 vestire curavimus: nam de rebus
 temporibus absit ut in quantum in nobis fuit
 minimum saltem articulat aliter quam
 rei euentus fuit menciendi libri
 digne lesa conscientia ponemus. Ipse
 autem etiam deus etiam dei filius
 dominus noster ihesus christus qui in diebus
 humilitatis suae sacramentum perfecte
 praesentiae sanctiens. et fundamentum
 vere religionis iacens ait: si quis
 vult pro me venire abneget se-
 metipsum et tollat crucem suam et
 sequatur me. quod extremis diebus istis
 quando senescente iam mundo fides
 fluctuat: spes titubat: caritas fri-
 gestit: incertum sancti amoris sui
 per ostentans ordinis puritatem
 multorum cordibus infudit: et eisdem
 sancti ordinis splendidissimam ro-
 lupnam revivendissimamque praesentem
 nostrum sanctum bernardum in claualle
 erexit: ipse inquam dominus. ac deus
 noster per merita et intercessionem sanctorum
 praesentem de quorum vita et moribus
 ad edificationem posterorum

aliqua conspersione. donet nobis
 ita vestigiis eorum inherere. ita sim-
 plicitatis et innocentiae sensum
 retineat. ita per continentiam
 carnis in humilitate vestra roborari:
 ut ad illam eternae beatitudinis
 gloriam ad quam eosdem sanctos praesentem in-
 dubitantur eductum pervenisse: etiam
 nos cooperante gratia dei quibusque pue-
 nire mereamur. Postante eodem
 domino nostro ihesu christo qui cum patre et spiritu
 sancto vivit et regnat deus per omnia
 secula seculorum. Amen.

Explicat liber de viris illus-
 tribus ordinis cisterciensis anno
 domini millesimo quadringentesimo
 sexagesimo septimo. ipso die sancte
 agnetis virginis gloriosissime virginis
 et martiris

Laus christo datur libri quia finis habet